

Nederlandse dichters

- Het lied van het morgenlicht
- Wanneer ik morgen doodga
- Liefde *
- LIGGEN IN DE ZON
- Roep het begin op
- September
- Neergang
- Gebroken Beeld
- Laatste Poging
- Langzaam
- Hérault
- Scheepje varen
- In de trein
- NIETS
- WACHTEN IN DE OCHTEND
- Is het vandaag of gisteren
- Het 'tijdje' -steeds te kort of te breed
- Maak ons stil dan als het suizen van de nachtwind
- In de tram
- Waarover zal ik zingen
- VREEMDELINGEN IN JERUZALEM
- Bijna alles, bijna niets
- STER
- VOOR WIE DIT LEEST
- Diep van mijzelf
- Een laatste roos bloeide
- Nu worden mijn gedachten vreemd
- Job
- Ochtend
- Laatste gedicht
- Nacht
- Avond aan zee
- LIEFDE
- HET WATER
- Met scherpe, blinde ogen
- Half tien
- Benadering
- Tweelingbroer
- Vlasveld
- Het kind en ik
- Het derde land
- Feest
- Heel licht is het geluk
- Zomerregenlied
- HULDEGEDICHT AAN SINGER
- Vincent van Gogh
- De appel
- Golgotha
- Zaaitijd
- Lied voor mezelf
- Rodica en Dodica
- Marc groet 's morgens de dingen
- Wiegeliëdje voor de geliefde
- Alpejagerslied
- Berceuse presque nègre
- Anno Domini
- Schepen, waaraan lang is gebouwd,
- Vroeger, Later, Nu
- Andere werelden, andere kinderen
- De heuvelen van afscheid en verdriet
- Groot en klein
- Wie niet weet
- Het lichaam der gemeente
- Voorgoed een mens
- De reiskameraad
- H. Oosterhuis:
- Winters gebed
- De ruit is gebroken
- Boom
- Abraham
- De vaas
- Het brood
- Hoogte
- De jongen
- De onrust van de liefde
- Gezicht
- Ik hoor mensen
- Buiten
- De fluitspeler
- Je weet niet
- UITTOCHT
- Geloof
- Roeping
- Uitocht
- Psalm

- Land van herkomst
- Stamvader
- Moederkerk
- Gelofte
- Woord en vriend
- Psalm van David
- Het opgaan van de Zon
- Thabor
- Mensenwoord
- De dag van vandaag
- De weg
- Licht
- Tijd van leven
- DAGEN VAN AFSCHIED
- Een naam in mijn geheugen
- De dood van mijn vader
- Een tocht van twintig dagen
- Er kwam een klok voorbij
- Horizon
- Weg
- Rest
- Na de kerk
- Abel
- De overkant
- Naam
- Vast adres
- Briefkaart aan mijn zoon
- Vaderschap
- In Hem
- Orfeus
- Val van Icarus
- PARCIVAL
- Afvaart
- Toen ik tien was
- Die ik zijn zal
- Brief uit Israël
- Droom
- In memoriam Gabriël Smit
- Aankomst
- VADERSTAD
- **G.Smit:**
- De steen
- Advent
- Aangekomen
- Advent
- Avond
- Begin februari
- Boom
- De handen van de bomen
- Denk niet, liefste
- Dit alles
- Dit weten
- Dichterbij
- Dood
- Eeuwig landschap
- Emmaüs
- En Jezus ook
- En nu denk je
- Je moet schrijven
- Kan een woord
- Kleine herfstmuziek
- KV 595
- Leeg de kamer
- Tweeënveertig
- Vandaag weer
- Voorzichtig beginnen
- Vroeger schreef ik
- Waar ligt de grens
- Waarheen dan
- Wanneer
- Wat bent u
- Wegen straten pleinen
- Werkelijkheid
- Woorden
- Er valt een landschap
- Geen woorden
- Gij hebt het laatste
- Het woord
- Het woord waaruit
- Hoe ik ook zwoeg
- Hymne
- Ik ben ergens
- Je bedoelt
- Leven van grijs
- Luisteren hoe
- Maria - lof
- Met grote letters
- Moment
- Nee, nog even
- Ochtend

- Ochtend, opgestaan
- Ook dit vertalen
- Palmpasen
- Plotseling een mens
- Soms moet ik
- Stadsgezicht
- Stilte
- Terug, niet liegen
- Toch weer
- Ze gaan niet weg
- Zeg niet veel
- Zo kan ik niet
- Zondagslied
- Woorden als kussen
- Woorden groeien
- **G.Achterberg:**
- Onderweg
- Kleine ode aan het water
- Afscheid
- Hechting
- Herschepping
- Job
- Duur
- Eenzaamheid
- Lente en de dood
- Stil ogenblik
- Kind
- Deïsme
- G. Smit:
- Rondelen
- Samen zijn in Trévoux
- Tussen uw ogen en mijn ogen
- Liefde is pijn
- Herfst
- Goede Vrijdag
- Lam Gods
- Et vitam venturi saeculi
- In nomine tuo...
- Diapsalmata ad se ipsum
- Genesis
- Herfstnotities
- Najaarsnacht
- Vaderland
- Tu solus
- **Enquist:**
- TERUGKEER VAN DE JAGER
- VIER MEI
- POLIKLINIEK
- VAN VERLANGEN
- 'ERBARMEN DICH'
- DIE UEBERSCHWEMMUNG
HEIDELBERGS (ANSELM KIEFER)
- Vliegvelde
- EEN ANDER GEZICHTSPUNT
- WEGGAAN
- WEERZIEN
- 'ONTEEUWIGEN'
- POËTICA
- HABANERA
- HET RAADSEL
- JULI
- Retour
- ONTSNAPPEN
- REIZEN
- TUIN, WATER, TUIN
- EEN NIEUW JAAR
- SMAAK
- Mijn zoon
- STRIJKKWARTET
- TUCHTHUIS BANDELOOS
- REQUIEM
- INVASIE
- SEIZOENEN
De zwemmers
- De bomen treuren na het onweer
- Scherzo
- Oktober
- Najaar
- Aan wereldoppervlak kleeft iemands
blik,
- DE LAATSTE BEVINDINGEN
- De grazige weiden, de stille wateren
- OPNIEUW
- MIDDAG
- ONDER VREEMDEN
- Mijn ogen brak van tranen
- Je bent mijn warme aarde
- Ik weet haast niets meer
- Lente
- pizzicato
- Open land
- ALS GEDACHTEN VREEMD WORDEN

- Gaan
 - Verzet begint niet met grote woorden
 - Iemand weigert de schelp
 - Het land van terugkomst
 - En toch weet ik
 - Vragenderwijs
 - Voorbij de boomgrens
 - wij zijn gezichten
 - Het licht is dichters dan
 - Liefdesleven en andere rotte appels
 - Afstand om te vrijen
 - Nacht
-
- groei
 - Hoe de zee er die dag
 - Nocturne
 - Avondvrede
 - Annunciatie
 - Duisternis
 - Gods verlangen
 - De avond is gekomen
 - Wat de toekomst brengen moge
 - Melancholia
 - Woorden
 - AFSCHIED
 - Gij zijt mij overal nabij
 - complete
 - engelenmis
 - jouw antwoord
 - kikker
 - merel
 - quatre mains
 - storm
 - vuur uit de rots
 - VERLATEN liggen de oevers der genade
 - TOEN zong een stem de ganse eenzaamheid
 - DE JONGGESTORVEN DICHTER
 - KERKHOF IN EEN OUD STADJE AAN ZEE
 - DE STERVENDE
 - De nachtegale
 - November
 - Het einde
 - Aanvaarding
 - De dapperstraat
-
- De gelatene
 - Het Baanwachtershuisje
 - Geluk
 - Nijmegen
 - Zo meen ik dat ook jij bent
 - De Mus
 - WAT ZAL IK VOOR JE KOPEN, ZOON?
 - Ik noem je etc.
 - KROOP DE MIST
 - Aan de Winter
 - Vers per 7 juni 1951
 - Hond met bijnaam Knak
 - OOTE
 - DE MEIDEN MEEHELPEN HET WEIDEVEE MELKEN
 - H. Oosterhuis:
 - Jaag me niet op
 - Mens op aarde
 - Dank zij de woorden
 - Kleinst denkbare bron
 - u Eeuwige
 - Lied vandaag nog
 - Lichtverhaal
 - Lied
 - stem
 - In het stof
 - Hoort en ziet
 - GEBOORTE-LIED
 - NIEUWBEGIN
 - Hymne aan de zon
 - HYMNE AAN DE NACHT
 - NACHT -GEBED
 - TOEKOMST -LIED
 - Lichtverhaal
 - Claus
 - Vredeslied
 - Gedicht voor Karel/Huub Oosterhuis
 - H. Oosterhuis:
 - Ga ik slapen
 - Visioen
 - Een lied tegen de derde wereldoorlog
 - Om toekomst
 - Om hier en nu
 - Om nieuw begin
 - Als het mogelijk is
 - Psalm op 11 september 1973

- Athene -november 1973
- Een lied uit Noord-Vietnam
- Huis vol mensen
- Tijd van leven
- Negen uur 's morgens
- Om in mensen mens te worden (tafellied)
- Gun ons die droom
- Vrede-lied
- Dan zal ik leven
- De weg van een mens (tafellied)
- Op dood en leven
- Die alleen is God
- Lied van de wijze woorden
- Om kracht
- Gezegend (tafellied)
- Nieuwe naam
- Nieuwe aarde
- Groot en verheven
- Bij u
- Om geboorte
- Psalm
- Delf mijn gezicht op
- Ik kende nauwelijks je naam
- Kom in mij
- Diepste afgrond
- Om antwoord
- Nachtgebed
- Strofen van de ziel
- Wonen overal
- Gezien
- Om licht
- Levenslang
- Om water
- Litanie
- Jij bent van jou
- Veertien sonnetten voor een engel in Hengelo (B. Breytenbach)

HET VARKEN DAT NIET WOU GAAN OF 'T MOEST GEDRAGEN WORDEN

Daar was er 's een mannetje,
 dat veegde zijn stalletje.
 Wat vond hij er in?
 Een gouden, gouden stuivertje,
 Wat kocht hij ervoor?
 Een vet, vet varken.
 Maar 't varken wou niet gaan
 of 't moest gedragen worden.

Toen ging hij naar de hond:
 -Hond, wil jij varken bijten?
 Varken wil niet gaan
 of 't moet gedragen worden.

-Neen, zei de hond.

Toen ging hij naar de stok:
 -Stok wil jij hond slaan?
 Hond wil varken niet bijten
 varken wil niet gaan

of 't moet gedragen worden.

-Neen, zei de stok.

Toen ging hij naar het vuur:
-Vuur, wil jij stok branden?
Stok wil hond niet slaan,
hond wil varken niet bijten,
varken wil niet gaan
of 't moet gedragen worden.

-Neen, zei het vuur.

Toen ging hij naar het water:
-Water wil jij vuur blussen?
Vuur wil stok niet branden,
stok wil hond niet slaan,
hond wil varken niet bijten,
varken wil niet gaan
of 't moet gedragen worden.

-Neen, zei het water.

Toen ging hij naar de os:
-Os, wil jij water slobberen?
Water wil vuur niet blussen
vuur wil stok niet branden,
stok wil hond niet slaan,
hond wil varken niet bijten,
varken wil niet gaan
of 't moet gedragen worden.

-Neen, zei de os.

Toen ging hij naar de man:
-Man, wil jij os dollen?
Os wil water niet slobberen,
water wil vuur niet blussen
vuur wil stok niet branden,
stok wil hond niet slaan,
hond wil varken niet bijten,
varken wil niet gaan
of 't moet gedragen worden.

-Neen, zei de man.

Toen ging hij naar de galg:
-Galg, wil jij man hangen?

Man wil os niet dollen,
 os wil water niet slobberen,
 water wil vuur niet blussen
 vuur wil stok niet branden,
 stok wil hond niet slaan,
 hond wil varken niet bijten,
 varken wil niet gaan
 of 't moet gedragen worden.

-Ja, zei de galg.

En de galg hing de man,
 En de man dolde de os,
 en de os slobberde het water
 en het water blustte het vuur,
 en het vuur brandde de stok,
 en de stok sloeg de hond,
 en de hond beet het varken,
 en het varken vertrok
 en liep recht naar zijn hok.

WACHTEND AARDE

Ik sta verloren in het wijde land
 Waar nog de grauwe grond bezond moet worden
 en waar de wind, al zingend, hand in hand
 de vlakke velden dicht aaneen wil gorden.

't Oneindig land dat overal wil eindigen,
 maar bij het einde weer opnieuw begint,
 het is 'n water dat na elke golf weer deinde,
 het is 't lachen van het liefste kind.

Ik hef mijn hand op naar een naakte tak
 die zwaar en zwijgend wacht als 't land daaronder
 op 't ademen van een nieuw getij,
 want zonder dit zachte suiz'len van de ademtocht
 die brak door kille eenzaamheid
 kan 't nieuwe leven geen bloesem
 en geen jonge vruchten geven.

Elisabeth Chaussée

HET LIED VAN HET MORGENLICHT

Ik groet het morgenlicht maar of

het zich laat groeten
 de voeten der voorbijgangers laten
 zich beter groeten
 wij moeten zeggen zij ondanks het
 morgenlicht
 ik knik ze toe houd moed zeg ik het
 licht maakt je toch blij
 ze knikken terug maar ze geloven
 niet ze gaan voorbij.

Het morgenlicht houdt zich nu
 bezig met de dingen
 de pasgewassen trams de rails het
 draad erboven
 de fietssturen de ramen en de
 raamkozijnen
 de dingen kunnen in het
 morgenlicht geloven
 het water van een gracht wordt
 zonder kleren aan
 zo heilig als de heilige Sebastiaan.

En ook de kar de man ernaast de
 haring op de kar
 zij roepen eensgezind en zonder dat
 zij opzien baren
 het morgenlicht nabij en ook ikzelf
 ik groet
 het morgenlicht maar of het zich
 laat groeten
 wij moeten zeggen wij dit is het
 morgenlicht
 wij moeten zeggen wij het licht is
 ons gezicht
 wij moeten zeggen wij het licht gaat
 eenmaal dicht.
 H. Andreus

WANNEER IK MORGEN DOODGA
 Wanneer ik morgen doodga,
 vertel dan aan de bomen
 hoeveel ik van je hield.
 Vertel het aan de wind,
 die in de bomen klimt
 of uit de takken valt,
 hoeveel ik van je hield.
 Vertel het aan je kind,
 dat jong genoeg is om het te begrijpen.

Vertel het aan een dier,
misschien alleen door het aan te kijken.
Vertel het aan de huizen van steen,
vertel het aan de stad,
hoe lief ik je had.

Maar zeg het aan geen mens.
Ze zouden je niet geloven.
Ze zouden niet willen geloven dat
alleen maar een man alleen maar een vrouw,
dat een mens een mens zo liefhad
als ik jou.
Hans Andreus

* LIEFDE *
Je praat
nuchter
over de liefde.
Terecht.

Er is al
zoveel
over gepraat
en gezegd,

terwijl de
stilte

staat te
wachten

of er nog
wat van komt.
Hans Andreus

LIGGEN IN DE ZON
Ik hoor het licht het zonlicht
pizzicato
de warmte spreekt weer tegen mijn
gezicht
ik lig weer dat gaat zo maar niet dat
gaat zo
ik lig weer monomaan weer
monodwaas van licht

Ik lig languit lig in mijn huid te
zingen
lig zacht te zingen antwoord op het

licht
 lig dwaas zo dwaas niet buiten
 mensen dingen
 te zingen van het licht dat om en op
 mij ligt.

Ik lig hier duidelijk zeer zuidelijk
 lig zonder
 te weten hoe of wat ik lig alleen
 maat stil
 ik weet alleen het licht van wonder
 boven wonder
 ik weet alleen maar alles wat ik
 weten wil.
 H. Andreus

ROEP HET BEGIN OP
 Roep het begin op,
 trage hand die schrijft,
 want ikzelf kan haast niet meer denken
 aan het eerste ogenblik,
 het eerste uur en aan de tekenen
 van geluk, zoals er
 waren: bomen, bruggen,
 een rivier, stilte en een toevallig
 bed later, - tekens van
 vreugde in de stad waar ik
 kwam - een vreemdeling - en werd
 ontvangen: een dier
 van liefde, een mens van geluk.
 Hans Andreus

SEPTEMBER
 Blond lief, de laatste gouden dagen
 wuiven ten afscheid en wij achten 't niet,
 de bomen en de struiken dragen
 hun laatste tooi en in het riet
 schuilen de vissen en hun trage
 vinslag verraad hen niet.

Het wordt nu tijd ons te bezinnen,
 de bossen kleuren dieper bruin
 en lila herfstasters beginnen
 hun ijle bloemen in mijn tuin.

Het wordt nu tijd om te bedenken:
 de zomer houdt niet eeuwig stand;
 hij schonk ons al wat hij kon schenken -

de laatste gouden dagen wenken
 en herfst komt reeds in feller kleuren drenken
 de bloemen van dit dierbaar land.
 Koos schuur

LANGZAAM

Winter, jij bent een slechtaard
 in de huizen verstop je je
 als een kind zie ik je alle scholen
 binnen hollen met je lichaam
 in een tas o winter jij bent
 een slechte meester

een klein beetje vuurwerk daarmee
 ben ik tevreden o winter geef mij
 wat vrolijkheid knip een stuk
 van deze middag af gooi een sprookje
 in het water van de nacht
 o slechte meester

dag slechte winter, scharenslijper,
 met geschramde knieën hol je
 over de speelplaats als knikkers
 uit de wolken van een hemel naar het blauwe
 hemd waar het witte krijtje rijdt van
 een slechte meester.
 Hans Lodeizen

HÉRAULT.

Avond in de Hérault. Thymgeuren
 dobberen zwaar
 op de lucht, moeten nergens zijn
 en blijven hangen, zoals wij in dit
 domein.
 Zoals je zou willen zwerven, 't doet
 er niet toe waar,

als het hier maar is. Nevel gaat
 net niet over het land
 zoals je een slapend kind
 niet niet aanraakt, erover ademend.

En je weet: ik heb niet wat ik heb.
 De branding van de wind
 waait een zee van tijd zacht heen
 en weer, Het is eb.
 H. de Coninck

SCHEEPJE VAREN

Aan beide oevers zit een vrouw:
 de ene laat een scheepje gaan,
 verheugd en fris, hoog op het water;
 de andere pakt het peinzend aan,
 zwart, scheef, een uitgebrande
 krater.

Soms kijken zij elkander aan,
 dan moet een blinkend schip
 vergaan,
 halverwege.

De een weent, de andere lacht,
 niet triomfantelijk, maar zacht,

bijna verlegen.

M. Vasalis

IN DE TREIN

In de trein
 vraagt een kind
 wat is een koe
 en wat is een paard
 wat is water en vuur
 wat is de lucht
 de zon
 de dauw en de mist

duizend vragen zijn er
 en tienduizend antwoorden

in de trein
 denk ik
 wat is een kind

één vraag is er
 en één antwoord

WONDER

Jos Vandeloo

NIETS

Het leven
 je zou het je moeten kunnen
 herinneren
 als een buitenlandse reis

en er met vrienden of vriendinnen
 over na moeten praten
 en zeggen

het was toch wel aardig,
 het leven,
 en flarden zien van vrouwen,
 geheimen
 en landschappen

en dan tevreden achteroverleunen
 maar doden kunnen niet
 achteroverleunen.

En ook verder kunnen ze niets.
 Cees Nooteboom

WACHTEN IN DE OCHTEND

Ik zat te wachten in een groot en leeg café
 in bont gedoken, rillend in mijn eigen vuur
 en alle bleke kelners wachtten mee...
 zij spraken weinig, met gedempte stem:
 ze wacht op hem, ze wacht op hem, op hem...
 Er was geen klok, geen tijd, alleen maar duur.

Toen was ik niets meer dan maar „n tentakel
 die blindelings strekte, „n blind oog voorop
 en „n doof oor, „n sprakeloze open mond,
 gestrekt en zoekend tussen duizend mensen
 en afgeleid door geen - één dringend wensen
 totdat hij enkel maar die ene vond,
 die 't oog kon zien, het oor kon horen
 en die de mond had uitverkoren
 en die de roep daaruit verstond.

Tot hij daar was, tot hij daar stond
 en ik, nog ganselijk verloren
 hem nauw kon zien, hem nauw kon horen.
 M. Vasalis

IS HET VANDAAG OF GISTEREN

Is het vandaag of gisteren, vraagt mijn moeder,
 bladstil, gewichtloos drijvend op haar witte bed.
 Altijd vandaag, zeg ik. Ze glimlacht vaag
 en zegt: zijn we in Roden of Den Haag?
 Wat later: kindje ik word veel te oud.
 Ik troost haar, dierbare witte astronaut
 zo ver al van de aarde weggedreven,
 zo moedig uitgestapt en in de ruimte zwevend
 zonder bestek en her en der.
 Zij zoekt -het is een s.o.s.-

haar herkomst en haar zijn als kind
 en niemand niemand, die haar vindt
 zoals zij was. Haar Franse les
 herhaalt zij: van haar 8e jaar:
 `bijou, chou, croup, trou, clou, pou, o,
 die eerste juffrouw, weet je wel
 die valse ouwe mademoiselle
 hoe heet ze nou. Ik ben zo moe'.

Had ik je maar als kind gekend,
 die nu mijn kind en moeder bent.
 M. Vasalis

HET 'TIJDJE' -STEEDS TE KORT OF TE BREED
 Stilte is...
 'de Tijd' in plaats van 'het tijdje'.
 Kairos in plaats van Kronos.

...Het 'tijdje'
 -steeds te kort of te breed -
 heeft z'n bladspiegel altijd vol
 met belangrijke baan
 met afgesproken afspraken
 met geagendeerde agendassen.
 En daar bovenop
 interessante interessante...

Alles samen
 een indrukwekkende ballon:
 planbord, treingids, wekker,
 verveling, de klok,
 eindeloze verplichtingen.
 En time is natuurlijk monnie:
 monnie voor bonnie.

Na een 'tijdje'
 doet de pijnstiller het
 een tijdje.
 *

De Tijd daarentegen
 heeft al den tijd
 avan komen en van gaan.
 Zij groeit - ongemerkt -
 de grassen
 dwarsdoor het grind.

Zij zet luisterpunten

achter heur zinsneden
om te wachten
of iemand wat zeggen wil.

Want de Tijd
is bidden, bad, gebeden,
dat zich niet
van leven onderscheidt.
Duizend psalmen van monialen
van gregoriaanse pissebedden
onder vochtige plavuizen.

De Tijd:
Vinger in je mond.
Een slok water.
Leunen over het hek van de wei,
-je neusgedrukt
tegen het oneindig uitstalraam.

Voor haar intimi
houdt zij ruggelings
een besloten vernissage
van de stilleven
der scheuren in 't plafond.

De Tijd heeft het eeuwige leven.
Haar ogenblikken zijn zachte billen
zonder begin en zonder einde.

De Tijd heeft al den tijd.
Zij hangt met heur ellebogen
over de reling van de open brug.
En na 't sterven van de dag
bewaart zij geliefden
in elkanders schoot.
Zij is het rustig asemen
van dingen die bestaan
B.P. de Roeck

MAAK ONS STIL DAN ALS HET SUIZEN VAN DE NACHTWIND
Maak ons stil dan als het suizen van de nachtwind
in het donker gras,
een verre zomernacht -
een man lag wezend in het gras
en hij verstond uw komen -
maak ons stil
als het suizen der geheimen in ons bloed.

Maak ons stil als het trillen,
 licht en sterk,
 van een kabel die gaat breken.
 zo trilt een dolk in hout.
 Zo trilt ons hart
 wanneer Gij nadert.

Maak ons stil dan
 als het sterke dringen
 van het goed verdriet,
 dat door ons leven trekt
 in fijne nerven,
 maak ons stil
 als het branden van tranen,
 dat zwak maakt en wankel,
 van geluk.

Maak ons stil dan
 als het sidderend rechtstandig zweven
 van een vlam -
 zuiver staat zij,
 bloem van pijn,
 verslonden in het hoge feest der vernietiging -
 wij allen wachten in het donker,
 Vreemdeling,
 tot Gij ons terugneemt in Uw branden,
 U alleen behoort ons hart.
 J. van Schagen

IN DE TRAM
 -zonnekind-
 zij lacht de dag open
 op vleugels van haar ongeduld

twee ogen durven nog geloven
 dat de tram h r wereld kent

wij rijden van hier naar ginder
 van mamma naar straks plezier

met dit kleurstift teken ik opa
 wacht! nee hier

zij praat de morgen wakker

een vrouw lacht in haar jas

om het hondje dat in een tas
geen plaats innam maar nú plots
blaft

naar het meisje dat als een
lichte vlinder snel heel deze nieuwe
dag innam
Lia Barbiers

WAAROVER ZAL IK ZINGEN

Waarover zal ik zingen
over regenjassen
over het lover van geboomte
of zal ik van de liefde zingen

Waarover zal ik zingen
over vliegmachines blinkend aluminium
in de zon en blauwe lucht
of zal ik zingen over de liefde

Over auto's
over steden en historie
of zal ik zingen over de liefde

Over vele vreemde dingen
over de gewone
of zal ik zingen over de liefde

Over bloemen
over water
over mooie dingen
of wat droevig is
of zal ik zingen over de liefde

Over tabak en vriendschap
over geur en wijn
over schepen zeilen meeuwen
over ellende
over de ouderdom
over de jeugd
of zal ik zingen over de liefde
Jan Hanlo

VREEMDELINGEN IN JERUZALEM

Nu ben je veel verder van huis.
Veel verder dan ik ooit gezworven. Je had het ook

mooi verkorven, bij die het wisten,

die met de rechte gezichten –
en bij het volk uit de stad en de dorpen dat huishield
onder het kruis waaraan je nu bent gestorven

en als zwakkeling, Verder gezworven,
zei ik? Een ding ben je nu geworden, een
dood ding, ergens door iemand

opgehangen en vergeten.
Van jou kom ik niets meer te weten en zelfs de
herinnering zal eerder komisch zijn want

mens, waar is je God gebleven die je was,
maar toch stervend aanriep als een hond
zijn meester?

Stomme dood. Maar waarom blijf ik dan –
denken: Ik dacht waarachtig dat ik daar
hing?

Hans Andreus

BIJNA ALLES, BIJNA NIETS

Er is veel verloren bijna alles
er is weinig gewonnen bijna niets
behalve het wennen aan de wanhoop
behalve het weten dat het doorgaat
behalve de onrust die ons voortjaagt
en de verzoening
met het spiegelbeeld.
E. Warmond

STER

Ik zag vanavond voor het eerst een ster.
Hij stond alleen, hij trilde niet.
Ik was ineens van hem doordrongen,
ik zag een ster, hij stond alleen,
hij was van licht, hij leek zo jong en
van vóór verdriet.
Vasalis

VOOR WIE DIT LEEST

Gedrukte letters laat ik U hier kijken. k
maar met mijn wanne mond kan ik niet spreken.

mijn hete hand uit dit papier; niet steken;
wat kan ik doen? Ik kan U niet bereiken.

O. als ik troosten kon. dan kon ik wenen.
Kom. leg Uw hand op dit papier; mijn huid;
verzacht het vreemde door de druk verstenen
van het geschreven woord. of spreek het uit

Menige verzen heb ik al geschreven.
ben menigen een vreemdeling gebleven
en wien ik griefde weet ik niets te geven;
liefde is het enige.

Liefde is het meestal ook geweest
die mij het porlood in de hand bewoog
tot ik mij slapende voorover boog
over de woorden die Gij wakkerleest

Ik zou wel onder deze bladzij willen zijn
en door de letters heen van dit gedicht
kijken in Uw lezende gezicht
en hunkeren naar het smelten van Uw pijn.

Doe deze woorden niet vergeefs ontwaken.
zij kunnen zich hun naaktheid niet vergeven;
en laat Uw blik hun innigste niet raken
tenzij Gij door de liefde zijt gedreven.

Lees dit dan als een lang verwachte brief:
en wees gerust. en vrees niet de gedachte
dat U door deze woorden werd gekust;
ik heb je zo lief
Leo Vroman

DIEP VAN MIJZELF

Diep van mijzelf en van mijn zang vervreemd
hoor ik in twijfel niets dan toon na toon,
ontken de wijs, de oude, diepbeminde melodie,
ontken ik al wat naar verbinding zweemt,
ontken ik in de grootste eenheid hoon.
Afzonderlijk, vervreemd, is alles wat ik zie.

Een boom bespiedde ik, haast de ganse dag,
het regende gestaag
en blad na blad neeg naar beneden als een druppel woog
en drupte en rees zacht omhoog...

Zo regende het van blad op blad,
zo regende het de ganse dag.

Het regende en ik neig en rij
met kleine wanhoop in het grijs gemoed.
Ik ben zo ziek...
Waar bleef de hemelse muziek,
de eenheid in het aardse zingen.
Ik hoor alleen, dat alles lijdt,
ziek van de veelheid van de dingen,
van hun volstrekke eenzaamheid.
M. Vasalis

EEN LAATSTE ROOS BLOEIDE
Een laatste roos bloeide,
omdat zij daartoe nog zes blaadjes had.

Die zaten samen, bol en bloot
en van de koude donkerrood.

De platte bladeren der platanen
hingen reeds neer om los te gaan en

gingen los en zwierden neer.
Ook reeds in zonnig windstil weer.

Neer ook moesten na een poos
twee blaadjes van de late roos.

Zo bloeide zij geluidloos door.
Daar had zij nog vier blaadjes voor.

Zo gestorven als maar kon
stond hoog, diep gras nog in de zon.

Toen knakte het en raakte langzaam
de aarde aan als met een wang.

De roos raakte tegelijkertijd
twee blaadjes, een, twee blaadjes kwijt.

Ze lagen plotseling gezond
maar dood beneden op de grond.

De dagen werden kort, vergeeld.
Slechts in de huizen werd gespeeld.

De roos, nu bijna menselijk oud,
bloede nog, maar innig koud.

Twee vlekjes rood en een buikje groen
daar kon zij het blijkbaar ook mee doen.

De sneeuw viel. In de verte snel;
vlakbij zweefde hij evenwel.

De roos ook sneeuwde levensgroot
met haar twee blaadjes. Een. Twee. Rood.

Ach dacht zij, nu heb ik dus niets.
Toen bloede zij maar zonder iets.

Wie het bloeien heeft verleerd
doet zeer waarschijnlijk iets verkeerd.
Leo Vroman

NU WORDEN MIJN GEDACHTEN VREEMD

Nu worden mijn gedachten vreemd,
nu worden mijn gedachten vreemd,
als oude tulpen, met kleuren,
die er eigenlijk niet bestaan
en uit een bijne uitgeputte,
stenen grond rijzen zij op en
zijn al in hun knop verwilderd.
Zij lijken op chrysanten,
doodshemden van de zomer,
ze zijn nog ouder dan ikzelf
en ik herken ze niet.

Hoor: uit hun monden,
vertrokken door het bittre,
dat hen voedt, polytonaal een vreemde,
vreemde taal,
die ik niet wil verstaan.

Maar ik vermoed,
dat het een lied beduidt,
van littekens
en oude wonden.
M. Vasalis

JOB

1.

Maanbijl
val in mijn merg

zodat mijn ceder
morgen de weg verspert
voor de vurige paarden

Oude leeuwen in mijn bloed
roepen vergeefs om gazellen
In mijn hoofd vermolmen
wormstekige knoken

Fosforescerend
hangt in mijn borstkast
een vreemd hart
11.

Verteer mij, grijze kalk
loog mij af, jong zout
dood is vreugde

Ik voed me enkel nog met vis
uit de Dode Zee
die gloeit van jodium

In mijn zweren
kweek ik de rozen
van de doodslente

Zeventig schuren afgebrand!
zeven zonen weggeteerd!
Hoe groot is de armoë!

Als de laatste olijfbom
uit de woestijn van Azië
staat mijn geraamte erbij

Waarom ik nog leef?
Onzekere God
om Jou te bewijzen dat Je bestaat
111.

Laatste olijfboom, zeg je?
Maar gouden olie
druipt uit mijn takken
die leerden zegenen

In de broeikas van mijn ogen
rijpt de tropische zon

Mijn wortelvat is in marmer geheid
 Hoor Israël
 ik ben de tienbrodenboom

Ik ben het vuurboek
 met de brandende letters

Ik ben de driearmige kandelaar
 bewoond door wetende vogels

met de zevenkleurige blik
 Iz.Goll

OCHTEND
 Ochtend van staalwol
 klokken
 kijken gestorven

de dag is blind omdat
 de nacht helderziende was

het licht smaakt ouderwets
 op een verdorven
 romantische manier naar as.
 Ellen Warmond

LAATSTE GEDICHT
 Dit wordt het laatste gedicht wat ik schrijf
 nu het met mijn leven bijna is gedaan,
 de scheppingsdrift me ook wat is vergaan
 met letterlijk de kanker in mijn lijf,

en, Heer (ik spreek je toch maar weer zo aan,
 ofschoon ik me nauwelijks daar iets bij voorstel,
 maar ik praat liever tegen iemand
 aan dan in de ruimte
 en zo is dit wel

de makkelijkste manier
 om wat te zeggen), -
 hoe moet het nu,
 waar blijf ik met dat licht van mij, v
 an jou, wanneer het vallen,
 weg in

het onverhoeds onnoemelijke begint?
 Of is het dat jij me er een onverdicht woord
 dat niet uitgesproken

hoeft voor vindt?

NACHT

Dieper naar voren kan ik mij niet buigen
over de wereldrand,
spaarzaam verlicht.
Met het gelaat op blinde duisternis gericht
kan ik mij van Gods glans niet overtuigen.

De verste nadering betracht ik
in vele gedachten die naar dat hol gebied uitzend;
talrijke keren niet,
doch ik verlies mij in dit koppig spelen

en in de pijn die tot een lust verdooft
om hun verminkte wederkomst waaraan 'k een wreed
en zeker teken hecht van Gods bestaan:
dat ginds een wand is waar wat in hem gelooft
en tot zijn licht vliegt blindelings op stuit.

Doch wellicht hoort hij in de stilste nachten
het zieke ritselen van mijn gedachten
die zich te pletter fladderen
buiten op zijn ruit.

AVOND AAN ZEE

Het strand was vast-gevoegd en glad
en smalle golven sloegen om,
uit duizend smalle, witte monden
zacht prevelende dan weer stom.
De zee keek op, alsof zij bad.
Toen heb ik U teruggevonden.

O grote, oude, grijze zee
in rusteloosheid zoveel rust,
„n stem uit duizend kleine kelen
sprekende tot de smalle kust;
eenheid uit zoveel tegendelen.
Mijn oude liefde, mijn oud vertrouwen
zo groot, haast niet om uit te houden,
ouder dan voor mijn grote lief...
Ik zag voor 't eerst weer naar de hemel:
hoe die zich rustende verhief
M.Vasalis

LIEFDE

Wat is liefde anders dan
elkaar verlaten
in een sprakeloze taal?

Woordenloos zeggen: luister
waterval van gefluister
hoor mij ik hoor je uit

en het ademloos antwoord:
je huid
juichend
zonder geluid.
Ellen Warmond

HET WATER
in de rose hemel
en in de geweldige stilte
hoorde hij een stem
een gevoelige stem van
geel riet die hem toeriep
in de rose hemel
hem toeriep
en in de geweldige stilte

er stond een man
aan de overzijde van het water
die hem toewuifde
in de rose hemel
een man tussen het gele riet

hij wachtte heel lang
en antwoordde niet
op de gevoelige stem
van geel riet die hem toeriep
in de rose hemel
en in de geweldige stilte

hij antwoordde niet
en wachtte
Hans Lodeisen

MET SCHERPE, BLINDE OGEN
gericht op het doel
gaande langs zijn gevoel
en treuren alleen met zijn verstand,

met scherpe, blinde ogen
gericht op het leven

boven een leven, boven
een wereld onder de wereld,

de man die schrijft verandert
steeds weer in zijn schrijvende hand
die meer dan een mens kan geloven.
Hans Andreus

HALF TIEN

Nog laat zonlicht hoog in de spar
de merel zingt als een nachtegaal
spreeuwen kletsen wat met koolmezen
een eerste zwaluw beschrijft de avondlucht.

Het is midden mei, de blauwe klokjes luiden
de nestkastjes bewolkt met af- en aangevlieg
de hemel onbewolkt, het is Gods wieg
voor alle broedsels in dit paradijselijk buiten.

Ik ga naar binnen, het slaat half tien
en wordt een beetje fris maar zo te zien
is het ook morgen weer een schone dag
met in de vroegte goudvinken misschien.
Kees Winkler

BENADERING

Lichtheid van bestaan, eens, lang geleden zo,
waarschijnlijk wel voor het eerste uur sloeg
en de tijd uitzwermd: plaag over een plotseling
zichtbaar landschap.

Zon, zee, laagland, m,,r landen. Het duurde jaren
voor ik een huis bouwde om ergens te blijven
en slechts aan de huid van een vrouw mat ik af
de grotere zon, de goddelijke.
Zoveel dacht ik na - het licht stond aan het venster
of de nacht zette een hoes van rouw over mijn huis -
en ik werkte steeds met woorden, maar begreep minder,
scheen het, dan ieder ander.

Zodat ik niets meer wist, wanhoop doorbrak en wat ik
mijzelf had genoemd nu als een brok in de keel stak.
En dat was alles. Betekende dit mijn leven, ik kon
toch niet anders doen dan het leven.

Zo blijft het ook voorlopig. Mijn goden bekvechten
en ik heb mij zo lief als een spiegel een spiegel.

Verkeerde oneindigheid. Maar soms het fluisteren
van iets dat ik niet hoor
Hans Andreus

TWEELINGBROER

Ook nu ik oud en droomloos ben
Droom ik nog steeds dezelfde droom:
Mijn lang vergeten tweelingbroer
Zwemt met mij, zij aan zij. Zijn lijf
Wordt door de golfslag naakt tegen
Mij aan gebracht. Mijn huid, die hem
Ontvangt, is blond als van een kind
En hij, die mij omringt, is zacht
Zoals weleer. Wij spreken niet,
Maar strelen, lachende, elkaar.
Dan zinkt hij weg. En ik ontwaak
En wacht, totdat ik hem opnieuw
Ontmoet in het verdroomde meer.

VLASVELD

Wij reden langs een holle weg,
Het door de zon gespannen oog
Op ons onzichtbaar doel gericht,
Toen plotseling, in de bocht,
De berm zich opendeed.
Wij stonden stil, bevangen,
Want voor en boven ons lag bloeiend water,
Een blauwe rechthoek van doorwaadbaar licht.

O wuivend licht! O overgang tot dieper blauw!
Het leven levert ons in blindheid uit
Aan onrust en verdeeld verlangen,
Maar in de luwte van jouw welvingen beweegt
De stilte van een onbegrensde eindigheid.

Wij worden door dit blauw bevrijd:
Een ogenblik ontheven aan de tijd,
Zijn, als wij verder gaan,
Grenzen, begin en doel ineengevloeid
En hoeven slechts te zijn
Als velden van licht bloeiend vlas,
Onder een blauwe lucht,
Omarmd door zomers gras.

NEERGANG

De hoogste top
Is mij voorgoed ontweken;
Het stijgen is gedaan.

Nu wordt
 Behoedzaam
 Dalen
 Kunst.
 En gunst is het,
 Door avondlicht verleend,
 Wanneer ik,
 Voor de nacht is ingegaan,
 Het zinkend rood
 Nog eenmaal
 Om mijn schaduw
 Vlammen goudgraniet
 Zie slaan.

GEBROKEN BEELD

Op een Frans boerenkerkhof weggegooid,
 De porseleinen armen uitgestrekt,
 De lippen tot een dwaze lach geplooid,
 Zo is zijn passie eens aan mij verschenen
 Temidden van de plastic kransen en
 Verroeste kruisen en kapotte stenen.
 Een tijd heb je een simpel graf bewaard;
 Ik raap je op: verbaasd breek je in stukken.
 Ik heb je scherp voor scherp bijeengegaard:
 Ik wilde je onnozelheid niet missen.
 Nu lig je in een witte doos met watten.
 Ook deze dood is niet meer uit te wissen.

LAATSTE POGING

Gedichten zijn een fles
 Die drenkelingen voor ze ondergaan
 Uitwerpen op de zee.

Die ene flits van helderheid,
 Die laatste poging tot verstaan,
 Komt eens op vreemde stranden aan

En vreemde ogen scheuren dan
 Een witte kreet,
 Een bijna uitgewiste zin,

En vreemde handen werpen kalm
 De flarden en de fles
 Terug in het donker van de zee.

HET KIND EN IK

Ik zou een dag uit vissen,
 ik voelde mij moedeloos.

(van de ruitelij kanariegeel)
 en bruine paarden
 Het is zeer moeilijk in de nacht bruin te zijn

Wachten
 een vergeten kommando
 Niemand zet een punt
 Paul van Ostaijen

AAN P.B. BAEYENS

Heel licht is het geluk: niet saam te dringen. Een woord
 is nooit zo licht als 't wel behoort;
 vleugels die wijd opengespreid zijn, trillen in de lucht,
 maar afstandsloos van de huizen,
 waaieren open, in breder vlucht
 en verdwijnen zonder spoor. Maar het geluk blijft daar
 aanwezig, al is geen spoor ook merkbaar.
 Geluk is als water niet in je hand te nemen
 dat heel even zou lopen in die droge hand
 en ze maken tot een wonderfrisse kuil,
 en eveneens niet te vatten als de lippen van de vrouw
 die neerstrijken, veren van je-weet-niet-waar, op je oogleden,
 als kind heb ik me vaak amechtig gelopen, om de veren in de
 lucht te sturen.
 Het is nergens te plaatsen, maar het wezen van de dingen zelf.
 Een leeuwerik, hij is wel ergens,
 wat hij echter is, heel wezenlik: de metallieke druppels
 vallen nergens.
 En toch lijkt alles bevrucht
 door dit ontastbaar coïtus in de lucht.
 Dat deel van het dak waar de zon op ligt,
 rijst herdoopt en gelukkig in het licht;

dat waar echter de schaduw rust niet minder.
 Nergens saamgedrongen, niet waar de zon is, niet waar de
 schaduw.
 Je kunt niet naar een huis gaan om er geluk te vergaren,
 je moet het geluk voelen als een bad;
 je bent zelf een deel van het geluk
 en door de andere delen gaat je loop, als door jou de andere
 delen,
 om deze beweging juist niet vatbaar of niet te meten:
 de vonk van een kortsluiting, nog overtroffen.
 Paul van Ostaijen

ZOMERREGENLIED

Regen, reiniging buiten mij,
 reiniging van de straten, alle dezelfde,

minnaars die lang gewacht hebben naar dit overvloedig zoenen,
 maar nu hun lichaam golven, bevrijd van dit zomerzwaar
 verlangen,
 in de lange omhelzing van de knallende zoenen

Wit gewassen wegen,
 straten na de omhelzing, in vreugde en berusting neergelegen,
 bomen der boulevards, herauten van de levende zege,
 klare klaroenen, roes van herlevend leven,
 rein van reiniging.
 Mensen die zich spoeden om de reine regen te ontvluchten
 en toch zelfs binnen de koffiehuisen, deel
 zijn van dit groots geheel
 der reiniging.

Een handelsreiziger die ras
 een koffiehuis binnen gevlucht was, voelt nu pas
 de frisse damp, die stijgt uit zijn regenjas,
 hem doordringen.

Als een poedel die uit het water rijst,
 voorzichtig het riet ter zijde schuift,
 rond zich een waaier van waterkorrels wuift,
 duikt de trem op. Het snikkende sienjaal viert feest,
 als onder zijn hijgen, zó betuigt het blijde blaffen van het beest.

Rustig zware adem, ligt het land, onder de omarming.
 een grijs kleed van een koningsdochter, zo is de slierende smoor,
 maar de gordijn van de verre regen verbergt niets.
 Damp van het land, lied van de aarde,
 levend als geboren gaat de klaarte
 uit de gulden gorgel van de leeuwerik. Land dat zich strelen laat
 door de lange, slappe vingers van de geliefde.
 Ritmus van de fijne regen,
 stappen van een pygmeeën-leger, dat draaft naar zege;
 stortregen, marsj van het heir der schone nederlagen,

opflakkerend leven. Losbrekend patos,
 geweldig, overstelpend; moederzoenen voor het éne kind.
 Dorpen omstrengeld in het begeren van de wind,
 vergeten neergesmeten na het genot;
 losse, zachtgestreelde korenhaardos
 van de beminde. Eeuwig land, nooit genoeg bemind
 en nooit genoeg genomen, voel hoe de wind uw lijf rein maakt
 van verlangen.
 Vreedzaam-voldane volmaaktheid van de slagzoenen,

regenomhelzing,

rustig neergeleide berusting
 onder het jonge, bange branden van de zon.

Regen: reiniging.

Wit gewassen straten, klaterende tremsporen,
 witte wegen, lijnen van het spelend licht,
 onbevlekt herboren.

Licht dat de koffiehuisen en de winkels binnenspoelt:
 verwachte Heiland.

Over het land ging de regen, de godsgezant:
 Johannes die de zielen zuiver zingen zou.

Zó regen: opperste reiniging in mij.

Als klederen pas gekomen uit een nieuw-wasserij
 zie ik de mensen gaan over de straat; want geen doel
 heeft de regen dan dit: de wereld voor te bereiden,
 te reinigen voor de zonnekomst.

Ik die weet, - heilig weten van Gods genade, -
 stap levend blij door regen, door de straten
 en langs de huizen, die zich baden laten
 als ik in het heilige bad der reiniging.

Grootse wandeling: bewuste, uiterlike ritmus
 der stille handeling van het innerlike denken.

Ritmus van mijn Ik, opgelost in het alomvattende ritmus van de
 elementen.

Wandeling, rit door regen,
 regen, zelf rit door der getijden zegen.

Lust van te gaan en de regensruppels sterven te voelen
 in het koele van mijn regenjas.

Nieuwe werkelijkheid: zachte regen die mij omvat;
 stortvraag, die mij opneemt, verder draagt in zich;
 frisheid van mijn handen en van mijn gelaat;
 onwerkelijke werkelijkheid, zó onverwacht,
 maar zelf wachtend op wat zij voorbereidt. Loutering.

Want zoals de waters van de regen wegspoelen,
 na de reiniging, hun taak volbracht,
 zo lopen de straten, slechts met het éne doel,
 op en naar een groot plein,
 dat onbewust van wat voorbij is,
 en blank reeds, onbewust ook van zijn huidige schoonheid,
 te midden zongelas
 te rusten lig.

Zware adem. Rust. Bevrediging.

Ik sta midden van het plein,
 zó als het plein te midden van der straten kruising ademt,

en ben dit alles nu. Rust.
 Denken dat zich een ogenblik vergenoegt te zijn
 de gedachteloosheid van 't enige genieten.

Over zó'n strijd onthutst, ligt de zon enkel te kijken
 te midden van het verslagen leger der wolken.

15 september 1917

P. van Ostayen

HULDEGEDICHT AAN SINGER

Singer

Singer

naaimasjien

Hoort

Hoort

Floris Jespers heeft een Singernaaimasjien
 gekocht

Wat

Wat

jawel

Jespers Singer naaimasjien

hoe zo

jawel

ik zeg het u

Floris Jespers heeft een Singernaaimasjien gekocht

Waarom

waardoor

wat wil hij

Jawel

hij zal

hoe zo

Circulez

want

SINGERS NAAIMASJIEN IS DE BESTE

de beste

waarom

hoe kan dat

wie weet

alles is schijn

Singer en Sint Augustinus

Genoveva van Brabant

bezit ook een Singer

die Jungfrau van Orleans

Een Singer?

jawel

jawel jawel jawel ik het het u een Singer
 versta-je geen nederlands mijheer
 Circulez

Bitte auf Garderobe selbst zu achten
 ik wil een naaimasjien
 iedereen heeft recht op een naaimasjien
 ik wil een Singer
 iederen heeft een Singer
 Singer
 zanger

meesterszangers
 Hans Sachs
 heeft Hans Sachs geen Singermasjien
 waarom heeft Hans Sachs geen Singer
 Hans Sachs heeft recht op een Singer
 Hans Sachs moet een Singer hebben
 Jawel

dat is zijn recht
 Recht door zee
 Leve Hans Sachs
 Hans Sachs heeft gelijk
 hij heeft recht op

SINGERS NAAIMASJIEN IS DE BESTE

alle mensen zijn gelijk voor Singer
 Circulez
 een Singer
 Panem et Singerem

Panem et Singerem Panem et Singerem Panem et Singerem

et Singerem et Singerem

Ik wil een Singer
 wijwillen een Singer
 wij eisen een Singer
 wat wij willen is ons recht
 ein fester Burg is unser Gott

Panem et Singerem Panem et Singerem Panem et Singerem

et Singerem et Singerem

Waarom
 hoe zo
 wat wil hij
 wat zal hij

Salvation army
 Bananas atque Panama
 de man heeft gelijk
 hij heeft gelijk
 gelijk heeft hij jawel
 jawel
 jawel
 waarom
 wie zegt dat
 waar is het bewijs
 jawel hij heeft gelijk
 Panem et Singerem Panem et Singerem Panem et Singerem

 et Singerem et Singerem

SINGERS NAAIMASJIEN IS DE BESTE

Paul van Ostayen

VINCENT VAN GOGH

I.
 Profeet van Paturâges en zuiderzonminnaar,
 maar meer dan dit: diepbewogen dichter
 die de zware dingen van buiten licht schiep,
 herschiep als de komplot blauwe lucht, -
 herder die het onvruchtbare gebeuren
 van buiten, naar het grote centrum dreef, de oasis, de keure
 van frisheid... In ons zelve hebben wij de Jordaan;
 allen die nog Godsvreemd en belân
 met de erfzonde zijn, -
 de dubbele machteloosheid van het naar buiten kijken
 en de loutering, dit is de permanente zege in ons:
 patos en tragiek,
 dit het innerlike, daarom het heilige 'veni, vidi, vici', -
 al die machteloze vreemdelingen van buiten,
 al de gebeurtenissen
 zullen wij godskinderen verfrissen
 door het heiligmakende water van onze Jordaan.
 Kunst is de alles overstelpende liefde
 en de alomvattende.
 Als de zoon van tobias die ter genezing van zijn vader
 uittoog naar een ver land, en daar de vis
 haalde met de kieuwen uit het water:
 de ogen van zijn vader het licht schonk.

Kunst is de liefde in elke daad.

Kwintessens. En het volledige liefde zijn.

En dit is liefde als Vincent deed:
de talenten die hij kreeg, tot de waanzin, tot het leed
dat vreugde wordt, levend maken.

Niet het zijn of niet te zijn is de levensopgaaf,
maar het misterie van het zijn vult alles.
Het eigen zijn. Dat over alles te leggen.
Wordt eigen zijn van de omgeving.
Alles te vervormen, te martelen, te doden
tot schoonheid.
Je zelf dood rekenen voor de wet, om de wet van je zelf te
verbreden.
Abstraksie van je zelf, want deze kosmiese liefde vult gans je
zelf:
Bron van den aardbal.
Vincent. Zo is hij.
Hij is niets en hij is alles.
Als de priester: meester en dienaar.
En de wijn die eenvoudig perelt in de kelk
is plots onder de adem van liefde, bloed geworden.
Levende drank.

II
Meer dan uw werk. Dit is het grote,
het oneindige. Het venster
op de ganse wereld.
Ook alles wat in de verte schijnt
strekt zich daarbinnen deinend uit.
Een venster is alles.
De ganse wereld ligt binnen ééeen venster.
Men zal dan van uw werk houden,
wanneer het beurtelings met de geslachten
bloem, steen of eik zal geweest zijn.

Heel jong, - nauweliks had ik je herkend, - heb ik gevraagd:
'Vader, die kiezel is zo schoon,
hoor je zijn schoonheid onder de trage tred van mijn laarzen?
Maar zie deze ronde schijf in de zon.'

Door wouden gaan. Pijnboomnaalden vallen
als vingers van de bomen.
Vingers zijn verlangen van lange, lome
lust. In de boomgaard hangen kersen,
aan lange, stramme takken,
vruchten die zich saampersen
als kinderlippen. Niet tastbare gloed
waarin zij bloeden als een zinnelijke boetedoening.

'Maar alle schoonheid, mijn zoon, is in de brand

van je ogen. Ogen zijn steeds blauw als de zeestrandrand.

III

Leed als de golven van de oceaan
die baren witte blaân
van bloesems. Leed als van blaren aan
de bomen. Bomen die kruinen worden,
kruinen: der bergen wit gehelmde horden.

Het arme leed wanneer het wordt ontzagelijk
in het dragen aller leed,
wordt scheppend leven weer.
Wie al de noodbaren in zich stort,
tot een fontein van helder water wordt hij weer.
Wie leed als landen torst
draagt in zijn flank de vruchtbaarheid
van honderdduizend zielen.

IV

De stem van Vincent

Laat ons de blaren
van alle leed vergaren.
De aarde, ook vermoeid,
heeft nooit dode
blaren gedragen.
De aarde wondt
om, in de driedagestond,
te laten herrijzen
onder de loodzware kus van de liefde.

En is die kus weerom licht leed,
leed, dat alles is, - Ik ben Die is, -
o, laat deze zoen niet verloren gaan
want elke zoen is gloên van goed.

Nooit wassen dode vruchten
aan de bomen.
De pijnen snikken eeuwig
en laten hun lange tranen als vingers vallen.
Weet dit, mijn zoon: wanneer alle leed leven wordt,
houdt op het leven leed te zijn.

V

Kristus, Verlosser. Het Kruis
vergaarde al het leed.
Toen wierp hij weg het huis
van zijn leed.

Drie dagen en de schildwacht schrok.
De kunst is groot.

Een kruis van leed...
dan valt het huis
maar alles blijft.

En telkens woont
't woord onder ons
dat ons beloont,
nieuw.
De weg van de Verlosser,
de weg van het leed:
een hoogvlakte van geluk.
Paul van Ostaijen

DE APPEL

Toen mijn ogen de ronde vrucht hadden bekeken
en toen zij hadden begrepen de appel zó-als hij werkelijk
aanwezig was,
toen zeide mij die vrucht: er is iets in de vaak verlaten
boomgaard
van wat voorbij is, dat nu eerst als goddelik schoon te
begrijpen is,
omdat geen herleven aan deze herinnering nog verbonden
is.
Maar sterker omlijnde zich het beeld,
toen ik de appel in mijn handen voelde,
want zij herinnerden zich ook éénzelfde frisse koelte,
en verder: dit moet wel zijn heugenis van geluk.
Doch eerst toen mijn tanden de ronde wonde
in de appel hadden gevonden,
heeft zich het beeld
tot handeling bezielde.

O de geurende boomgaard en de rust van de beesten,
de morgenmist die wijkt langs alle zijden
en twee dreumesen, die even te huiveren staan.
Maar dan de rit door de natte weide, naar de appelboom,
waar van de rijke vrucht, een vrucht viel, loom,
ter aarde. Dan het strelen van de appel
in de kelk van de twee kleine dreumeshanden
en dan in de vrucht de tanden,
en in de mond overvloed van het nazomerse geluk.
Zenuwleed van de tanden, maar vergeten in een nieuw
bezit van de vrucht;
verbreding van de wonde.
Diepbezielde boomgaard,
alle liefde tot een bom saamgebalde passionante,
alvorens de zwarte dood
zijn schroeven zet op de keel van het leven:

bleker wordt de uiterste blankheid van al wat is.
 Jubellied van rijpheid. Liefde van de Aarde
 om 't onbewust naar-liefde-grijpen van de kinderen;
 kinderen zullen u liefhebben wanneer zij zullen vergaard
 hebben
 de appels van vele jaren.
 Wanneer zij dan een nieuwe vrucht zullen strelen,
 zullen zij dit ogenblik met zoveel liefde bedelen,
 als zij vroeger zelf bedeed werden door de appel, want
 de liefde is een grote mond die zoenen wil.
 En de hap in de appel zal hun mond maken als de mond
 van het kind,
 huiverend door de frisheid van de vrucht
 en sterk nu om de vroegere kou, in de niet vergeten
 najaarswind.
 10 oktober 1917
 Paul van Ostaijen

GOLGOTHA

Indien de waarheid daar is,
 waar mijn broeder ze mij toonde,
 wijlen mijn broeder Pieter-Floris;
 (hij was student in de theologie
 aan een rooms-katoliek seminarie)
 indien het Godszoon is die ging ter Golgotha
 en zijn goddelijke droefenis
 was de menselijke bevrijdenis,
 dan is het vlaamse volk Gods uitverkoren
 volk, omdat het ging als de goddelijke vrucht uit David's huis
 geboren
 zijn steile Golgotha, gekruisigd
 werd en in de dood behuizigd.

Maar God was in zijn zoon de goddelijkheid
 van de herrijzenis;
 zó zal ook God zijn in onze strijd
 tot de bevrijdenis.
 Juni 1916 Paul van Ostaijen

ZAAITIJD

Bij het geval Dr Paul van der Meulen

Uit Limburg! Land van mijn moeder; land gevallen uit 'n
 Sint-Niklaasdroom!
 Langs de oostelijke oever van zijn stroom
 lopen de hollandse dorpen en kasteeltorentjes topwaarts
 en begroeten hun vlaamse broertjes van d'overzij.

Wonder dat langs d'ene zij, geen herder met een schalmei
 zijn kudde verlustigt, en hij zelfs zijn spelewijs volgt
 in de glooiing van de heuvels.
 Maar de dorpen langs de overzijde liggen nog te rusten.
 Eens zal er nochtans van al die daltorentjes klinken
 meer dan het pastoralen van een schalmei.
 Eens zullen zij beter begroeten dan met een zwak goededag.
 Broer, sta op, klep de metten,
 want er waait een wijde wind van opstanding!

Uw woord, zoon uit het land van mijn moeder,
 heeft langs d'oorlogsstroom van ons moegemarteld land
 heugenis gevonden in het hart van elke broeder.
 Het woord is vlees geworden, nu van het oosten naar het
 westen.
 Limburg was Nazareth
 en de IJzerstreek het bloedige Bethleëm, waar de vrucht geboren
 werd.

Priester als mijn broer.
 Geen priester met het ijle woord en de lege gebaren,
 maar wiens woorden niet golven de baren
 van troost in de woning van de zielsgebalde smart;
 niet als zij die mondig prevelen het goede woord
 maar hartsonmondig zijn.
 Ik weet, ik weet, gij hebt als hij, mijn broer,
 geluisterd naar het woord: Werp weg de schijn,
 en volg mij dan.
 Zo deedt gij en hebt uw meester gevolgd
 van loopgraaf tot loopgraaf.

Daar valt het zaad op de goede grond, ongeschonden en gaaf,
 en wast de boom.

Op de weg naar Damaskus
 heeft ons beider beschermheilige, de kerkvader Paulus,
 de stem van zijn meester vernomen, een noodkreet,
 die om liefde riep: Paulus, breek het leed! breek het leed!
 Langs de bloedweg damaskus van ons geslacht
 toont hij de weg, en het licht langs die heirbaan
 is zo overstelpend, dat wij niet anders kunnen
 daeen de staf nemen en gaan.
 En gaan. In de Maas-vallei klinkt luider een klok.
 7 juli 1916
 Paul van Ostaijen

LIED VOOR MEZELF

Ik vraag U niet: laat kalm zijn de baren nu;

wie klaagt, draagt hij niet met zich mee
bestendig een poel die eens zich sluiten zal over zijn hoofd?

Mijn schip zal niet liggen blijven aan de ree,
te luisteren naar het spelemeien van der tijen eb' en vloed,
niet onder morose zegenrege', noch onder zonnevree,
mijn schip moet in de storm mee op zee.

Ik heb betrouwen in mijn boot, doch de baren slaan zo hoog,
reeds over de voorsteven, reeds over de achtersteven.
Als weer de zee vol vrede en rust is, zal dan het wrak van mijn
boot
niet mededrijven naar de ree?

Ik ben een koen kind dat niets weet van de kloof
die ligt tussen dood en leven.
Kan een boot, mijn Heer, vergaan
die niets draagt dan het licht gewicht van mijne blauwe ziel?

En zo mijn boot nochtans vergaat, mijn Heer,
kan ik dan zondigen nog?
Neen... neen... Al de stemmen zingen mij: Ga mee op zee,
met de baren van Kristus, met de baren van de Loreley.
18 mei 1918
Paul van Ostaijen

Rodica en Dodica waren aan elkaar gebonden
zo heeft de vroedvrouw ze gevonden
Rodica en Dodica
de ooievaar speelde trekharmonica

Op de trekharmonica
schilderde de schilder Rodica en Dodica
Rodica was net zo groot als Dodica
op die trekharmonica

Op de trekharmonica
speelt het liedje van Rodica en Dodica
Dodica had een vrijer lief en Rodica had er geen
toch was Rodica net zo groot als Dodica
Met een lange ruk is het liedje uit op de trekharmonica
van Rodica en Dodica
Dodica is dood en Rodica is rood
toch was Dodica net zo groot als Rodica
Paul van Ostaijen

ALPEJAGERSLIED
Voor E. du Perron

Een heer die de straat afdaalt
 een heer die de straat opklimt
 twee heren die dalen en klimmen
 dat is de ene heer daalt
 en de andere heer klimt
 vlak vóór de winkel van Hinderickx en Winderickx
 vlak vóór de winkel van Hinderickx en Winderickx van de
 beroemde hoedenmakers
 treffen zij elkaar
 de ene heer neemt zijn hoge hoed in de rechterhand
 de andere heer neemt zijn hoge hoed in de linkerhand
 dan gaan de ene heer en de andere heer
 de rechtse en de linkse de klimmende en de dalende
 de rechtse die daalt
 de linkse die klimt
 dan gaan beide heren
 elk met zijn hoge hoed zijn eigen hoge hoed zijn bloedeigen hoge
 hoed
 elkaar voorbij
 vlak vóór de deur
 van de winkel
 van Hinderickx en Winderickx
 van de beroemde hoedenmakers
 dan zetten beide heren
 de rechtse en de linkse de klimmende en de dalende
 eenmaal aan elkaar voorbij
 hun hoge hoeden weer op het hoofd
 men versta mij wel
 elk zet zijn eigen hoed op het eigen hoofd
 dat is hun recht
 dat is het recht van deze heren
 Paul van Ostaijen

BERCEUSE PRESQUE NÈGRE
 De sjimpansee doet niet mee
 Waarom doet de sjimpansee niet mee

De sjimpansee

is

ziek van de zee

Er gaat zoveel water in de zee

Meent de sjimpansee

Paul van Ostaijen

MARC GROET 'S MORGENS DE DINGEN

Dag ventje met de fiets op de vaas met de bloem

ploem ploem

dag stoel naast de tafel

dag brood op de tafel

dag visserke-vis met de pijp
 en
 dag visserke-vis met de pet
 pet en pijp
 van het visserke-vis
 goeiendag

Daa-ag vis
 dag lieve vis
 dag klein visselijn mijn
 Paul van Ostaijen

WIEGELIEDJE VOOR DE GELIEFDE

Dat trage zich toevouwen je oogleden,
 te dragen het loom fluweel van onze nacht.

Onze dag is geweest als bange blanke vazen, die waren blij
 de bloemen van ons liefdespel te scharen rei aan rei.

Nu zal je slapen, mijn teergeliefde kind,
 want morgen moet je de ogen openen: 'n zeer fris blad dat beeft
 in morgenwind.

Nu zal je slapen, mijn zachte kind, in de kuil van je haren;
 straks is het dag, dan moeten wij weer tuilen lezen gaan

Morgen zal er uit het Oosten 'n koning komen, met nieuwe
 bruidskleren voor ons beiden;
 hem zullen wij, arm in arm, als kinderen in het woud, verbeiden.

Knijp nu je ogen dicht, mijn luie luipaard
 en strek je heupen naar je lust. Ach du... du.
 29 april 1918
 Paul van Ostayen

ANNO DOMINI

Het was in het jaar
 van de zachte, de grijze winter;
 het jaar van de stille, herrezen lente.

Het was toen je sprak
 over vreugde en licht
 en het leven, dicht bij de Heer -
 zo noemde je Hem,
 maar je sprak van
 een vader, een moeder gelijk.

Dat jaar zei je: blijdschap;

en altijd bedoelde je leven,
 uit liefde gekregen -
 zoals Wijn uit de Kelk
 en Brood van de Schaal.

Oorlog heette dat jaar;
 maar nooit vergat je
 te spreken van vreugde.
 En van de Tafel
 ging niemand alleen, of
 met honger weg.

Het was in een jaar van sterven en dood,
 van een lichaam, gekweld en gebroken.
 Maar altijd keerden wij terug:
 in het licht;
 rond de Tafel.

Gevoed en gezegend
 sloegen wij niet op de vlucht,
 maar schuilden soms samen
 in stilte; naar waarheid:
 in stilten van God.
 Fum van den Ham

SCHEPEN, WAARAAN LANG IS GEBOUWD,
 op klaarlichte dag van de helling,
 genaamd en gedoopt.
 Door de smalle waterweg
 naar volle zee,
 nagejuichd, uitgewuifd.
 En bezongen de schoonheid van water en schip.

Een schip als een ding, als een feit
 en van een verhaal het begin.
 Zichtbaar wordende vormen en lijnen
 in spiegeling,
 in ochtendlicht.

Hij heeft van dingen een schip gemaakt,
 en van water een zee.
 Ze moeten het kunnen, vindt hij;
 ze zullen het redden, denkt hij.
 Hij bouwt verder en beter
 en altijd weer meer.

In de nacht,
 ongezien in de stilte,

ongehoord als een donkere vorm over donker water,
in de nacht
huilen de schepen:

Wie kent hun naam op de grote zeeën,
voor wie doet hun schoonheid,
hun route, hun lading ertoe?
Hij heeft ze genoemd en gedoopt,
maar de klaarlichte dag is voorbij.

Hij, die ze duwde van de helling
en doopte tot behouden vaart - hij
woont op het land:
Het radeloos huilen van zijn schepen
heeft hij nog nooit kunnen horen.

O, land roept de zee,
leer mij zijn schepen te troosten!
O land in de verte, vertroost mij
en leer mij zijn schepen te troosten!
Fum van den Ham

VROEGER, LATER, NU
Zoals een angstig kind,
vreesachtig mens geworden,
dromen blijft: zo
schipbreuk lijden
en in volle zee vergaan;
maar tegelijk gered zijn
en behouden op het strand.

Zo in de stilte, in de verte
weggaan, diep verzinken
en aanspoelen op goed, warm zand -
een eiland als een veilig lichaam.

Van buitenaf ontstaan zijn en geboren:
als glas geblazen, zo buigzaam, zo gebogen.
Een schitterende vorm
rondom de kleuren van het licht.

In veelvoud van gezichten
van binnen zijn bewaard.
In veelvoud onherhaalbaar:
een woord, een hand, een stem -
liefde die onweerstaanbaar voor ons ligt.
Fum van den Ham

ANDERE WERELDEN, ANDERE KINDEREN

Waar angst was voor schaduw
en water en paarden,
voor woorden als straf en eeuwigheid
die de nachten regeerden -

Daar zou een hoofd op een schouder zich leggen
of tegen een lichaam gaan liggen.
Zomaar - of langer - daar horen:
zo nieuw als naakt, zo geborgen
als pas geboren.

In kelders, op straten,
in gangen en kamers,
in iedere hoek van het hoofd
had machtig de koude geheerst:
Het verbond om te leven, de eis om te leven
en het sterven tussen die twee.

Toen
stak je je handen uit,
je raakte de haren aan,
je legde een hand op het hoofd.
Stil
stonden verleden en heden,
stil stond, vergelijkenderwijs,
het verdriet tot in lengte van tijd.

Daar was
het nest in de boom,
het hol in de grond,
de kom van de handen
en vier armen rond.
En het kind een gelukkige wilde,
zonder dwang, zonder pijn
een hartstochtelijkheid;
ongevaarlijk van
honger naar tederheid.
Fum van den Ham

DE HEUVELEN VAN AFSCHIED EN VERDRIET

Wat achter ligt, waar we geweest zijn
je ziet het van de verre hoogte,
van deze berg, van deze heuvels.
De paden lopen parallel
en komen soms wel samen,
maar niet vaak, niet lang.

Hier, in het licht van alle dagen:
 het land - het dal, de wijde vlakte
 en ver omhoog: de heuvels van verdriet;
 ze zijn herinnering aan ons gefluisterde,
 gebeden en gesmeekte: 'Verlaat ons niet'.

Ach, lieve vreemdeling, ach
 reiziger en metgezel, die verder trekt,
 die verder gaat dan elk gebied:
 laat ons een teken tegen ons verdriet -
 een boom, een wolk, een vogel of een bloem,
 een vijvertje met riet: dat zij aan ons vertellen
 hij was hier en hier komt hij terug.

In ons gebied, over de wijde vlakte, langs deze paden
 en op onze heuvelen van afscheid en verdriet,
 verlaat zijn liefde ons soms even,
 maar toch langer niet.
 Fum van den Ham

GROOT EN KLEIN

In de nacht, in het donker,
 duizelig stil,
 wilde ik roepen. En schreef:
 Om een mens.
 Om licht van de maan.

In de hitte,
 in het witte licht van de zomer,
 wilde ik schreeuwen. En schreef:
 Om een schaduw,
 om een schuilplaats.

Van woorden suisde mijn hoofd,
 mijn hart bonsde je namen -
 waar was je gebleven,
 waarheen gegaan?

Om je stem stamelde ik:
 een gefluisterde woning.
 Tastend zocht ik je lichaam:
 de stille beschutting.

In zinnen roep ik de woorden niet langer.
 In woorden schrijf ik niet meer om je naam.
 Ik schrijf dat ik leven zal
 bij een die zei:

Kom maar,
 kom jij nu maar
 zonder je woorden
 bij mij.
 Fum van den Ham

WIE NIET WEET

Openlijk, heimelijk
 brengen we buiten wat binnen is,
 en wat buiten lijkt, is van binnen verborgen;
 wij vinden verraad en ontbinding,
 haat en verstikking; vergif.

Aan zoveel woorden verwant
 zijn teksten ons vreemd geworden.
 Aan zoveel zinnen gehecht
 zijn wij verward in gebeden.

O God van ons verlangen -
 eeuwig klinkt zo ons lied.

Wij lopen door het stof op stenen,
 vegissen ons in plaats en uur,
 verwisselen namen en dagen.
 Wij dwalen tussen nacht en avond
 en vallen uit de ruimte, nergens heen.
 Wij sterven op het eind of halverwege
 aan wonden en blaren
 van sneeuw en van vuur.

O God van ons verlangen -
 zo eeuwig klinkt ons lied.
 Fum van den Ham

ZIJ ZINGEN PSALMEN

Uitgehongerd, afgeleefd,
 ongekend en uitgeput.
 En na zoveel
 nog niet jong
 en nog niet oud genoeg.
 Uit dit lange leven kon je toen al
 springen, barsten,
 doodvallen, gaan.

Wat is geweest duurt voort:
 de oorlogsangst, de hongersnood,
 het lichaam dat je redt
 en evenzeer gered moet worden.

Grijszwart verleden dat helder niet te zingen,
niet te schrijven is tegen morgen en later:
de nevelen, waarin je laatste hoop als
god-is-liefde werd geplant.

Onzichtbaar oud als stof en roet,
vermoeid als zand en droogte,
als stilstaand water als de maan nog spiegelt
maar daaronder meer en meer vergaat.

Het schorre geluid van spring nu maar, ga nu maar vallen.
Maar tegen je schaafwonden huid nog altijd een beeld,
fantasieën voor later - een liefde een vrede een toekomst.

In barsten en voegen en vouwen gaat je oudheid door,
gaat ongemerkt niet meer over.
Je kleuren nog zichtbaar; en argeloos haast je pratende,
je niet te geloven zingende stem.
Je glanzende zwijgen,
je roerloze roerdompstand.
Je dappere, sterke stilte, die dapper noch sterk is,
noch wijs.

Je groeit in herinnering, in weten;
herkennend wat je niet terug wilde zien,
redeloos missend wat je niet wilde
verlaten-zijn en verloren-gegaan.
Je lichaam staat in de barre tijd van voorheen en nadien,
je ouderdom kun je aflezen, horen misschien.
Achter gesloten ogen (huil je? Ik weet het niet.)vallen genade en vrede
zeldzamer in je hoofd en je hart. Je kunt
springen en barsten en vallen en
doodstil oud.

In de dagen, de jaren, die hooploze zomers
valt even je lichaam, je zeer oude tijd van thans en weldra
in een zuivere, zachte eeuwigheid -
Midden in het midden van je leven blijven zij zingen,
honderdvijftig maal als het moet
woord en muziek tezamen:
'World without end'.
En de woorden, de oude akkoorden, dragen
je waakzame hoofd; je wakende lichaam, je ziekte.
Ze dragen het. Even. Een weinig voort.
Fum van den Ham

HET LICHAAM DER GEMEENTE

Leer ons, te hebben en te zijn:
armen waarbinnen,
lichaam waartegen -
leer ons ons lichaam vertrouwen.

Binnen het licht van Uw liefde
maken handen en stemmen muziek,
fluiten monden een lied;
dragen we leegte en koude, armoë en rouw -
wij dragen het ook voor elkaar.

Leer ons ons lichaam te geven,
het is van ons, het is van U.
Met dit lichaam lieven en lijden wij
tot Gij ons het nieuwe zult geven.
Fum van den Ham

VOORGED EEN MENS
Mischien is het moeilijk
mij te vergeven
dat ik een mens ben
en geen verhaal.
Zwart en stralend - een ongrijpbaar mens.

Dom, eenvoudig; slim en hoogmoedig,
traag en zeer snel.
Gelukkig als op de eerste dag van een liefde,
boos en oneindig verdrietig als op de dag der begrafenis.

Zo ver en koud; zo nabij en warm;
onaanzienlijk en soms even mooi.
Stilstaand en veranderend;
vol beloften en talenten
en wanhopend in leegte.
Zo hevig en niets,
zo erg en nietig.

Zo koel; zo schuilend in warmte van mensen;
zo onbereikbaar, zo zacht;
zo weggesloten en zo wild en juichend
als jij in mijn handen leeft.
als ik leef in jouw handen.
Door een ander ontroerd
en ontroerend.

Zichtbaar en lelijk en
mooi van oude en nieuwe vragen,
van nieuwe geschenken en antwoorden.

Dat ik een mens ben
 en geen verhaal;
 dat het nu nu is -
 niet gisteren en niet morgen.
 Dat ik besta en het woord ken en de woorden,
 maar het woord niet ben, noch het verhaal -
 dat, misschien, is het moeilijkste.
 En dat ik (nooit een verhaal wil worden,)
 nooit een verhaal zal zijn,
 maar een mens.
 Fum van den Ham

DE REISKAMERAAD

Op een onaards uur vertrokken,
 wars van alles, zonder reisplan,
 elke overlegging mijndend
 en mij weidend in mijn vrijheid
 bij het dansen van de draden,
 weet ik feestelijk in mijn jaszak
 het kompas, dat onder Arkel
 ik als kind eens op een morgen
 heb gevonden in de wegberm.

Dat mijn trots was, dat het nog is,
 dat ik Boreas gedoopt heb.
 Waaraan nooit iets gemankeerd heeft.
 Of ik zuidwaarts ga of zigzag,
 onomkoopbaar, onverbiddelijk
 richt zich de magneetnaald noordwaarts.
 Eindelijk reizen wij weer samen;
 twee die bij elkander horen,
 twee die aan elkaar gewaagd zijn.

I. Gerhardt

selectie uit: Huub Oosterhuis - Uittocht en andere gedichten:

WINTERS GEBED

Sneeuw de bomen
 sneeuw in het haar van mijn ogen
 smelt toch vandaag nog niet.
 Sneeuw in de schoot van mijn moeder
 sneeuw in de hand van mijn vader
 smelt toch vandaag nog niet.
 Jij bent vandaag onze schoonheid
 Sneeuw in het haar van de bomen

Sneeuw in de schoot van de vrouw
 Sneeuw witte sneeuw in mij
 Smelt toch vandaag nog niet.

DE RUIT IS GEBROKEN
 De ruit is gebroken
 de kan is tot de rand gevuld.

Dit is een groot geheim
 dat nimmer wordt onthuld
 tenzij aan de vrouw
 of de man
 die zelf gebroken is
 als de ruit
 of gevuld als de kan.

BOOM
 Ik ben woudwachter, en mijn kruin zal dragen
 zongroene boorden van een goud getijde.
 Mijn takken sla ik uit naar alle zijden
 om met hun toppen het heelal te schragen.

Ik bied mijn schaduw als de hete dagen
 en mijn beschutting als stormwinden komen.
 Mij is de macht de hemel te bewonen
 nu nog mijn wortels wringen in aardlagen.

Ik weeg mijn levenslot, ik weet mij uit-
 bloeien in wilde woekerende kleuren.
 En als de nacht mij in haar handen sluit
 wacht mij de stilte hemelhoog te beuren.

Diep in mijn ziel gonzen de aardse geuren
 en om mij heen trilt bovenaards geluid.

ABRAHAM
 Moria, dat betekent: Hij voorziet
 die in dit land mijn tenten mij liet bouwen,
 mij gaf de goede liefde van getrouwen
 en in de grond sporen achterliet

wijs mij de paden van het blind vertrouwen,
 ik ken de stenen van uw bodem niet,
 berghoogte van zijn vreemdheid -Hij gebiedt
 en, zoon mijn zoon, ik moet uw altaar bouwen

Ik wil mijn mantel voor uw ogen slaan,
 beide handen drukken aan uw oren,
 dat gij mijn antwoord aan Hem niet zult horen,
 dat gij het offerzwaard niet zult verstaan.

Maar hoger nog moeten wij beiden gaan,
 want gij zijt tot dit lijden mij geboren.

DE VAAS

De klei waaruit ik ben geschapen
 is mij vreemd geworden door de jaren heen.
 Vuur bakte mij tot steen
 en met de vlammen ben ik ingeslapen
 in hardheid, ik werd die ik ben,
 De vormen waarin ik gestold ben
 hebben de lijn van in krampen gekromd zijn.
 Mijn vorm is mijn pijn.

Stort mij leeg in de kom van uw handen,
 vrouw die weet hoe mijn water verschaalt.
 Gij hebt de diepte nog niet achterhaald
 mij werd ingestort. Vrouw, keer mij uit.
 Ik ben gevuld tot mijn uiterste randen
 en vreemde krachten spannen mijn huid.

HET BROOD

De zon verblindde zo mijn ogen
 toen ik de zaden schudde uit mijn hand,
 dat tussen doornen, op rotsbodem,
 en verloren in het zand,
 een deel der korrels viel.

Nu het jaar gerijpt is tot het vruchtbare seizoen,
 en hier en daar het geel van de uiteindelijke halmen,
 het rijke korenveld van mijn verwachting, is ontbloeid -
 pluk en pel de aren, en ik weeg ze in mijn handen

oogst, ik heb je lief.

Nu zal ik rusten bij de sneden van dit brood,
 dat is van goede aarde. De verloren
 halmen vergeet ik, het vergeefse koren
 dat tussen doornen, uit rotsbodem opschoot.

Ik zal berusten bij dit stroeve brood.
 Ik proefde kracht van de ontkiemde zaden.

HOOGTE

Bergtoppen waarin ik gerezen ben,
de lome vlakte ontworsteld, ontgroeid.

Stormwinden waaien verwoed op mij aan
en verweren mij langzaamaan.

Stromen vinden hun oorsprong in mij,
schuren in mij hun eeuwige wegen.

Ik schreeuw om het vreemde gevaar
in diepzeeën te vergaan.

DE JONGEN

De jongen is de dageraad.
Zijn lichaam waterlicht en lenig.
Waterman. Zeehond tweebeinig.
Zeegroen zijn ogen, levend zaad.

Onverwacht uit het water geboren.
Nog vol van verte en zeegeruis.
Oerstemmen slapend in zijn oren.
De vloed van vroeger dansend in zijn buik.

De nacht wacht, en de dag wacht, en de oude
duinen bewegen hun kruinen luisterend.
Het wachten is op zijn hart.
Zijn hart klopt huiverend.

DE ONRUST VAN DE LIEFDE

De onrust van de liefde en de stilte
van het licht. Het stille bronwater
van de liefde. Ik luister. En later
komt de avond, daar weet ik niets van.

Ik wil niet de liefde verraden
voor woorden, die rinkelende dingen
zo zilver als zilverlingen
zo bitter als bitterzoet.

Mijn liefde en de liefde is twee.
Ik ben zo bedeesd en tweevuldig
en blozend drievuldig en hier is
mijn hart als een stem uit de hemel.

GEZICHT

Van wit glas mijn gezicht

Glimlachend naar niemand.
Mijn lichaam plat braak land,
Zo leeg als mist, zo dicht.

Maar in mijn bekken slaapt,
oerslang en overmacht,
de tong van mijn geslacht –
tot ik bij God ontwaak

en zonen krijg van brood
als woorden met huid en haar,
en mens word, één en al schoot,
moedernaakt openbaar.

IK HOOR MENSEN

Ik hoor mensen, op grote
voeten van taal, de bange
jakhalzen voorop. O mensen,
koningen van de zee.

Piepend sluip ik voorbij,
Pijn in mijn handen, ik wuif wel:
Dag schone vrouw, dag zuster,
Dag blindeman, waarheen?

Ach, roepen zij, ach nee,
dichter, roepen zij, dichter,
weeg ons wat lichter, wat kijk je
zwart in het gat van ons hart.

Mensen, de zon weeklaagt
over de wereld, mijn ziel hapt
als een vis, ik wil stijgen
boven mijn adem uit.

Mensen, ik vraag niet veel
Brood is mij om het even;
Ik wil bloed geven, leven –
Ac h, roepen zij, ach ja.

Daarom. loop ik maar, loop
over de aarde als boze
adem, ik gil wat en weifel
op de drempel van mijn stem.

BUITEN

Dit leven en de wind daarover.

Vorbij de taal en zijn gefluit
hoor ik de dag, de zee die roer
de morgenval van het geluid.

De dingen staan van licht bestoven.

Vorbij de taal en zijn gefluit
hoor ik stemmen

spreek mij uit.

DE FLUITSPELER

De koperen fluit van de morgen,
de stemmen van het eerste licht.

Hij deed zijn ogen open,
zag hoe mooi het was.

Maar niemand die het zag
dan hij alleen.

Wie speelt er op de fluit?

Zijn moeder wist het niet.

Hij luisterde, zolang hij kon.

Ook zijn vader wist het niet.

Hij ging op weg.

De bergen over, zei de weg,
ik zal je dragen.

Hij liep, een dag, een nacht,
Hij vond hem niet (vader, moeder,
waarom wist je het niet?).

De volgende dag, daar was het weer:
de koperen fluit van de morgen.

Die vind je niet meer terug,
zeiden ze tegen de vader,
die is verdronken in zee.

Na jaren kwam hij terug.

Je bent het niet, zei iedereen,

Je bent verdronken in zee,

dat is heel zeker. Hij zweeg.

Je denkt datje hem gezien hebt,

Maar je bestaat allang niet meer.

Ze spuwden hem

Als hij voorbij kwam.

De volgende dag:

De koperen fluit van de morgen.

Maar niemand die het hoorde
Dan hij alleen.

JE WEET NIET

Een dichter liep door de velden.
Zeven liedjes lagen op zijn lippen.
Hij zong ze voor de wind.

De dagen kwamen niet meer terug.
En hij werd oud.

Stram en zonder woorden
Ging hij over straat.
Eens kwam hij zeven kinderen tegen
En ze zongen

Zeven liedjes van
Je weet niet waarvandaan.

GELOOF

1

Ik weet dat ik totterdood
leefangst moet overleven.
Sinds Gij zijt omhoog geheven
ben ik angstwekkend groot.

2

Wanhopig opnieuw beginnen,
uur op het water springen
nooit weten of draagt. altijd
geloven dat Gij daar zijt.

3

In godsnaam woorden maken,
brood uitzaaien op de wind.
een lichaam oogsten, een vriend.
Honderdvoudige vader.

ROEPING

Jij bent ook één van de twaalf. Je taal, je hartslag verraadt je. Je hebt met de Heer gewandeld, je bent tweeduizend jaar oud. Hij heeft je gevonden, gevoed, gebroken, vermenigvuldigd, hij geeft je van hand tot hand als dagelijks brood voor je broeders, hij noemde je naam: liefde. Leef maar, je bent toch niet meer van jou. Je bent zijn geluk, uitgezonden om wonderen te doen -hoor de blinden luid kreunen om licht, zie de doven staan dicht om je heen, de bezetenen herkennen je stem en je voetstap en de doden dromen nog van jou; het water wacht in de kruiken, de steen wil brood worden, de boom zal vrucht dragen als jij voorbijkomt, de berg wil in zee gaan, jouw woord splijt de harten als donkere muren en jij zelf bent de hemelpoort.

Nu dan, kijk omhoog. De wind waait en zaait waar hij wil, en jij hoort zijn geruis in de bomen, de maan vaart de wereld voorbij, zie de dag zwaait aarzelend over de aarde als een witte vlag van geluk. Dit is het teken. Je moet gaan leven voorgoed, want de velden staan zwart van de mensen, de wereld staat wit van angst. Vraag niets. Ga desnoods wegen van wanhoop totdat de pijn je geneest.

Je moet weer gaan leven, geloven, geboren worden en sterven in één eeuwig ogenblik, staande op toppen van tijd, en nog hoger opklimmen de donkere nacht in, het vuur van de stilte doorstaan.

Stamvader, mensenzoon worden, een boom aan de bron zijn, een wachter, een wereldstad om in te wonen, een hartstocht, een vurige wagen, een taal die iedereen spreekt.

God zelf is je reisgenoot. Hij zal een stok voor je snijden, een hoed voor je vlechten, een gordel. Hij is je mantel, je leeftocht, de rots en het water, de weg. Hijzelf is het wonder en de mensen.

Wie ben je toch, dat ik dit zeg.

UITTOCHT

Landinwaarts ligt het land. Ver achter de blinde muren van ons bemind nachtleven, ver achter de harde velden van deze ontvolkte tijd. Landinwaarts ligt het land, bergopwaarts, voorbij de bronzen voorhoven van de zomer, voorbij deze goedlachse lente, ver achter de kansels van onze woorden, voorbij de vogels en de maan, aan de overkant van de verte, aan de overzijde van de taal.

Landinwaarts moeten wij varen in bootjes van averij, wij moeten strompelen en zingen, luid leven roepen, barrevoets. Wij moeten de wind nalopen, prinsheerlijk, zo naakt als de nacht, en dan maar klappen en dansen, licht worden als het licht, opstijgen als een adelaar, wij gekroonde nachtvogels, wij bedelaars. Wij moeten landinwaarts varen omdat wij voorgoed bestaan.

Hoe bovenmate daarginds, hoezeer aan stromen van vrede, hoe schaduwwijk zal het zijn. Hoe breed en gerust staan de bomen moederwijd in de bloei van het licht. Hoe edel en hoog geboren de stammen de stammen der talen, hoe schoon daar met vuur te spelen windstil in de pracht van dauw. Wij blijven er altijd gaan. Wij klimmen er dagelijks hoger. Wij worden daar steeds veranderd in bronnen van droom en taal. Daar woont onze herder, ons onze enige, eerste en laatste, wij worden in hem veranderd, wij worden eindelijk wij. En iedereen heeft genoeg. En iedereen krijgt het mijne -ik heb toch niets nodig, alleen een stok om te schrijven, een slaghout, woorden als ballen veerkrachtig, en één regel licht is genoeg.

Soms, op een dag in de nacht, vol winter en zomer, vol bloemen, vrieskou in de lucht, vogelkreten tot de zon, komen wij als blinden samen, doofstommen, en krijgen ogen, een stem, en zingen de hemel open, en zien: een zaaier gaat uit en zaait op de rotsen – een ploeger ploegt de woestijn tot oase – en God onze vader, een groot juichend kind, zingt doden tot leven. En dood en begraven de dood.

Hoog op de toppen van het licht staat de aarde in witte gewaden, zij zwaait ons toe uit de verte omdat wij haar kinderen zijn. En de angst, de deemoed en de vrede, hoop en wanhoop, onze broeders en zusters die lang met ons samen zijn geweest, zij zingen mee in de morgen en werpen hun kronen neer. Zo bovenmate vol vrede zo schaduwwijk is God de Heer.

Wij moeten landinwaarts varen, ik weet niet waarom, ik weet nog niet eens wat ik zeg, maar ik adem de vrijheid als toekomst in. Laat de doden hun doden begraven, mijn lende wil leven, ik bijt het brood en ik proef de wortels, ik proef de bronnen van de tijd. Soms, hoog in mijn hart verneem ik het woord. En wij gaan landinwaarts, voorbij de omdat wij voorgoed bestaan.

PSALM

Over mensen, over de aarde, over de liefsten en de verlorenen
sla ik mijn woorden uit, wil mij aanhoren.

Als ik de wolkenkoppen aanschouw, die heuveltoppen met hun lichtkuiven,

Als ik ritselende wuivende populieren aanschouw,
 Als ik de vissen in diepzeeën hun sprakeloze wegen zie gaan,
 mijn bloedverwanten - als ik de maan spartelen zie in de kom
 van de hemel met bijna vinnen van vleugels aan,
 als ik de purperen slak van de morgen
 en de gehaaide zonnen zie gaan,
 hoe dieper waarheid is dan mijn lichaam
 wie heeft roekeloos mij aangedaan?

De stille wateren stromend en zoet,
 het zoute brandende water van de springvloed,
 en alle stampende zuchtende stromen
 en doodsrivieren doen het niet zo
 als mensen stromen, stampen en dromen,
 en de zaadknoppen scheuren niet zo
 als mijn hart doet, en de steen valt niet zo zwaar
 op harde aarde, als mensen vallen blind op elkaar.

Een levend huis, een steil dak is mijn vader.
 Met zijn breed woord en zijn lichaam van ijzer
 is hij een volk, een god om te zien -
 zijn hartje is een harp om te horen een gouden fluit om te zien.

Tweelingsterren, mijn broeder, zijn wij,
 een dubbel hart aan de hemel, een tweesprong,
 elkaar ontwijkende zoekende ogen
 tastende handen in het heelal.
 Onuitsprekelijk wilde ik je maken,
 maar niet je ziel, daar kom ik niet aan.
 Mocht ik het slijk tot je lichaam omkneden,
 het water tot bloed, zou ik het voeren binnen je aderen,
 zou ik je spieren spannen, donkere draad van je dromen,
 zou ik noemen en uitzaaien, meer dan mijzelf.
 Maar ik ben niet je heiland,
 ik ben enkel de stomme getuige van de waarheid,
 zie je staan in de nacht, in je naaktheid,
 en je bent eeuwig, naamloos, mijn vreemdeling,
 windstreken, lichtjaren ver weg. Wij zijn
 eenzaam in onze dampkring opgesloten in ontoegankelijke pijn.

Wie is de mens, dat wij om hem roepen?
 Wie zijn wij, dat wij elkaar te machtig zijn –
 een harde bevende vlam in zijn lichaam
 dat is een mens, een pluisje, een stem,
 een eikeblaadje bewogen in de wind,
 een handvol zaad, een wachtende schotel,
 een broze kruik, maar wie schenkt hem vol?
 Een vreemde drank, mijn lippen verbranden,

heet in de mond en zoet in het hart,
dat is de mens, ik moet naar hem dorsten,
roepend om meer zolang ik besta.

Eerste zwaluw, loodzware vogel, zwarte raaf,
eenzaam eiland, hart in een borst die te klein is,
meeuwen die opvliegen hemel in, een dromenvloot –
hij zingt onzichtbare dingen tot leven
en geeft zijn adem aan al wat ademen wil,
en zijn lichaam aan al branden wil,
beneden, lelijk, lief, groot.
Zustertje, broedertje, driftig van liefde,
jij kan niet jij wil niet dood.

Mensen, mijn land, ik ben uitgetogen
u tegemoet, in den blinde, ik moest wel.
Zal ik u vinden, wie zal mij binden, wie zal mij leiden
waar ik niet gaan wil, mensen, mijn land, mijn hier en mijn nu.

Godweet moet ik wel sterven voor u.

LAND VAN HERKOMST

Een brief ontvangen, gedateerd
29 augustus 1659

Tijd is hooi en wij
vallen als vruchten af
tijd is water, ook wij
onder de zon.

Ik zag driehonderd jaar
in een oogwenk opstijgen
als een nevel, een rookzwart
voorhangsel van het licht.

Daar sta ik in het land
waar mijn vader geplant werd,
en mijn moeder, een vogel,
stijgt in het zuiden op.

Daar daalt zij met de maan
in de stad van mijn herkomst.
Zij overhuift mijn vader.
Nu, eens voorgoed, ben ik

Uit zijn lende gestoten,
In haar schoot verspreid –

Als een oeverloos water
 Heb ik u eens vervuld.

Tijd is hooi en wij
 vallen als vruchten af.
 Plotseling valt het duister.
 Ik ontwaak in de dag.

STAMVADER

Bij Mamre komt Gij thuis.
 In 't lover van de lente.
 bouwde ik U drie tenten,
 een koel drieluig huis.

Een jaar gaat snel. De steeneik
 staat U nog na te wuiven;
 de velden laaien alweer,
 de druiven zijn haast rijp.

Alles, broodkoeken, room,
 staat weer op U te wachten.
 Kom bij ons overnachten.
 Mijn zaad werd nog geen zoon.

MOEDERKERK

Ben ik de boom niet
 zolang er vogels zijn?
 Ben ik moeder niet
 opdat er kinderen zijn?
 Kinderen en vogels, zij
 zwierven weg over zee.
 Allen zijn heengegaan
 en niemand nam mij mee.

Vogels bevolkten mij,
 bouwden hun nest in mij.
 Kinderen beminden mij,
 Sneden hun hart in mij.
 Als zij dan zwerven gaan
 En niemand neemt mij mee,
 ruk ik mijn wortels uit,
 plant ik mij in de zee.

GELOFTE

Hoe diep gaat de pijn

van het moedernaakt
 maar onaangeraakt
 man moeten zijn.

In het niemandsland
 Van mijn zoete vlees
 Bekneld en verdeeld
 tussen hoop en vrees

sterf ik uit, mijn naam
 zal in rook opgaan.

Tenzij leven is
 uit de dood opstaan.

WOORD EN VRIEND

Men spreekt eenmaal een woord,
 men wordt eenmaal gehoord
 en andermaal verstaan
 dan heeft men afgedaan.

Men wordt eenmaal bemind,
 men wordt eeuwig, men vindt
 eenmaal een vriend, men maait
 wat men niet heeft gezaaid.

Dan nooit meer. Men heeft
 Alles gezien, men leeft
 Voorgoed in duisternis -
 maar men weet wie men is.

PSALM VAN DAVID

Jonathan mijn broeder uw borst heeft mij bewogen
 De tempel van uw tanden de vlam van uw handen
 Uw lichaam uw liefde uw hart in uw lijf
 Mijn hart in uw handen mijn broeder mijn geliefde.

Uw liefde van verre van boven
 uw lichaam gekust en verkregen
 uw ziel zo begeerd ik sta verlegen
 om uw schoonheid mijn broeder mijn geliefde.

Gij zult mij vrij maken gij zijt
 mij zozeer als mijn leven.
 Geliefde waar zijt
 gij gebleven.

HET OPGAAN VAN DE ZON

Zoet hout is de liefde wij leven
wij slapen op de tong van het leven
wij zijn de zuivere stem van de nacht
en de dagen zijn ons genegen.

Zoet hout is mijn hart zoet hout
en mijn woorden zijn geest van zout
en mijn tong zo lichtvoetig als de liefde
en mijn lippen zijn honderdvoud.

Zoet hout is het lichaam, bereid
toegenegen mijn broeder mijn bruid –
wij slapen en de dag en de dagen
spreken ons samen uit.

THABOR

Bladstil en bedachtzaam het licht
boven de verte en de velden
en bovenal ben ik van licht
zo bemind en bevrijd.

Voorbij de pijn de pracht van de smart
de schrijnende vlam van mijn hart
ik ben de stem van de stilte van het licht
ik ben van vrede doorlicht.

Bladstil onze liefde, voorbij
alle woorden van jou naar mij
dank je wel voor je hart en ik bouw
drie tenten voor jou.

MENSENWOORD

Mijn moeder kende mij nog van geluiden
toen ik geboren werd. Die onweersdag
moge mij heugen, zij schonk mij de aarde.
Maar nog in eenzaamheid, als aan een blinde.

Hoe weinig is wat wij zijn.
Daarom zoeken wij woorden te vinden,
te vangen, handen te oogsten,
troostende liedjes werpen wij uit.

Ik zag al woorden gaan boven de horizon
toen ik een kind was, ik wilde groot maken
wat ik gehoord had, en kijk daar stond ik dan

boven op tafel, boven de spijzen uit,
zingende, roepende. Iedereen lachte maar
en ook ik zelf wist niet wat dat betekende.

Jarenlang was er niemand,
Alles gebeurde mij, doodstille jaren.;
Toen schoot een woord in mij wakker.

Niet naar de vloeiende beker van de liefste,
Niet naar het morgenland heeft mij geleid
Dat vonkje woord in mij dat mij genadig was,
Dat stipje leven, die glimp van zijn naam.

Gaandeweg, overal waar het mij voerde,
Onder de mensen, onder de dieren,
Of eenzaam vriendschaps brandende wegen op,
Immer gelukkig maakte het mij.

Doden die ik met namen betekende
Mochten herademen. Ik was mijzelf niet meer.

DE DAG VAN VANDAAG

Het is harde jaren geleden
dat de goddelijke zon viel op de aarde.
Het hartstochtelijke zaad van het licht
bevruchtte de lippen en de luchtledige
harten van mensen die waren ontbonden.
Doden verrezen en werden gezien.

Woord en antwoord, een sprong in het leven
Werden wij. En ook de aarde kantelde.
Bomen maakten zich los van hun giftige
Wortels. Duurzame jaren geleden.

Het is geboden verder te leven,
op te stijgen als woorden ten hemel.
Het is geboden niet te ontbreken
Op de geboortedag van de hoop.

DE WEG
voor Paul
bij zijn vertrek naar Libanon

In dat land zal je sterven
de muggen bijten je dood daar
je krijgt een hete vochtige adem
Als dode bladeren

handen af-
voor je het weet
kan de zon je verstenen
war blijven dan
de woorden van je mond.

Ik ben ook bang dat ik je zal vergeten.
Over de zee reiken niet mijn gedachten.
Ik Leef te kort.

Jij bent mijn naam, meer
dan ik mijn eigen.
En wat ik nooit bereiken zal
Is in jou
lichaam geworden: het onverdeeld
vrij toebehoren aan de Beminde
ik zag jou altijd
glimlachend staan
in de wijkende verte.

Ik wou wel meegaan
ik zou mijzelf worden
en weer gelovig zijn.

Er staat gedrukt
Alsof het de waarheid is:
God zal je leeftocht zijn,
Hij is de weg.

Maar dat geloof je toch
niet, geen sterveling
is ooit teruggekeerd
Hij zal je doden
Hij zal je lichaam
gretig uitstrooien
over de steppen
onder de zon
over de heuvelrug
van Libanon.

Onpeilbaar dat blinde
zuchtende vermoeden:
is er een land, wie
zal het bezitten.
Vreemd angstwekkend
Dat jij godweet hoe
Die harde weg opgaat
en ik blijf hier.

LICHT

Licht is de menselijkste deur
 van de wereld
 doet altijd open, sleep ik bij nacht
 onverwacht binnen,
 slaap ik haar wakker:
 licht is haar dauw, zij lacht.

Licht doet meer, zij voedt onmerkbaar.
 Ik wist nooit wat mij wacht.
 Maar aan haar monden
 Werd ik gesproken,
 Zee die mij onmerkbaar draagt.

Ik liep rond, ontbond mijn armen,
 Wilde vangen
 Maar vond nooit.
 Licht ving mij, hield mij tezamen,
 Gaf mij te denken
 Als een schoot.

Licht, enige hand voor mij,
 Enige schouder.
 Kleurloos licht, dat mij aankijkt
 Dat in mij groeit
 Als een vader.

TIJD VAN LEVEN

1

Ik heb nog haren
 uit achtenveertig,
 krakende woorden aan
 uit vijftig.
 En in mijn botten
 van zedewetten
 de zwoele prikken
 zestig.

Mooie tijd, harten
 tuimelen als een
 krant op de wind.
 Vloeren vliegen.
 Vuur spuwt ijs uit.
 Muren hebben
 ogen tot China -
 wou iemand wat?

Weten bijvoorbeeld
Of nog hier is
Ik tot een oog

Ik tot een oog
Verkleind of in
een wenk opgevouwen,
ik wel.

Zustertje zon
bent u een roos in
de plomp of een wieg
op het water?

2

Je bent in een hoog
huis van handen en
schouders, maar niet
jouw eigen handen
en schouders. Nauwelijks
je heupen zijn van
jezelf. Je mond is
een draaideur, je ogen
een stortplaats. Wereld
dit mateloos
vreemde; een vlucht
ramen als vogeltjes
kleumend in de
vlakte der muren.

Wij hebben alles
tekort maar samen.
Mijn zee tikt uit
jouw kraan; jouw dromen
zwaaien als lampen
door mij heen.

Boven mij woont
Als een hoed op mijn oren
moeder de vijand.
Ik hoor het steunen
in haar gebeente,
hoor het licht
door de verbogen
leidingen schieten,
voel de broeiende
nacht van angst
die haar bedekt.

3

Hand die me losknipt
 en zegt: hier, leven.
 Ik ga een vlak wit
 landschap binnen.
 Er staan sporen.
 Een nieuwe wereld.

Lichtblauw licht:
 acht uur in de
 herfstige morgen,
 achttiende ijs tijd.
 Begin van dorst.
 Begin van lippen.
 Begin van water.

Ik baan mijn eigen
 weg, gedachteloos
 en gelukkig.

Wakker geworden,
 achttiende smeltijd,
 schik ik mij
 oude pose:
 snelle denker,
 geeft om heldere
 feiten, liefde,
 luchtige beet van
 een vrouw.

4

Ik ben een boom
 gesnoeid en bespoten.
 Vrees mijn bladeren.
 Ken de vruchten.

Ik zwem ongelijk
 onder de oever.
 Hang in de lucht,
 een draad met een stem.

Zit op stoelen
 van rook en recht
 en trek gezichten
 tegen mezelf

Speel engel,
 slacht mijn geliefde.
 Honger

tatoeëert mijn tong.

Zou met al mijn
kieuwen en wortels
willen ademen
ergens heen.

Knielen aan
de mond van een dode
wachten
of ik besta.

EEN NAAM IN MIJN GEHEUGEN

Bij de dood van bisschop Bekkers

1

Het meeste is onzichtbaar, hoe de kist
wegdrijft in de grond maar niet reisvaardig,
ergens aanspoelt en dan wordt geopend.

Hoe zijn vader kijkt die hem ziet komen
en nog van niets weet. De harde deur v
an het licht gesloten en de doden
van zijn dorp herkend en
bij de hand genomen.

De korte brief die hij zijn vrienden schreef:
dat zijn gezondheid goed is 'maar ik moet
tot Pasen rusten, zal dan aan u denken'
wordt opnieuw leesbaar, feit. Dood overstemt
de woorden niet die wij stervend bedenken.

Dood is een hand die alles
één slag omdraait.

2

Toen hij die middag naar Eindhoven reed,
alleen en langzaam, om er te vragen
waarom hij namen vergat en hoe lang nog,
was daar opeens een wind van meer dan
brabantse omvang
en werd hij weggerukt en wist hij alles.
Hij kwam terug alsof hij vluchtte, was
liever dan ooit, met veel bonzende plannen,
kiemen van God en vrede, als een buil
in zijn bedorven hoofd.

Sindsdien

is hij nog wel betast, geopereerd, gewogen,
maar niet meer gezien.

3

Het meeste van de dood gaat ons niet aan,
 Is van voor onze tijd, andere aarde:
 Wij hebben het onszelf niet aangedaan.

4

Onherkenbaar veranderd:
 Een wit linnen mutsje van verband
 Over zijn kaalgeschoren kop getrokken
 als een zotskap,
 mond opzij gezakt.

Of hij nog luisterde en woorden zocht
 voor alles buiten
 wreven zijn lippen over elkaar
 en maakten geluiden

Als water in een dorstige gleuf
 De zon komt op, de wind waait,
 wat stenen blijven achter

Het beetje ziel dat hij was
 ligt hier te verdampen,
 aanslag, dauw
 in een drinkglas.

5

Iedereen heeft hem gekend,
 handje gehad, gelijk gegeven.
 Er zijn al stemmen op zijn graf gehoord.

Zo onwaarschijnlijk allemansbezit
 Ligt hij op onze drukpers.

Zo dood
 moet hij de lange weg
 met niemand bij zich.

Hij heeft zijn mijter meegenomen,
 maar niet zijn naam.

6

Liever een dode dan een lege dop.
 Een naam als een weerlicht in mijn geheugen.
 Beter één bisschopsvogel in de grond
 dan tien levende met lamme vleugels.

7

Er komt een dag of nauwelijks een dag,
 een morgen, een minuut
 en het is over,

alles wat moest en zou. Dat kon hij ook
niet weten, al zo gauw bezaaid met ogen;
nu wordt het net
als hij het hebben wou.

Sterker nog, er is geen moeite meer.
Er zijn wat mensen, plaats genoeg, er staat
een stad in zee en iemand ploegt de golven,
alles is wit maar niet vervelend,
voeten schoppen een bal. Hij zal de eerste zijn
die dat bewondert en het nooit gedacht had.

Waar is de engel van de kerk van Rome?
Gevlogen, blauw geworden als de hemel,
een schoffelende man, een paard met vleugels
op Bekkers' boerderij.

DE DOOD VAN MIJN VADER

1

Je wou altijd al
landschappen zien van grote hoogte.
Je reed een nederlandse kardinaal
De bergen in, laatste vakantie, verwende hem,
om in de diepte Rome te zien liggen.
En om hem te kunnen vragen:
kent u liedjes van mijn zoon?

Je stierf ontijdig, in Florence.
Door half Europa werd je gereden
in een verdwalende auto.
Ik stond je op te wachten
bij de brug over de Amstel:
in duizenden auto's die mij passeerden
flitste jij me voorbij.

Toen je kwam, na zes dagen
heb ik je toch nog gezien,
verwongen in de loden kist geklemd:

jij was het.

2

Vijf maanden later,
de vooravond van je verjaardag,
las ik in de krant
dat het daar noodweer was:
de oude oevers van de Arno
brokkelden af,

een vloed van modder en steen
sprong huizen binnen
vernielde fonteinen,
sloeg kerkdeuren uit hun hengsels

en in een flits van trots en verbazing
wist ik:
Jij.

Waarom ben je mij niet meer verschenen
Die toch jouw liedjes schreef,
jouw angsten
3
Ik moest een trap op natuurlijk.
Bovenaan zat mijn vader
Aan zijn bureau te schrijven.
Ik zag hem op de rug.

Die werd een gezicht van bomen
Met en zon als voorhoofd.
De wet van het geweten
In zijn ogen geprent.

4
Hoe ouder hoe liever je zoon.
Dat was wat ik wilde.
Of denk ik dat maar?

5
Ik had je oud
willen zien worden.

Wat vroeger zweeg
zou dan gaan spreken
en andersom.
En je zou schichtig
veel morsen,
moeilijke man,
zeuren over je been
dat niet meewil -
waarheen nog.

Je stoot je zacht
tegen alles;
de blauwe bruinachtige
gloed op je huid
is een plekje
vochtige aarde.

De bodem bespringt je
beetje bij beetje.
De grond wil je hebben.

6

Met een vinger
kan ik het stof
van je foto afvegen.

Maar met geen haar
je krenken,
met geen hand
je voorhoofd aanraken.

Niet met je bekvechten
vader –
dat deden we voor het laatst
drie jaar geleden
op een avond.

We hadden het over
de dood,
of er iets van
je overblijft

jij dacht van wel.

7

Ik droomde: ik was halfweg, voor en achter
De zee. Ik gleed als een schaduw over water.
Legde onhoorbaar aan. Sprong vastberaden
Aan land. Daar stond hij, rechtop in zijn graf.

EEN TOCHT VAN TWINTIG DAGEN

1

Ik dacht het is een dunne
drempel van stro.

Het is een hoge trap, een vlakte
van piramiden.

Ik ga hellingen af, er vallen
Doden op mij, boeken.
Opgeschreven wereld, giftige
droom, u bent de ergste.

Ik hou een sleutel vast die smelt.
Ik graaf een kuil,
loop verder, keer om, kan

geen spoor meer vinden.
 Buig voor de wind, stengel
 tot aan de grond, en
 haat mijn voeten.

2

Met een marmeren vest aan
 Zit ik aan de speeltafel,
 speel als in een gevecht

om de onleesbare voetstap
 in de sneeuw, de verklonken stem
 die mij riep.

3

Die struikelde over dat gebroken
 gras (links onder) en op
 roestige wiel valt en ronddraait,
 dan weer nadenkt en hard loopt
 over een eiland, ben ik.
 Die op de koepel gespannen
 (bovenaan) met barstige lippen
 Ben jij. Er is nog iemand
 daartussen, bijna zichtbaar
 liggende op de bodem
 van een rivier, als een fles.

4

Je bent versplinterd in mij.
 Stukken van zacht gebit
 bijten vergeefse pijn
 in mijn lippen, ik ben
 kop waar jouw stem in zit.
 De schelpen van je huid
 Korsten mijn ogen dicht,
 Je verhemelte kruipt
 In mijn mond, je gezicht
 Komt mijn poriën uit
 Als een verwoed eczeem.
 Of ik nooit ben geweest
 Ben jij dwars door me heen -
 vlees word ik van jouw vlees
 been van jouw been.

5

Toen van de zee af werd
 geschoten op een stad
 waar als touwen de doden
 rechtop stonden-
 toen met Khe Sanh,

toen was het.

Toen uit de lucht een zak
daalde en zuilen wierp.
Het spatte handen, je riep me.

Jij woonde daar allang.
Je was met oogleden lippen
vingers en al geroofd.
Als een brug, een pad door de dood
Werd je mij toegeschoven.

6

Het staat met krijt op de vloer,
Nog waar je stond dichtbij.
Ik was bang, je zei
Gewone dingen.

Veel werd weinig, de post
bleef dagenlang liggen.

Onvindbaar dwaal je
door mijn geheugen.

7

Wij liepen
langs de zee,
als een draad
brak de kustlijn.

Ik belde
Dagenlang
Het praatte
Door mij heen.

Ik kroop naar het dak
waar jij was
en toen ik er was
was je weg.

ER KWAM EEN KLOK VOORBIJ
Er kwam een klok voorbij:
Klok ik kruip in jou,
Je brengt me -waar?

Er kwam een stul
Papier voorbij:
pak me in papiertje,
waai me ergens heen.

Er kwam een wolk
 een bekertje voorbij,
 een tak die bloeide
 een viool was zij.

En dingen diep in mij
 Angstzweetend doodgezwegen
 Werden rivieren wegen
 woorden ik ik jij jij.

Groeten hoefde niet
 inpakken ook niet.

Niet een weg
 maar gaan
 door alles heen.

Mei '68

HORIZON

1 Plotseling liep je weg
 over de schotsen van de zee.
 Zo liep nooit iemand.

Het waaide niet
 en niets verduisterde het uitzicht:
 Ik zag je de hele verte doorlopen
 En moest zelfs over de horizon heen zien

totdat ik niet meer kon.

2

Onder omgeslagen boot uitkomen
 Is het enige.

Hoe kan alles al in september
 Bevroren zijn?

Ik had
 zwemmen moeten leren.

WEG

Weg die wegen,
 tak die twijgen wordt.

Hoe loopt de drassige oever?
 Goed gaat wel.

Lijn die punten
Vlekken wordt,

Iets langs met aan het eind
een licht gebonden.

Als het gezicht van iemand
zwaait het, dooft het.

REST

Elk glas dat leuk
om uit te drinken was
komt in een doos
met scherven.

Gal en jeuk
worden een trekje
om de mond
en anders praten:

Ook wat in lood
gespeld werd.

Tegen eigen
vinnige verstand
steeds onbeschermd;
door het schemerig
geheugen steekt
waarheid een vinger op.

het hongerdal
waarin ik zat
en visioenen had
was trijpen divan,
lauw bad.

Enkel een klein verschil,
een lichaam blijft,
mooi lelijk
tintelend van kou.

NA DE KERK

En toen was het over,
voorbij het gevoel
van toebehoren en kindschap.

Niet een moeder die doodgaat
 maar een gedroomde moeder
 die plotseling nooit heeft bestaan.

Gramschap, droefheid, tedere
 herinneringen komen later.
 Nu even niets
 dan dit heldere niets -
 een onbekende die langs komt,
 koffie zetten voor nieuwe vrienden.

Jaar onzes Heren.
 Doden die hun doden begraven.
 26 januari 1969

ABEL

'Je dacht dat deze wereld
 anders was. En je bent er
 nog altijd niet overheen
 dat het gewoon deze wereld is'
 zei ze tegen hem.

'Ik denk het nog steeds'
 zei hij.

DE OVERKANT

Over de brede rivier lag de wankle brug.
 Drie vrouwen gingen dagelijks over de brug.
 De oudste om de tomaten
 die groeiden aan de overkant
 groter en roder dan aan deze zijde.
 De jongste om een vriend
 Die warmer en lachlustiger was
 dan al haar vrienden aan deze zijde.
 De middelste, al bijna grijs,
 ging om het uitzicht
 dat vanaf overzijde
 schitterde tot aan de zee.

Op zekere nacht
 sloeg de bliksem in de brug
 en de brug brandde af.

Wat deed de oudste voortaan?
 Soep van kleine rozige tomaten trekken,

zuchten slaken en nog ouder worden.
 De jongste zocht en vond
 aan deze zijden
 een nieuwe vriend
 en zij vergat de overkant.

De middelste
 Zwom bij het opgaan van zon
 over de rivier
 om te kijken tot aan de zee.

Wat is dat, een zee, vroeg kraai.
 Vlieg maar mee, zei de grijze.
 Te ver, zei de kraai.
 Hoe groot is de zee, vroeg de hond.
 Zwem maar mee, zei de grijze.
 Te nat, zei de hond.

Wat zie je als je kijkt,
 vroeg vader de man,
 die bijna geen haar meer op zijn kop had
 en al jaren bij de kachel zat te kleumen.
 Ga maar mee.
 Hij dacht een weekje na,
 toen stond hij op,
 maar zij moest hem dragen op haar rug.
 Ook zwemmen kon hij niet,
 Zij sleepte hem achter zich aan
 Als een visnet.

De overkant was een hoge berg,
 bemerkte zij, voor het eerst.
 Zij klom en klom.

Maar toen zagen ze,
 toen zagen ze met tweeën.

NAAM

Verdeeld, verstroefd, niet met mijzelf verzoend.
 Tot tegenspraak en tweegevecht gedoemd.
 Als die ooit schreef 'mi gruwelt dat ic leve'.
 Toch in uw handen en naar U genoemd.

VAST ADRES

Huis gekocht. De eerste wolkbreuk,
 de eerste avond doorstaan.

Wie heeft zijn hol in mijn kelder?
 Aan plinten geluisterd. Trappen
 Bestamt, of het houdt.
 Ze houden.

Eli, de verkoper,
 liet lappen vilt, een draaibank,
 emmers achter. Een gedenksteen,
 in een hoek gezet. uit vijfenveertig,
 vermeldt de vader: Eli, meubelmaker,
 in Polen geofferd.

BRIEFKAART AAN MIJN ZOON

De wolf
 in de grotten van Les Eyzies

Dit is hem
 Die hier vijftienduizend jaar geleden
 rondsloop als een god
 en werd getekend en vereerd
 in grotten. Nu, getemd,
 zoekt hij een lammetje
 om mee te spelen,
 zoals jij bent.

VADERSCHAP

Spijze ging uit van de veelvraat,
 zachtheid van de hardhandige.

Water beklom de vulkaan.

Kwam op gevleugelde voeten
 over de golven de kreupele.

In de betonnen muur van de metro
 kraste iemand een hart
 en de naam van zijn dochttertje.

IN HEM

1

Je slaapt in mijn bed.
 Ik eet van jouw bord.
 Je bent ongerust over mij.

Ik kan mijzelf niet beloven.

kunt mij niets besparen.
Ik ben die ik ben.

Waarom kwam je zo dichtbij?
Je fleemde om gezien te worden.
Waarom door mij?

2

Zoals vuur het probeert
en uitdooft. Een stenen deur
in vlammen open. Alleen
dat lukt ons en gebeurt.

3

Soms dacht ik je weg
dagen lang:
je had een ander,
leniger, vrolijk,
er viel een last van ie af.

Ik wist
dat iets onbreekbaar was
in ons.

Ik wilde ons.
We wilden dat het kon.

ORFEUS

Orfeus, als een kruier
Achter zijn ploeg van fluiten aan,
vond in een droom de wond, de vochtige
waar de aarde trilt als een luchtpijp
en daalde af.

Door wouden heengeduwd,
zwerfsteen geworden, ster, verzwolgen,
vingers stuk gevaren
kwam hij de hond voorbij;
zag daar dat allen doden waren
enkel Euridice niet.

Die woonde in een zinken ton
helder verlicht
en had haar minnaars: deurpost,
spanten van een bed, een boom.
Giechelend om haar
glooiend lichaam,
wachtend op hem maar bijna
zonder weten.

In dienst bij God diende hij zeven jaar
herder portier, of spande draden die
drempels opblazen boten doen zinken
de zon besturen zouden.
En werd om haar te krijgen
wijzer armer.

Dacht soms ik loop het land in
als een paard,
zal niet meer vreten zal verdrinken
dat is beter.
Maar wou niet, wist wel waarom niet,
de volgende
dag en daarna deed hij zijn werk
en wachtte.

Na nog eens zeven jaren mocht ze mee.
Het was of hij de kale plekken voelde
over haar heen,
ze was doelloos geworden
van zitten slapen.
Als ik fluit, dacht hij,
wordt zij in mijn spoor misschien
zo mooi als vroeger.

Goed dan, zij loopt hem achterna,
waarom ook niet.
Ze is geen ander, en zijn lange rug
is ouder wel, behaarder,
maar nog dezelfde die zij ooit
gestreeld heeft.

Toen plotseling wist hij niet meer
Of zij het was -
De melodie was hem vergaan.
Het rode hout zoals in elke onderwereld
stond er goed bij, zag hij.
En wat vervallen was werd opgericht.
Hij keek niet om.

Slapend lopen zij zonder geluid.
Ik voel mijn schoot ontstaan, droomt zij
je loopt me wakker –
de vellen van mijn ogen zijn nog zwart
van wachten op jouw ogen, kijk me levend
als je me liefhebt, roept zij
loop toch harder.

Lopen op dunne repen ziel. Ik heb
 niet omgekeken, roept hij, en we zullen
 aarde zien
 tot onze tweede dood.
 Zonlicht waait voor de wind uit
 op het water.
 Het gras is donker. Dieren langs hem heen.
 Hij loopt. En weet niet meer
 of hij heeft omgekeken.
 En waar de aarde ligt.
 Beneden? Boven?

VAL VAN ICARUS

Ik heb niets gezien.
 Hoorde veraf roepen.
 Ken ook niemand die hem kende.
 Heb trouwens geleerd me niet
 met anderen te bemoeien,
 me niet te verbazen, en zonder
 opwinding en weemoed
 te weten wat ik weet:
 onhoorbaar zwenkt een vogel,
 onzichtbaar knakt een strohalm,
 en niets valt omhoog –
 wie ben ik.

Toen vanmorgen, laat
 De zon opdoemde,
 en wij, plotseling zwetend,
 onze hoeden afzetten
 en onze zonnebrillen op,
 zo vonkte de zee,
 hoorde ik wel iets,
 ik zei nog: hoor je niet-
 maar iemand uit de lucht
 zien vallen? Nee.

Parcival (1965-1975)

1

Gachmoeret. Herzeloïde.
 Bloed is een donker huis.

Van hem had hij het mateloze verlangen
 Naar hoger horizon dan hier en nu,
 Dat mistig ongedurig nergens blijven.

Van haar mocht hij niet worden die hij was.

Zij vluchtte met hem uit de wereld weg en onder loof van wijnstok
 en platanen verstopte zij hem als een ring,
 maar had de zwermen vogels niet geteld,
 vermoedde hun waterhelder fluiten niet, dat uitbreekt
 voordat een dag begint.
 Toen, op een dag, hij was twaalfjaar, hij lag te luisteren te dromen in de zon.
 Eén merel float, tien, duizend floten als een bovengrondse gevleugelde aardbeving.
 Broedend werd het wakker in zijn kop, zijn ziel, als doornen,
 als dronken kijken, weten. Opgekropte vlammen werden zien, secondenlang.

Zijn moeder schoot de vogels. Hij ontkwam.

2

Hij kwam drie ridders tegen. Zei: dag God.
 Ze lachten: nee, niet God, wij zijn het zelf.
 Hij vroeg: kunt gij mij wijzen waar het is?
 Ik zoek wat ik niet zelf bevatten kan.
 onsterfelijk te zijn of minstens goed.

Iets duwt mij naar een huis waar alles woont.

Ze zeiden: het is dichthij, in je mond.
 Heeft het gezicht?
 Het lijkt op mensen.
 Waar?
 Kijk in jezelf.

Moet ik iets doen?
 Ze lachten, reden verder

3

Hij ging het land in, moest rivieren over,
 maakte zijn eigen brug.
 Hij dacht dat iemand uit een granieten bol buiten de dampkring
 Hem gadesloeg. Hij vocht met draak of engel,
 Vroeg: zeg me wie gij zijt, zeg wie ik ben.
 Sluw angstig schuifelend, krampachtig toeslaand,
 Bij elke klap nieuwsgierig naar de pijn,
 won hij wel steeds, maar hield er toch een tic,
 een gat, een glimlach, jeukend litteken van over.

4

Hij heette Parcival ('door diepte heen', 'door de vallei des doods').
 Hij droomde alle dromen van moorden tot beminnen. Kwam
 voorbij een blindgeborene, maar had geen speeksel,
 woorden, had hij wist niet wat

Verzon geloften om te gaan waar hij niet gaan wou,
 achter sterren, hoge tonen, botte ploegscharen aan.

Als dwerg verkleed, met gipsen genitaal en gouden pruik,
al naar de zeden van zijn tijd, deed hij vroom of wellustig mee
in steekpartijen om zwarte vrouwen, kussen uit de verte,
of bad zich krom van spijt, languit op spijkers, verzonken in spelonken vol moeras.

Na twintig jaar, steeds verder weg van waar hij wilde komen,
ruilde hij zijn naam en zijn geheugen voor een boek met platen:
woestijnen, plattegronden van een stad,
versleten wandelkaarten van verzonken werelden.
Kocht ook schaatsen, 'voor de laatste dagen op aarde', zei hij.
Op een avond bond hij ze onder. Niemand riep vaarwel.

5

Was het buiten hem waarheen hij ging, of binnen?
In een bootje zonder riemen en zeil, of bij de halster voortgeleid,
zacht toegesproken? Parcival, met ogen wijd open,
even leeg als ziende, zag vlak voor zich –of zag niet maar wist wel zeker,
duidend de blinde vlek die hem regeerde

hij zag: een kasteel, geheel gesneden uit één stuk diamant.
Cocon. Bruidskamer waar licht dat door veel ramen valt
één witte lichtstilte wordt, en dood niet erg meer is,
maar lachen om elkaar en lief zijn. Waar men niet kent en vindt,
maar is en wordt gevonden; en dichtbij ver en verte dichtbij wordt
en al het oude nieuw. Hoe hoog, dacht hij,
zal op blote voeten gaan. Hij huilde,
een gier die van zijn jongen wordt beroofd.
Om zon, om ogen ooit gezien, om liefdes,
om wat oneindig is, oog van de naald;
om slierten rook uit huizen, om dit roekeloos thuiskomen,
dit ondoordachte nieuwe begin; om wie hij was, deze toevallig gedrevene.
Hij huilde zonder tranen, leeg als gebroken glas. Begon te klimmen.

De treden onder hem brokkelden af.
Hij sprong en was niet bang. Dacht wel: hoe verder.

6

Het schemerde. Laatste minuten vóórdát een dag begint.
Hij keek. Dacht: ooit gezien, maar waar? op wiens gezicht?
Als hij bewoog flitsten er spiegels. Hij bezag zichzelf, weerkaatst, verkleind, vertekend.
Glas was alles, koel, smetteloos, vliesdun. Hij zag gedaanten,
met krijt getekend op het glas, aan tafels gezeten,
zwellend -hij herkende vrienden, drie ridders, draken, engelen:
plat vlak geworden, teruggedeeind tot vage schetsen;
en niets had zwaartekracht, volume, kleur.
Ook stonden in het rond handtekeningen,
afkortingen als 'god', gewonde harten.
Miljoenen vóór hem, wist hij plotseling, zochten in dit diamanten landschap
naar schaduw, standplaats, beetje rust.
Hij wou ze tellen, die verworpenen, maar kwam niet verder, duizelig, dan twee:

Herzeloïde, Gachmoeret. Stille. Er gebeurde niets.

Hij wachtte. Maar er was geen tijd. Hij wachtte zo lang of kort dat het die naam verloor en stom werd, toestand, vallen in een trechter maar niet omlaag, omhoog. Ik zeg zes eeuwen maar acht of tien kan ook. En niets gebeurde.

'Woont hier een zieke man die dit bewaakt?'

7

Ik wil niet, schreeuwde hij, alsof hij voor het eerst iets wou. Hij sloeg zijn ogen op en zag een dak van glas waarop de zee in golven opgestapeld was. En wist dat hij niet was geklommen, maar gedaald. Dat dit de bodem was, de diepst denkbare grond van de afgrond. Helder was het water hoog boven hem. Hij keek zo onbeschaamd Als hij maar wou. Hij zag de hele aarde, het huis waar hij geboren was. Hij keek tegen de onderkanten op van fundamenteën, zag uit hun wortels bomen opstaan, uit eeltige voetzolen mensen oprijzen, één voor één. En door de vloeren van huizen, door het tafelblad, de bodems van bekers heen zag hij de kleinste druppels die door geen dorstige te drinken zijn.

Beter blijven hier met niemand (dacht hij)
met leegte en beschilderd glas; maar liever
mijn naam tussen velen bijgezet,
dan boven iemand, wie dan ook, te zijn,
te moeten leven mens voor mens, rondrennen,
altijd te laat. Hij hief zijn rechterhand en met
zijn vinger op het glas begon hij langzaam zijn naam te schrijven, grote haken.

Een hert op witte voeten stoof voorbij.
Sprong wakken in het glas, was weg, verzwolgen.

8

Zand stroomde binnen, water, wrakhout, wier.
Miljoenen spoelden gretig slurpend mee
alsof er iets te halen viel vergruizelde
schelpen zochten hun meesterhand; papier,
met waarheid volgeschreven, riep om stengel
en blad en ruisen in de wind te zijn;
het wiel wou terug tot waar het was begonnen.
Alles wou in de kuil, zocht oerbegin,
vergetelheid, voleinding. Stroomopwaarts
wierp hij zijn lichaam, schopte, sloeg en schreeuwde
werd teruggezogen. Merkte dat hij dreef.

AFVAART

Met lange slagen probeer ik
de boot van de kust te krijgen.
Met korte slagen probeer ik

de boot van de kust te krijgen.

TOEN IK TIEN WAS

Toen ik tien was
hoorde ik je fluiten.
Ik moest thuiskomen.
ben gegaan.

Zou uit het oerwoud
keren mijn vader,
lieflijk en geurend
naar wortels en regen,

zou hij mij roepen,
ik zou niet omkijken:
achter een ander aan
ben ik gegaan.

Tussen verwilderde
bomen, gesprongen
snaren omhels ik
vluchtig mijn moeder:

achter een ander aan
moet ik dwalen,
die ik gehoord heb.
Zou uit de dood

komen mijn zoon, hij
wou met mij spelen,
jij zou me fluiten,
ik zou jou volgen,

mijn ongeschreven
wet ben je, ik ben
jouw ongeschreven
partituur. Kreupel ben je, maar op vleugels; dorstig hert.
Ik slaap, maar mijn hart is wakker: hoor je komen
springend over de bergen, vlak la

Achter mij, voor mij
bekende stemmen:
er is geen huis, wie
heeft je gefloten?

In die leegte

hoor ik mij horen,
weet mij weten:
jij bent het. Nu pas

mag die woeste
alles omkerende
huilbui van
toen ik tien was.

DIE IK ZAL

'Zoals op de bergen
de stormwind valt op de eiken,
zo viel op mij en doorvoer mij
de hartstocht der liefde',
heeft Sappho geschreven.

Zo

valt op mij en doorvaart mij
het visioen
van de mens in zijn lichtglans

de mens ik zijn zal

die nog nauwelijks
nog ongenoemd
groeit in dit armelijk lichaam

die als een pijn in mij woedt

zoals een kind
dat trapt en zich omkeert
in de schoot van de moeder.

BRIEF UIT ISRAËL

1 Een zaad in wolken opgestoven zand
verwaaide ik, viel met de regen mee.
Op Sion sta ik als een vuur geplant-
morgen moet ik mij planten in de zee.

2 Gelegerd in een woestenij van licht
de oudste stad ter wereld, Jericho,
waar water vloeit sinds mensenheugenis.

DROOM

Ik droomde:

mijn longen een drooggevalle rivierdal,
ik lag in plekken hard gras

toen klonk een stem
onder schichtige stralen van zon
het was op paasmorgen
en riep me

en nog
klinkt de tekst in mijn nerven:

de steppe zal bloeien
de steppe zal lachen en juichen.

IN MEMORIAM GABRIËL SMIT
Gabriël belde mij.
Ik lag, de dood ontkomen,
in Purmerend. Hij schreeuwde:
Wat hoor ik? Heb je pijn?
ach jongen, ik ben bij je
dat weet je toch.

Ik wist het.
Zo uit de diepte riep hij.
Zo godverlaten bij me
was hij. En is gebleven

AANKOMST
Ogen die mij zoeken,
volgen -tot hoever.

Ik ga een bocht om
waar geen licht komt

geen hand mij vastgrijpt
geen oor mijn stem herkent

geen stem mij groet
geen naam mij past

tot waar geen mens is
tot waar geen god is.

Ogen die mij zien
die mij aanzien, daar.

Vaderstad (1982)

1

Dronken van tranen
of droogstaan. Ziek
van liefde of van geen liefde.

Sterven van dorst
in het aangezicht
van de bron.

Hongerogen
die zien de onzienlijke,
niet zien de zichtbare dingen.

2

Dit zijn wij niet
Dit zijn wij. Dit is
Als bloed in allen.

Geneesheer genees je zelf.
Vrouw aan de waterput, drink dan.
Maar wat beweegt, niet wij.

Ga, zeg je tegen je voet.
Maar hij gaat niet. Zeg iets.
Maar geen woord komt.

3

Leeggehaald
als geschoten duiven
en weer volgepropt en opgezet

staan we,
koeren op batterijen
nagalm van 'Hij'

die nooit varen
het werk
van zijn handen'.

4

Wie Hij? Die we
Met kinderoren hoorden
Niet zagen, maar wisten.

In kerkeschemer,
in de suizende stilte

tussen twee orgelakkoorden.

De onverbiddelijke stem
van gene zijde
die je vrijsprak.

5

Die mij zegende
met de onvaste
hand van mijn vader.

Om Wie ik bestemde
mijn lichaam voor niemand
en waar geen weg is

en overleefde
in wat staat geschreven
'Hij'. Wie Hij? Nu.

6

Ik wil Hem zien.
Nu. Denk Hem te zien
staan. Ik nader

schoorvoetend,
zeg 'vader',
zeg mijn naam.

'Vader, vader'. Ik
hoor mijn eigen
stem, onverstaanbaar.

7

Toen ik met Hem,
in die stad van dun glas
zelf ook doorzichtig.

Toen Hij mij hoorde
toen Hij mij zag
toen Hij wist.

En dat Hij me
in de lucht gooide
en ik kon vliegen.

8

Toen, toen. Geheugen, razende
beterweter. Toen toen.

Martel me maar.

Seconden kruipen.

Ik moet iets doen, toch
neem en lees weer:

'Hij'. 'Licht'. 'Ontferming'.

Suizende stilte.

Verbrijzelde woorden.

9

Dus niet. Waar dan?

Buigen onder het
zwarte dat aanstormt.

Kruipen in de ronde loden

tuin van deze nacht.

Ik wil dood. Red me.

Deinen in een scheepsruim

tussen doden. Ik bonk

tegen de vergrendelde luiken.

10

Waar ben je, liefde,

Als de aarde beeft,

de rotsen splijten?

Wie ben jij

dat ik dood wil

maar niet kan

en nog zing

maar

voor wie?

11

Voor mij misschien.

Wie mij?

Ik heb nog geen naam.

Wat doe je?

Ik schep de zee

In een kuiltje.

Je riep me.

Ik riep al zo vaak

om een vader.

uit: Huub Oosterhuis - Uittocht en andere gedichten

Gabriël Smit

DE STEEN

Alles krijgt klaarder stem. De bomen zeggen:
wij groeien op naar de nieuwe aarde,
naar onze schaduw over het Lam.

De vogels zeggen: wij trekken wikkend de winter
voorbij naar een eeuwige voorjaar,
naar ons hooglied in Sion.

De velden zeggen: wij zijn geboorte,
voren van pijn, ploegsneden van het
ontzaglijke baren der schepping.

De mensen zeggen: wij zijn overal onderweg,
overal voorgevoel over stervensdorst heen
naar het levende water.

Mijn hart zegt: kom in mijn hart,
mijn ogen zeggen: spring in mijn licht,
mijn handen zeggen: maak mij los, ik wil bidden.

En God zegt: nog staat mijn kruis op de berg,
nog is mijn graf gesloten, wentel in Gods naam
je steen van mij weg.

ADVENT

De aarde maakt zich langzaam
aandachtig klaar voor uw aankomst,
schikt de velden, het licht van de maan,
en nevel waar straks de engel stort

naar de herders. Ik denk: in de weide aan
de overkant. Vanmiddag al stond
het paard er doodstil gebogen naar
de grote donkere ogen van de grond.

Steeds weerlozer gaan die nu open, -
dieper de oorsprong die Gij ontsluit
waar Gij in het uwe Uzelf wordt,

bijna een ik, haast uit Uzelf geboren,
een woord, maar nog niet in ons uit-

gesproken, nog een grens van adem tekort.

KV 595

Geluk om een uitzicht dat bleef, hoe
ook bedreigd, meer kan er niet zijn,
nooit, leven is hopen ten einde toe,
ochtend als het nauwelijks avond schijnt.

De violen leggen een vragende lijn
uit, de piano antwoordt: zo is het goed,-
maar wees voorzichtig met zekerheid,
verlangen kan nooit tegen overmoed.

Heeft Mozart dit willen zeggen, kort
voor zijn hart niet meer zingen kon?
Hij zal het zelf niet hebben geweten.

Hij zag misschien een verte waarin licht
volkomen klank werd en deed zijn ogen dicht
om het nooit meer te kunnen vergeten.

ADVENT

Bijna gaat het misten: de mensen bewegen snel
en onrustig in zichzelf verdiept; het licht
is traag, het houdt de stemmen tegen, de wind
hangt willoos in het grauw verschiet.

Wij raken langzaam los van alle dingen, niets is er,
dat ons nog verbergen kan, wij zoeken
overal herinneringen, maar weten er de vruchteloosheid van,

tot alles uit ons hart is weggeslagen en er
niets ver is, dat ons nog kent,- dan, plotseling,
begint een helder vragen, voorzichtig eerst,
wij zijn het licht ontwend, maar
onweerstaanbaar groeiend door de dagen,
zingend en stralend, - want het is Advent.

DICHTERBIJ

Er moet een andere wereld
zijn, veel dichterbij. Leven
van kleine bloemen in helder
gras, twee witte vlinders,
hoge bomen van groen zilver
en over een langzame, stille
weg een man en een vrouw in
nadenkend ademen. Het is

al wat ik zie, het begint
 wakker te worden van liefde, slaat
 overal verwonderde ogen
 van samen op. Statig komen
 twee paarden over een weide
 van geluk, kinderen blijven
 onschuldig staan en kijken,
 alles is dankbaar van licht,
 heimwee, ingetogen herinnering
 aan wat komt. In de verte
 een grote stad. Een engel
 nadert langs een smal, helder
 water, lissen, sidderend riet.
 Het is veel dichterbij, ik ben
 er zeker van, ik zie de weg
 langs een hartelijk huis, ik moet
 over een ronde brug, vogels doen
 mij vleugels aan. Nee, nee, ik wil
 niet anders dan ik ben, ik
 wil mijn eigen bange handen,
 ik ben blind van verlangen
 en eigendom, het is wat ik zie,
 ik wil niet voorbijvliegen,
 ik wil zijn. Hier, nu. Ik heb
 ogen van geluk, liefde, ik ben.

Ik zie hoe de engel langzaam
 langs het zwijgende water gaat,
 ernstig werpt hij er woorden
 in, denken begint en dromen,
 mijmeren van doorzichtig bewegen,
 schichtige vissen, er springt leven
 van spreken uit, een andere wereld,
 veel dichterbij. Hij is moe, hij
 leunt tegen een oude wilg, zijn
 hand aan zijn voorhoofd. Hij is
 de eerste engel die ik zie.
 Hij heeft een gewoon gezicht,
 ik dank God dat hij er niet
 anders uit ziet dan ik wist.
 Buurman, vriend, maar moe
 van leven hier, van veel doen
 dat anders ongeboren blijft:
 niemand iets schuldig zijn,
 moeder bezoeken, aandacht hebben,
 denken aan moeilijke grenzen,
 buigen over een graf, bloemen
 meebrengen, luisteren, doen en

laten als een eerlijk mens.
Hij is moe, zelfs de hemel
is het dikwijls te veel. Leven
wil altijd meer, wij komen
handen te kort, onze ogen
tranen van ongeduld en angst.
Misschien heeft hij gedacht:
hoogstens een paar maanden.
Het werden ontelbare jaren,
en nog, en nog. Maar
nu is alles over, de wind
ging liggen, tegen de grijze wilg
leunt hij en tuurt zwijgend
over het water. Kijken, kijken
als een mens, wat mooi. Niet
meer van boven af, veel dichterbij:
klaver en boterbloem, kevertjes,
een vlieg, in een wak van licht
roerloos een wachtende vis.

Ogen hebben, de wereld erin,
het innigste lied van de tijd
in de liefste, de andere twee,
en daarbinnen een morgenzee
van geluk. Maar dat weet
hij nog niet. Nu ziet hij breed
een reiger vallen in zijn vleugels,
de hemel wordt er even
hoger van, de weiden strekken
verder hun heldere deemoed
uit, dienen met klaar groen
rustige dieren en zeggen aan
de horizon: achter ons staat
een huis voor leven, een toren
voor de verrijzenis. De engel
weet, maar kan het niet zeggen,
de wereld is dichterbij dan hij
dacht, anders ook, bij
de dingen horen andere namen
dan de eerste, er waren
scherpe wolflarden pijn
overheen, ook troebel grijs,
hij wist er geen raad mee.
Gelukkig, het is niet meer.
Eindelijk rust, alles is goed,
niemand hoeft over te doen
wat mislukte, ook hij niet.

De man en de vrouw zien
hem staan, zeggen twee, drie
korte woorden tegen elkaar
en gaan licht verder. Hij slaat
zijn arm om haar schouder.
Spreken wordt overbodig, woorden
zijn nu voorbij, de dingen
teruggebloeid in hun voorbeeld,
oorsprong en einde ineen. De
dichter, in zijn heldere huis,
kijkt lang en vreedzaam uit
over dit eerste land, herkent,
knikt, en legt zijn pen
neer, eindelijk onbezorgd,
want tussen oog en hart
is geen afstand meer, de
dingen zijn samengevallen
met hun woord. Van de verre
stad glanzen de daken, de dom
het allerhoogst. Er komt
een brede rivier vandaan, water
van parelmoer. Langzaam varen
stille, donkere schepen erheen,
naar de oever glijdt een streep
golvend paars, niet te weer-
houden. De visser in de kleine
groene roeiboot laat zich drijven,
wiegelt even, het vierkante
schepnet in zijn zekere handen.
Hij kent het water, de vissen,
hij eet brood, hij herinnert
zich zijn laatste maaltijd,
de rechte rooklijn uit het vuur bij
het meer. Hoe lang geleden?
Duizend jaar, gisteren, even
vast kan het morgen zijn.
Al wat volgt is voorbij.
Eens had hij een duif
op zijn hoofd, een kruis
op zijn rug, een dood
in zijn borst, levensgroot.
Maar dat is gebeurd, ook
de laatste oorlog, ziekte,
haat, domheid, verdriet en
geloof, middag en avond.
Hij kijkt in zijn genezen handen
en haalt het net op met
de laatste flitsende vis.

Langs de dijk komen de man
 en de vrouw, zij blijven
 even wachten en kijken,
 tevreden dat de visser
 één voor één de vissen
 teruggooit in het water,
 springend kristal, snelle kringen
 die uitglijden in stil, wit
 licht. Onder aan de dijk
 ligt een kerkhof, klein
 veilig binnen een vierkant
 ernstige populieren. Vaderland,
 het laatste graf een halve
 eeuw oud, bemoste stenen
 scheefgezakt, buigend naar
 blauwe kelkjes in het gras.
 Tussen de stammen het land,
 overal open, onbevreesd. Grote
 witte wolken komen aangeschoven
 en houden in. Nu is alles
 voltooid. De man en de vrouw
 zien elkander, gaan liggen
 in hoog pluimgras en beginnen
 te zwijgen, een sneeuw witte
 storm van tederheid, duizeling,
 zielsdiep ademen, dan stilte,
 ogen gesloten, borst aan borst.
 Op de rivier nog de kleine boot
 de visser roeit langzaam
 terug naar de stad met de dom,
 om zijn mond een glimlach
 van aankomst. De riemen druipen
 van vrede, waterlelies, fluisterend
 overriet. Rond de man
 en de vrouw begint het gras
 te glanzen, ze leggen hun handen
 open tegen elkaar. De engel wendt
 zijn hoofd af en gaat, bijna
 bedroefd. Zo dichtbij zijn dingen
 die ook engelen verblinden.

OCHTEND

Vroegte, De kamer
 slaat langzaam zijn ogen
 op en ziet zijn eigen namen.
 De dingen komen

weer naar ons

toe, elk met hun taak. De bloemen
in de vaas heten nog
bloem genoeg en

anders: geur
van vergaan, vergeefse begeerte
vroeger en straks ineens nu
te leven.

Toch kan het. Zon, spring hoger, sla vuur, longen
van licht, een tong
van vonken,

een mond geluk.
Hemelse lichthand, schrijf aan de grijze
optrekkend wand een
vrijgeleide,

zeg: de dag
is liefde, een liefde een nieuwe
aarde, een landschap
van vrienden,

getogen voortgaan
over een akkerpad. Blauwe
korenbelden wuiven beraad,
vertrouwen

ons vrij
de aarde toe, de hemel
zegt dankbaar: samenzijn
is leven.

O vroegte, - de zon
is nog licht, de kamer
spelt zichzelf en geeft ons
noze namen,

de zelfde
van gisteren, maar toch nieuw,
een ander afkomst, een andere verte.
een misschien van graniet.

STADSGEZICHT

Snel gesneden profiel
Mannenkracht over de stad:
beton houdt glaswanden kaarsrecht
in evenwicht met

meeuwen.

Het groeit van staal en handen,
modder beneden, boven
een scherpgepunt perspectief:
dunne, strakke zwiepdraden
reiken naar een zilveren overkant
van wriemelend leven.

Mijn hand op de muur, - ik haal
dieper adem. Ook hier, ook hier.
Blad en bloem zijn niet
uw enige, eerste stem. Ik praat
tot in flats U na,
rode tegels, luchtkokers,
tv, tv, ik sta
overal tussen woorden.

Soms dichterbij, soms plotseling
verder, het hart moet een omweg maken,
en waarom niet? Het vindt
waar het zoekt, genade
is altijd begin.

Ook hier, -cement. Zijn schelpen
U minder dan zee? Is mijn hand
op de ijzeren leuning nu verder
van U vandaan?

Ik zing een nieuw lied
voor U:
beton houdt glaswanden hemelrecht
in evenwicht met leven.

TOCH WEER

Toch weer praten, praten met de nacht, met
mijzelf, ik, mij, alle woorden omkeren,
uitsturen, terughalen, bang voor vreemde
andere die ze ontmoeten onderweg,

meebrengen, loslaten vlak voor mijn pen,
die ik niet schrijven kan, niet durf weten
omdat alles zo anders is en nergens vrede,
nergens zoals ik het heb neergelegd.

Praten, waarheen? Buiten langzame regen,
lang, grijs water, geen vast land meer en
niets dat ik nog een naam kan geven.

Even wat onverstaanbaar geritsel tegen
het raam, terugkeer, doodmoe maar ik herken
het niet, het is te ver weg gebleven.

WAARHEEN DAN?

Waarheen dan? Het waren toch woorden
die ik al jaren spreek: hart, ziel, bloed,
liefste, maar ook andere, kleine die horen
bij de dingen van alle dag: tafel, stoel,

raam, bloemen, altijd heb ik ze genomen
voor wat ze deden: de wereld opendoen,
iets in mijn handen leggen, binnen mijn ogen
ontmoeting zijn, leven met anderen, groet.

Ik verstond ze, ik deed wat ze vroegen,
schreef ze achterna, wist wat ze bedoelden,
had genoeg aan hun vluchtigste wenk.

Maar zelfs de grootste, sterkste durven
niet meer te blijven, niet meer uit te rusten.
Ze willen niet dat ik zeg wat ik denk.

WOORDEN

Woorden, vreemd als de hand die schrijft
wat hier staat: een soort wezen van leven,
tastend naar huid, naar vragend bewegen
buiten, naar mijn omtrek, verstaanbaarheid.

Het steekt uit, naar voren, het vergrijpt
zich aan wat ik eindelijk zou moeten weten:
dat ik nooit kan samenvallen, nooit een teken
kan geven dat alles in mij openspreidt.

Toch volhouden. Van voren af beginnen,
al het gesprokene anders rangschikken,
vergeten wat het wist en waar het stond,

zeggen: ik moet hier minstens nog blijven
tot ik mij uit mijzelf kan bevrijden
door zelf te spreken met mijn eigen mond.

AANGEKOMEN MIDDEN IN DE NACHT

Aangekomen midden in de nacht, muziek
van gisteren verregend, morgen achter donker,
alleen aan mijn tafel, moet ik al wat verborgen
bleef open woorden geven, stemmen die niet

overslaan om vroeger, tekens van hier,
uitspraak van oorsprong, kreet om verwonderd
opzien naar in vrijheid geboren worden,
uitzetten van een eindeloos grensgebied.

Toch weer woorden. 'Eindeloos', schrijf ik,
ik bedoel: overal mogelijkheid, nergens
gehinderd, toch taal, maar ogenblikkelijk,
adem die ademt, vrij, maar gebonden gehoord
in hartslag van klank en zin, scheppend
wat onbegrensd binnen is buiten: woord.

VOORZICHTIG BEGINNEN

Voorzichtig beginnen, aandachtig kijken,
pen opnemen, hand vastbesloten, overal
oor zijn, aan muren, ramen, tafelblad,
in mijn nek, mijn borst, ragdunne lijnen

spannen om alles op te vangen, te peilen,
weten: dit is niet een kamer in een huis dat
aan een weg in Laren staat, maar dit is al
wat is en in mij zichzelf wil begrijpen.

Wat ik hier zie en zeg roept om leven,
wil groeien als een boom aan een rivier,
een toren in een stad, een ontembaar teken,

wil zijn wat het is, wil met mij en allen
en alles wereld zijn, geluk nu en hier,
stem waarop alle stemmen invallen.

BOOM, LANGZAAM UITSPREKEN

Boom, -langzaam uitspreken, maar nog niets
in mijn dorre denkhoofd, achter mijn raamogen
nog geen reikende long van groen, geen stromen
van blad, geen geheim van licht vogelvertier.

Denken, denken, naar binnen kijken, uitzien
over herinnering, gierig op dromen,
de eerste keer volkomen willen terughoren
maar nergens antwoord, geen leven te zien.

Sla takken door mijn ogen, word knoppen
in mijn vingers, ga open, groei een bos
in mijn borst dat nooit zal verdorren,

een hemelzee levend groen voor al wie

sterft van overal steen, sla lover los
opdat ik kan geloven wat ik zie.

TERUG, NIET LIEGEN

Terug, niet liegen. Ik lieg niet. Wat dan?
Genoeg hebben aan de boom die buiten
in de regen staat, kale takken die druipen,
nachtzwart een leeg, weggeveegd landschap.

Geen genade, toekomst ondenkbaar, een hart
steenkoud, leven onverschillig verschuiven
maar later, ooit, naar een onmogelijke ruimte,
verstard afwachten, stom, koud, nat.

Toch weer te veel. Niets dan tekens ontdekken,
proberen een achterkant te zien, steeds op zoek
naar ander leven dan is, hardnekkig verder

grijpen dan hier, alles verronselen voor ik,
besmetten met heimwee, volsmeren met bloed,
niet gunnen aan zijn ogen, andere ogenblik.

KAN EEN WOORD WERKELIJK VRIJ ZIJN

Kan een woord werkelijk, vrij zijn? Kan ik
het spreken zonder bezit, vanzelfsprekend,
niet overweldigen wat ik ermee beelden
wil? Kan ik het noemen zoals het zelf is?

Als ik zeg: liefste, zeg ik dan: liefste van mij?
Benoem ik haar niet in mijn eigen wereld,
zijn mijn handen de hare, kies ik geen wegen
dan in mijzelf, hoe dicht haar ook dichtbij?

Wat zegt dan: liefste? Zegt het: op „n na?
Kan ik ooit alles loslaten? Durf ik ooit zeggen:
ik wil niet anders dan in jou bestaan?

En wilde ik, zou ik dan toch niet denken:
wie alles verliest zal alles vinden? Toch haar
leven aanhoudend met het mijne krenken?

ZO KAN IK NIET VERDER

Zo kan ik niet verder. Ik moet weten
dat ik schuldig ben. Al kan ik het niet
helpen, ik help het toch. Onnoemelijk diep
in mij verscholen, even open uit te spreken,

weet ik mijzelf gesloten voor een leven

dat sterft omdat ik het niet durf zien.
 Zeg ik alle woorden, noem ik de namen die
 ook door mijn schande zijn uitgevreten:

Auschwitz, Dachau, Alabama, Vietnam,
 en hier, verrekend voor mijn eigen ogen,
 Surinamers, Ambonnezen in hun kamp,

ik noem namen van anders en anderen, leg
 ze buiten mij om er omheen te lopen,
 om toch niet zelf te leven wat ik zeg.

IK BEN ERGENS ANDERS HEENGESCHREVEN
 Ik ben ergens anders heengeschreven dan
 ik wilde, onhoudbaar sprong het onder
 mijn handen uit, heeft het mij vastgebonden,
 radeloos, waar ik niet meer vluchten kan,

waar mijn zachte, welwillende glimlach
 alles bevuilt, waar ik met duizend monden
 wil spreken, mijzelf vroom zuchtend tot morgen
 wil uitstellen, ik zal het wel merken overdag.

Maar het is nacht, stil en de stilte schreeuwt,
 een holte vol gehuil, ver boven het reiken
 van mijn gehoor, maar martelend door mijn lichaam heen

moordende pijn, ziek bloed, niet te schrijven,
 geen woorden om het in terug te drijven,
 in geen enkele taal, geen woord, geen hart.

OCHTEND, OPGESTAAN
 Ochtend, opgestaan, het niet meer geloven.
 Wat is mijn woord dan, wat is wat ik zeg?
 Wat hart, bloed, wereld, doodsnoed, wanhopen?
 Heb ik weer geschreven wat ik niet ben?

De dag in de kamer is nog voorzichtig,
 leert mij lopen naar vroegere dingen heen,
 maar het blijft pijn doen, want er liggen
 doden in mij die niet willen dat ik leef.

Gebroken ogen, gebroken licht, de regen
 van vannacht nu korter, weifelende wind,
 mijn adem bang, van zichzelf niet zeker.

Met lange tanden begin ik te eten.

Leven moet ik, en de doden niet vergeten
die ik zwijgend aan mijn tafel vind.

ZE GAAN NIET WEG VANDAAG

Ze gaan niet weg vandaag, en morgen niet,
en nooit meer, maar ze zijn niet lastig.
Ik zie het aan hun lange, dunne handen
die geduldig wachten tot ik ze wat bied.

Ze vragen niet, ze kijken voor zich uit,
ik weet niet of ze mij zien, hun smalle hoofden
rechttop, hun matte schouders onbewogen,
niet een die zich naar mij voorover buigt.

Als in mijn hoofd. Weten ze dat ik nu ook
voor hen zit te leven, zit te sterven,
dat ik wil zeggen: straks ben ook ik dood?

Schuw kijk ik op, ze zijn weggegaan,
maar ik hoor een jongen de krant brengen
waarin weer ontelbare andere staan.

LEEG DE KAMER.

Leeg de kamer. Weer zit ik voor mijn papier
de levende die ik wantrouwig ben gebleven,
zuchtend om hulp, om troost van een teken
uit een overkant die mijn oog niet ziet.

Laat de doden hun doden begraven, ik
moet zijn wie ik ben, veroordeeld te leven
of ik wil of niet, ik moet terugkeren,
opstaan en beginnen bij het begin.

Maar waar? Ik zie op het doodstille wit
onder mijn ogen reddende woorden komen,
onhoorbaar spreken dat zich aarzelend wil

voegen in een nieuw verband, een nieuwe taal:
de stem van de aarde waar ik ben geboren,
van de hemel waarin ik ademhaal.

DENK NIET, LIEFSTE DAT IK JE VERGEET

Denk niet, liefste, dat ik je vergeet, maar zelf
heb je gezegd: wij leven niet alleen, wij mogen
ons niet verschuilen, niet doen of we niets horen,
er is geen leven dat geen schuld bekent.

Soms dringt die pijn zich tussen ons. Je legt

je handen in de mijne en kijkt langzaam over
de wereld heen. Daaraan is geen ontkomen,
zelfs voor ons niet, wat ons wij ook brengt.

Ook wij zijn schuldig, dragen anderen mee,
ontelbaar, ons onzegbaarste toebehoren
is door hen omringd, reikt soms even heen

over hun sterven, binnen een peilloos licht,
maar keert naar waar het werd geboren:
aarde, onstilbare honger, pijn, gericht.

DIT WETEN EN TOCH SAMENZIJN

Dit weten en toch samenzijn, liggen onze
handen zo niet levender in elkaar? Is geluk
op zoveel ander in belijden gewonnen
niet het enige, sprekend onuitsprekelijk?

Soms moeten wij dit vermoeden, worden
wij overstelpt door pijn van blijdschap, rukt
vrijheid ons het sterven voorbij, heeft bonzend
ons hart de dood bekend en alle schuld.

Liefde en dood, altijd zijn ze samen. Laatst
las ik een Engels gedicht: 'Dit is een voorjaar
als waarin een man wil sterven in een vrouw'.

Als mij ooit, in aller wereld pijn, deze
waarheid in vergeving wordt gegeven,
een lente zo vol van geboorte, sterk ik in jou.

VROEGER SCHREEF IK: SAMENLEVEN

Vroeger schreef ik: samenleven is voor ieder
tweemaal leven, maar het is duizendmaal,
het is ons beiden op genade of ongenade verliezen
aan alle leven, in iedere ademhaal,

voor alles van aarde en hemel kiezen,
geluk en ongeluk, naam en zonder naam,
durven weten: er is geen schuldeloze liefde
en toch onschuldig in elkaar bestaan.

Kom dichterbij, doe overal je ogen open,
in je ogen, je mond, je borst, je schoot,
overal worden wij elkaar geboren.

Daartoe heeft het leven ons gekozen,
kijk maar, lees, hier staan de woorden

van ons hart: de liefde overwint de dood.

WOORDEN GROEIEN MEE MET DE JAREN

Woorden groeien mee, met de jaren
worden ze zwaarder, ze raken
bemanteld met onderzees gewas,
mosselen, een stuk van een wrak,
wieren ijl als oud mensenhaar,
onrustige planthanden, verraad
van bovenglans, verdronken land,
algen dralend boven zwart zand.

Daarom moet ik ze altijd vertalen,
loswrikken, ophalen, in ander water
overdoen, uitspoelen, afkrabben
en wachten wat in mijn handen
achterblijft: een bloem, een geraamte,
een onderaards antwoord van aarde,
een laatst geglinster, een begin van brand,
een glimp onderbelicht vaderland.

VANDAAG WEER IN DE STAD

Vandaag weer in de stad. Nog steeds lopen
van mijn ogen naar mijn hart mensen op maat,
een enkele verzet zich, woest, wil doorstoten,
anderen schuiven afgetuigd langs het trottoir.

Ik wandel en kijk, zie armoedige vogels,
een man die nooit meer naar huis kan gaan,
een broodkorst, een kind nog niet geboren,
een hinkende hond in een kale straat.

Ook mensen die tegen mij willen praten,
en ik praat terug, over lege glazen heen,
gooi flarden stem in de vale

gaten tussen het wanhopige verkeer.
Vrolijk praat ik, maar blijf telkens steken
er zijn te veel woorden, ik kan niet spreken.

PLOTSELING EEN MENS IN NOOD

Plotseling een mens in nood, een verscheurd
gezicht, ogen uitgebeten, verkrampde handen,
weten: help hem, zeg wat, neem zijn angst en
wanhoop op je, wees niet zijn zoveelste beul,

dit ogenblik beslist, deze kans keert
nooit, hij brandt in je hart, nog een seconde

en hij blijft schroeien, maar doorlopen zonder
zelfs om te kijken, proberen of je vergeet.

Schouders optrekken. Ik kan hem toch
niet losmaken, ik moet mij niet willen
bemoeien met vreemde zaken, ieder zijn lot.

Zo een stad vol, steden, straat na straat,
iedere voetstap een wereld van ogenblikken
die mij waarachtig spreken, die ik zwijgen laat.

OOK DIT VERTALEN: WOORDEN ZIJN NOOIT

Ook dit vertalen: woorden zijn nooit
alleen, nooit weet ik waar ik ze hoor.
Ze komen ongehoord naar boven
en vragen te worden opgenomen,
te mogen zeggen wat ondergronds
in mij besloten is, in mijn mond
werd gelegd, mij werd voorgesproken:
morgenbrood, in de nacht gebroken.

Ik moet ze helpen, ze zijn nooit
vanzelfsprekend, zichzelf steeds voor,
gaan zichzelf eigennuttig te boven,
willen zich niet laten storen.
Alleen als ik al wat mijn mond
door anderen in mij gesproken vond
beloof niet te zullen verhoren,
worden zij als een mens geboren.

WEGEN, STRATEN, PLEINEN OVERAL

Wegen, straten, pleinen overal, maar weinig
heb ik er gelopen, een paar, ze blijven
onder mijn voeten waar ik ga, schrijven
mijn jaren in mijn woorden achterna.

Een hoge morgen, je komt glimlachend
tegemoet, het grind begint te dansen,
we kunnen geen meter meer wachten,
alles duurt langer, hoe vlug we gaan.

Weerbarstig de weg andersom, wind tegen,
geen stap of ik word teruggedreven
naar de bocht waar je bent verdwenen,
hoe hard we ook lopen, we staan.

Dit is gebleven, geen weg werd anders,
geen straat of er hangt verlangen,

ontmoeting, terugkeer, er ontbranden
morgens die naar je opengaan,

woorden die vooruitrennen, achterblijven,
die in je ogen met je willen kijken,
die ik mee terugneem, nu zit te schrijven
en onder mijn ogen naar je opsla.

WOORDEN ALS KUSSEN OP JE OGEN

Woorden als kussen op je ogen,
alle woorden die ik je verzwijg
en die je ook nooit zult horen
als je me zo eenvoudig aankijkt,

die je mij alleen liet spreken
wanneer je ze sprakeloos mij zond,
die ik zelf nooit had geweten,
woorden als mijn vinger op je mond.

GEEN WOORDEN MEER, GEEN LICHAAM

Geen woorden meer, geen lichaam
taalt. Sprakeloos vermoeden bloeit
in handen rakelings open, draalt
in ander eigen en weet niet meer hoe
het overgaat.

Fluisteringen van huid en haar,
je borsten stromen van neuriën vol,
zwellende wijs, een lied bijna,
bijna te zingen wat nooit begon
of overgaat.

Altijd, altijd, wat wij begaan
is wat het diepst van al doordringt,
wat ademloos ons wacht en vraagt
oorsprong van stem die nooit in
ons overgaat.

Luister, geen van ons heeft lichaam
genoeg, alleen samen reiken wij
toe, alleen onze monden in elkaar
spreken het woord waarin alle tijd
ons overgaat.

ZEG NIET VEEL, HET IS DICHTERBIJ

Zeg niet veel, het is veel dichterbij
veel kleiner, het staat voor het raam,
beweegt even mee met het gordijn,

blijft midden in de kamer staan,

is het boek dat rustig openligt
op de zin van gisteravond, de piano
met de muziek van morgen, een begin
van onrust, een raadselachtige droom,

een vogel in de tuin, een vraag
die verwonderd in je hangen blijft
en haast wil aandringen, maar
zeg niet te veel, ik ben veel dichterbij.

WAAR LIGT DE GRENS?

Waar ligt de grens? Waar begint
het vreemde in ons? Niet van jou,
niet van mij, maar herfstwind,
sidderende takken, winterkou?

Onmacht van verweer, ontrouw
van voorjaar, die heendringt
door alles, angst, zelfbehoud
om wat toch nooit overwint.

Nooit overwint, - als ik ooit
moest geloven dat mijn hand
zou liggen in de jouwe zonder

- geklonken aan een overkant
van pijn - een zelfde wonder,
ik leefde geen ogenblik, nooit.

AVOND, BUITEN OEVERLOZE RUIMTE

Avond, buiten oeverloze ruimte, hier
ligt licht over je haar, houden je stille
handen een boek, is grens van leven binnen
glans en adem, aandacht en hartsgebied.

Toch zoek ik de stilte voorbij, reik naar
dieper samen, oorsprong, tot geheimzinnig
van achter het raam hogere stemmen dringen,
minder dan mijn bloed, inniger begaan.

Alles vloeit uit, nabijheid en verte bloeien
in elkaar over, hoog maanlicht, de anemonen
op tafel, alles ontbonden opgenomen
in vrede vaster dan ik ooit vermoedde.

Misschien is dit liefde: samen te zijn

zonder woorden, overal open, toch zonder pijn.

ER VALT EEN LANDSCHAP BINNEN

Er valt een landschap binnen
dat zegt: Ik lig de hele nacht
open voor wie niet slapen kan
en misschien ook voor de blinden.

Ik vraag: Wat zou je dan willen?
Antwoord: Dat jij het zeggen zal,
dat jij nauwkeurig vertelt wat
ik zonder licht klaar heb liggen.

Ik weer: Je hebt dus het gevoel
vergeefs te zijn. Je hebt kleine
struiken van innigheid die niets doen,

want niemand ziet ze, hun bloei
is zwart. Denk je daarom: ze verdwijnen?
Niets verdwijnt wat zich opendoet.

JE BEDOELT: JE VRAAGT NIET

Je bedoelt: je vraagt niet, je bent,
je ligt met duizend geheimen
klaar voor ons, maar ze verschijnen
niet, er is niemand die ze kent.

Er zijn zieken in scheurende pijn
die je zou kunnen troosten,
stervenden die je zou kunnen liefkozen
met wonderen die onzichtbaar zijn.

Die gaan nu, denk je, verloren.
Dat geloof ik niet, want ze zijn,
en wat is, kan overal komen,

het heeft iets dat overal reikt;
daarvoor heb je mij niet nodig,
als je het maar geloven blijft.

NEE, NOG EVEN.

Nee, nog even. Je moest eens weten
hoe de mensen mij mishandelen.
Je weet het niet, daarom vergeven
wij het, wij kunnen niet anders.

De bomen vergeven je, de bloemen
iets moeilijker, het gras weet al

niet beter meer, maar de dieren doen er
veel langer over, vooral in een stal.

Alles geneest in mij, reikt adem
naar een vrijheid van genade,
proeft oorsprong en paradijs,

slaapt open naar de sterren
en zingt in droom naar de verte
waar God en zijn schepping samen zijn.

EN NU DENK JE MISSCHIEN NOG EVEN

En nu denk je misschien nog even:
maar ik heb woorden, ik kan
schrijven, spreken, ik kan al wat
ik weet een stemgehalte geven,

ruimte van getekende geestklank,
lichaam van taal, ik kan oproepen
wat ook de anderen hier zoeken,
ik geef het menselijke verwantschap.

Maar ook ik heb woorden; ze liggen
alleen dieper, moeilijker, ze hebben
een dimensie minder, een vermoeden meer.

En daarom ben ik hier gekomen,
opdat jij mij vertaalt en ik geboren
wordt naar de mensen heen.

Het woord, waaruit wij ononderbroken
Het Woord, waaruit wij ononderbroken
samen voortkomen, spreekt ook in mij,
maar ik ben ouder, verder af. Bomen
zijn eerder dan mensen, dieren zijn

iets later, maar toch te ver naar voren
om Jezus te zeggen, ochtendschijn
van de zesde dag, toen ook jij werd geboren
om met alle mensen avond te zijn

en met alles dat werd geschapen
een nieuwe morgen waar te maken,
een eeuwig woord van zon

in het eigen hart van de aarde,
een nacht van ontzaggeijk baren
naar een voltogen scheppingslot.

JE MOET SCHRIJVEN WAT SCHEPPING IS

Je moet schrijven wat schepping is:
voortkomen en zijn tegelijk, sterren
ontspringen in liefde, de maan in verten
van genade, overal komst en begin.

Goddelijk opspringen in waarheid,
vallen, aan een boom van verschrikking
bevend oprichten, alles, ogenblikken
van Woord in martelende spreekbaarheid.

En huilen, gillen, reikhalzend hijgen
naar wat uit ons beiden zal stijgen
als wij samen weten wat wij zijn:

in pijn op weg naar vrijheid, bloemen,
dieren, mensen, je kunt alles noemen,
een heelal van opstanding, voldragenheid.

LUISTEREN HOE VER BLOEMEN MEEGAAN

Luisteren hoe ver bloemen meegaan,
madelief, moederlief, kleinste kelken
van zacht geduld, beschroomd strekken
van wilgen die langs water staan,

hulpeloos onzeker zilver, telkens
schichtig naar zwart, af en aan,
bang om te stralen nu het paard
zijn zachte lippen komt rekken.

Zijn ruimte van schaduw maakt nieuwe
kringen, die zich glijdend verliezen
naar waar een rietpluim stil,

overal omsponnen door het sprakeloze
woord van Gods nachtgetover,
wacht tot een engel dalen wil.

EN JEZUS OOK, NEE, HIJ EERST

En Jezus ook, neen, Hij eerst, maar
dat is oneindig moeilijker. Ik bedoel:
zijn kruis is ook het mijne. Geen bloem
bloeit zonder de pijn van Golgotha.

Geen dier leeft zonder Gethseman,:

laat het voorbijgaan, ik kan het niet,
 maar het is uw wil, ik zal wel zien,
 misschien zie ik alles door alles heen.

De schepping kreunt, hijgende weeën,
 orkanen van woordeloos spreken
 willen zeggen: ik ben kind van God.

De boom zegt: Hij is aan mij gestorven.
 De steen zegt: Hij is in mij geborgen.
 Zijn voeten staan in mijn grond.

DIT ALLES MOET JE OPSCHRIJVEN
 Dit alles moet je opschrijven,
 dit en nog honderdmaal meer.
 Maar dat komt een volgende keer.
 Ik kan nu niet langer blijven.

De eerste haan heeft al gekraaid.
 Ik moet terug, ik moet gaan helpen,
 de mensen beginnen weer te vechten,
 er dreigt overal dageraad.

Wereld, verraad, snijden, binden,
 overal met alles iets doen,
 er niet naar luisteren, alleen dwingen.

Maar jij moet mij helpen vertalen,
 mijn adem in woorden overdoen
 en voor mij smeken om genade.

WAT U BENT

Soms bent u een stem in mij,
 een klein roepen achter mijn ogen,
 maar ik kijk er altijd voorbij.

Soms bent u een oog in mijn hart,
 maar als ik u eindelijk opsla
 is het nacht en is alles zwart.

Soms bent u iets aan het raam,
 holle wangen van een ontsnapte,
 altijd iets waarvoor ik mij schaam.

Soms bent u een vel wit papier,
 dat mij dwingt om u in te schrijven
 en voortdurend antwoordt: niet hier.

Soms bent u de kamer rondom,
 samenspraak met vertrouwde dingen
 die antwoord geven: daarom.

Soms bent u het zelf, dan zijn
 er geen woorden of dingen meer over,
 dan is er alleen maar pijn.

WANNEER?

Komt u morgen terug? U was
 vandaag zo gelukkig dichtbij,
 u keek voortdurend door mij
 heen naar bomen, bloemen en gras.

Dat was vanmorgen. Het licht
 was gewoon van u, het was alsof
 de adem van uw gezicht
 weer leven opriep uit stof,

alsof om mijn voeten heen
 iets werd opgeslagen, een zacht
 opzien dat alles doorscheen,
 alsof, bijna onverwacht,

het gras zich rekkend uitkeek
 naar de donkere frons van
 de bomen, trots boven het bleek
 groeibegin van maart. Het kan

zijn, dacht ik, dat het groen
 de aarde genezen mag en
 voorzichtiger mag overdoen.
 Als ik er dan nog maar ben.

Maar vanmiddag was het niet
 gebeurd en toch was alles goed.
 De mensen op weg, de dieren niet
 bedroefd, hemel in overvloed,

het licht groter, overal opening
 en alles - ik weet niet hoe -
 met monden van bezegeling
 naar een hartelijk wonder toe.

Dat is nu, vanavond, niet
 gekomen. Wij zitten weer in

ons oude huis. Maar dat is niet
erg. We weten toch: het begin

is er, als God wil, kan
ik, wanneer ik met Hem meeloop,
een vrouw worden, een man.
Er is meer dan zekerheid, er is hoop.

En als u terugkomt - wanneer
weet u alleen - zijn wij misschien
iets dichterbij onze eigen terugkeer.
Kom, - en u zult het zien.

BEGIN FEBRUARI

Uw aandacht heeft de ritselende blaren
gestild, - angst voor de wintergrond
is niet meer nodig, komt de wind toch
dan schenken regen en zon genade.

Zilveren kou spant een openbaring
over de veldweg, binnen een stille wolk
fijn hout wonen kleine vogels vol
voorlied van losbarstende voorjaren.

Diamant is de dag die zegt: Gij komt.
Steil weggezonden in de fonkelende aarde
slaapt het geheim van uw intocht.

Maar spannende knoppen slaan ogen op
naar een hemel die u blijft verklaren:
adem van volwassen liefde, zomerstorm.

Waar slaapt u nu? Buiten mijn raam
ligt wijd, grijs land onder aarzeling
van nevel, drie zwarte vogels slaan
langzame vleugels tegen het ogenblik.

De tijd hangt in ademloos evenwicht
met licht en leven, schemering staat
aan het dagraam, wacht en krimpt
naar een loodzwaar wolkendal.

Waar slaapt u? Binnen uw ogen schikt
aarde zich tot doodstil beraad
met ijskristal, uw hartader ligt
voor klopp en stuwing onbegaanbaar.

Toch rijst uw borst onzichtbaar stil
naar een nieuwe, overstelpende boomgaard.
In memoriam P.

EEUWIG LANDSCHAP

Soms is er een landschap meer
dan de wereld, boom en steen
worden bloem en ster in een
ondenkbaar beginnen
van verwantschap.

Wat beweegt tekent
ge vleugeld als een engelenhand
onsprekbare woorden bestemming
tegen het licht, -eindelijk herkennen,
eindelijk vaderland.

Ogen zijn open tot het diepst
van het oog, polsslag en ziel
dringen samen naar de zelfde
morgenvijver verwachting, wekken
de zelfde vogelslag.

Is dit God? Zijn hart
binnen de wereld? Zijn vaderschap
dat een hand grote bescherming
binnen de dingen uitstrekt en
samenspant?

WERKELIJKHEID

Leven laten leven,
een boom een boom
laten, een wolk een wolk,
niet telkens

trekken, rukken, anders willen,
een woord horen dat
niet gesproken wordt, al
is het te vinden.

Wij doen taal, doen
een tong in ons oog, spreken
voor, ongeduldig, lenen
de dingen een doodmoe

oor, het kan niet meer,
het kan niet meer horen
wat door waarheid ondernomen

wordt, voor zichzelf.

Wij dwingen, voortdurend,
laten nergens vrijheid,
laten mensen geen mensen zijn,
laten niets gebeuren

zoals het zelf wil.
Doen, doen. Zeggen:
ik, ik en dan de wetten
waartoe, waarin

bloemen liefde spreken. Liefde?
Waarom? Een bloem
spreekt bloem, doet
niet anders, niet en

nooit. Vraag niet, wacht
wat is, laat akkers
hun voorjaar, nachten
hun open mond

naar ochtend, aarde verandert
pas dood, laat
leven leven, laat
los, laat het dansen,

springen, reiken, laat het bidden
als een boom, handen vouwen als
het onverbiddelijke dak
van een boerderij, laat het beginnen

bij wat is. En doe niets
dan amen zeggen, met open
hart, naar het gelovige verschiet.

HYMNE

Help mij, ik moet
woord worden, het bloeiende bloed
in mijn vingers
wil ontspringen
naar de hand, de mond, het oog
die uit de diepten van dit blad omhoog
reiken om mens te zijn,
eigen en onderscheid.

Woord, woord,
wat hebben mijn lippen gevormd?

Mijn keel, mijn borst?
Wat herkennen mijn hart, mijn longen?
Wat komt uit mijn lendenen gesprongen?
Ik ben een mens,
ik sta recht,
sta in mijn woord en zijn letters:
kleine, sterke insecten
onder mijn hand uit
op weg naar huis:
bladeren, struikgewas,
aarde en water, wolken en gras,
en bomen, een boom,
hemelhoog.

Adem halen, met open ogen zeggen:
hier ben ik, mijn dagen bekennen
het zonlicht, mijn verlangen
huilt uit nachten
van tweezijn naar sterren
van vruchtbaarheid,
ik ben mijn eigen pijn,
ik ben mijzelf,
mijn eigen gewelf
over mijn eigen, ademende aarde,
eigen aard en
hemel daarboven.
Zijn en geloven.

Ik sta recht,
ik ben een mens,
ik haal adem, ik leef,
binnen deze schrijfhand beeft
het warme bewegen
van mijn leven,
overal hunkert mijn huid
naar de gezegende, bloeiende ruimte,
overal kust mijn bloed
vuur tegemoet.

Ik geloof, ik leef,
ik geef
een boom, een bloem, een vogel,
een paard, een zwaluw, overal komen
mijn handen ogen tekort,
overal wordt
mijn lichaam
gestalte, naam,
een leven lang

verrukking, dank.

Mijn borst stroomt vol.
 ik kom long tekort,
 nooit ben ik stem genoeg,
 nooit kan ik mijn woord doen,
 alle mensen, dieren, dingen
 moeten meezingen,
 mijn leven vroeger en nu
 en straks mijn leven met u,
 alles, alles
 moet invallen:
 hemel, lied van licht,
 aarde, liefste gedicht.

SOMS MOET IK VAN DE DINGEN RONDON

Soms moet ik van de dingen rondom
 leren wat leven is en wat
 ikzelf ben: een glas,
 er moet uit mij gedronken worden
 door een mens, alle mensen, een god.
 Of een stoel: ik moet rust geven,
 een lichaam moet in mij vermoeidheden
 uitstromen, soms ook rechtop
 zitten en luisteren naar een heldere stem,
 een hand op mij leggen en spelen,
 gedachteloos, niets dan
 - afwezig - een hand.
 Zo willen de dingen spreken,
 luister ik naar licht
 dat wordt opengeslagen.
 Niets heb ik te vragen,
 ogen dicht.

En buiten huis en kamer
 gaat de binnenstem verder. Soms
 het zwijgende licht van een wolk:
 ik moet langzaam aandachtig
 zijn. Ik houd zoveel
 van het gras: ik moet laten
 begaan, de minste zijn, bewaren
 voor de winter, ik weet
 nooit hoeveel honger wordt geleden
 en hoe dieren zijn,
 hoeveel pijn.

De mensen wel, maar anders,
 de mensen die nog niet

bloeien: het kind dat al veertig jaar uitziet
 naar zijn moeder op het tuinpad en
 de oude vrouw die nooit kind
 is geweest. Alle mensen
 zijn twee, drie, vier, brengen
 gezichten mee, ongeboren, dicht.
 Open, zeggen ze, ik wil open,
 anders, ik wil wat ik ben,
 ik wil bekend
 zijn, ik wil levende ogen,
 niemand kan ik zien, niemand
 ziet mij. Tot mijn oogwit verlangen
 kijk ik uit, reiken mijn handen
 een avondklok,
 een stoel, een hond,
 minder nog:
 een vlieg over de tafel,
 een wezenloos ver wezen dat ik kan vragen
 waarom ik leef.

Het zijn er zoveel.
 En ik wil al hun gezichten
 verhoren, te binnen
 brengen, oneindig meer
 dan deze woorden, ik wil
 een mond zijn, ogen,
 luwte van adem over
 een voorhoofd van denken blind,
 ik wil altijd en overal,
 ik weet niet of het kan.

Over de wereld ga ik en vraag,
 aan mensen en dingen
 leer ik leven, ik moet naar
 een antwoord, ik moet waar woorden liggen
 nog ongesproken,
 dingen nog onvoltooid.
 En overal tekens: vanmorgen twee bomen
 in weifelend winterlicht, hoog
 de takken van stilte,
 oneindig voorzichtige vingers
 op ingekeerde oogleden
 wolken en zon. Ademloos beluister
 ik oergrond van tederheid. Liefste,
 hier ben ik. Overal is de ruimte
 verlangen en aandacht, inkeer en
 opengaan. Dieper
 ontspringen adem en bloed, de schepping ligt

roerloos achterover in de armen
van het geluk.

Ik loop op mijn tenen, mijn handen
durven nauwelijks de wind.
Waarom trillen de takken?
Sneeuw ritselt omlaag, inniger stil.
Mateloos dit geluk: een wereld
aan vragen voorbij, niets
dan aanwezigheid, vrede
en antwoord. Om nooit meer te vergeten:
wij zijn omringd, niet
ingesloten.
Aan de bomen
heb ik het gezien.

DE HANDEN VAN DE BOMEN

De handen van de bomen,
de stemmen hoger,
maar nog lang zal het duren.
voor ik voldoende weet;
er moet nog veel gebeuren
om mij heen.
De wereld moet steiler open.

Ik moet stenen breken
en turen naar openingen in
het water. Soms denk ik:
niet voor ik dood ben geweest en
teruggekeerd aan de tafel hier,
een Lazarus met opendichte ogen,
handen waaraan alles gebroken
is, een hart dat geen weerstand biedt.
Alles is ingehaald, eindig, bros,
uit een laatste ijle
doorzichtig reiken
naar een voorlopig lot.

Stenen breken en voorover,
luisteren naar het hardste hart
van de stilte, geloven
dat levend spreken nooit ophoudt, dat
oneindig dieper een adem van taal
ontspringt binnen de blinkende kilte
van het kristal, geschitter,
opspringend vuur van ijs.

Verrukking voorbij

de uiterste grens, extase
 van uw laatste woord - waar alles
 gegrendeld schijnt blijft Gij
 toespreken in oversneeuwde aarde,
 fluistert voorjaar in aderen
 van verholen vruchtbaarheid.

Mensen zijn
 duizendmaal harder,
 oneindig verder,
 vrieskou binnen elkanders armen,
 in winter van wanhoop verloren warmte,
 ik doe wat ik kan,
 ik ben bang.

Leg een lichthand over de liefste ogen,
 zeg: jij, jij en: hier ben ik,
 zeg: wacht, wees stil,
 ik ben bezig te komen,
 een mens blijft zijn huid,
 zijn eigen huis,
 besneeuwd is alles,
 uit innigste hoogte vallen
 vlokken van eeuwige eigenheid.

Ik doe wat ik kan, ik blijf
 ademen,
 wonen, slapen,
 aan tafel zitten, eten, naar buiten kijken
 over de polder waar vogels drijven
 op bevroren licht,
 een ijzig wiekende kring.

Vogels, vogels, -hoe alleen,
 altijd wij samen, wij hebben
 de zelfde hemel,
 er komt leven
 in.

LEVEN VAN GRIJS WORDT BREEKBAAR GROEN
 Leven van grijs wordt breekbaar groen,
 aarde begint, omgeving doet
 verte open, wij mogen
 weer wonen.

Bijna. Nog gonst geen akker
 van zaad. Twee grauwe mannen
 schuiven geknakt

langs voren van onwil hard.
 Geen schoot nog, geen
 dankbaar vruchtvlees,
 nergens mijn moeders bloedverlies,
 haar laatste adem niet.

Maar ik moet verder, ik zoek
 geboortegrond, aarde waar een bloem
 bloesem kan zijn, geheimschrift van wind,
 fluistergrens van bewogen ruimte,
 binnenschelp, huiverend
 begin van vaderland.

Straks, als een lamp
 voor mijn voeten, breekt
 Gij het open, steen
 gaat zingen, uit overal trillen
 uw woorden aan, de binnenste lippen
 van de aarde spreken u sidderend
 naar u toe, naar u, naar mij.

Voorbij de winter,
 de vogels beginnen
 het voorgevoel van hun bruidslid,
 hun veren vleugels wieken misschien
 een hemel op aarde, ik zie
 goud,
 wit en blauw.

Langzamerhand kan ik weer zeggen
 wie ik ben. Mijn engel
 kijkt naar u uit en wacht
 op het teken dat ik leven mag.
 Anders: de dingen groeien hun teken
 voorbij, niets behoef ik te leren,
 geen taal die zichzelf niet zijn,
 geen woord van aanhankelijkheid,
 geen zin die niets dan mij
 mijzelf bewijst.

Leven, ik mag zijn
 wie ik ben, met allen en alles samen,
 niemand iets vragen,
 naar mensen toegaan en
 open zijn, ook de stenen
 niet vergeten.

De stenen niet, de kale bomen,

de grauwe, korstige grond, de toren
 in de nog kille verte,
 de aarzelende mensen,
 niemand vergeten, langs de huizen
 gaan en zingen, de hyacinten
 op de vensterbank, de glinsterende dingen
 die een kind liet liggen,
 een krant ritselend over bleek gras.
 Overal is leven, achter dunne ramen
 begint het aan eigen warmte,
 eigen, nog tastende handen.
 Het wil, maar het kan nog niet,
 het heeft zijn eigen winter nog te lief,
 zijn doorrookte muren,
 zijn rustig mompelende minuten.
 Maar nu is alles anders. Luister,
 strijk aan de deurpost van alle huizen:
 wij gaan op weg.

De stenen zijn open, aan het water
 ontspringt dorst van genade,
 de waarheid van de aarde
 is als de eigen adem:
 een borst van leven,
 een bonzende hemel,
 een ik waarin een ander kan wonen,
 een mond op brandende ogen,
 een arm,
 een hart.

Dit is genoeg.
 Meer kan niemand doen,
 ook God niet. Nu het licht roept
 moeten wij gaan. Liefste, wij zijn,
 hier is mijn hand, duizend monden
 zijn nog te weinig,
 in alle dingen reikt
 verlangen ons aan, met alle ogen
 ziet de aarde ons toelopen,
 wij moeten langzaam opstaan.

De schepping komt en is,
 wij allen worden, zijn.
 En uw barmhartigheid,
 Heer, als een wolk in de morgen,
 een stad op een berg.

ZONDAGSLIED VOOR HET EVANGELIE VAN DE STORM OP ZEE

Gij, Heer, zijt de God van het water, de God van het stromend begin, Gij zingt in uw schepping naar later, Gij zingt haar uw eeuwigheid in.

Gij geeft het uw ark te behoeden, uw duif wiekt er wijd over uit, Gij zijt ons de God van de vloed en wier glans ons in wolken omsluit.

Gij doet het uit rotsen ontspringen, Gij drukt voor uw volk het vaneen, opdat het U vrij blijve zingen door eeuwen van zonnedorst heen.

En staat het ons ooit naar het leven, het gaf ons al leven genoeg toen 't ons, aan de wereld gegeven, voor 't eerst met uw zinnebeeld sloeg.

Toch brengt Gij de storm tot bedaren, brengt angst en verschrikking tot staan, dat veilig uw vrienden en varen, gered op uw havenlicht aan.

Gij, Heer, zijt de God van het water, het ademt, het stroomt en het zingt, totdat wij, een jubelend later, tesamen zijn waar het ontspringt.

O bron van het eeuwige leven, o Lam van de nieuwe fontein, als water U stromend 't omgeven, U drinkend gedronken te zijn!

DOOD

Dood. Er is maar één dood, moeder, die van u. De mijne? Het zal een zelfde zijn, maar die ken ik niet. Alleen de uwe weet ik: een vreemd, donker ding, een met zwart laken bedekte kist in een groezelige kamer, te hoog, want zonder op een stoel te staan kon ik niets zien. Een oud, zwartig doek, mijn vader wazig in een hoek van schaduw, ik op de wankelende stoel met bevend in mijn armen bloemen, onwezenlijk gebloeit dat ik op het zwart moet neerleggen en waarbij ik zeggen moet: 'Moeder, dit hebt u van ons'. Wat het betekent weet ik niet, ook nu nog niet. Wat geef je aan zwart doek als je vier jaar bent? Wat weet een kind van wat daaronder ligt aan onbegonnen

leven, aan pijn alleen, aan verlangen
 nog te mogen blijven? Wat
 weet het van de strak gevouwen
 handen die vergeefs onzichtbaar
 rukken om nog open te liggen
 op zijn dichte hoofd, zijn rode ogen
 nog licht te zijn? Mijn hele leven
 heb ik gedacht, dat u nog bij
 mij wilde blijven, onder het doek
 nog iets had willen zeggen, dat
 ik die afschuwelijke witte bloemen
 gelegd heb op uw mond, uw laatste
 adem, het ene woord dat mij altijd
 onder mijn eigen laatste groet
 verzwegen bleef.

HET WOORD

Ik zoek het woord, dat U kan openbaren,
 het ene woord, dat gij geheel vervult.
 Ik zoek het overal, veel bittere jaren,
 ik wil dat gij U in mijn vers onthult,

dat Gij uw peilloos nachtgewelf verklaren
 en gans van hemellicht doordringen zult,
 het ene woord, God, dat U mag bewaren,
 waarvan Gij mij als vinder wijst en duldt.

En nu, vanavond, breekt mijn trots tezamen:
 verbijsterd staar ik naar de valse namen,
 die ik U gaf. Wat blijft er van hun pijn?

Gij zijt het woord, Gijzelf, Gij zijt gekomen
 lang voor mijn blindheid U heeft aangenomen,
 uw eigen woord, - wil ook het mijne zijn.

MOMENT

Dagenlang zocht ik U, - gij hebt gezwegen.
 Vandaag vergat ik U, Gij komt en spreekt.
 Ik voel hoe uw licht het nachtzwart doorbreekt,
 als sneeuw voel ik het op mijn ogen wegen,

een dichte stilte, onaantastbaar rein,
 glorie van sterrenglans, kristal der sferen,
 dat eigen ruimten liet om in te keren
 en even, God, mijn enig deel te zijn.

Al wat ik ooit op aarde mocht verlangen,

wat is het bij dit zaligend moment?
 Van alle wanhoop, bitterheid en bange
 vertwijfeling is, nu mij uw liefde kent,
 niets over dan de tranen op mijn wangen, -
 berouw, mijn God, U eindelijk toegewend.

MARIA-LOF

Veel woorden zoek ik om uw naam te eren,
 maar elke letter vlekt uw witte kleed,
 want niemand is er, die Hem kan begeren
 als gij het deed.

En niemand is er, die zijn bloed kan dragen
 zo vlekkeloos en blij als eens uw schoot,
 of die zijn voedsel was in vroege dagen,
 zijn morgenbrood.

Het Licht, waarin wij leven, werken, strijden,
 het sliep in u, reeds van de aanvang af:
 gij zijt de bloesem, die zijn hart verblijdde
 zijn kroon, zijn graf.

Welk woord zou u dan kunnen eren,
 daar Hij u zelf geëerd heeft, bovenal?
 Open mijn hart, dat Hij zal triomferen,
 wanneer ik in zijn hand mag wederkeren,
 dan zal uw blijdschap mij de woorden leren,
 waarmee ik zingen zal.

STILTE

Altijd blijven er woorden over,
 sluit ik mijn ogen, nog is
 er licht, zwijgt de nacht, je
 stem blijf ik horen.

Hoe dichtbij je bent, nooit reiken
 mijn handen ver genoeg,
 alles blijft altijd beginnen,
 ik kom altijd achteraan.

Nee, niet altijd, soms houden
 wij samen in, er valt zon
 op onze handen en daarin
 beloven wij elkaar.

Meer is nooit nodig, altijd
 wordt dit vervuld, met alle

woorden die overblijven, spreken
wij samen de stilte.

MET GROTE LETTERS

Met grote letters wil ik schrijven:
"Liefde is het hart van het heelal".
Onzin, iets voor Dante...liefde is
bij elkaar zitten, zwijgen,
willen zeggen wat je al lang
weet en toch niet zeggen kunt,
zuchtend opstaan, heen en weer lopen,
spelen met de voet van een glas.

Weten: ze heeft verdriet en
er niets aan kunnen doen, angst
zien, onrust, toch blijven waar
je bent, uit het raam kijken,
een hand leggen op een knie,
de klok horen tikken, gekraak
op een vreemde plek in het huis,
samen opruimen iets dat viel.

Denken aan leven, dromend
van een sterfbed met je hand
in dezelfde, die je nu streelt,
mijmerend lopen op een heidepad,
diezelfde vogels weer, overal
ruimte, ademen, in grote
ogen kijken en voor altijd weten:
liefde is het hart van het heelal.

EMMAUS

Dood en verschrikking zijn voorbij. Langzaam
keer ik terug en gaat Gij naast mij:
gisteren waart Gij een kind aan een raam,
ogen van over een uitbrekende overzij;

vanmorgen een hond aan een kat, pijn
en hangen in riemen van eeuwig herhaald
vernederen en slaag, vanmiddag in de trein
de man die zijn vrouw had teruggehaald

uit het ziekenhuis, blijdschap verstild
om zorg, vrede voorzichtig als een begin
van het voorjaar dat Gij hebt gewild;
en nu vanavond zijt Gij de bloem in

de heg, de witte winde, geluidloos dicht-

gevouwen sneeuwkelk langs het schaduwpad,
 gesloten over een voortdurend binnenlicht,
 veilig voor het wolkenvuur van de stad.

Straks zult Gij weer anders zijn: misschien
 een dier, een vogel die zijn vleugelkruis
 snijdt uit de wolken, misschien ook zien
 uw ogen mij aan uit het brugwachtershuis

waar de zieke jongen de zoveelste nacht
 nog niet sterven mag, misschien verklaart
 Gij een woord dat ik nooit heb verwacht
 misschien dat Gij het tot morgen bewaart.

Maar tevoren zal ik U hebben herkend
 in het brood dat mijn vrouw U geeft:
 Gij zult het breken, en ademend weggewend,
 ons voedsel blijven in al wat leeft

TWEE-EN-VEERTIG

Soms denk ik, Heer, dat ik naar U verlang,
 maar dat lieg ik, ik verlang naar het leven,
 naar wat mensen en dingen mij kunnen geven.
 In uw naam? Dat is van geen belang,

dat vraag ik mij niet af, Ik wil gelukkig
 zijn, dat wil zeggen: plezierig. Ik wil
 hebben wat ik wil. Houdt het zich stil,
 komt het niet, vlucht het, is het nukkig

als een bedorven kind, dan word ik nijdig,
 wanhopig, moedeloos, begin ik te verlangen
 vrij ervan te zijn, vind ik het leven zwaar,

wil ik naar U, krankzinnig tegenstrijdig,
 want o, als Gij mij op mijn woord zoudt vangen..
 En dat duurt nu al twee-en-veertig jaar.

ADVENT

De dingen staan verslonden in uw komst.
 Gij zijt verschrikkelijk nabij. Uw hart
 slaat aan de opperhuid van deze nacht.
 De sterren sidderen, sneeuw kraakt en
 in de vaart splijt knetterend het ijs.
 Dadelijk breekt uw gloed de starre
 vliezen van de tot haar schoot verkilde
 aarde en viert de sneeuw, die ieder
 bloedspoor uitwist, uw geboorte-uur.

HOE IK OOK ZWOEG

Hoe ik ook zwoeg, ik kan U niet genaken,
steeds blijft een handbreed tussen U en mij,
Heer, deze hand, - want wat U zoekt te raken
is ongeloof en aarde en overzij.

Hoe ik haar span, zij blijft een stuk verleden,
herinnering en angst en ongelijk, -
Gij zijt de bloedstroom van een bloeiend heden,
bloesem en vrucht, want eeuwig komt uw rijk.

Hoe wreed waart Gij, toen Gij mij hebt geschapen...
Gij wist het toch: nooit zou ik vredig slapen,
voortgezweept naar uw nooit bereikt gebied,

altijd de gast, die opbreekt voor de morgen
met hunkerend aan zijn hart het huis geborgen
waar hij zijn liefde schreiend achter liet.

GIJ HEBT HET LAATSTE WOORD

Gij hebt het laatste woord, - laat mij het eerste,
het schuw begint van uw geweldig lied,
want van uw stem, die stormend in mij heerste,
tekent mijn hand allen het grensgebied,

een vage omtrek van verklaarde uren,
verzonden aandacht, stilte en berouw.
ach, poogde ik ooit méér te doen, het zou
nog korter dan een blikseminslag duren.

Schenk mij dan nu de kracht trouw en geduldig
met kleine punten op dit naakt papier
U aan te duiden als een sterrenbeeld,

een sterrennevel, die ik biddend huldig,
een wereld, die haar innigst schoon verheelt
in hoog en ver geheim, - niet hier, niet hier.

PALMPASEN

Het is Palmpasen en ik zie de bomen,
De palmen weer met kinderogen aan:
Hun blaadren die als vogelveren stromen
En in de top der stam gestoken staan.

En alles is bereid Hem te ontvangen,
En de verwachting vlamt op elk gelaat:
De kreupelen die aan hun krukken hangen,

De honden en de blinden van de straat.

Er draaft een ezeltje met rechte oren
 Als aan de witte klasmuur van mijn jeugd;
 Al heeft het Jezus van zijn rug verloren,
 Ik zie Hem in mijn kinderlijke vreugd,
 En zachtjens juigt het kind in mij verblijd:
 Hosannah die de Zoon van David zijt.

KLEINE HERFSTMUZIEK.

Wij keeren, vader, tot den winter in,
 het najaar geurt bedwelmend door de ramen
 en in de wolken trilt een sneeuw-begin.

de wind vouwt doode blaren samen,
 dingen, die waren, gestorven en geleden,
 een oud gelaat, wat half-vergeten namen.

en in ons hart brandt zich een koele vrede:
 de zomer was een jubelend begin,
 maar deze stiltten gaan u tegentreden -
 wij keeren, vader, tot den winter in.

Gerrit Achterberg

ONDERWEG

Dit is het blinkend lopen
 tussen het weten en het hopen
 van nergens en naar niets.
 Dit is de tijd gestenigd
 met iederen voetstap en allenig
 het lopen, blinkend en omniet
 onder de wolken van den hemel,
 op de wegen, met een eeuwig
 geluk dat zich herkennen liet.

KLEINE ODE AAN HET WATER

Zo staat de regen als een raam
 over de bloemen, mond en maan
 leggen er groot en rond zich aan,
 liggen er groot en rond om dicht,
 o teug, waaraan ik lig;
 met mijn gezicht in maan en water
 staan bloemen in mijn ogenwater
 gespiegeld, sta ik spiegelend in
 waterramen en maanbloemen.

AFSCHEID

Ik zie haar klein geworden schreden in de verte;
 nog een kwartier en zij is aan de wateren;
 ik kan het nu niet meer beletten.

Dwalende zal ik haar nagaan als de verten
 haar hebben ingeademd uit mijn ogen;
 de weg ligt van een heengaan overtogen;

wij zagen het onzichtbaar wenken.

HECHTING

De engelen hebben zich aan u gehecht
 en gij zijt bijna onvindbaar meer.
 De grote perspectieven van weleer
 staan in mijn ogen, leeg en recht.

Blauwe zoeklichten van de ziel bij nacht
 schuiven hun cirkel het geheugen door:
 vleugels bewegen in het witte spoor;
 overal is het vol van uw gezicht.

HERSCHEPPING

De wereld is vergaan, haar naam spelde een nieuw getal,
 het licht viel van de sterren af: verdwaald.

Eenzaam lag de goede aarde te wenen
 over zoveel wederkeer van liefde en
 haar weelde sloeg in lentebloemen neer.

En de vogelen vervolgden het lied
 dat lang geleden was gestaakt
 zo ongemerkt,
 dat wij vergaten hoe het tot zwijgen was geraakt.

JOB

Vrienden verbitteren het vuur;
 ze zeggen God - en maken rook
 tussen mij en de muur;
 wij knielen neder in de smook,
 zondaren van natuur.

Maar als zij weer verdwenen zijn,
 herbid ik om het helder uur,
 waarin die allerlaatste strook
 opnieuw tot tuin ontlook, den duur
 der woorden die mij vlam doen zijn,

en van de liefde puur.

DUUR

Vanuit een lente achter glas
verdwalen bloemen in mijn bloed,
geluiden van het hese gras
doven uw laatste groet.

nachtvlinders breken door de muur
en blinken in mijn ogen;
ik zeg; het is gelogen,
ik ben alleen nog duur
voor woorden die vermogen
te reiken tot het uur,
waarin zij voor mij is verborgen;
ik kan voor geen heelal meer zorgen:
ik ben het verste vuur.

EENZAAMHEID

O ruiten mijner eenzaamheid
waarlangs de avondstromen nemen
hun beddingen, water en licht
vermengen zich voor mijn gezicht
geruisloos tot een glanzenvolle schemer;
alles in alles vloeit terneder
ik nog alleen blijf opgericht:
een in zichzelf versomberd teken.

LENTE EN DOOD

De lente en de dood gaan saam,
een vriendschap zonder vorm of teken.
wie aan de ene is bezweken,
zal aan den ander ondergaan.

Wie háár ontmoette, voor de ziel
afstand gedaan had van het bloeien,
zal zij met zoveel licht vermoeien
als aan geen bloem geviel.

Wie hém vergat voordat het laatst
uur zich voltrok in donkere nood,
heeft zich van roos tot roos
vergeefs gehaast.

De lente en de dood gaan saam
een vriendschap zonder vorm of teken,
wie aan de ene is bezweken,
zal aan den ander ondergaan.

STIL OGENBLIK

De torens hadden een stilheid bereikt
 die niet was uit te spreken.
 Ergens oneindig ver in mij
 werd deze toestand vergeleken
 met wat daar groeit en niet weerkeert:
 een liefde in zijn eigen staat
 bloeiend en ongemoeid gebleven,
 en die der wereld niet meer raakt
 en waarvan woorden niet meer weten.

EN JEZUS SCHREEF IN 'T ZAND

Jezus schreef met Zijn vinger in het
 zand.
 Hij bukte Zich en schreef in 't zand,
 wij weten
 niet wat Hij schreef, Hij was het
 zelf
 vergeten,
 verzonken in de woorden van Zijn
 hand.

De schriftgeleerden, die Hem aan
 de tand
 hadden gevoeld over een vrouw
 van
 hete
 hartstochten naar een andere man
 bezeten,
 de schriftgeleerden stonden aan de
 kant.

Zondig niet meer, zei Hij, ik oordeel
 niet.
 Ga heen en luister, luister naar het
 lied.
 En Hij stond recht. De woorden
 lieten los
 van hun figuur en brandden in de
 blos
 waarmee zij heenging, als een kind
 zo licht.
 Zo geestelijk schreef Jezus Zijn
 gedicht.

KIND

Terwijl we het niet laten blijken
dat werelden in ons bezwijken,
kijkt het kind ons aan.

Hij weet er alles van
en vindt vanzelf een naam,
bewaard binnen zijn koninkrijken,

en vangt met ons het spelen aan
als zijnsgelijke.
Een gans heelal is eeuwig voor
zolang.

DEISME

De mens is voor een tijd een plaats van God.
Houdt geen gelijktken nog iets bijeen,
dan wordt hij afgeschreven op een steen.
De overeenkomst lijkt te lopen tot
deze voleinding, dit abrupte slot.

Want God gaat verder, zwenkend van hem heen
in zijn miljoenen. God is nooit alleen.
Voor gene kwam een ander weer aan bod.

Wij zijn voor hem een vol benzinevat,
dat hij leeg achterlaat. Hij moet het kwijt,
al de afval, met zijn wezen in strijd.

Sinds hij zich van de schepping onderscheidt,
gingen wij dood en liggen langs het pad,

wanneer niet Christus, koopman in oudroest,
ons juist in zo'n conditie vinden moest;
alsof hij met de Vader had gesmoesd.

GABRIËL SMIT - TERNAUWERNOD VERZEN MDCCCCLII

RONDELEN

I

Om wimpers, teder toegeloken,
om perzikdons van hals en keel,
om zoveel meer, onuitgesproken,
aan warmte, welving en fluweel,

o schaal van duizeldiepe roken,
bebloesemd voorjaar, lust juweel,
ach, nooit kan worden uitgesproken

welk lied ik in uw lover speel

om alles, mild in u verdoken,
om schaduw, golfslag en struweel,
heb dank, ook om dit klein, gebroken
geheimwoord, stamelend ontloken
aan perzikhons van hals en keel.

II

Sterren, sterren, dekt uw luister,
nachtwind, houd uw adem in:
diep in ons behoedzaam duister
vindt een wereld haar begin.

O, het allerprilste gefluister
schendt haar ongeschapen zin,
ieler dan der sterren luister -
nachtwind, houd uw adem 'in.

Stiller dan de maanzee ruist er
droom van goddelijk gewin;
diep in een onmetelijk duister
wint ons leven scheppings luister, -
nachtwind, houd uw adem in.

III

Zo stil, zo mijmerend beschroomd
ontluikt het licht van uw gebaren,
door donkere zorgen ingetoomd,
verhuld in levens hard ervaren.

O jeugd, in dansend spel verdroomd,
waar is uw vreugde heen gevaren?
Zo stil, zo mijmerend beschroomd
ontluikt verdriet in uw gebaren,

verdriet, door hunkering omzoomd ...
Uw bloed proeft nog de bitter zware
vermoeidheid der voldragen jaren,
maarO, het licht van uw gebaren,
een dieper licht dan ooit gedroomd.

IV

Najaarsgloed van uw haren,
Octobersmaak van uw mond, -
ik proef uw bedwelmend zware
wijnsmaak tot in de grond

en stormende opgevaren –
 O, telkens gescheurde wond –
 daalt in uw koele haren de koorts van mijn wilde mond.

Zomervuur, niet te bedaren,
 zinderend bloedverbond,
 donkerder fonkelt de zware
 najaarskleur van uw haren
 tegen wintergrond.

V

Weer is het herfst, mijn lief, en zijn wij ouder,
 ouder geworden dan dit ene jaar.
 Wij groeien tweemaal, want ook voor elkaar:
 uw hoofd rust peinzend aan mijn schouder

en zie, ons beider hartslag klopt vertrouwder,
 verduurt de tijd en stuwt ons, rijp en zwaar.
 Weer is het herfst, mijn lief, en zijn wij ouder,
 ouder geworden dan dit ene jaar.

Toch weten wij: het najaar wordt niet kouder.
 De wolken trekken weg, het nachtlicht, klaar
 en fel, doordringt ons bloed, uw warme haar ...
 waar is uw mond, want niets is mij vertrouwder:
 weer is het herfst, mijn lief, -wat is een jaar?

SAMENZIJN IN TRÉVOUX

Bergen en zeeën houden ons gescheiden,
 dichter dan ooit zijn wij elkaar nabij,
 verlangen en verrukking overschrijden
 de grenzen van ons hulpeloos belijden
 en geest en hart heffen zich vogelvrij.

Hoe vind ik rust in u, - wij beiden
 zijn in de stille schaduw der vallei
 inniger saam dan ooit aaneengevlijde
 leden ons in stormen van licht bereidden,
 eindeloos dieper dan ooit aan zij.

Mij lief, mijn lief, de hemel en wij beiden,
 de aarde in gentiaan en akelei,
 zilveren dal, ten hemel stijgende weide,
 o zonlicht, van uw ogen niet te scheiden,
 dit alles, gij en ik, in een onzegbaar wij ...

Wat is aanwezigheid nu gij

de zingende ruimte zijt waarin ik mij
afzet tot opvaart in het bevrijde
ruimteloze achter het schemerschrijden
van zon en maan? O licht, aan licht voorbij ...

En wat is tijd? De tijd heeft zijn getijden
en stijgt en daalt, kent golven, loef en lij,
wij varen onder eeuwig vrijgeleide,
alles is zee en haven, alles is wijde
vlucht en omarming, zijde en overzij.

Dit was in het begin, voor wij
de keekring begingen van het ik en gij, -
vuur in de voornacht aller tijden,
verscheiden en toch ongescheiden,
tweelingster in het oergetij.

Wij zijn, wij zijn, -van eeuwigheid geleidde
ons deze zekerheid koninklijk vrij:
eeuwige nacht die ons voorbereidde
opdat de tijd ons zijn morgenlicht breide,
morgen, en daarin bewegen wij.

Dit is de dag, de eeuwig verbeide,
O, alles ligt open, alles is wij.
Stralende, stralende bruid uit mijn zijde,
goud zijn de bergen, de blinkend gerijde,
kristal de rivier en smaragd de vallei

en jubelend klinkt in verrukt begeleiden
het bruidslid der schepping, de vlinder, de bij,
één licht en één lied, die langzaam verglijden
in langzame maten naar roerloze, wijde
oever van stilte ... O dansende rei,

stiller nog wordt uw beschroomde schrijden,
het lied sterft uit en wiekt ons ver voorbij, -
een late vogel zoekt zijn nest en bij de
eerste maneglans zien wij het teder spreiden
van vleugels naar een hoge bommenrij.

De nacht komt aan ... Zijn wrede koelten glijden
over mijn voorhoofd en gij zijt weer gij,
en ik ben ik, -ik huiver, - al het lijden
der oude dagen, nu en nooit te mijden
tekort en onmacht keren terug in mij.

Maar toch: moet ons dit doodzwart water scheiden,

twee koningskinderen blijven wij.
Ik weet uw licht, mij heerlijk ten geleide
en blijf u zoeken als uw diepst gewijde,
wat nooit vervulling vindt, gaat nooit voorbij.

TUSSEN UW OGEN EN MIJN OGEN

Tussen uw ogen en mijn ogen stromen
glanzen van liefde, door geen nacht benard.
De maan gaat onder en de sterren komen
en schrijven aan de hemel van mijn hart
de ene naam die alles mij doet noemen,
uw mond, uw borst, uw schouders en uw schoot:
liefde, O kracht, waarin ik u mag roemen,
volbracht in zwakheid en voltooid in nood.

LIEFDE IS PIJN

Liefde is pijn, -zoudt Gij haar anders geven,
niet in dit dagelijks bitterder tekort,
hoe zou mijn ziel nog hunkeren naar een leven
waarin dit àl door U genezen wordt?

Hoe zou ik, onvoorwaardelijk verloren,
mijn liefste, op uw lippen, in uw schoot
geheiligd door oneindig toebehoren,
de stem vernemen achter bloed en dood?

Neen, liefde is pijn, -telkens gezweept verlangen
en nederlaag in onvolkomenheid,
verrukking, weelde, stamelend omvangen,
gemeen gevecht, ten dode toegewijd,
tot het ontwaken met beschreide wangen
en ogen star van leed en eenzaamheid.

HERFST

De herfst keert weer en ook de doden komen,
nemen hun intrek in haast ieder ding.
"Moeder," zeg ik tegen de bevende bomen
en tegen de asters zeg ik: "Lieveling."

Dan streel ik bloemen als toen ik uw haren
onder mijn hand in licht zag opengaan;
kil en nat zijn de verwaaide blaren:
"Dood," zeg ik, en de bloemen zien mij aan.

Zijn het uw ogen, dit gedempte branden
van aardes bloedvuur in het laatst kwartier?
Over de kelken leg ik snel mijn handen:

"Stil, liefste, stil, ik kan nog niet van hier.

Eerst moet het winter zijn, moet ik je vinden
als sneeuw zo wit, zo onaantastbaar rein,
verblindend licht dat toch niet zal verblinden,
dan mag ik eeuwig met je samenzijn."

GOEDE VRIJDAG

Stralende bloeit de lente rond uw lijden,
het zoetste bloemsemwit omkranst uw pijn
alsof nog eenmaal, vóór uw uur van scheiden,
der schepping liefste lied uw troost moet zijn.

Vogels en bloemen, zonlicht op het lover,
de aarde zingt haar prilste stervensgroet,
koestert uw hoofd, in doodskramp achterover,
balsemt uw handen, scheurend leeggebloed.

Kan zo de schepping om uw pijnen stralen,
ontluiken aan de glorie van uw leed,
laat mij, mijn God, in zelfde gloed herhalen
wat door uw kruis ik mij bevolen weet

en laat mijn hart, met U in sterven één,
ontbloeien als het voorjaar om U heen.

LAM GODS

O Licht van Licht, in eeuwigheid geboren,
O God van God, en aller dingen Woord,
hoe hangt Gij in vernedering verloren
en roept en roept, en niemand die U hoort.

Hoe reikt Gij ons uit mateloos erbarmen,
Gij, met de Vader eeuwig, eeuwig één,
langs dit van bloed bedropen hout uw armen
in zoetste omhelzing, -en GIJ blijft alleen.

Door géén gehoord, van iedereen verlaten,
die alle schepsel opriep uit het niet,
O God, mijn God, dat ik U zo kon haten,
dat mijn verraad U zó verstoten liet,
en nog, en nog, ik hoor uw klagelijk blaten,
o goddelijk Lam, en ik vertroost U niet ...

ET VITAM VENTURI SAECULI

Ik zie U zwijgend door het herfstland gaan,
uw hart vangt het geschrei der rode blaren,
zij branden op uw hand, stil blijft Gij staan
want al wat leegbloedt wil uw liefde sparen.

Gij draalt, -de aarde ziet U vlammend aan,
Gij sluit uw ogen. Ach, dit te bewaren,
dit vuren wonder van het opengaan
naar verten die Gijzelf toch kwaamt verklaren,

dit bloedend antwoord op uw eigen dood:
alles verliezen om uw heil te winnen,
brandende overgave aan stilte en sneeuw ...

Glimlachend zegent Gij het fonkelend rood
en laat het trouw zijn winterweg beginnen:
de witte schuilbloei der toekomstige eeuw.

TERNAUWERNOOD

IN NOMINE TUO

Ik ken u niet, ik weet niet wie gij zijt. Al jarenlang is mij het samenzijn met u vertrouwd: een vaste troost, geluk en kracht en vrijgeleide, zo wonderlijk nabij, dat uw aanwezigheid mij nauwelijks onzichtbaar is en ik uw stem ken als de slagen van mijn eigen hart. Vaak heb ik daarom over u gedacht. Ik dacht: gij zijt mijzelf, gij zijt wat ik zou kunnen zijn, had moeten zijn. Of ook: gij zijt mijn engel, mijn bewaarder. Of wel: gij zijt het licht dat in mij waakt en bidt. Doch steeds wanneer ik bijna dacht uw naam te kunnen noemen, waart gij veranderd van gestalte en gebaar, voelde ik uw oogopslag mij anders raken. Nooit zag ik het, maar even zeker als gijzelf mij waart, wist ik: de plaats is door een ander ingenomen. Telkens een ander, maar toch steeds de zelfde en, hoe dicht mij ook nabij, voortdurend even ver. -Zou soms die wisseling, in klare rust bevraagd, het raadsel van uw naam, uw zijn mij kunnen openbaren? Vaak heb ik het gehoopt, verwacht, ook nu, en zwijgende trekt door mij heen de stoet van uw geschapenheid. Gij waart mijn moeder, lang al dood; mijn vader, jaren al begraven; mijn liefste, dagen weg; mijn vrouw, die zwijgend zit te breien; mijn kind, dat boven slaapt; de nachtwind om het huis; de bomen aan de overkant. En meer, nog meer: een vriend die stierf in Indië, een meisje dat ik kende en verried, de muzikant die zit te spelen op de brug. Eén vreemde, lange rij gestalten, dingen, beelden, af en toe ook wat nog niet werd opgenomen binnen ontmoeting, wil of daad: een kind, nog ongebooren, een wens, noch niet vervuld: bloemen in knop, do~stil dralende in het avondlicht of afgesneden drijvend op het donker water van de nacht. Eén stromen, bloeien van gebaar en woord en blik, maar geen beweeg als in een stoet, neen, meer en meer nu voor de ogen van hart een wereld, wel een andere dan die van overdag maar toch de zelfde, onderscheiden wel, Gescheiden niet, of het moest dat ik, ikzelf die scheiding ben. Hoe weet ik niet. O, alles heb ik er de jaren door gevonden en herkend: mensen en dingen die door samenleven tot mij spraken, ook die ik niet dan uit mijn boeken wist. Kierkegaard zag ik er, gevleugeld op zijn sterfbed, hoog in licht; Pascal, gapend de zwarte afgrond naast zijn stoel; de Griekse vaas die Keats bezong in woorden van bedwelmend helder bloeien; Hopkins, Hölderlin. En dat ik u niet zag, Origenes, en Augustinus, u vooral, het zal wel zijn omdat ik juist uw woord en beeld tekort deed overdag. Want zingen kon ik horen soms tot in het grofst rumoer, doch het met niets dan met gebiedend licht geladen woord, zo hoog van zingen dat het stilte zelf wordt, klank in klank, durfde ik niet waar te nemen en verstaan. "Vat ervan terugkwam, later, wat ooit in de uren van dit samenzijn hier wilde keren,

sloeg neer, werd weggevaagd in storm van overstelpend zwart, bloedzwart, schande van angst en hoogmoed, lafheid, ongeduld en telkens, telkens weer verraad. Ja, rijker zou zij kunnen zijn, eindeloos rijker, mijn tweede, eigen wereld, als ik haar vrij kon zien en tegentreden, als ik u, moeder, nog kon naderen met het verlangen van mijn derde, vierde jaar, wanneer ik, vader, u nabij kon zijn als in uw laatste dagen en u, mijn vrouw, als in ons eerste uur. Wanneer, wanneer, -telkens weer vragen en het zelfde voorbehoud, verder en verder schuiven en verschuilen. Wordt het nu anders? Zit ik niet hier, nu, om mijzelf uiteindelijk, na hoeveel jaren, onherroepelijk te doen weten aan mijzelf? Als schrijven, dichten ooit iets was, was het dan niet een richten van alle zielsvermogens op dit éne: rekenschap, klaarheid tegenover U, mijn God? En uiteindelijk heb ik dan na zoveel andere namen, Heer, de uwe neergeschreven, ach, ik ontwijk U niet, ik zou niet weten hoe. Alles, alles heb ik al gedaan en altijd weer waart Gij mij voor, want heb ik ooit een naam gekend dan in de uwe? Ja, als ik nu -waarom eerst nu, dat weet Gij, Heer, Gij zult het mij vergeven mijzelf nog wijder opensla en tegelijk in nog verstilder deemoed richt om gans te luisteren naar wat Gij spreekt -help mij daarbij, mijn God, want ik blijf bang al weet ik dat Gij liefde zijt -dan zie ik achter alle beelden, dingen, stemmen en gestalten waarmee Gij jarenlang mijn leven hebt geleid twee ogen, overschaduwd vaak, befloerst, achter een mist van tranen, O, over een zee van pijn, en vallen alle namen samen in de ene naam die Gij hier dragen mocht, Gijzelf, toen Gij hier met ons zijt geweest en deze wereld hebt gedeeld. Een jonge man van amper dertig jaar, van Nazareth over de heirweg naar Jeruzalem gaande in ongebroken licht, licht zelf, met een bestoven opperkleed, grijs van het waaiend stuifsel der vertreden wegen, steenslag van haat -en weerzin, doornen van ellende, wonden van hoogmoed en tekort. Durf ik U zo te zien, te volgen, nu, in deze stormgeslagen voorjaarsnacht, tweeduizend jaren later? Durf ik uw naam te noemen en met palmen zwaaien nu ik uw kruisberg ben? Het kan geen toeval zijn dat hier uw naam het eerst werd uitgesproken door hem wiens naam ik dragen mag, die ene wonderlijke voorjaarsdag m Nazareth, -voorjaar, als nu, met zang van prille vogels en het volkomen bloeien van een biddend meisje in een kleine tuin. Vraag hem, die toen U noemde, nog eens uw naam te spreken, Heer, voor mij. Vraag hem mij bij te staan, bij mij te zijn, mij voor te spreken, m deze uren van ons samenzijn uw naam te leggen in mijn oor en in mijn hart, En later, later Dok in mijn mond, Misschien dat dan het Woord mag klinken dat ik nu niet zeggen kon, de ene Naam die nu niet kon dan schemeren door wat ik schreef. Ternauwernood.

DIAPSALMATA AD SE IPSUM

I

Betalen moet ik wat ik schrijf van U,
betalen met mijn leven. Ieder woord,
dat ik ooit neerschreef als van U gehoord,
vraagt antwoord, waarheid, nu.
Dichten is dwaasheid als alleen
mijn stem uw woorden vangt en ik
mijn hart bespelen laat door ogenblik
en drift en luim. Steeds door mij heen
vlagen uw tekens: licht, donker, licht,
lichtseinen over de nevelzee van mijn
leven, en zelf breek ik de vaarlijn
en houd ik kust en haven dicht.
Warm is de mist, omslotenheid
die overal mij volgt, aan alle kant
zijn waden wit en grijs, een toverland
als van een eindeloze kindertijd,
en van de zee klinkt mij het licht

geruis als van een dartele fontein.
 Zo klein en zilver moest het altijd zijn,
 zo strelend aan mijn oor en mijn gezicht
 bekorend met de beelden van
 mijn eigen zin. Maar waar ik sta,
 slaat uw sein dat ik niet vluchten kan:
 licht, donker, licht, -ander licht,
 ander donker, -keuze, onherroepelijk,
 afstand en overgave, onvoorwaardelijk.
 Zingen, maar niet in droomgezicht,
 want wat hier waarlijk klinkt is
 slechts het woord dat U tot spreker kiest,
 vertrouwend alles van zichzelf verliest,
 wiekende uitstijgt boven klein gemis
 en U waarachtig kennen mag, -niet
 als een dromen in de slaap van
 alledaags getij dat keren, keren kan,
 maar als het vaste, ongebroken lied
 der ene, eengeboren werkelijkheid.
 Ik hoor het, Heer, ik zie het, ken uw sein,
 doe het mij volgen, breek in mijn
 hart de weerstand, sla mijn kleingelovigheid,
 laat mij betalen wat ik schreef van U,
 betalen met mijn leven voor elk woord
 dat ik ooit neerschreef als van U gehoord.
 Zegel uw waarheid, eis de mijne, nu.

II

Dichten is luisteren naar licht,
 uitzien naar klanken die overkomen
 van ver achter de grens der woorden,
 wachten op het ogenblik dat zwicht
 onder de zachte druk der eeuwigheid,
 een druk zo zacht als van de bloemen
 voor mij op tafel tegen het noemen
 van hun naam: schroom en gemeenzaamheid
 ineens, en van die beiden voor het begin
 der feiten het nog onbestemde dralen,
 bijna bestemd al als het ademen
 der witte kelken naar Gods goede zin.

III

Het is nu zo ver gekomen dat
 ik alleen nog kan praten met wat
 hier achterblijft als er niemand
 meer is: de vaas aan de linkerkant
 van de schoorsteen, grijs en blind,
 twee lege stoelen, de kale plint o
 nder het raam, dingen waar ik

kan binnengaan, ieder ogenblik,
 zonder pijn. Ook de bos bruin
 gestorven asters, hulpeloos schuin
 in het beslagen glas. Misschien kan
 de stilte en de deemoed van
 de dorre stengels, bros en oud,
 in mij overglijden, een vertrouwd
 gesprek, over en weer, tussen dood
 en sterven. Misschien zal het dan
 wennen, de pijn die ik niet kan
 noemen, het losscheuren van
 wat leven heet, waarom weet ik
 niet meer. Misschien, één ogenblik
 maar, zal het lukken, doch dat
 is genoeg. Daarmee moet al wat ik
 nog ben, genoeg nemen, want
 het is nu zo ver gekomen dat
 ik alleen nog kan praten met wat
 hier achterblijft als er niemand
 meer is, niemand en niemand.

IV

Denkend aan U en aan het meisje,
 dat van de dertigste verdieping sprong,
 drijft een vervreemding, breder dan van jaren,
 wolken van weemoed tussen U en mij.

Glimlachend sliep zij op de taxi
 waarin haar val een wak geslagen had.
 Thuis op haar tafel lag een briefje
 en daarin schreef zij nog: "Ik durf niet meer."

Wat is het dan dat Gij ons doet ervaren,
 verlangen of ontwijken ook als moed?
 Zij durfde niet meer met U samen leven:
 een afgrond dieper dan waarin zij sprong.

Het leven zonder U was haar zonnig
 voortgaan van dag tot dag, van uur tot uur, -
 toen hebt Gij haar geraakt, ging even open
 de verte die de liefde ons ontsluit,

de verte van verbolgen eenzaamheden
 waarin uw jalouzie ons jaagt opdat
 en U wij U alleen erkennen,
 weten dat Gij en Gij alleen het

Niet meer de verse bloemen voor het venster,
 ogen van zonlicht en een hand die streelt,

een maaltijd samen en muziek vol heimwee
tot warm een mond in warme haren daalt.

Neen, Gij alleen, en dat ook Gij met bloemen
kunt komen soms en dat uw eigen oog
kan vonken als de zon door onze dagen,
vonken als duizend zonnen, wist zij niet.

Van wie had zij het trouwens kunnen weten
in die woestijnstad dan alleen van U?
Maar Gij spreekt altijd eerst van afscheid nemen
en dat was meer dan zij verdragen kon.

Dat àlles weg en dan alleen het ene
dat nog zo ver ligt en zo leeg, zo wit?
Dit durfde zij niet met U samen ingaan
en ook het oude durfde zij niet meer.

Dus sprong zij ... Maar al durfde zij niet samen
met U te leven en alleen te zijn,
zij zal toch, bid ik U, ook voor mijzelfen,
Vader, niet zonder U gestorven zijn.

V

Het is niet te zeggen. Het kleine kind,
dat ik vanmorgen zag, kon het ook
niet en het was er toch veel dichter
bij dan ik ooit zal zijn en komen.
Het danste onder de groene bomen,
open in de wijd open wind,
open in een verzaligd stromen.
Maar plotseling bleef het huilend
staan. Het kon niet, het kan nooit,
want vóór het kan dansen als de bomen
moet het kleine kind bij zijn moeder komen
en bij alles waarmee de dood begint.

VI

Sommige dingen mogen niet blijven:
een bloem die opengaat, een kleine
vogel die zingt in het ochtendgroen,
de stem van een kind dat roept in de nacht,
spreidende kringen op een bosvijver, -al deze dingen
mogen niet blijven. Ik weet niet
waarom. Soms denk ik: misschien
zijn zij te stil voor ons en dragen
zij echt geluk, dat binnen onze dagen
te weerloos is, te puur dan dat
het is opgewassen tegen de jacht

van het bewegende, het vallen
 en opstaan, altijd weer. Immers, alle
 bestaan zij in stilstand, rust;
 driftsprong, ademstoot hebben aan hun
 wezen geen deel, hun bewegen
 is niet anders dan het even
 zichtbaar worden van een grens,
 een land dat ons oog niet kent,
 een lied dat ons oor nooit bereiken
 kan dan in een ondoordringbaar zwijgen.
 Daarom vluchten zij zodra denken
 hen beroert, voor woorden trekken
 zij zich terug binnen hun eigen rijk:
 bloei zonder einde, oorsprong, open zijn,
 dood zonder leven, leven zonder pijn.

VII

Niemand kan ik het zeggen,
 niemand zal het geloven,
 ik kan het ook nooit uitleggen
 want het gaat mijzelf te boven.
 Ik kan alleen wijzen, voorzichtig,
 met veel omwegen en schromen.
 Zo streng sloeg het mij schatplichtig
 dat het alles heeft weggenomen:
 mijn handen, mijn ogen, mijn woorden,
 alles werd onvoldoende,
 al wat ik zag of hoorde,
 wat ooit spreken met mij verzoende,
 dit alles is nu verleden.
 Niets kan ik nog dan stamelen,
 fluisteren: vrede, vrede.
 God zal het wel verzamelen, ergens, in u, in mij.
 Het andere gaat voorbij.

GENESIS

Nu komt de avondwind. Aan het raam
 hangt zilveren ruisen van een verre
 zee in maanlicht; het gordijn der sterren
 wolkt neuriënd op en af en aan,
 stijgende, dalende, begint de lichte
 reidans die ik niet noemen kan,
 klank en weerklank, vragen van
 blijdschap, antwoorden zwichtend
 van verrukking, vuur en vuur,
 bomen, bloemen, dieren, de vrede
 van dalen in zomeravond,

brede bergruggen in morgengloed, puur
 geluk van sneeuw, ochtendschemer
 en dauw, dauw, en mensen daarin,
 edel, aandachtig als aan het begin
 van Genesis, en wijd de hemel
 erboven, er omheen, er in, en de tijd
 niet meer dan even een beslagen
 adem op het raam der eeuwigheid,
 wegtrekkend voor het sterke dagen,
 onweerstaanbaar, van uw Rijk ...
 Doch de nacht schrijdt voort, uren
 die langer dan mijn jaren duren,
 waden voorbij, het licht wijkt
 voor het grauw van dag en feit, van de
 daken komt rook en ramen gaan
 open. Plotseling kraait een haan,
 drie keer, en trillen mijn handen.

HERFSTNOTITIES

I

Nu het licht langzaamaan teruggaat
 komen de bomen naar voren; spreiden
 hun binnenzijn, door blaren weggepraat,
 oer de wereld uit; hun hongerend lijden,
 in groen verborgen overdag, krijgt teken
 en gebaar. Ontzaggelijk zwelt hun smeken
 aan: duizenden kleine handen steken
 zij in stomme wanhoop naar het laatste
 licht. Maar het is geen licht meer, het is
 niets dan wat een grijze wolk weerkaatste
 van het bloedende begin der duisternis.

II

Stugger wordt het najaar, het wordt
 herfst. Het laatste vruchtpluis schiet
 schichtig over kruipende grassen, riet
 dat al voorbij de dood is weggedord,
 en stuit op steengrond waarin winterkou
 zijn eerste kerven stak. Nog even trilt
 het na, springt op in een vertwijfeld, wild
 verweer maar valt tussen het grauw
 ontzielde, kille veegsel aan de voet
 vaneen verstarde eik. Daar geeft
 het zich over, naamloos, en het leeft
 niet meer. Het stolt mij in mijn bloed.

III

Rondom het vallen van een blad

zijn licht en lucht en uurslag
ijler. Het laatst bewegen spaart
een zilveren ruimte uit, gaat
open als een kinderoog, draalt
in verwondering om nieuwe staat
van vrijheid, wiekt even op maar
wijkt snel uit, bevreesd, omdat
de boom nu oud is. Het pad
beneden staat vol sporen naar
een nieuwe, zegenende dageraad:
sterven, inkeer, sneeuwen overgaan
in bronkracht, ongeschapen klaar.

IV

Soms zie ik het najaar als afscheid,
soms zie ik het als een begin:
van zonlicht en leven,
oorsprong van sterven en nacht.

Maar als ik, tot rust gekomen,
mij klaarder vooroverbuig
naar de lichtkern van alle dingen
weet ik: het is niet waar.

Het is geen begin en geen einde,
geboorte niet, sterven niet,
het is een daartussen zweven
in glans die nog niet bestaat.

Het is tussen gaan en komen
een aanvang van evenwicht:
geboorte en dood houden bevend
hun dwingende hartslag in

en laten een ruimte open
die trilt tussen tijd en tijd:
de haat tussen leven en sterven
is de liefde der eeuwigheid.

V

De dingen worden stiller om mij heen,
stiller en vreedzamer. Zij krijgen
sneeuwlicht en uit hun diepten stijgen
onvermoede glans en rijkdom. Steen
wordt doorzichtig en hout wordt
bros en teder; het blijft natuur en aarde
maar Gij, Heer, schenkt het een verklaarde
rust, een jeugd die nooit verdort.

Alles wordt lichter nu, de winter zal
zalig zijn, wit en klaar, -O, de vrede
van gestrekte velden, tederheden
van verborgen groei, schijnbaar verval
dat ongeweten rijpt tot heerlijk, blij
openstaan in lente's overvloeden, d
uizendmaal meer dan ik vermoeden
durf ... Heer, doe zo ook aan mij.

VI

Altijd in het najaar denk ik
aan u, zie ik in alle dingen
uw graf, hoor ik onophoudelijk
het zachte, bezwerende zingen
dat uw stem moet zijn. Altijd,
moeder, en overal. Mijn handen
tasten niets wat gij niet zijt,
mijn ogen treft geen branden
of het zijn uw ogen, open, groot
in het beregend gras: meren
van licht en stilte waar de dood
voorbij is en de engelen keren
als vogels in avondvlucht.
O, het omgaan in u van deze
beelden van glans, het gerucht
in u van stemmen, opgerezen
uit het hart der aarde waar gij
zijt ... Aarde, moeder aarde, leven,
en gij, moeder, moeder van mij,
dood, -maar beiden zijt gij even
werkelijk mij nabij. Ik weet
geen afstand die u scheiden
zou, geen ongeduld, geen leed
dat mij zou kwellen, want beiden
omvangt gij mij en wenkt en spreekt
en schenkt mij vrijgeleide,-woorden
van afscheid, zo onzegbaar licht,
troost als geen kind ooit hoorde:
regen, hemel, op mijn gezicht.

VII

De dood is nu geen mogelijkheid meer, maar eigenschap; geen misschien, maar straks. De tijd, ongeldig
haast, ligt over alles heen als stuifmeel van oud goud, geluk van weemoed, avondvuur tegen verre
wolken. Nog houd ik, leunend aan de wingerdmuur, het zichtbare voor waar, doch ver achter mijn ogen
achterhaalt mijn hart zijn lange zelfbedrog, vergeet waarnaar het heeft getaald en kiest een verder licht:
kuis als straks het witte winterland en levend veilig als het klokhuis van de goudreinet in mijn hand.

VIII

Niets lieflijkers, liefste, ken ik dan in het najaarslicht te gaan met jou. De rukkende bomen staan in het
einde, -alles, ieder ogenblik is afscheid, maar liefde blijft altijd een begin. De dood rondom, de dunne

lege struiken, flarden van rouw, kunnen de lichtkring van onze tederheid niet ontgaan; vergankelijkheid en sterven krijgen, even opgehouden, nieuwe zin: meer dan een overgang, doortocht in een gebied waar hunkeren verwerven is en heimwee zekerheid. Zie het is genoeg, -de bloemen vragen niet meer, vogels en wolken dragen al de glans van morgen, de melodie van het toekomende. Alle dingen herkennen de liefde en de liefde kent U, -zwijgt, keert in, aanbidt en zendt tot U haar onuitsprekelijk zingen.

IX

Wanneer ik nu het bos zie, moet ik denken aan Lidwina: donker bloed beplekt haar, overal wonden, overal pijn. Maar dat zij sterven zal is blijdschap, haar vernietiging opent zij naar U en wat een marteling zou zijn wordt streling, tederheid, een kleine boom in bloei van eeuwigheid, een morgenlicht. Het brandend rood der bladeren heeft van de dood de overwinning die geen graf benart, het louterende vuur vanwaar het hart, in liefde uitgegloeid, opstijgt en zingt, open als de rimpeling die kringt over de vijver, even open, even stil, even deemoedig, naar God het wil.

NAJAARSNACHT

Alles naar U, alles smeekt U te worden opgenomen en bevrijd: de wind loeit van heimwee, breekt in de bomen, kreunt van gevangenschap, de wolken jagen U na, zoeken de dag die geen avond kent, het maanlicht, schuw, smeekt de zon of het schijnen mag, wil vrij zijn, God, eindelijk vrij in U. En de duizenden, de miljoenen die onder deze herfstnacht bedolven zijn, voelen zich opengewoeld. Door wie weten zij niet, maar hun vlagende pijn zoekt U en van overal beeft hun bloedende hart U tegemoet. Hulpeloosheid, angst, nooit weggeleefd, zoeken als blinden uw hand. Behoedt ons, Heer, de zieken, de armen die U kennen, die Gij toegesproken hebt, maar vooral de gezonden, die hier en nu schreeuwen uit hun lichaam. Redt ons, Heer, van het verraad aan schoot en borst en armenpaar, voor de nederlaag aan de liefste begaan. Laat minstens, God, dit ene vrij, door U ontslagen uit de kettinggang van angst en wanhoop, de wind die loeit om mijn leven, levenslang. Spaar dit éne maar laat, nu Gij begint te spreken, niet mijn ongeduld en drift U vluchten, geef mij kracht mijn alleenzijn te doorstaan. Ik ben, hier, nu, aan deze tafel, in deze nacht, in dit lichaam. Zo, niet anders hebt Gij mij geschapen, zo, niet anders, wilt Gij nu dat ik U antwoord geef, vrij, opengescheurd tot het weerloos wit van mijn laatste verborgenheid, prooi van alles wat aarde is, smekend om rust, vergeten, maar scherper dan ooit blakend in het bliksemlicht besef van vergeefsheid en vergaan. Bestookt tot in mijn laatste schuilhoek van vertedering en argeloosheid legt Gij mij mijn lot in handen, zweept Gij tot marteling de stormwind op, rukt alles van mij weg dat ik met U en met mijzelf alleen zal zijn. Daar laat Gij mij vrij, wonderlijk, beschamend, uw gewelf rondom een rijzend schemerlicht en ik daarin: hulpeloos, bitter klein, met niets dan het ijle vergezicht van uw woord, uw belofte en uw pijn.

En plotseling is het buiten stil. Of week de storm allang? Ik weet het niet, maar een geluid als van dof zilver staat aan mijn oor en neemt bezit van alle wereld. De nacht trekt nevelstrepen loom omhoog naar wazige sterrenglans, zwakt alles af en lost het op in een onachterhaalbaar trillen. Ik sta, rechtop, en overal voel ik het sidderen; de leegte, blij om haar verloren grenzen, snijdt al scherper mijn contouren uit en vrij laat zij haar klokken klinken. Dit is mijn uur, hierom heb ik U vaak en lang gebeden: dat, al was het maar één ogenblik, ik staan mocht waar het nachtgezag geen tegenstand meer vindt, geen hart waarin het breekt, geen schoot waarin het schift tot lust. O loflied, onbenard, stromende hymne van het oerbegin, maanlicht verklaard tot priller staat van heimwee dan mijn woord nog kent, zilvergans over mijn hand zo licht alsof wit vogeldons mijn huid bijna beroerde, alsof uit het gezicht van een die weldra sterven gaat een onbeschrijfelijk teder dubbellicht de grenzen van de tijd nog eenmaal overvlaagde: van dit leven nog het allerschoonste en van het doodzijn al smetteloze liefdesnieuw. Dit ogenblik, mijn God, dit evenwicht voorbij aan taak en tijd, dit vrij zijn, hebt Gij het niet geduldig weggelegd opdat het mij, in ongeduld en pijn, bijblijven zou als eigen werkelijkheid, als eigen ruimte in het aanvangskoor, verloren na verloren wanhoopstrijd maar open om uw liefde, open voor mijn hart als het zijn gouden vrijheid in uw glans niet waanzinnig verspeelt? En anders is het dan ik altijd dacht: verbeteren vechten, dacht ik, anders

deelt Gij mij uw vrede niet, doch nu overvalt Gij midden in splinterend stormgeweld mijn hart met de windstilte van uw aandacht die genade heet. De springvloed wijkt, uw ogenlicht luikt: op en van overal weet ik mij gezien nu Gij het vergezicht zelve van mijn taak en wereld zijt. Licht, liefde, -beraad en omgang met het dagelijks bekende, samenzijn dat aller dingen eindrumoer tot aanvang klaart, dat uit het ondoorgrondelijk verward bestel der uren opneemt wat het zegel van uw stü geluk getekend heeft. Ogenblikken, onvervreemd en louter, waarin de zin van wat geschapen werd beweging zelve ervan is, de oorsprong en het pad dat naar voltooiing leidt, opstand in deemoed, overgave in verheerlijking. Want Gij alleen, Gij zijt de kracht die is, al het andere is vernietiging, om uw liefde roept de nacht de andere nacht, jaagt de wind en slaan de bomen. Ach, onrust is ons aller lot en drijft en zweept ons voort, voorbij ook aan het zoetste eigene: uw wonderbaar beeld in ons, geopend in het diepste diep van alle leven. Gouden luwte, bron die fluistert in verborgenheid, die uitvloeit naar de eerste, vage zon van deze najaarsmorgen, niet meer nog dan vermoeden, een beschroomd, getast begin, blind overwoekerd, telkens weer, maar onherroepelijk en klaar en vast voor alle ogenlicht dat openblijft en dat door nacht en nood en pijn standvastig turen blijft naar wat Gij schrijft in alles en allen: "Ik zal met u zijn."

Morgenlicht. Voorzichtig grijs, begin van ademen in de gewende kring, terugkeer, voorpost en vestiging in het gisteren verlatene, woning, taak en tijd. En ook de afstand weer en het verlangen, onophoudelijk, het opgejaagd zijn naar het grensland waar Gij de scheidslijn telkens verder rukt, telkens verder dan mijn sprong kan reiken. Maar ook over het nabij geschikte een voorzichtig woord; van wat samen werd doorleefd voorbij de nacht een ternauwernood gehoord teken van verstandhouding. Langzaam ontluikend als het buitenlicht een glans inwendig, een naam die in alles en allen besloten ligt en ontwaken wil, gezegd wil zijn, ook door mij. Zal ik het kunnen? Ik weet het niet. Ik zoek, kijk rond, mijn huis, mijn kamer staan onophoudelijk op wacht. Alle dingen wachten, strak, geschaard om wat ik nu eerst zie: uw kruis, hoog aan de muur, uw hoofd genegen in een onuitsprekelijk lijden, een mateloos geduld. Schuw wend ik mijn ogen af. Dit als geluk te kennen, zal het mij ooit gegeven zijn? Vaster, lichter zwelt het morgenlicht alsof het nooit meer nacht zal zijn. Uw hoofd helt in gewonnen vrede tot mij over. Gij hebt het al volbracht, -misschien kan ik beginnen. Tussen U en mij dringt nu het dagen, brandend klaar, van wat ik uit de nachtstorm overdroeg: geluk verplicht tot lijden, lang en zwaar, en uw genade is mijn hart genoeg.

VADERLAND

Nauwelijks bekomen van de schrik en stervenskramp der wereld zit ik hier alleen of Gij begint uw tegenspraak. Ik aarzel, schuw nog, maar dat heeft geen zin. Onweersprekelijk is het begin waarin Gij nu vast om mij heen de dingen schikt. Niets is alleen, alles heeft verwantschap, kent samenzijn dat, louter toegewend, stilt en verklaart. Al is het mij nog vreemd, vijandig haast, Gij hebt geduld met mij en Gij bezweert mijn onrust tot mij niets meer deert. Overal in de kamer komen nu de woorden vrij die recht van U zijn uitgegaan, -op de schoorsteen zeggen de bloemen één voor één: liefde, -het kleine bord zegt: ootmoed, -over het brood legt Gij de stilte glanzender opdat ik duidelijk horen zal, onmiddellijk: barmhartigheid. Zo tekent Gij de luister van uw huis en maakt mij vrij de wereld die ik naar uw raad bewonen mag: mijn eigenlijke staat en aller dingen eerste vaderland, hun oergeboorte uit uw wil van licht, wachtend op hergeboorte in mijn gedicht.

TU SOLUS

Ik schrijf omdat ik weet: Gij zegt mij veel waarvan Gij wilt dat ik het doorgeef. In alle dingen legt Gij mij wijsheid en in ieder ogenblik troost en bemoediging, -zekerheid binnen het wisselvallige bestand van lust en luim, dagtaak en tijd. Overal muren, doch uw hand tekent in vuurschrift het woord dat trilt van hemellicht en brandt van eeuwigheid. Alles wordt poort op het oneindige, heirweg naar U. Ik weet: het is uw wil dat ik dit alles zie en verder zeg, dat ik gereedsta en mij stil verwijderd houd van kreet en leus, ver van de strijd van het moment die aan zichzelf voorbijgaat en de keus van inkeer, die Gij stelt, niet kent.

Anderen noemen dit wellicht hoogmoed, maar dat ik zou misverstaan wat Gij mij zelf gebiedt als plicht, dat kan niet zijn. Zijt Gij begaan om eigen heerlijkheid? Verliest Gij zelfs de kleinste vonk aan eigen vuur wanneer mijn hart uw lied niet kiest, mijn hand niet klaarligt voor uw uur? Gij zijt de zijnde, -niets van mij kan zich beroemen op wat het niet dan door U heeft. En al wat Gij mij zegt en te herschrijven biedt, hoe arm en half en vaal en laf schreef ik het neer ... Wat bleef in wat ik ooit te lezen gaf, over van uw geluk? Zo lang ik leef zoek ik al naar het diamanten woord waarin Gij fonkelt als in het gezang dat ik soms even heb gehoord, één zalig ogenblik. Jaren lang volg ik het na, ik vond het nooit, en ik geloof nu ook: ik zal het niet bereiken voor Gijzelf het mij voltooit en ik, gestorven, zelf dit lied mag zijn: stem van uw koor, geheel van U, geheel mijzelf, eigen en toch van U, en door de ruimten van uw lichtgewelf weerklinkend op de ene stroom die van U uitgaat en tot U weer keert. O, een balsemende droom is dit: een vergezicht en meer, oneindig meer -over het land dat ik betreden mag als ik U trouw blijf, als ik de hand die Gij mij toereikt ieder ogenblik durf grijpen, als ik durf te zijn wat Gij mij vóór zegt. God, heb toch geduld met mij en met mijn ijdelheid, mijn doodsangst voor een lot dat mij mijzelf ontnemt! Schenk mij de kracht om alleen uw bevel te volgen en te weren wat ik denk in eigen klank en maat, -al te wel weet ik, dat alleen uw mond de woorden spreekt die louter zijn, het éne woord dat uit de grond der schepping opstijgt en van onze pijn, lafheid en angst geen sporen draagt, dat onbesmet van duisternis en ziekte en tekort niets vraagt, niets wil, niets dwingt, maar is. Gij alleen spreekt het, Gij alleen, wat ik mag is niets anders dan luisteren door alle dingen heen en pogen of ik het vertalen kan, of ik op dit hulpeloze wit, met deze machteloze hand, dit angstig, ongeduldig hart, dit eigenmachtig oor, dit blind verstand, iets kan doen lichten van wat Gij in onvoorstelbare verheerlijking ons schenken wilt Dit is mij opgelegd, deze verloochening aan eigen lied en praal, opdat Gij stralen kunt: Gijzelt, het Woord, gesproken, sprekende in al wat bestaat. Gij, Heer, brengt het voort in het begin en tot in eeuwigheid, ononderbroken, want alleen in U zijn wij wat wij zijn, is werkelijkheid, is wat is, altijd. Ja, ook nu, op dit ondeelbare moment, dit onherhaalbaar ogenblik dat mij door U is toegewend opdat ik, ééns en onherroepelijk, hier neer zou schrijven wat ik altijd naliet bij gebrek aan moed – ook nu zijt Gij het pad waarop ik voort mag gaan: vertrek en tocht en doel. In uw Licht zie ik het licht, -in U, Woord, spreek ik het mijne. O, aangezicht van alles, blik die het al doorboort, stem die ons toespreekt in al het geschapene, bloed van alle zijn, O brandend Hart van het heelal, Liefde, Liefde, -zalig de pijn U te herkennen, zalig de nood van eigen onmacht en onwaardigheid, zalig het leven, zalig de dood. Alles, God, is van uw heerlijkheid vervuld, hemel en aarde, ogenblik en eeuwigheid ... En als ik U nog één ding bidden mag, dan is het dit: dat in hetgeen ik door mijn jaren heen geschreven heb en schrijven mag, iets van uw glans waarneembaar wordt, iets op mag lichten van uw dag, iets branden mag van wat Gij stort in alle zijn: dit onblusbaar vuur van liefde. Mocht één glinstering, één kleine vonk, nietig maar puur, hiervan gebleven zijn wanneer ik ging, mijn leven had zijn zin volbracht. Gun mij dit éne woord, mijn God, zeg het mij vóór, geef mij de kracht het neer te schrijven en voltooi mijn lot. Voltooi het in uw heil, niet opdat ik hier glorie vind, maar opdat Gij zult heersen, onweersprekelijk, opdat uw Naam geheiligd zij, uw Rijk toekome, uw wil geschiede, overal, altijd, en alle harten, eindelijk stil in U, delen uw heerlijkheid.

Anna Enquist:

uit: Anna Enquist, Alle gedichten 2005 (Arbeiderspers)

Pseudoniem van Christa Widlund-Broer, (Amsterdam, 1945).

TERUGKEER VAN DE JAGER

De middag was een lichtgeworden paradijs. Het hoge sneeuwland nam hem op. Er was geen tijd,

geen honger en het dal waar zijn moe huis moest staan
bestond niet meer. Geen schuld, geen spijt.

Wanneer de zon hem onverbiddelijk verlaat hervindt
de jager zich verstijfd en kwaad. Als voor een kind
wordt hem de tijd tot plaats, tot afstand die hij
wegtrapt. Om zijn schouders vlijt zich zwaar,

als de ontkende jaren, het gedode dier. Wurgend.
Zo opent zich het asgrauw dal waar mensen
die hij kent zwoegen met vuur en hout. Hij hoort
het stil gekras van schaatsen op de vijver. Haat

het huis waarin hij woont en veilig is. Vernederd
buigt hij voor seizoenen en uur. De jager smijt
de schatten die hij meebracht in de gore sneeuw:
een zak vol dood, bevroren bloed, koud vuur.

VIER MEI

Niet de doden heb ik herdacht
maar mijzelf, ik dus,
toch ook centrum van veel kwaad.
In het feestelijk park was het
of samenkwam, in mij, in mijn
lichaam, ja, de hartstreek
om precies te zijn, datgene wat
mensen herdenken op vier mei.
Die vlam van boos vuur ziet
men laaien, op brandstapels bijvoorbeeld
of de Waalsdorpervlakte, maar
die avond, om acht uur, was het
wel duidelijk dat ik als potentiële
fakkel, als toekomstige explosie,
daar rustig stond te smeulen,
vooral nog beschermd, te weten
binnen je armen, binnen
een haag van bloed.

POLIKLINIEK

De scalpel. Dieper. Het pincet
rukt met een schijn van drift de rode
tijdbom weg. Doe nu mijn zoon weer
dicht, chirurg, vijandig bondgenoot.
Sluit op zijn rug die rare mond die

fluistert over ongepaste groei en dood.

Na afloop benen wij, veldheren, door de
gangen langs brancards, langs richtingwijzers
naar de hel van 'kinderonc.' en 'mort.'
'Dood aan de ziekte', roepen wij, en:
'wat is pijn'. Scheurend ontploft
het ziekenhuis als we weer buiten zijn.

VAN VERLANGEN

Je zou wel willen dat de dood een man was. Tijd,
zijn vriend, is uitgestuurd om je te halen. Warmte
van zijn handen in je rug. Ontmoeting, oogcontact.
Dat ze de wijn zien schokken in je glas, en hoe je
schrikt van de scharlaken gloed. Ultiem theater.

Maar tijd is: gaan. Maar dood is: stil gaan staan.
Hoe je gezicht stukvalt op steen, hoe scherpe wielen
door je schouders snijden: drama zonder regie, zonder
publiek. Het laatste lied hoor je alleen: 'waanzin,
trompetten'. Schaduw op een muur. Geruis. Muziek.

'ERBARMEN DICH'

Met de dood in de auto door Vlaanderen; narcissen
zwaaien in koude wind, voor het eerst, voor het laatst.
Dat in zijn licht de dingen sublieme betekenis krijgen
blijkt nu niet waar, het Lam Gods legt het af. Het beste

is: staren in water. omgekeerd hangt de trillende
brug in de gracht. Zien hoe de Schelde met jeugdige
wanhoop over verloren schepen schuimt, resten van
Rome zeult onder zand in een tijdelijk, onrustig graf.

Wij kunnen zo tijdloos niet wiegen, wij hikken
van woede en zetten de zeilen bij om iedere grap,
iedere voetstap te bevechten op de grauwe leegte.

Bach vult de ruimte denderend. In de wanne bloem
deinen we verdoofd door groen land. Rondom slaan
alle bomen uit, voor het laatst, voor het eerst.

DIE UEBERSCHWEMMUNG HEIDELBERGS (ANSELM KIEFER)

[1] Met lawaai

Zo is het gegaan: hij bedacht een dam;
het water duwde, kroop tegen de kade, glipte o
ver de drempels van huizen en herbergen. Sissend
doofde het vuur in de kachels. Hoog op de helling
begon alvast het vee te stampen, te briesen.

Ontwierp hij nog in een ver land een kinderbed
vol angst? Dat de vader uit redden ging, gele
lampen, watersnood? Het speelgoed uitdeelde
aan koude wezen die 's nachts op het dak
mochten, die een dood paard zagen drijven?

Dit terzijde. De mensen geloven niet wat zich
voordoet: waarheen, en wat mee? Omhoog met
de hond, met de bleke baby. De zolderkamer
vliegt open, kopjes en kleren -wat daar gaande
was stolt in schrik en komt nooit weer.

Het blozen en bloeden is voorbij als wij staan
aan de oevers van een nieuw meer. Nooit
waren stemmen zo hard, gezichten zo grauw
van uitputting, spijt. Met druipende zweepen
slaan wij het water, onbeschermd en alles kwijt.

[2] In stilte

Op deze foto zien wij haarscherp
wat er was: netwerk van golven
op bruin water; bijna-barstende
bomen ('geloof het maar, geloof
het maar'); tussen de torens
een vreemd licht. Tijd vertroebelt
het beeld terwijl het zich ding
voor ding bij ons binnen vestigt.

Wij worden mensen die hartbrekend
huilen bij het zien van een donker
vierkant; sidderend van wijsheid
vinden we geen woord om ons
knisperend wit leven te vervloeken.
Klem je handen om de zwarte
tafelrand, het gaat voorbij,
het duurt maar even.

VLIEGVELD

Er was een joodse muzikant die noch in Israël
 noch in Amerika zijn huis vond, die in Amsterdam
 een tent met loof bewoonde. Zijn altviool, door
 de hybride klank geschikt voor liederen van rouw
 en schrale troost, moest dagelijks zoveel plaatsen
 in de wereld, zoveel punten in de tijd omspannen.

Zijn dochttertje hurkt op de stenen vloer en wacht.
 Intens beidt zij haar vader na zijn reis, zij laat
 zich niet door chocola, door grapjes of verhalen
 van haar werk afleiden, schudt slechts afgemeten
 nee. Haar plaats is hier, haar tijd is nu; zij wil
 niets zien dan wat zij denkt en wekenlang bewaarde.

Hij heft haar op. Hij zegt niet: hoe moet ik
 vertellen dat vaders onthoofd, dochters verbrand
 zijn. Zij zegt niet: hoe kan ik zeggen dat ik met
 het nieuwe zusje geen leven, zonder jou geen
 vreugde heb. Zij zien elkaar. In de onmogelijke
 broeikas van de luchthaven staan zij te bloeien,
 hun ogen zijn voor elkaar regen en zonlicht.

EEN ANDER GEZICHTSPUNT

Nu eens niet van de dood die ons nazit, zwavelig
 in de nek ademt, met wie wij vechten tot wij verliezen;

maar bijvoorbeeld het leven als golf rollend op
 volle zee, die krachtig de zeilers, de uitgeputte

vogels draagt. De diepste geheimen (matrozenbotten,
 gedoopte lantarens) houdt hij eronder, dat moet.

Het verbond met de wind dient betaald: 's nachts
 beukt hij woedend de schuldloze schepen en breekt,

breekt op wat niet wijkt. Dan de branding, niet
 als een dans, gespetter van vreugde, maar hijgend:

de oude komt struikelend aan, schuim op de bek,
 en gaat liggen in zand -verder uitgestrekt

dan hij ooit dacht -, zinkt in het zachte, het warme
 stof dat hem zuchtend wacht. Op het land blijft,

gebruikt en gesleten, het neergesmetene weerloos

te kijk, een schoen, een glasscherf. Wat rest

is een lijn op het strand, een strook stevig zand
waar het goed blootsvoets lopen is. Gezichtspunt.

Wij spraken niet over zonnestand, noch werd onderzocht:
gang van wolken in vochtige lucht, de rol van het zout.

WEGGAAN

Moedwillig afscheid waar wrok noch
zucht toe aanzet; het vee verlaat
de vredige wei voor een verdere helling.
Behagen trekt aan de benen: toch opstaan,
de haard is aan, de letters liggen daar
nog. Niet het halve glas omstoten
maar gaan. Buiten graag: sneeuw,
maanlicht, vermoeden van een weg.

WEERZIEN

Hoe de mensen, hoe deze mensen, hoe
een man en een vrouw na jaren elkaar-
hoe na jaren deze mensen elkaar zullen
zien, harnas van vroeger over het sleets
lichaam, hoe in hun botten moeheid
en deceptie jaar na jaar kerven.

Hoe mensen, door afscheid op afscheid
gestriemd en geslagen, het kijken
verdragen in de laatste smalle kier
die de tijd hen laat, in laat licht
ontluisterd. Dat ligt aan de ogen;
genadig wrikt tovenaars geheugen
aan de deur van de tijd;
ontzien in het zien (weggeblazen heupen,
dood haar). Die daar staan ont-
staan voor elkaar bedrieglijkerwijs
in vijvers van vroeger. Zij bieden
elkaar een diep water, hier.

Zo zien een man en een vrouw na
jaren elkaar of niet of anders. Vuur!

'ONTEEUWIGEN'

Voor Gerrit Kouwenaar

Doe weg die machteloze woordenschat
van duur waarmee wij schrijvend strijden
tegen tijd, niet wetend wat wij doen. Til toch
de dode man daaruit, streep ogenblik en
episode door, en straks, en toen. Alsmaar
redt ons de ruimte: wolken langs het groen,
de bergen ver, zee rechts, ik hier, onder
de sterren, op het gras, jij daar, jij daar.

POËTICA

Wij denken dat wij de waarheid
tot op het bot naderen als
wij gedichten maken. Wij smijten
het mes op het aanrecht, rennen
het huis uit, glijden het bos in.

Het hoofd vult zich met blad rood
blad groen blad oker. De waarheid
is dat wij denken aan stinkend
loof en losse stiksels. De waarheid
blaast ons ijskoud tegen de wangen.

HABANERA

De verzen waren zo woest uit de bodem
getrokken dat zij nog lang na-kraakten.

Toen lagen de letters als as in de sneeuw
en bewogen niet meer. Als iemand
ze aanblies vlamden ze even: oud vuur.

Er was een kind. Met haar danste ik
door de kamer, wij galoppeerden van hoek
naar hoek, wij zongen luidkeels een lied.

Zij had een warm gezicht. Zij was mijn dochter.
Als ik adem vonkt zij na in het gedicht.

HET RAADSEL

Tijd heeft mij op de tuinbank neergezet,
een soplap in mijn hand gelegd. Toen
ik niet keek werd bloesem fruit,

hebben de wilgen zich verzilverd,
heeft het kind zijn eigen maaltijd
klaargemaakt.

Hij ziet ons zitten bij de vijgeboom,
wij lieten het konijn los in de tuin.
Het kind is achttien, wringt zijn hart
uit van verlangen en begrijpt niet
hoe hij hier kan blijven, hoe hij hier is
losgeraakt.

Verniel de haag, verzaag de stam,
vertrap de rozen, breek. Ik veeg
de spiegel schoon: nieuw gras
met glazen bloemen, jonge ouders
met hun kleine zoon, door tijd niet
aangeraakt.

JULI

Nu is het zomer, de tuin
staat vol hete mensen; honden
hijgen en de frambozen zijn
groot als kabouterhoofdjes.

Er hangt damp om de glazen;
het gaat over fietsprijs en
vliegreis terwijl een eindeloze
ijsvlakte zich uitstrekt in mij.

Retour

Van achter naar voor door het boek
trekken is verdwalen, is verbijsterd
het loos begin kwijtraken.

De omgekeerde sonate is een tocht
op rotschoenen door een vreemd
land met vertrouwde maten.

Omkijken is valskijken; de zwaarste
reis is altijd de terugreis.

ONTSNAPPEN

In de kooi van dag en nacht,
de kooi van de boodschappen,
blikjes bier, de betere baan.

In de kooi van het fotoalbum,
van de liefde. In de kunstkooi,
in de kooi van het weten:

Sta op, grijp de tralies,
haal de diepste adem en
scheur je hart uiteen.

REIZEN

Een schoorvoetende reiziger
van het bed naar de tafel
die mijn zware armen steunt.

Het papier drinkt de inkt.
De woorden willen wel weg,
ze verheugen zich op roomwitte

geribbelde stranden, op de lichtflits
van een omzwiepende bladzijde.
Wie zullen ze zoenen in het donker,

wie zal hen zien. Reislustig
zijn ze, de woorden, ze verdringen
zich voor de uitgang.

Van het bed naar de keuken
maak ik de kleine rondreis
naar de tuin naar de tafel.

TUIN, WATER, TUIN

[I]

Toch is hij gekomen. De bomen
heffen weer stom hun armen,

paddestoelen liggen als schuim
op het gras. Ik lach erom.

Ijzig vocht kruipt in de kamers.

Hij scharrelt in de tuin, fluit

een lied tussen zijn tanden,
het weerklinkt als in een kerk.

Hij prent zich de lege gevel in,
hij leunt tegen de schuur. Hij

steekt nog eens op en wacht.

[II]

Het is de zadelmaker. Het zou
reistijd zijn. Lucht van leer

en looizuur. Laat hem binnen,
maak een buiging. De haagbeuken

zijn verschrikkelijk, ze prikken
de zachte wind met hun takken.

Spreeuwen verhullen een ondraaglijk
uitzicht, kijk maar niet om.

Met snavels en slagpennen tikken zij
op de wijs van de hamer, het stroeve

fluiten van de kromme naald.

[III]

Huis en schuur in de rug
houden, naar het water.

Jaagpad en zomerdijk geuren
niet meer. Het water schuurt

bij de stuw; zoals inkt, een ei
verdikt in de stolling, zoals

bloed in een ader, zo klemmt
de rivier zich aan koude vast.

Knisperend schurken de schollen
tegen elkaar, de wondranden

groeien ineen. Het sluit zich.

[IV]

Er huilt een hond in ver

bos, dwars door hoofdschudden

en schouderophalen. Je moet
op handen en knieën, eindelijk

komt uit je keel een honds
schreeuwen, je bent vertrokken

zonder besluit zonder plan.
Men gaat scheep omdat de zee

daar ligt, men opent de poort
naar de tuin willoos,

omwille van de deurklink.

EEN NIEUW JAAR

[I]

Nog niet. De zoon moet nog trouwen,
de oude nog sterven. Er komt nog
wereldvoetbal en goudvissenbroed.

In de reiskist vouwt zij de avondjurk,
kinderkleden, gesloten papieren. Eetbaar
de kleine vruchten en draken van koek.

Op de steiger blijkt de kist gevoerd
met gestreepte zijde. Leegte, lavendelgeur.
Gisteren zwommen hier zwanen als schepen.

De woorden struikelen. Verhalen
worden brabbeltaal. De namen
van de kinderen raken vergeten.

Er was een bos met grijze stammen,
een groot dier dat zij onverschillig
waarnam. Beest, dacht ze, beest.

Wind blaast een lied in kwinten
en octaven. Gestrekte takken wuiven
met hun laatste hand. Er is een boot

om haar de lege haven uit te dragen.
Zij heeft nog stem. Zij laat zich
nog niet varen naar het stille feest.

[II]

Dit is hier, denk je, dit is nu.
Het dorre onkruid, de dode bereklaus
langs het asfalt. Begerig naar plaats

lees je de hemel als een landkaart.
Je voelt de uren. Middernacht,
winter? Het is nu, het is hier.

Er was sneeuw gevallen, dakpannen
schemerden grijs door het wit, je kon
mussensnavels op steen horen tikken.

De jongen op het perron, je ziet
de tas bij zijn schoenen, hoe hij
zijn schouders beweegt, geeuwt en eet.

Tot de trein langs beton scheert,
de zuigwind zijn haar streelt. Je denkt
een station in Duitsland, zo laat al

denk je. Het gebeurt in de grijze windingen
die sissen onder je schedel. Alles,
alles: de waterige loop van de sporen,

de leeggebloede stengels, luidende klokken,
vuurwerk, de jongen. Het is niets,
een trillende celwand, explosie, niets.

[III]

Zoals wij eigenaar zijn van de woorden
bezitten wij huis, tuin en kinderen,
plaats makend voor nieuwe gebruikers.

Van ons rest een voetstap in aarde,
een kus op een kinderwang. Wij moeten
lippen laten bevriezen, ogen ontsteken.

Wij hoeden de hersenen, dragen een trog
vol herinnering fier op de hals. Schatten
zeulen we onwetend naar een einder.

Hoe voorzichtig wij zijn. Hoe wij oppassen
ook dit jaar weer niet om te vallen, niet
te gaan liggen, niet schreeuwen, nog niet.

SMAAK

Het gedicht van de goede smaak
 kiest woorden met dubbele bodem,
 bescheiden binnenrijm, beeldspraak
 aan banden. Breng het groot
 op een regiem van stijlfiguur
 en stijgkracht, dan groeit het
 met beleid, in slank bestek.

Het gedicht van mij vreet zich vol
 met rotzooi. Niet doen, zeg ik,
 niet die bittere prak, dat droevig
 rantsoen verzwelgen. Maar het vers
 barst uit de krappe ceintuur
 van de regels en smijt zich
 tegen de bladzij, onder mijn blik.

Mijn zoon

Mijn zoon stormt door het huis,
 een roffel op de trap. Hij is
 zichzelf een motor. Het lied
 dat in hem leeft ontsnapt hem
 soms. Ik hoor hem zingen
 op de gang en zwijg.

's Nachts is hij bang, hij twijfelt
 aan zichzelf, aan ons, de wereld.
 Ik neem hem in mijn arm
 en zonder spreken vaag ik
 de oorlog weg en kinderkanker,
 mijn eigen dood, het monster van de tijd.

Ik lieg hem voor en red hem
 Tot wij beiden slapen in gestolen veiligheid.

STRIJKKWARTET

Zij zitten in de hoge kamer, harmonie,
 als ruit, als geometrisch figuur.
 Tegen de gouden instrumenten vouwt
 zich het avondlicht; dit alles is structuur

waarbinnen pijn en bloedbad rafelloos

hun plaats innemen. Mozart als chirurgijn
staat op en plaatst het mes. Snijdt
de perfecte lijn.

Met ernst en overgavespelen zij
Elkander toe, zij voelen nog geen pijn.

Straks zullen zij gaan bloeden. Mettertijd
wordt de muziek tot troost: geenszins
als streling, maar als schema van de wanhoop,
glanzende partituur van eenzaamheid.

(Mozart, Strijkkwartet in C, KV 465)

TUCHTHUIS BANDELOOS

Het indelen van tijd bedreef ik
toen muziek mijn vak was. Soms
joeg de tijd mij voort zodat ik
hijgend, zonder stuur, mijzelf
verloor tot in het slotakkoord.

Ik tergde hem de dag daarna,
rekte hem uit tot trage onher-
kenbaarheid. Ik werd ontleder
die vol bewustzijn maat voor
maat het lied in tonen splitst.

Nu, omgeschoold in de economie
van verdriet, luister ik ademloos,
hoor hoe ik zeg een draagbare pijn
te kiezen boven een ramp, vuur
dat uitslaat naar alle kanten.

's Nachts storm ik brullend
door de brandgangen van mijn professie,
ontdaan van vernuft, aan tijd ontkomen.

In de morgen herneem ik mij.
Ik vind ritme en richting. Dat het
weer gaat. Dat het steeds weer begint.

REQUIEM

Ik waak. De dag gaat zwijgend
 Staan, eerst bleek, dan blauw.
 Onaangedaan. Vanavond brullen
 Alle klokken door elkaar. Dan wordt
 Het stil en strijk ik in de koele
 Kerk mijn cello aan. Ik schreeuw
 Een naamloos wrang akkoord
 Tegen het donker dak. Theater van
 Het smeken. De muil van de leeuw.

Maar die blijven, die krijgen geen rust:
 Aan mijn strijkstok kleven hun ogen,
 Mijn muziek gaat staan in hun oren,
 Dat zij kijken en kijken en horen.

(M.Durufié, Requiem)

INVASIE

Op de kale helling, wind in mijn haar,
 staan wij en je kijkt. Uit alle macht
 kijk jij naar mij, beeld van liefde.

En ik, ik kruip door je betraande ogen
 binnen, glijd langs zenuwbanen, huppel
 over myelineknopen; synapsen
 ruisen, RNA dwingt eiwitten
 zich te groeperen naar mijn beeld:

Ik sta gekerfd, gebeiteld in je hersens
 tot je sterft, totdat je sterft.

SEIZOENEN

Na de bezeten bijslaap met de ploeg
 ligt omgeklapt en uitgebeend het land.
 Wat in de diepte was kwam roerloos boven.
 De klei is ruige huid ontzegd. Het vluchten
 is versneden voor wie zo zich oplegt.

Onder het gras kreunt storm de aarde,

huilend van verlangen naar het straal:

- kom volgend jaar, kom weer -. De late zon
koestert het polderland dat zich bedrieglijk
droomt doorkliefd gevierendeeld verbrand.

DE ZWEMMERS

De hemel wachtte
Als een goddelijke ziekte
Met een goud bootje
Vol verlangen, langzaam
Langzaam zwemmend
Maar de reddende rand
Van de oever. Paleizen
Schilderen de horizon
In laat licht
H. Lodeizen

DE BOMEN TREUREN NA HET ONWEER

De bomen treuren na het onweer
En zinnelijk staan ze in de hemel
Die als het toneel is voor een tragedie:
Vol vreugde, praal en statigheid.

De wereld is als een park
De ark van Noach druipt van regen
En een eenzaam insect kruipt
Met slappe vleugels tegen de ruit
H. Lodeizen

SCHERZO

Lieveling, jij bent mijn levende luit.
Je bent een gevoelige snaar die ik kan raken.
En o nog zoveel meer: orkesten vol verliefdheid
volgen je zelfs zonder partituur en dirigent.
Maar je bent mijn levende luit: ting, zeg je
en alles wat je meer zegt
en alles wat je niet zegt
en alles, alles, al de stilte na de laatste,
voorlopig voorlopig laatste noot van de muziek.
Hans Andreus

OKTOBER

Blauw is de herfst, blauw mijn humeur
wij drinken sherry en eten noten
de wilde eenden smaken goed dit jaar

paars bloeien de asters in de voortuin

Herfstzon staat pijnlijk wit voor ogen
de laatste zwaluwen zijn weggevlogen
het lustrum van Homerus is nabij
oude vrienden zien elkaar om 't haardvuur

Weldra maakt Judy jam van rozebottels
de vuurdoorns staan vol met rode bessen
chrysanten majesteitelijk in hun vaas
ros dwarrelen de blaren van de kastanje

Blauw en ijl als Mozart is het najaar
met plotselinge vlagen van schoonheid
als de boomtoppen walsen in de wind
en wij elkaar lopen te kussen
Kees Winkler

NAJAAR

Dit is de herfst, dit zijn de mooiste maanden,
maar ze ontgaan ons zoals ieder jaar,
want wij zijn blinden in een wereld waar
het blijvende niet geldt, alleen het gaande.

Wij tastten in het duister naar elkaar,
een oogwenk dat wij ons onsterfelijk waanden,
en zijn dan elkanders nabestaanden;
het bed is ons niet nader dan de baar.

Geen troost valt aan het najaar te ontleen,
de bladeren verworden in de goot
en alles is voor je het weet verdwenen.

Misschien is ons vergund pas metterdood,
door vreemde hemellichamen beschenen,
iets lief te hebben dat ons niet verstoot.
Jean Pierre Rawie

AAN WERELDOPPERVLAK KLEEFTE IEMANDS BLIK,
in beuzlige nieuwsgierigheid verloren;
de wind van de eeuwigheid waait in zijn oren:
hij hoort alleen 't dichtbijge golfgeklak.

Het levensvestinkje van ieder Ik,
elk met zijn vlag van hoop op zand'ge toren,
stuk knabb'len ziet hij 't door het steeds herboren,
onsterfelijk aanrimplend ogenblik.

't Is alles zo natuurlijk, dingen, mensen,
geluk, verdriet, wel- en niet-vervulde wensen,
en zo word je oud; dan komt het angstig slot.

Voor alles weet hij de eenvoud'ge verklaring.
Dan plotseling bliksemt in hem de openbaring.
't heilig Ik ben. En hij ziet niets dan God.
Willem Dekker

DE LAATSTE BEVINDINGEN

Er waren zoals we dachten te weten
twee werelden – de echte en die andere
dit onderscheid is onlangs bij nader onderzoek
een overbodige illusie gebleken:
deskundigen hebben in menselijke hersenen gezocht
en geen verschillen gehoord of gezien
integendeel, wat zij vonden
was met geen pen te beschrijven,
zo ongelooflijk eenvoudig zo mooi
zij noteerden:
'De nacht viel in de ramen van ons instituut,
maanlicht streek over de jonge borsten
van onze vrouwelijke proefpersoon

en ja, de door haar hersencellen aangedreven
apparaten
zuchtten en in onze microscopen zagen we
in haar moleculen melkwegen van verlangen.
Wij zoeken nog koortsachtig naar formules.'
Rutger Kopland

DE GRAZIGE WEIDEN, DE STILLE WATEREN,
ik heb ze gezocht en inderdaad
gevonden, zij waren nog mooier
dan mij was beloofd,
prachtig.

En in dit lieflijk landschap de zoon
van de maker, aan een boom genageld,
maar geen spoor van geweld
of verzet, alleen maar
vrede, rust.

Zijn lege ogen kijken het landschap in,
om zijn mond spelen eeuwige vragen,
waarom dan, wie ben je,
waar was je, e.d.

Zonder verwijt, hij moet hebben geweten
 wat er zou gaan gebeuren.
 Ik heb geen antwoord.
 Rutger Kopland

OPNIEUW

Grond worden,
 gras, kever, ochtendnevel
 smaak aan de tong van het grazend
 vee en vlees zijn, weer
 mest en molshoop worden,
 bliksemvis in de sloot,
 maar zo mogelijk
 volle aar, zwellende korrel;
 en gegeten worden
 om man te zijn, vrouw te zijn,
 ja vooral opnieuw mens te zijn
 en zichzelf in liefde te verzamelen.
 Jan G. Elburg

MIDDAG

Nu het stortregent
 en ieder ding verdwijnt
 in 't overwegend
 en onbelijnd
 geweld van overvloed,
 wordt mij bewuster
 wat ik geloven moet:
 men kan geruster
 zijn als de ramp losbreekt
 over het leven,
 dan waar de lamp verbleekt
 in angst en beven,
 want in de overmacht
 van 't reppend oerbegin
 zet god weet onverwacht
 herscheppend in.
 G.van der Graft

ONDER VREEMDEN

Het speelt het liefst ver weg op het strand
 het kind dat nooit zijn eigen vader ziet,
 die overzee is in dat andere land.

Het woont bij vreemden en het went er niet.
 Zij fluisteren erover met elkaar.
 Heimwee huist in zijn kleren en zijn haar.

En altijd denkt het dat hij komen zal,
vandaag niet meer; maar morgen onverwacht -
en droomt van hem en roept hem in de nacht.

Ik wacht u, Vader van de overwal.
Ida Gerhardt

MIJN OGEN BRAK VAN TRANEN
in een land waar dat niet hoort,
men gematigd gelooft
in zijn God of afgoden. Heer

die ik niet goed weet hoe te noemen,
vier afgekloven letters bij
wanhopig gebrek aan beter:
zie dan mijn domme schaamte

en machteloos verdriet
omdat ik weer half ben op aarde,
terugval in het hatend paren

waaruit ik verwekt ben, maar
laat men een liefde geloven
daar als een straling boven.
H. Andreus

JE BENT MIJN WARME AARDE
je bent mijn warme aarde,
je bent mijn zwarte grond

Ik sta in jou
en groei en doe
van alles veel

of soms ook niets,
niets want dan wacht ik
nergens meer op,
niets want dan wil ik
minder dan niets,

besta alleen
in de verlichte lucht
en in de warme aarde,
donkere grond.
H. Andreus

IK WEET HAAST NIETS MEER
Van alles wat ik eens heb willen zeggen.

Ik wil haast niets meer zeggen.
Alleen iets van het licht.

Wat kan een hamer
Die spijkers in het licht slaat?

De val
Uit het lichaam
En de angst
Omdat het licht
Het niet houdt.

Het lachen van het licht
En van de eindeloze echoos
Van het lachen van het licht.

Het lachen van het licht
Omdat het alles
Kan zien.

In de holten
Van het licht
Past het allemaal
Wel:
Steen,
Boom,
Dier,
Mens.
Alleen
Slaat nu al
Dodelijk licht daardoorheen.

Alle woorden
Om het licht heen
Zijn er te zacht voor,
Bloembladen
Om een zon heen
Die ook onze harde dood sterft
Aan licht dat niet beweegt.

Ik grens
aan twee kanten
aan het licht:
ik word verwekt
en ik ga dood:
een spiegel
kijkt in een spiegel

Zoveel
bogen
van licht,
maar ook zoveel
luiders
van klokken.
Hans Andreus

LENTE
Kinderen, geurend naar de aarde,
naar warme dieren, vluchtig groen,
met snelle tranen in de ogen
en snelle glimlach in de zon.

Jong meisje met je schrille jeugdlach
je lichte huid en spits profiel
teer buigend naar de lentekuikens
in 't zonlicht, iriserend spel.

O man, wiens hart, door liefde uitgewoond
doorvloed wordt met de zilverkoude stromen,
de jeugd, de vogelzang, de duisterrode bomen
wiegend wijd uitgekamde kant in brede wind:

de oude lente is gekomen.
Hans Warren.

PIZZICATO
Ik hoor het licht, het zonlicht, pizzicato
de warmte spreekt weer tegen mijn gezicht
ik lig weer, dat gaat zo maar niet, dat gaat zo
ik lig weer monomaan weer monodwaas van licht.

Ik lig languit in mijn huid te zingen
lig zacht te zingen, antwoord op het licht,
lig dwaas, zo dwaas niet buiten mensen dingen
te zingen van het licht dat om en op mij ligt.

Ik lig hier duidelijk zeer duidelijk, lig zonder
te weten hoe of wat, ik lig alleen maar stil
ik weet alleen het licht van wonder boven wonder
ik weet alleen maar alles wat ik weten wil.
Hans Andreus

OPEN LAND
Ik voel in mij een kinderland,
de muziek trekt door de straten;
ik bouw kastelen in het zand,

krijg hulp van tinnen soldaten.

Ik voel in mij een moederland,
een veilig altijd wachten thuis;
ik zie een lamp die nog steeds brandt
en pannen op een wit fornuis.

Ik voel in mij een vaderland,
ik ruik de zware overjas,
mijn vuistje in zijn warme hand,
wij tweeën in dezelfde pas.

Ik voel in mij een open land,
bloemen, vogels, vissen.
Ik voel in mij een diep verband:
land dat ik niet kan missen.
Th. van Reen

ALS GEDACHTEN VREEMD WORDEN
Nu worden mijn gedachten vreemd,
als oude tulpen,
met kleuren, die er eigenlijk
niet bestaan,
en uit een bijna uitgeputte,
stenen grond,
rijzen zij op
en zijn al in hun knop verwilderd.
M. Vasalis

GAAN
Ik zal gaan
o met genoegen zal ik gaan
met diepe vreugde en trompetgeschal
ik zal gaan

Als jij roept zal ik gaan
mijn werk mijn eten en mijn handen
zal ik laten staan
als jij roept zal ik gaan

Als jij roept in de morgen
in de middag in de avond
in mijn dromen in mijn waken
als jij roept zal ik gaan

Ik zal gaan
al breken ze mijn benen
al moet ik kreupel gaan

engelen binden dan mijn wagen
vleugels aan

Ik zal gaan
R. Campert

VERZET BEGINT NIET MET GROTE WOORDEN
maar met kleine daden

zoals storm met zacht geritsel in de tuin
of de kat die de kolder in z'n kop krijgt

zals brede rivieren
met een kleine bron
verscholen in het woud

zoals een vuurzee
met dezelfde lucifer
die de sigaret aansteekt

zoals liefde met een blik
een aanraking iets dat je opvalt in een stem

jezelf een vraag stellen
daarmee begint verzet
en dan die vraag aan een ander stellen
R. Campert

IEMAND WEIGERT DE SCHELP
iemand houdt op met dansen
iemand smijt de kroegbaas de kruik in 't gezicht
iemand zegt opa de pest je oude verhalen
iemand wil het alfabet leren

iemand pakt de opzichter z'n zweep af
iemand steelt een geweer
iemand zegt dit is mijn grond
iemand staat zijn dochter niet af aan de landheer
iemand antwoordt niet met twee woorden

iemand houdt zijn graan verborgen
iemand viert geen feest als de vrachtwagens komen
iemand spuugt op de grond als hij soldaten ziet
iemand snijdt de banden door
iemand verschuilt zich in het woud

iemand droomt niet meer
iemand richt zich op

iemand is voor altijd wakker
 iemand stelt de vraag
 iemand verzet zich

en dan nog iemand
 en nog iemand
 en nog
 R. Campert

HET LAND VAN TERUGKOMST

Ik ging als vreemdeling doch ben thuisgekomen.
 De hitte als een mantel om mijn huid
 verzacht de littekens van oude wonden,
 het schrijnen van een winterige tijd.

De palmen ruisten, zachte stemmen spraken,
 en al het lijden aan de tijd genas.
 Landlieden, licht over de paden zwevend,
 begroetten mij of het sinds gisteren was.

Zie hoe het lichtgroen rijpen van het veld
 jong is als toen, zoals de blijde kleuren
 van sarongs, rode bloemen in haar wrong,
 de lucht gespijsd door bitterzoete geuren.

Het is alleen de zee die ons weer scheidt,
 maar nimmermeer zal ik een balling wezen.
 Voor goed aan uw genegen hart genezen
 ontmoet ik u, waar ook mijn herfst mij leidt.
 Willem Brandt

EN TOCH WEET IK, dat in de sterkste dromen
 de ziel, door lust en leed verzaard,
 nog steeds niet zo vermoeid is, zo ontaard
 of zij kan vleugels vormen en ontkomen.
 L. Vroman

VRAGENDERWIJS

Ik vroeg het aan de vogels
 de vogels waren niet thuis

ik vroeg het aan de bomen
 hooghartige bomen
 ik vroeg aan het water
 waarom zeggen ze niets
 het water gaf geen antwoord

als zelfs het water geen antwoord geeft
 hoewel het zoveel tongen heeft
 wat is er dan

wat is er dan
 er is alleen een visserman

die draagt het water
 onder zijn voeten
 die draagt een boom
 op zijn rug
 die draagt op zijn hoofd een vogel.
 G.vd.Graft

VOORBIJ DE BOOMGRENS

'Voorbij de boomgrens
 aarde en hemels niemandsland,
 wolken en rotsen'. -

'Na de druivenpluk
 worden de bladeren van
 de wingerd wijnrood'. -

'Een wolk glijdt
 op de slee van zijn schaduw
 over de sneeuwvlakte' -

'De dikke hommel
 snort op haar brommer rondjes
 door de boomgaard' -

'Soms zijn wonderen
 zo gewoon, dat je ze niet ziet
 als je niet kijkt' -

'O eeuwige rust
 van beweging, o eeuwige
 beweging van rust' -

'Wat je hebt vergaat,
 wat je bent leeft verder
 aan tijd en ruimte voorbij' -

'Sterren en stilte,
 licht daalt in het denken,
 ruimte in de geest' -

'Hij is aanwezig
omdat iedereen spreekt over
zijn afwezigheid' -

'Wijs ik naar de hemel,
kijkt hij naar mijn vinger,
verschil van zienswijze' -

'Zij kijkt niet meer om,
het laatste afscheid
verdraagt geen toegift' -

'Toen onze handen
naast elkaar lagen, zag ik
twee oude van dagen' -

'De haiku gemaakt
over zijn hoge bloeddruk
was ook zijn laatste' -

WIJ ZIJN GEZICHTEN
Wij zijn gezichten
wij hebben het licht gestolen
van de hoogbrandende ogen
of gestolen van de rode bodem

ik ben
veel vuur
veel golven van vuur
vissen die stil zijn als het gezicht dat
alleen is
ik ben
veel van steen en vaag als
vissen in watervallen
ik ben alleen alleen beenlicht en
steendood

wij zijn gezichten
open en rood zijn wij
licht
zijn wij
open
wij zijn
ontplofbaar

ik weet niet wat
steen werd
ik weet wel wat

dood is

dood is ik word
 ik word recht weer
 ik word geroofd en ben weer
 echt licht
 lucebert

HET LICHT IS DICHTER DAN
 het licht is dichters dan
 het lichte gezicht van de mens
 met gespierde vlagen sluit
 het de deuren van de huid
 op wacht staat buiten de nacht

hol water fluit en lokt
 in golven vervaard en hard
 onder de straal aan zijn haard
 de straal van't gegrendeld gezicht
 in zijn gegrendeld gezicht ligt de mens

een kamer voor de eenzaamheid
 een voorhof voor de duisternis
 daartussen trilt op elke drempel
 de wimpel van de heugenis
 Lucebert

LIEFDESLEVEN EN ANDERE ROTTE APPELS

Don Juane,
 slechts spaniaard
 in buiten en binnen
 land, splinterliefdes
 als zoete broodjes
 zoals een bekend
 verguisd vergeten playstunt
 boyman eens zie
 zou toch zij
 op paard en wagen
 eens ten tonele optreden en
 tijdens de val
 (gefingeerd natuurlijk)
 stond echter niet in de regie
 tekst.
 opgevangen
 door de edele en opbloei
 van een korte eeuw -
 igheid, misschien
 tot aan de dood

(van de liefde)
 als de regen het kampliefde
 vuur blussen mocht
 jaloersheid speelt
 veel te vaak egoïsme
 held van het geslacht(s)
 orgaan; de gaten -
 vuller, hobby oder
 noodzaak?

Adem 1979 - J. Hacking

AFSTAND OM TE VRIJEN
 tussen de sterren
 en mijn in -
 gewanden ligt slechts
 dat ene
 : huis :
 veraf te ver om
 te lopen dicht te
 dicht om te vliegen
 waar jij nu
 misschien in bed
 net als mij
 rock geen pop
 tekenend langs de muren
 wel denkend
 aan
 zoals ik jou
 en deze inval, slechts
 een mini fragmenta -
 tiebom veroorzakend
 goeie ouwe
 telepathie op muren en pa -
 pier.

Adem 1979 - J. Hacking

NACHT
 en als dan plotseling
 de nacht
 valt
 als een tapijt van sneeuw
 en toedekt
 wat gebleven is
 en de duur vervaagt
 tot stilte

dan voelt de koude
 tot op het bot
 lacht geen vogel
 geen bloem, geen
 wuivend gras

een kraai krast
 geritsel, stilte
 de koude wind
 neemt de plaats in
 - reeds lang voor
 hem bestemd -
 nu grijpt hij zijn kans

geen sterren
 geen maan
 geen stille tekens hoop
 slechts een blauwe schijn
 trilt de stilte vast

verharding, ijs
 verstening van de ziel
 lichaam, hand, oog
 verliezen al hun kracht
 het is niet de dood
 die hier ons wacht -
 het is de leegte
 en het niets,
 een verder dan de
 dood -
 want die is slechts
 een deur, die
 zwaaiend openzwiept
 en met een zacht
 geruis weer
 terug in het slot
 van het leven.
 1997 John Hacking

GROEI

Zo veel wordt bij het winnen ook verloren
 lerend liefdes heel te houden vergeet je
 hoe ze horen.
 Eerlijkheid, in volle bloei bij de geboorte,
 ontrijpt bij het volwassen worden
 tot een knop. (Winnicott)

O rare makreel die je bent schreef je een keer
 en kijk eens wat er is gebeurd
 makreel niet meer.
 Groei, wat zullen we met je doen
 we kunnen je niet snoeien het beste is misschien alweer
 niet mee bemoeien.
 Tenslotte kraakt toch elk bestaan zich een bestaan door
 de bestaande lagen. En bonen doppen zelfs
 hun eigen boontjes.
 Judith Herzberg

HOE DE ZEE ER DIE DAG
 zou kunnen bijliggen,
 wordt niet vermeld.
 Zo er iets beweegt

is dit eerder een siddering
 die door het gras gaat,
 of een ooglid dat knippert
 tegen zo veel licht.

Hetzelfde: voor altijd hetzelfde,
 al zijn veranderingen ten spijt -

Als moest ik mij steeds opnieuw
 in één enkel woord kunnen uitputten,
 mij vasthoudend aan alles waarin ik
 al; ontbonden scheen, en sindsdien

voorgoed voortvluchtig bleef.
 HANS FAVERY

NOCTURNE
 Diepe nacht en duisternis
 En een lichtende glans op de zee,
 En diep in mijn ziel, die onrustig is,
 Een groot verlangen naar vree.

Dan wordt mij de zwarte onpeilbaarheid
 Der duistere diepten tot
 Het beeld van. Gods verborgenheid,
 Het groote mysterie van God.

Mij worden de lichtende wateren thans
 Het beeld van mijn eigen ziel,
 Waarin als een wonder de zachte glans
 Van 't godsverlangen viel....

De hemel heeft zijn licht gelaat
 Gehuld in zwarte nacht,
 Maar ruischend door het duister gaat
 Een schijnsel, vreemd en zacht.

Mijn God verbergt mij Zijn aangezicht,
 Maar de glans, die mijn ziel doorgloort
 Als de vreugde die over de wateren licht,
 Hij ruischt door het duister voort.
 J. van der Waals

AVONDVREDE

Ik legde 't boek ter zijde
 Bij 't duistren van den dag,
 En staarde naar de weide,
 Die voor mij open lag;
 Ik zag het zwarten van het gras,
 Waar 't door de zon verlaten was,
 Het avondlijk gebeuren
 Van sterven en verkleuren.

Een koele wind streek over
 De weiden en 't gerucht
 Van 't lichtbewogen loover
 Doorruishte de avondlucht.
 Toen, voor den nacht, die komen ging,
 Kwam eene lichte huivering,
 Als wind door popelblaren,
 Mij door de ziel gevaren.

Ik dacht, hoe ook mijn leven
 Als deze dag vergaan
 En einden zou en even
 Deed dit mij droevig aan.
 Als zand, dat door de vingers glijdt,
 Verging mijn lente en zomertijd,
 En mijne najaarsdagen
 Vergaten vrucht te dragen.

"Ik kom met leege handen"...
 Maar al mijn bitterheid
 Verging in 't zachte branden
 Van Gods afwezigheid,
 Die ruischte door de stilte alom
 En zachtkens sprak mijn ziel "Ik kom,"
 - En zoet scheen mij die schande -
 "ofschoon met leege handen..."

Als wind door popelbladen,
 Bewoog zich iets in mij,
 Als waar met Zijn genade
 Mijn God mij zeer nabij.
 Mijn handen rustten in mijn schoot
 Mijn hoofd was naar het avondrood,
 Dat blinkend was gebleven,
 In stil geluk geheven.

"Gij zult mijn dagen vullen
 Met Uw zeer zoet gemis
 En mijne nachten hullen
 In Uwe duisternis... "
 Ik zag het zwarten van het gras,
 Waar 't door de zon verlaten was,
 En kon niet eens betreuren
 Dit duistren en verkleuren.
 J. van der Waals

GODSVERLANGEN

Zoo mijn gedachten, God, zich tot U keeren,
 't Sterft alles, wat mij vreugde of droefheid scheen,
 In Uw nabijheid leeft de liefde alleen-
 Leeft naar Uw liefde, God, het groot begeeren.

Ik heb, als sneeuw, die voor de zon verdween,
 Voor U mijn hoop, mijn onrust zien verteren
 En met de volheid van Uw zoet ontberen
 Gevuld het ledig in me en voor mij heen.

Wanneer ik uit het duister opwaarts zag
 En tot U riep, zoo zijt Gij niet gekomen,
 Maar met Uw bijzijn vulde ik mijn droomen
 En met Uw afzijn vulde ik mijn dag....
 En in den teedren spot van Uwen lach
 Voelde ik, mijn God, mijn glimlach opgenomen.
 J. van der Waals

WOORDEN

Ik wantrouw het woord, een mensch, dat praat,
 Het weet van alles het hoe en waarom;
 Daar is op aarde geen heiligdom,
 Waar niet het woord naar binnen gaat.

En dit heet "huis" en dat heet "hond"
 En dit heet "God" en dat "gebed",
 En noemt men iets, dan weet men het,
 En nergens is meer heilige grond.

Der menschen woord raakt alles aan.
 -En dan verstomt der dingen lied,-
 Hun tuin grenst vlak aan Gods gebied....
 Ik waarschuw: blijf van verre staan,

En nader niet met een naam, met een woord,
 De juiste term, de gave zin,
 Het doode lichaam ligt er in
 Der dingen, die men heeft vermoord.

Naar Rainer Maria Rilke

J. van der Waals

DUISTERNIS

Mijn duisternis is vol van Zijne verborgenheid en
 mijn stilte van Zijn zwijgen.
 Met het verlangen naar Zijn bijzijn heb ik mijne
 eenzaamheid gevuld.
 Mijn honger en mijn dorst stil ik aan den disch
 van Zijn begeeren.
 Zijn gemis maakt mijn armoede rijk.

Zoo ik tot Hem riep in mijn droefheid, Hij ant-
 woordde niet,
 Zijn gelaat hield Hij voor mij verborgen,
 maar ik wist, zoo ik glimlachend opzag tot zijne
 verborgenheid, dat het glanzend mysterie Zijner
 liefde mij alzijds in het duister omgaf.
 En zachtjes voelde ik mijn glimlach opgaan in de
 oneindige teederheid Zijner goddelijke ironie.

Mijn God heeft zich voor mij verborgen gehouden.
 Hij heeft zich jegens mij in het ongelijk willen
 stellen,
 opdat Zijn schijnbare onvolkomenheid mijn liefde
 zoude ontroeren en ontrusten,
 opdat Zijn schijnbare duisternis mijn liefdesver-
 langen des te dieper zou doen glanzen.

Het is zoet, edelmoedig te mogen zijn in zijn
 liefde,
 het zoetst-o mijn God, hoe goed hebt Gij de
 diepte van mijn hoogmoed gepeild!-edel-
 moedig te mogen zijn jegens U.
 J. van der Waals

ANNUNCIATIE

Ik hoorde uw voetstap naadren op het pad,

Ik wachtte, en zag u na een korte pooze.
 -Hoe geurden 't dennenboschje en de rozen!-
 Toen gij mijn open woning binnentradt.

Gij waart dien avond, toen gij tot mij kwaamt,
 O Dood, niet overmoedig, niet vermetel,
 En toen gij plaats naamt in mijn zachten zetel,
 Gelijk een knaap zoo schuchter en beschaamd.
 "Ik kom misschien wat laat en ongelegen?
 Maar God heeft mij gezonden met een last.
 Ik sprak: "Wie tot mij komt van Zijnentwege
 Is mij ten allen tijde een lieve gast."
 Ik bood u spijs, ik dronk met u den wijn.
 Toen spraakt gij vragend, en uw oogen zagen
 De mijne niet, naar de uwe opgeslagen,
 Maar staarden peinzend in den avondschijs
 "Ik weet, dat ge u een woning hebt gebouwd,
 Die gij zoo juist van plan waart te betrekken?...
 Dat gij de taak, door God u toevertrouwd
 Ten laatste aan uzelve woudt ontdekken,
 Als gij uw eigen leven leven zoudt?"...
 Maar met een glimlach sprak ik snel en stil:
 "Kwaamt gij, o Dood, mij van mijn plannen spreken?
 Spreek en verkondig mij des Meesters wil."
 Toen stondt gij op, toen gaaft gij mij het teeken,
 Waarmede gij de uwen wijdt, o Dood.-

Ik deed u even later uitgeleide,
 Ik zag u duister in het avondrood
 Verdwijnen in de duisternis der heide.
 En keerde huiswaarts langs het kiezelpad,
 Ik sprak niet "goede Dood", ik sprak niet "booze"
 Maar 't dennenboschje geurde, en de rozen
 En 'k had het leven nooit zoo lief gehad.
 J. van der Waals

DE AVOND IS GEKOMEN

Het licht werd weggenomen,
 Dat over de aarde lag.
 Reeds duisteren de boomen-
 De avond is gekomen.
 En 't was nog klare dag!

De zon had hare stralen
 Den rijpen zomernoen
 Rechtstandig neer doen dalen,
 Met oogsten en binnenhalen
 Had ik nog veel te doen.

Toen is mijn zon gezonken
 Voor goed en onverwacht,
 De bleeke sterren dronken
 Het hemellicht en blonken
 En bloeiden in den nacht.

Ik zag het vreemd gebeuren,
 De handen in de schoot,
 En even moest ik treuren,
 Om 't sterven en verkleuren
 Van 't gloeiend avondrood.

Maar, dacht ik, God zal zorgen
 Voor 't geen te velde staat,
 Wat moet, dat wordt geborgen,
 Zoo niet vandaag, dan morgen,
 Als Hij aan d'arbeid gaat.

Toen heb ik mij tevreden
 Tot rusten neergeveld.
 Wat nood, zoo hier beneden
 Mijn handen 't werk niet deden?
 Wat scha voor de eeuwigheid?

J. van der Waals

WAT DE TOEKOMST BRENGEN MOGE

Wat de toekomst brengen moge,
 mij geleidt des Heeren hand;
 moedig sla ik dus de oogen
 naar het onbekende land.
 Leer mij volgen zonder vragen;
 Vader, wat Gij doet is goed!
 Leer mij slechts het heden dragen
 met een rustig kalmen moed!

Heer, ik wil Uw liefde loven,
 al begrijpt mijn ziel U niet.
 Zalig hij, die durft gelooven,
 ook wanneer het oog niet ziet.
 Schijnen mij Uw wegen duister,
 zie, ik vraag U niet: waarom?
 Eenmaal zie ik al Uw luister,
 als ik in Uw hemel kom!

Laat mij niet mijn lot beslissen:
 zoo ik mocht, ik durfde niet.

Ach, hoe zou ik mij vergissen,
 als Gij mij de keuze liet!
 Wil mij als een kind behand'len,
 dat alleen den weg niet vindt:
 neem mijn hand in Uwe handen
 en geleid mij als een kind.

Waar de weg mij brengen moge,
 aan des Vaders trouwe hand
 loop ik met gesloten oogen
 naar het onbekende land.

J. van der Waals

MELANCOLIA

Toen ik door het maanlicht liep
 En de paden meed,
 Bang, dat ik den tuin, die sliep,
 Wakkerschrikken deed

Door het ritselend gerucht
 Van mijn kleed en voet-
 De oude boomen! die een zucht
 Wakkerschrikken doet.

Toen ik naar den vijver ging
 Door het korte gras,
 Naar den boom die overhing
 In den vijverplas,

Waar het water inkt geleeke,
 En zoo roerloos sliep,
 Of het oog in 't duister keek
 Van een peilloos diep,

Waar het windgefluister klonk
 Door het popelblad...
 Weet gij, wie op d' elzentronk
 Mij te wachten zat?

Vleermuisvleugelige vrouw,
 Die mij 't eeuwig jong,
 't Eeuwig oude lied van rouw
 Vaak te voren zong,

Tot ik in den maneschijn
 Zacht heb meegeschreid
 Met het eeuwenoud refrein:
 "Alles ijdelheid."

Hebt ge hier op mij gewacht,
 Denkend, dat ik sliep?
 Hebt gij zĳ aan mij gedacht,
 Dat uw geest mij riep,

Dat ik staan kwam aan het raam
 En onrustig werd
 Door het roepen van mijn naam
 Uit de lichte vert'?....

Toen ik u hier wachten vond
 En met stillen schrik
 In den peilloos diepen grond
 Staarde van uw blik,

Toen ik zwijgend binnentrad
 En in zwarte schauw
 Uwer vleuglen nederzat,
 Zwartgewiekte vrouw,

Heb ik, met uw hoofd gevleid,
 Liefste aan mijn hart,
 Zachtken met u mee geschreid
 Om der dingen ijdelheid
 Om onze oude smart.

J v.d. Waals

AFSCHEID

Een oogenblik voor het voorbije leven
 Als voor 't bewogen spiegelvlak te staan
 Van rimplend water, dat met stadig beven,
 Het beeld, eer het tot stand komt, doet vergaan,
 Den vorm te zien, die in het water drijft,
 Onzuiver zoo van kleuren als contouren,
 Die, vluchtig bij het allerlichtst beroeren,
 Geen wezen heeft, dat in zichzelf beklijft...

En heen te gaan-en niets dat achterblijft
 Dan dingen, die wij meenden te bezitten,
 En niet ons eigen waren, die als klitten
 Nog hechten in de plooiën van ons kleed,
 Maar die wij van ons doen, zooals we leed
 En bitterheid en zorgen van ons deden,
 Als niet van ons, als dingen van 't verleden...

Een oogwenk voor het vlottend watervlak te staan
 En naar 't verwarde spiegelbeeld te staren

Dat nog de trekken draagt, die de onze waren,
En stil en eenzaam heen te gaan.

J. v.d. Waals

GIJ ZIJT MIJ OVERAL NABIJ
Gij zijt mij overal nabij,
In ieder ding: gij ziet naar mij,

Of ik u aanzie en herken,
En, een met u, gelukkig ben.

Wel blijf ik dikwijls blind voor u
En reis ik ver van hier en nu,

Of ergens 't veilig eiland is
Waar 'k troost of slaap vind voor gemis.

Maar soms ben 'k onverwacht weer thuis.
Gij roept mij zachtjes. In het geruis

Van wind en blaren langs het raam
Hoor ik de fluistring van mijn naam,

Of in een glinstering van 't licht
Zie ik uw wachtend aangezicht.

Als ik dan schuchter tot u kom,
Wordt het zo wonder-stil rondom,

Zo vreemd en wonder-stil in mij,
Dan is er enkel ik en gij,

Neen, gij alleen en wat gij zijt:
Mijn eind van menigvuldigheid,

Mijn oorsprong waar ik ongedeerd
In liefde toe ben weergekeerd....

Maar dan, ontwaakt tot de oude droom,
Hoor ik de wind weer in de boom,

En zie de kleine dingen aan,
Die stil en ernstig voor mij staan,

Verzonken in hun eigen rust.
Zo, van ons diep verband bewust,

Heb ik hen lief en hoor tot hen,

Met wie 'k ik in u gelukkig ben,

En tot die nieuwe zin gewijd
Wordt al wat is nu werkelijkheid?

P.N. van Eijck

COMPLETEN

De pandgang ligt verlaten - leeg
in stille sluimer zacht.
Een schaduw glijdt geruisloos langs;
heel langzaam valt de nacht.

Eén hymne nog, een avondlied,
een zegenende hand.
De schaduw haast zich ingekeerd
weer door het kloosterpand.

Een monnik, door de nacht omhuld,
loopt dagelijks steeds weer
- vervuld, bedachtzaam en verstild -
die pandgang op en neer.

Andreas Inderwisch oktober 2004

ENGELNMIS

Niet ver van hier, voorbij de muur
- daar waar de bomen wijken -
zie ik de toren van een kerk
stil naar de hemel reiken.

Ik nader wat en hoor al gauw
- heel zachtjes door de bomen -
een requiem als laatste groet
en afscheid tot mij komen.

Nog dichterbij zie ik ontroerd
een jonge moeder huilen.
De aarde ziet zij thans haar kind
hier voor de hemel ruilen.

Andreas Inderwisch oktober 2004

JOUW ANTWOORD

Stil sta ik.
Onuitgesproken verlangens
dring ik in een glimlach aan je op.

Zeggen doe je niets
en niets doe je zegbaar.

Is dit niets jouw antwoord?
Of is het slechts een teken,
dat ik stilsta en jij wacht,
op een woord,
dat om een antwoord vraagt?

Mag ik denken
Dat ik van je houd?

Andreas Inderwisch Augustus 2002

KIKKER
Stilzwijgend staan de bomen
daar langs de waterkant.
Een zwaluw daalt er langzaam
tot aan de oeversrand.

Ik zie het riet bewegen
terwijl de zwaluw landt.
Een kikker springt onrustig
vlug naar de overkant.

Hij doet dat wat onstuimig
en ziet zo veel te laat,
het noodlot aan die zijde;
de reiger die daar staat.

Andreas Inderwisch oktober 2004

MEREL
Daar staan ze -
drie, vier op een rij;
de populieren,
ontdaan van alle pracht.

Een appelboom onttrekt
ze deels
aan het gezicht:
wintertaferel.

Ze staan geplant
als ranke zuilen;
een bruidskleed
aan hun voeten.

Zacht zingt de merel,
 een twijg beweegt,
 ze vliegt
 het voorjaar tegemoet.

Daar staan ze -
 drie, vier op een rij:
 als laatste wachters
 van de wintertijd.

Andreas Inderwisch februari 2004

QUATRE-MAINS
 Of zij het echt voorzag
 - men weet het niet -

Zelfs na zovele jaren
 klinkt nog het moedige besluit
 van d'aanslag van de snaren

Daarmee doorbrak zij met gevoel
 het zwijgen van de harten

Haar speelde slechts
 - hoe zou het niet -
 een lichte twijfel parten

Toch speelde ze
 en trad gedurfd
 verlangend de pedalen

Het resultaat - een quatre-mains
 van liefdesmadrigalen

Andreas Inderwisch December 2003

STORM
 De stormwind veegt met vlagen
 de bladeren bijeen
 en mengt met speelse vreugde
 hun kleuren: één voor één.

Een wervelwind van tinten
 daalt zacht over het land.
 Wie hier verstild blijft kijken
 ontwaart een schildershand.

Door wind en zonnestralen
 - roestbruin en okergeel -
 uit bladgoud, brons en koper
 ontstaat dit tafereel

Andreas Inderwisch oktober 2004

VUUR UIT DE ROTS
 Verstild uit licht geslagen
 op vlagen van de wind

Verlangend om te dragen:
 de minne, die mij mint

Die zocht mij te betreden
 en inging in mijn nacht

En naamloos droeg de schreden
 van eigen overmacht

Maar nu, bevrijd van dragen
 aan wat niet minne was

Tracht licht uit licht geslagen
 - in tweespraak met de wind -

Mijn gaan met kracht te dragen
 tot minne die mij mint

Andreas Inderwisch Juli 2003

VERLATEN liggen de oevers der genade
 En niemand komt om van den stroom te drinken,
 Alsof de mens zijn Godheid heeft verraden,
 Die machteloos haar schepping zag verminken.
 Soms dwaalt een zwerver langs de lege paden
 En hoort met schrik zijn eigen schreden klinken,
 Hij voelt zich met een zwaar geheim beladen
 En vlucht waar hem vertrouwde lichten blinken.
 Nog wordt de nacht doorbeefd van een traag ruisen
 Maar alle harten blijven onbewogen,
 Geen vraagt of ooit de bedding zal verdrogen
 En niemand weet meer waar de wegen kruisen.
 Een matte rust daalt over ziel en ogen
 Waar eens Gods jonge kracht den geest deed bruisen.

Yvonne Keuls

TOEN zong een stem de ganse eenzaamheid:
 Bergen en rotsen, de woestijn van steen
 En' t blinde sneeuwen over alles heen;
 Een wildernis waardoor geen hand geleidt.
 De stem zong de uiterste verlatenheid
 En al wat maakt den mens zinloos-alleen,
 Doch zonder bitterheid, zonder geweent,
 En zingend tot den ondergang bereid.
 Maar zingend is geen ondergang volstrekt:
 't Was of de stem door eigen kracht gewekt
 Opeens in jubel uit zou kunnen slaan
 En vleugelend haar hemel binnengaan.
 Ontroerd werd ik een waarheid mij bewust:
 Dat diepste nood raakt ergens hoogsten lust.

Yvonne Keuls

GELUK

Niet anders is de gang van ieder leven:
 Men raakt aan 't eind van alle dingen los.
 Wat heeft mij even geluk gegeven?
 Een neevlige einder, een verdoezeld bos.
 J.C. Bloem

HET BAANWACHTERSHUISJE

Het kleine huis, dat aan de spoorbaan staat,
 Waarlangs de koorts van het reizen komt gevlogen,
 - De bonte was hangt aan de lijn te drogen -
 Wie weet, hoe zacht daarbinnen 't leven gaat?
 En deze jonge moeder met het kind -
 Haar dromen drijven op haar zuivre zinnen
 Naar de verliefdheid van het eerste beminnen
 Bij de oude omhelzing van de zomerwind.
 Maar zelfs al was dit onuitzegbre mijn,
 Nog zou het diepst verlangen niet verdwijnen
 Om na dit derven en dit lange schijnen
 Eindelijk te zijn.

J.C. Bloem

Uit: Het verlangen 1921

DE DAPPERSTRAAT

Natuur is voor tevredenen of legen.
 En dan: wat is natuur nog in dit land?
 Een stukje bos, ter grootte van een krant,
 Een heuvel met wat villaatjes ertegen.

Geef mij de grauwe, stedelijke wegen,
 De in kaden vastgeklonken waterkant,
 De wolken, nooit zo schoon dan als ze, omrand
 Door zolderramen, langs de lucht bewegen.
 Alles is veel voor wie niet veel verwacht.
 Het leven houdt zijn wonderen verborgen
 Tot het ze, opeens, toont in hun hogen staat.
 Dit heb ik bij mijzelfen overdacht,
 Verregend, op een miezerigen morgen,
 Domweg gelukkig, in de Dapperstraat.
 J.C. Bloem
 uit:Doorschenen wolkenranden, Bert Bakker, 1983

DE GELATENE

Ik open het raam en laat het najaar binnen,
 Het onuitsprekelijke, het van weleer
 En van altijd. Als ik één ding begeer
 Is het: dit tot het laatst beminnen.
 Er was in dit leven niet heel veel te winnen.
 Het deert mij niet meer. Heen is elk verweer,
 Als men zich op het wereldoude zeer
 Van de miljarden voor ons gaat bezinnen.
 Jeugd is onrustig zijn en een verdwaasd
 Hunkren naar onvergankelijke beminden,
 En eenzaamheid is dan gemis en pijn.
 Dat is voorbij, zoals het leven haast.
 Maar in alleen zijn is nu rust te vinden.
 En dan: 't had zoveel erger kunnen zijn.
 J.C. Bloem
 Uit: Quiet though sad (1947)

AANVAARDING

Toen ik jong was, bestond ik in vormen
 Van het leven dat komen zou:
 Een vervoerend de wereld doorstormen,
 Een lied en een eindlijke vrouw.
 Het is bij dromen gebleven;
 Ik heb, wat een ander ontsteelt
 Aan het immer weerbarstige leven,
 Slechts als mogelijkheden verbeeld.
 Want ik wist door een keuze verloren
 Ieder ander verlokkend bestaan.
 Ik heb dan ook niets verkoren,
 Maar het leven is voortgegaan.
 En het eind, dat ik wilde ontvluchten,
 Is de aanvang gelijk, die het had:
 Onder Hollandse regenluchten,
 In een kleine Hollandse stad.

Ingelijfd bij de bedaarden
 Wordt het hart, dat geen tegenstand bood.
 Men begint met het leven te aanvaarden
 En eindelijk aanvaardt men de dood.

J.C. Bloem

uit: Declamatorium der Nederlandse poëzie, Teresa vander Meulen - van Marcke, Standaard Uitgeverij
 1967

NOVEMBER

Het regent en het is november
 Weer keert het najaar en belaagt
 Het hart, dat droef, maar steeds gewender,
 Zijn heimelijke pijnen draagt.
 En in de kamer, waar gelaten
 Het daaglijks leven wordt verricht,
 schijnt uit de troosteloze straten
 Een ongekleurd namiddaglicht.
 De jaren gaan zoals zij gingen,
 Er is alengs geen onderscheid
 Meer tussen dove herinneringen
 En wat geleefd wordt en verbeid.
 Verloren zijn de prille wegen
 Om te ontkomen aan de tijd;
 Altijd november, altijd regen,
 Altijd dit lege hart, altijd.
 J.C. Bloem (uit: Het verlangen, 1921)

HET EINDE

Wat geeft het, of wij hier of elders sterven ?
 Leven is altijd: naar de dood toe gaan.
 De haardgebonden en die verzwerven
 Vinden één graf aan 't eind van hun bestaan.
 J.C. Bloem

DE NACHTEGALEN

Ik heb van 't leven vrijwel niets verwacht,
 't Geluk is nu eenmaal niet te achterhalen.
 Wat geeft het? - In de koude voorjaarsnacht
 Zingen de onsterfelijke nachtegale.
 J.C. Bloem

DE STERVENDE

Wanneer de schamele vermoeid is van het dwalen
 Door al de wrede dagen van zijn leven heen,
 Zoekt hij den blanken vreë der stille hospitalen
 Als eidelijke heul voor lang-verkropt geweest.

Zijn handen zijn verdord in 't uurlijks-moeizaam sloven,
 Zijn haren zijn vergrijsd bij 't gele lampenlicht,
 Dat drukkend suisde in de door zon versmade alkoven,
 Waar hem het werk de rimpels groef in het gezicht.

Hij vlucht zijn arme straat en zijn benauwde woning,
 En de oude vrouw, die eens hem droom van liefde schonk -
 Te snel verganen droom, waar hij voor schriele loning
 Moest nutten 't uur, dat hem voor tederheden wonk.

Nu in het paarden licht, dat door de hoge ruiten
 Der wijde zalen zeeft, ligt hij in 't witte bed,
 En voelt, bij 't hopeloze staren steeds naar buiten,
 Hoe hem een trage traan de holle wang benet.

Want hij herdenkt zijn jeugd, zijn zorgeloze dagen
 In 't kleine dorpje, dat hij nooit meer heeft aanschouwd:
 De vrijheid van de wei, den brand der zonnevlagen,
 De friste, die des morgens op de velden dauwt;

De spelen op het kerkplein, voor het uur van negen
 Hem joeg in dartlen draf naar 't donker schoolportaal;
 De tochten, 's zondags, langs de dijken en de wegen,
 De krachtge koelte van de baden in 't kanaal;

En de avonden, te midden van de trouwe dingen,
 Met ouders, broers en zusters om het vlamvend vuur,
 De nachten vol van blijde dagherinneringen,
 Wen, wakker, hij de duisters peilde in star getuur.

Een bitre weemoed komt de' ellendige genaken,
 Wanneer zijn groot verlangen weg van 't ziekbed staart,
 Maar niet dan eindeloosheid van grauwe en rosse daken
 En wat nooddruftig groen van bladeren ontwaart.

Dan komt de schemering zijn uitzicht overgrijzen;
 Hij wendt zich van het raam af met zijn wrakke kracht,

Blijkt langs den kamerwand, waar vreemde schaduws rijzen,
 En sluit zijn ogen voor den naderenden nacht.

J.C. Bloem

KERKHOF IN EEN OUD STADJE AAN ZEE

Het is zeerstil binnen de lage muren
 Van deze' alom verlaten, ouden t4in;
 Het gras deint hoog, waar rappe schaduws schuren,
 En de wind buigt de bomen, kruin na kruin.

De gaarde is als met lover volgeschonken,
 Dat zwaar-groen golvende muur-over bront;
 Een dartle dans van vlugge zonnevonken
 Speelt over mulle paên en weken grond.

Daarboven varen de bewogen luchten
 Van dezen winddoorvochten zomerdag;
 Van verre komt een nooit-gestild geruchten:
 Der zee kort-uitruisende brandingsslag.

En tussen de wild-woekerende bloemen
 Liggen de stenen, een verbroken rij.
 Vogels geluiden, blonde bijen zoemen:
 Men waant zich nauw den groten dood nabij.

Slechts weinge kleine, halfverzakte kruisen
 Sombren den vreemdeling, die afgedwaald
 Van lege stadsstraat peinst, waar stilten ruisen,
 Tot hem een weemoed in .het harte daalt.

Een weemoed om u, ongekende mensen,
 Wier graven hij met vromen voet betreedt,
 Waar hij vermoedt uw lijden en uw wensen,
 Want alle leven heeft zijn wens en leed.

Gij tuurdet lange zondagnamiddagen
 De zonge straat langs door een blauwe hor.
 Kwam geen verlangen dan uw hart bevragen?
 Kreundet gij niet in onderdrukt gemor?

Gij die uw dagen teldet naar het tappen
 Der schaarde klok, die brekende uren kloeg,
 Was er niets dat, na 't doven van de lampen,
 Met de nachtschaduw om uw hart heen sloeg?

Neen, want vaak traadt gij langs de keien wering,
 Waar 't bitre schuim tot aan uw lippen woei;
 Gij hebt de zee in iedere schakering
 Gekend, van morgendamp tot avondgloei.

Uw poovre levens hebben wêl geweten
 Het grootse, dat elk leven eêlt en wijdt;
 Zo mochten reeds uw dagen zijn: vergeten;
 Zo zij uw dood: schone vergetelheid.
 J.C. Bloem

DE JONGGESTORVEN DICHTER

Een voorjaarsdag van wind- en zonnespelen
 En wolken stormend langs 't verscheurde blauw,
 Waaruit, het land langs, vreemde schijnen gelen;
 Als 't kil in schaduw is, in zon reeds lauw -

Toen toog hij uit in 't bootje, storm-bevlogen.
 De wind floot door de rieten langs den stroom.
 Hij zat aan 't roer, gelukkig en bewogen,
 Alsof hij voer naar een beloofden droom.

De dag verstreek. De wolken bleven jachten.
 De wind floot immer nog door 't suizend riet.
 De schemer kwam 't vervagend land omnachten,
 Men tuurde in 't duister uit: hij keerde niet.

Was het de kracht des winds, de macht der golven?
 Hijzelf heeft wel zijn sterven niet gewild.
 Maar toen de koele stromen hem bedolven
 Heeft geen verzet zijn brekend hart doortrild.

Want in hem leefde een drang, als in ons allen,
 Die staag in daden om verlossing schreit,
 En, als weerstrevinge' alzijds ons omvallen,
 Niet minder brandt, maar nu den dood gewijd.

Dien vlood hij niet, toen hem dat beeld kwam dagen;
 Het lokte hem met een bekende stem -
 Midden in 't voorjaar lag hij daar, verslagen,
 En al de dromen in zijn hart met hem.

O aarde, spreid hem diep en zacht en teder
 Een bed waar 't groen van vochte zoden is,
 En bloesemschaduw wiegelt heen en weder
 In stilte, die gewijd door doden is.

Want hij was een van die rampzaalge velen,
 Die krampen in de grens van hun bestaan,
 Om wie de nevelen zich nergens delen,
 Wier paden nimmer naar hun dromen gaan.

Gij gaaf t de donkers hun om te bewonen;
 Tranen, die loutrend wel, maar bitter zijn.
 Toch, hoe ze ook klaagden om hun poovre lonen,
 U smeekten zij vanuit hun stervenspijn.

Want zij beminden u: de goede koelte
 Van uwe waatren en uw welig loof;
 De vreugde om maneschijn of zonnezwoelte;

De oogstdroom, dicht aan uw hart, op warme schoof;

De schoonheid uwer paden na den regen,
 Als in de plassen 't blauw weerspiegeld ligt,
 Alsof de mensen waden door de wegen
 Des hemels met een stralend aangezicht;

De brand der steden, die de levens slorpen
 En bannen in de kilte van hun schijn;
 En de vergeten weemoed van uw dorpen,
 Wier huizen hurken om de kerk op 't plein.

Dan, andren waren er die daarvan spraken,
 Met een bewogen en een schoon geluid,
 In zangen, die hun dromen konden slaken -
 Niet zij: gij doofdet zacht hun harten uit.

Zo was ook hij een. Toen zijn zinkende ogen
 Braken, 't water zijn reutlende' aêm verdreef,
 Heeft slechts één pijn zijn zwijmend brein doervlogen:
 Dat nu de droom zijns harten woordloos bleef.

-Nu is het herfst en gaat de tooi verglimmen,
 Die nog als laatste om de aardse dingen lag.
 Mijn peinzen drijft naar dood en verre kimmen
 En ik gedenk hem, dien ik nimmer zag.

Ik vind geen rust meer bij den vreê der lampen,
 Mijn hart is vol en droef in 't nachtgeruis.
 Maant mij zijn schim in de onbestendge dampen,
 Die sluieren en weven om mijn huis?
 J.C. Bloem

TOEN IK NOG LEEFDE

'toen ik nog leefde' zei
 de stoel

'maar toen ik nog niet was bedacht
 hoe ondraagbaar
 vond ik toen het gevoel
 van onder
 te zijn gebracht
 in het
 almachtige
 gewoel
 van houtgroeikracht

nu ben ik de bast
 en de
 dictatuur
 binnen die dikke bomen en
 dat gestuurd worden
 door de natuur
 eindelijk heelhuids
 ontkomen

nu wordt mijn buik door het zoet geschuur van
 zitvlakken
 ingenomen
 voordat ik mijn meer verlichte dood in dit
 heelal
 onderga
 overwin ik
 zo dadelijk de
 tijd
 kom maar eens lekker
 op mijn schoot dan laat ik vier
 pootafdrukken
 na in het peinzen van
 je tapijt'

Leo Vroman
 uit: "Toen ik nog leefde" 1991

NIJMEGEN

Stad die ik nalaat
 mijn haar en tanden
 Duizend gedachten,
 verwaaid op de wind

Hazelaar plantte ik
 voor haar vier poorten,
 al haast vervluchtigd;
 voor haar rose bloesem

Zink droeg de wind...
 Barnsteen en goud
 diep onder je straten
 Goud bleef het goud

H.H. ter Balkt

ZO MEEN IK DAT OOK JIJ BENT

zoals de koelte 's nachts langs lelies
 en langs rozen
 als wit koraal en parels diep in zee
 zoals wat schoon is rustig schuilt
 maar straalt wanneer ik schouwen wil
 zo meen ik dat ook jij bent
 als melk
 als leem
 en 't bleke rood van vaal gesteente
 of porselein
 zoals wat ver is en gering
 en lang vergeten voor het oud is
 zoals een waskaars en een koekoek
 en een oud boek en een glimlach
 en wat onverwacht en zacht is en het eerste
 en wat schuchter en verlangend en vrijgevig
 gaaf maar broos is
 zo meen ik dat ook jij bent
 Jan Hanlo (1912-1969)

DE MUS

Tjielp tjielp - tjielp tjielp tjielp
 tjielp tjielp tjielp - tjielp tjielp
 tjielp tjielp tjielp tjielp tjielp tjielp
 tjielp tjielp tjielp

Tjielp

etc.

Jan Hanlo (1912-1969)

(Uit 1949; opgenomen in Verzamelde Gedichten, Amsterdam 1958)

WAT ZAL IK VOOR JE KOPEN, ZOON?

Een kat? een sterfelijke witte muis? een wát?
 Een vriendje uit de Oriënt? een slaaf?
 Een zwarte raaf uit Duitsland? of een rat?
 Een hond die goed gezond is? of een fluit?
 Een mandolien in een hoed? of een machien?
 Een wereldbol? misschien een wiel?
 Misschien een bombazijnen bloes?
 Of het profiel van Dante?
 Jan Hanlo (1912-1969)

IK NOEM JE ETC.

ik noem je: bloemen
 ik noem je: merel in de vroegte
 ik noem je: mooi
 ik noem je: narcissen in de nacht
 waaroverheen de wind strijkt
 naar mij toe
 ik noem je: bloemen in de nacht
 Jan Hanlo (1912-1969)

KROOP DE MIST

Kroop de mist tussen de bomen?
 Dan is het herfst.

Vloog de bonte kraai over het dak?
 Dan is het herfst.

Zaten de blaren als vanen aan de takken?
 Dan is het herfst.

1947
 Jan Hanlo (1912-1969)

AAN DE WINTER

O wintertijd zo schaars bezongen
 waarin de straten nat of koud
 waarin de sneeuw het groen bedwongen
 de bloemen in hun knoppen houdt

niet kent gij -- wintertijd -- de vreugden
 de droefheid die het voorjaar heeft
 maar naakt en sober zijn uw deugden
 en niet meer hebt gij dan gij geeft

wat doet ons -- wintertijd -- soms zuchten
 wanneer -- zo rijk -- de lente komt
 misschien dat wij uw afscheid duchten
 of dat uw naaktheid zich vermomt

bij vele harten passen beter
 uw regen -- wintertijd -- uw wind
 gij met uw koude klare sterren
 belooft niet meer dan gij bemint
 Jan Hanlo (1912-1969)

VERS PER 7 JUNI 1951

Bedoel je Josje met de kleine ogen?
 Nee, met de grote.
 Bedoel je Josje met de schelle stem?
 Nee met de mooie.
 Bedoel je Josje met het haar dat naar niets ruikt?
 Nee, met dat fijn ruikt.
 Bedoel je Josje aan wie je nooit denkt?
 Nee, aan wie ik altijd denk.
 Bedoel je Josje, die nooit Engelse woorden wil opschrijven?
 Nee, die dat juist wel graag doet.
 Maar die dan met met schrijfletters schrijft?
 Nee, die met grote drukletters schrijft.
 Maar die de woorden van een zin altijd van elkaar schrijft?
 Nee, die veel woorden van de zin aan elkaar schrijft.
 Bedoel je Josje, die voor een scheepje spaart?
 Nee, die voor een zaklantaarn spaart.
 Bedoel je Josje, die niets om je geeft?
 Nee, ik bedoel Josje die graag bij mij is.
 Jan Hanlo (1912-1969)

HOND MET BIJNAAM KNAK

God, zegen Knak
 Hij is nu dood
 Zijn tong, verhemelte, was rood
 Toen was het wit
 Toen was hij dood
 God, zegen Knak

Hij was een hond
 Zijn naam was Knak
 Maar in zijn hondenlichaam stak
 Een beste ziel
 Een verre tak
 Een oud verbond
 God, zegen Knak

Jan Hanlo (1912-1969)

OOTE

Oote oote oote
 Boe
 Oote oote
 Oote oote oote boe
 Oe oe

Oe oe oote oote oote

A

A a a

Oote a a a

Oote oe oe

Oe oe oe

Oe oe oe oe oe

Oe oe oe oe oe

Oe oe oe oe oe oe oe

Oe oe oe etc.

Oote oote oote

Eh eh euh

Euh euh etc.

Oote oote oote boe

etc.

etc. etc.

Hoe boe hoe boe

Hoe boe hoe boe

B boe

Boe oe oe

Oe oe (etc.)

Oe oe oe oe

etc.

Eh eh euh euh euh

Oo-eh oo-eh o-eh eh eh eh

Ah ach ah ach ach ah a a

Oh ohh ohh hh hhh (etc.)

Hhd d d

Hdd

D d d d da

D dda d dda da

D da d da d da d da d da da

da

Da da demband

Demband demband dembrand dembrandt

Dembrandt Dembrandt Dembrandt

Doe d doe d doe dda doe

Da do do do da do do do

Do do da do deu d

Do do do deu deu doe deu deu

Deu deu deu da dd deu

Deu deu deu deu

Kneu kneu kneu kneu ote kneu eur

Kneu kneu ote kneu eur

Kneu ote ote ote ote ote

Ote ote oote

Ote ote

Boe
 Oote oote oote boe
 Oote oote boe oote oote oote boe

Jan Hanlo (1912-1969)

DE MEIDEN MEEHELPEN HET WEIDEVEE MELKEN
 Voor J.A.

't Boerenleven lijden
 Met de meiden en de knechts
 Doet de geest en 't lichaam sterken
 't Is zo goed om flink te werken

Maar laten wij nu slapen
 Want de rapen op het veld
 Zullen zeker Toch wel groeien
 En dan morgen friswaat stoeien

En daarna met de mijden
 Naar de wijden helpen melken
 En de grote rodekolen
 En de rode krotten rooien

Jan Hanlo (1912-1969)

DAT IK AARDE ZOU BEWONEN

Dat ik aarde zou bewonen
 niet op vleugels als een arend,
 niet in schemer als een nachtuil,
 niet kortstondig als een bloem
 niet op vinnen onder water,
 niet gejaagd en niet de jager,
 niet op hoeven, niet met klauwen,
 maar op voeten twee
 om de verte te belopen,
 om de horizon te halen -
 en met handen die wat kunnen:
 kappen, ruimen, zaaien, oogsten;
 met een neus vol levensadem,
 met een buik vol van begeren,
 met een hoofd niet in de wolken,
 wel geheven naar de zon
 om te overzien die aarde,
 haar te hoeden als een kudde,
 haar te dienen als een akker

en te noemen bij haar naam.
 Dat ik ben, niet meer of minder,
 dan een mens, een kind van mensen,
 een van velen, een met allen,
 groot en nietig, weerloos vrij
 om te zijn elkaar tot zegen,
 om te gaan een weg van dagen,
 liefdes weg, die ooit zal leiden
 naar een menselijk bestaan.
 H. Oosterhuis

WAAROM WANNEER

1.

Waarom, wanneer,
 uit welke luchtlaag,
 uit hoe diep luchtledig
 werden wij
 zo onbestaanbaar
 onontkoombaar ik en jij -
 kant en overkant
 woord weerwoord tij
 en tegentij.

Dag van vandaag:
 vervreemd hereigend
 zoekgeraakt hervonden

wie zijn wij?
 Liefde ternauwer-
 nood te leven, ik en jij.
 Liefde is geen woord
 voor dit nu hier
 verterend vuur.

Maar ooit, God weet
 uit welke aardlaag,
 uit hoe diep versteende
 moederschoot,
 zal Hij ons roepen
 en wij zullen nieuw en bloot
 staan in morgenlicht
 onstuitbaar vrij
 zo licht als Hij.

2.

Waarom, wanneer,
 uit welke luchtlaag,

uit hoe diep luchtledig
 werden wij
 zo onbestaanbaar
 onontkoombaar ik en Gij -
 kant en overkant
 woord weerwoord tij
 en tegentij.

Dag van vandaag:
 vervreemd hereigend
 zoekgeraakt hervonden
 wie zijn wij?
 Leven ternauwer-
 nood te harden, ik en Gij.
 Leven is uw woord
 voor dit nu hier
 verterend vuur.

Maar ooit, Gij weet
 uit welke aardlaag,
 uit hoe diep versteende
 moederschoot,
 zult Gij mij roepen -
 ik zal blakend nieuw en bloot
 naast U staan in licht
 onstuitbaar vrij
 zo nieuw als Gij.

H. Oosterhuis

UIT DE DIEPTE, JOU VERGETEN,
 roep ik jou.
 Uit de diepte
 uit de geeuwende afgrond
 uit de walmende vetpot de geurige bedstee
 uit de rozengetooide
 leliën overwoekerde valkuil
 uit het bedwelmende dal der verbloeming
 waar aan hun zilveren wielen
 geketende kinderen -
 met dichtgenaaide lippen
 murmelen
 en soms nog even roepen en razen
 dan weer geprevel:
 wat heeft ons verlaten of wie
 ik zou het niet weten.

Uit de diepte, jou vergeten,
roep ik jou.

Uit de diepte lichtschuw
dichtgeschreven -
moe en moet hoesten
weet niet hoe lang dit nog,
hoort niet de fluittoon
de schreeuw van de meeuwen
een woord en nog een
een trompetstoot;
vaag ongelukkig kreunt om zijn vader
een moeder een hond een geliefde
een god
zou willen roepen
maar roept niet.

Uit de diepte, jou vergeten,
roep ik jou.
Uit hun koperen tinnen
watergoud vloeiende
stofgoud opstuivende afgrond
uit hun gestolen afgrond
uit hun geplempte hoofd
uit hun gedoofde vulkanen
uit hun leeggeroofd landschap
uit hun gebeeldstormde hemel
uit hun opgestookt huis
achter hun slavenglimlach
dodelijk zwijgend
achter hun bedelaarsogen
zwart onbereikbaar
maar nog het licht niet vergeten
de ster van de morgen

uit hun schaamte gekte misgeboorte
met hun scherven gezichten
splinters van monden
bijna-woorden van mensen
roepen zij -
en gij zult nooit meer vragen:
wie heeft mij geroepen.

Uit de diepte, godverlaten.
roep ik jou.

Uit woorden woorden kronkelend
als een worm uit de grond

en geen mens meer
zo de stem van mijn roepen.

Zoals een van dorst bijna stervende
kruipt door het vuur
zoals in de hitte de eerste druppels
vallen van de slagregen
zo de stem van mijn roepen
zoals van achter de bergen
aangloeit de zon
zoals plotseling over de muur van de nacht
het morgenlicht springt
zo de stem van mijn roepen.

Uit de diepte, jou vergeten,
roep ik jou

H. Oosterhuis

IK HEB GEHOORD -IK ZAL ER ZIJN

1.

Gij die boven mensen uit
genoemd wordt God geroepen Gij
gezegd om uw Naam Ik zal er zijn.

Gezegd Gij van hier tot waar ter wereld
o lieve God en vriend groot om ons heen
die was en is en komt.

Klein woord vluchtig leeg gevloekt woord God
wees van kracht sta op nu levend Naam.

Gij met uw Naam
uw vriendschap reikt tot in de hemel
uw trouw tot aan het firmament.

Die het licht riep
mens waar ben je
jij niet God
zoals wij denken.

God van mensen is uw Naam.
Mocht het toch waar zijn dat Gij hóórt.
Gij hebt U toch beschikbaar gesteld
wij mochten u roepen hebt Gij gezegd
Ik zal er zijn, was uw Naam.

Zo'n vriend is God.

H. Oosterhuis

JAAG ME NIET OP

Jaag me niet op met je tikkende klokken
zon sta stil geef me tijd.

En het geschiedde: waar ben je? Een stem
en het gebeurde: een zwijgen.

En het geschiedde: gebroken stemmen,
heldere, zachte: Hier ben ik.

Jaag me niet op met je tikkende klokken
dood sta stil geeft me tijd.

Verzameld Liedboek 815

H. Oosterhuis

MENS OP AARDE

Lichtróod eiland
in een lucht van
donderkoppen

stoelen languit
onder palmen
volle glazen

gouden groeven
overbloede
massagraven

korenschuren
hongerogen
lege tranen

oh berooide
grote dame
moeder aarde -

hoe nu verder
met ons allen
mens op aarde.

Verzameld Liedboek 867

H. Oosterhuis

DANK ZIJ DE WOORDEN

Dank zij de woorden.
 Dank zij wat ooit gehoord, gezien
 tegen vergetelheid en doodsdrift in
 werd opgeschreven.

Maar het meeste, waar is dat gebleven?
 Verzuchtingen van liefde afscheid
 bijna taal angst- en geboortekreten
 schoorvoetend fluisteren lang zwijgen?

De twee, drie eeuwige seconden
 dat wij weten,
 wie kan die in klanken van betekenis
 helder krijgen, weergeven?

Gezwegen verte. Ongesproken wegen.
 Psalmkoning David
 waarom hebben wij van u
 geen woord voor het onzegbare gekregen?

Maar monden ademen op ruiten
 vingers tekenen harten daarin.
 Een hand schrijft in het stof van de aarde
 vergeving.

Gezongen Liedboek, 535
 H. Oosterhuis

KLEINST DENKBARE BRON

Kleinst denkbare bron, onder stenen bedolven,
 welt op, vliet, licht waterlint door de steppe,
 waterschicht om rotsen heen de woestijn in

baant een stroomdal dwars door het onbewoonbare,
 stevent af op ongenaakbare hoogten,
 vaart door dode steden bruisend en muitend

drenkt de wortels van versteende platanen,
 plengt oases, vloeit op velden, door tuinen,
 waaiert regensluiers uit over rozen.

H. Oosterhuis

U EEUWIGE

u eeuwige
 die ver weg zijt en ongezien,
 U komen toe mijn zwijgen en mijn lied,
 alle verlatenheid en drift,
 mijn honger mijn verlangen,
 want Gij zijt God,
 U komt het toe alleen.
 En niemand in verdriet in vrede
 is bij machte U te noemen.

Onuitsprekelijk zijt Gij en goed.
 Goed is de hand
 die alles heeft geschapen.
 Onzegbaar goed is onze broeder zon
 die elke dag maakt dat het dag is,
 die doorschijnend mooi
 van licht en krachtig is,
 die ons met blindheid slaat
 overweldigt troost opvrolijkt
 levend maakt.

Ook goed en mooi is zuster maan
 met al haar sterren
 die Gij van hemel hebt gemaakt.
 En goed als Gij is broeder wind
 met al zijn wolkenvelden -
 en goed weer, slecht weer, en de lucht
 waarin wij leven, nietig en gelukkig.

Gezegend is uw Naam om zuster water
 die nuttig is en nederig
 kostbaar en zuiver;
 om broeder vuur
 die in de nachten brandt
 lachend robuust en ongewis;
 om onze zuster moedertje aarde
 die de voeten draagt
 die ons bestiert
 en alle soort van vruchten
 en kruiden geeft en bloemen
 fonkelend.

Gezegend onbegrepen zijt Gij
 onvolprezen
 om allen die terwille van uw liefde

meedogend zijn,
 die alle ziekte alle dorst verduren;
 gezegend zij die het uithouden,
 ongekroond, in deze wereld -
 zult Gij hen kronen?

Vervloekt en onbegrepen zijt Gij
 en gezegend
 om onze zuster
 de dood van het lichaam -
 geen levende ziel
 die ooit haar kan ontvluchten.
 Gezegend zijn allen
 die zoeken naar U,
 de tweede dood
 zal hen niet overkomen.

Dag mensen zegent en gedenkt
 uw God en Heer
 en dankt Hem en dient Hem
 in deemoed.

Naar 'Il cantico al sole' van Franciscus van Assisi
 H. Oosterhuis

LIED VANDAAG NOG

Nu staan, in dun gewaad van groen,
 alle bomen, hoog en laag.
 Dit is het koude bloeiseizoen.

Daar staat, gehuld in laaiend rood,
 rechtop naast de levensboom,
 de blinde engel van de dood.

Hij flitst, nog sneller dan het licht,
 over aardes aangezicht,
 hij zal de bloem der bloemen slaan.

Hij zal in blinde vaart mij ook
 vangen, wurgen, oog in oog -
 mijn lichaam wordt een sliert je rook.

Niet beter dan ons voorgeslacht
 zijn wij allen, een voor een
 verdwijnend in de diepste nacht.

*

Laat mij vandaag nog leven blijven,
 ik heb nog zoveel op te schrijven,
 ik wil de liefde nog bedrijven.

Ik wou nog nieuwe kinderen baren,
 en hoge zeeën overvaren -
 ik leefde nog pas weinig jaren.

En laat nog eens de zomer komen, .
 dat appels rijpen aan de bomen -
 en dan september en oktober.

De akker leeg, natuur voldragen.
 Het roestig blad, de dunne hagen.
 De felle komst der winterdagen.

Maar rond de vuren die dan branden:
 laat al mijn liefsten bij elkander,
 de een nog liever dan de ander .
 *

Zo bidden wij dan, groot en klein,
 dat wij in vrede mogen zijn,
 te midden van wat brood en wijn.

En dat niet één in onze buurt
 van pijn en eenzaamheid verzuurt.
 En dat de dood geen leven duurt.

En dat een nieuwe lente treedt
 te voorschijn, licht en groen gekleed,
 zoals ik nog van vroeger weet.

En als die blinde komt gesneld
 met grote stappen over 't veld,
 dat dan alleen nog liefde telt.

Hoe zal het zijn wanneer ik ooit
 als aarde-stof ben uitgestrooid?
 Mijn liefde, jou vergeet ik nooit.

H. Oosterhuis

LICHTVERHAAL

Schitterend licht uit duizend
 bewegingen water

wind over water prevelend
aanstormend opspattend water

zoals ik ziende de zon op het water
het eeuwige licht denk
zo, mijn ogen verdwalend
in waterlichtverte
denk ik dat gij bestaat

die over donkere afgrond
licht heeft geroepen -
schittergedachte

schitterlichtverteverhaal.
H. Oosterhuis

LIED

Niet te schatten sinds wanneer.
Al dat gepraat over u al die boeken.

Niets bereikt u
niemand haalt u dichterbij.

Enkel te zingen
zijt gij.

H. Oosterhuis

STEM

Jaag me niet op dag met je tikkende klokken
zon sta stil geef me tijd.

En het geschiedde, een stem:
kruip in je kelder .
Je knieën krommen zich
knakken onwillig
knielen. ver weg is
de wereld het langzaam
verzwartende woud
der verwachting.

Ga dweilen in Bangladesh.
Je kust het water hier ben ik.
Of koopt een daklozenkrant:
run me een bed voor vannacht.

Je runt haar een bed voor vannacht
 knielt een dak uit de grond
 bidt een olijfbloom.

Jaag me niet op dag met je tikkende klokken
 dood sta stil geef me tijd.
 H. Oosterhuis

IN HET STOF

Monden ademen op ruiten
 vingers tekenen harten daar in

een hand schrijft in het stof van de aarde
 vergeving.

Hoort en ziet

Hoort en ziet het levend woord.
 Met het hart wordt hij gehoord.
 Ziet de mens en zegt hem voort.

Mensenzoon die dienen kwam,
 't lot der slaven op zich nam,
 afgeslacht werd als een lam.
 Die de naam heeft eens voorgoed,
 dat hij leeft en liefde doet,
 brood dat deze wereld voedt.

Eerste letter van de taal
 licht waarin ik ademhaal
 toekomst eenmaal andermaal -
 die ons kent van zo dichtbij
 één uit onze kring is hij,
 één van ons bezingen wij.

H. Oosterhuis

GEBOORTE-LIED

Ooit, in schaduw van rozen,
 langs snelvlietend water
 zullen wij wandelen, vreemde-
 lingen bekenden,
 zingen, liefkozen, lachen
 in alle talen.
 Dat zal een droom zijn.

Daar, aan wijd open vensters,
 in menigte stemmen
 zullen wij wonen, honderd
 worden en sterven
 zoals graankorrels sterven:
 niets zal verloren
 niemand voor niets zijn.

Hart vermoedt het, verstand wikt
 en weegt het -God geve het,
 of zeg niet God, zeg Bron
 van vrijheid, Genade.
 Noem hem Komende, Liefde,
 Eerste en Laatste.
 Alles in allen.

H. Oosterhuis

NIEUWBEGIN

1.

Wees hier aanwezig. Dat het goed mag zijn
 ~ wat wij hier doen: het woord ter harte nemen
 dat Gij in Israël gesproken hebt
 en ons in Jezus te verstaan gegeven -

dat woord, als het nog leeft spreek het ons
 toe.

Doe ons tesamen horen, uw gemeente.

2.

Wees hier aanwezig, nu, als toen in hem.
 Wij waren ver weg, Gij een vreemde god,
 een onbekende naam, één van de velen,
 maar hij heeft ons uw Naam bemind gemaakt

een zoon van uw Tora, in U geworteld,
 die ons geworden is tot heer en meester.

3.

Mijn ziel begeert van deze wereld weg
 bij U te zijn, voorbij aan zon maan sterren.
 Daal af in mij. Bekleed mij als een boom
 met twijgen licht. Dat ik de nacht doorsta.

En mij gereed houd voor een nieuw begin
 dat bijna is. Zo dichtbij als uw woord.

4.

Verblijd ons met het lang verwacht bericht
dat Gij dichtbij, dat Gij al bijna hier -
'dat Ik al in uw midden ben, vrees niet.'
Herder van Israël die Jozef leidde.

Breek door de duisternis van onze geest.
Verblijd ons met uw ongedachte komst.

5.

Geschreven staat dat uw messias komt
op zonnevlagen, vleugels van genezing
en dat Gij komt in hem -wees hier aanwezig
opdat wij in ons vlees uw Naam aanschouwen

Verschijs. De nacht is diep, de dagen leeg.
De mensen sterven en zijn niet gelukkig.

6.

Gabriël, bode, sterke man van God
boodschapper van onmogelijke geboorte
van tegen alles in een nieuw begin -
Maria meisje dat geen man bekent

jij zal een kind ontvangen uit de hemel,
zijn koninkrijk zal heel de aarde zijn.

7.

Hij zal aan Israël zijn woord gestand doen
Niets is onmogelijk bij hem. Hij haalt
tirannen van hun tronen neer, hij tilt
de armen uit het stof, hij stilt hun honger.

Mij heeft hij uit mijn diensthuis vrijgekocht -
zo zong zij en haar lied zal niet verstommen
De wereldzeeën zijn tot rust gekomen.
De golven zijn verstomd, de branding zwijgt-

8.

Een nacht dat pijlen niet verwonden, honden
niet bijten, schapen veilig slapen, vuur
niet zengt, die nacht zal hij geboren worden -
er zullen engelen door het luchtruim zweven.

Hij draagt van mens en god de oudste namen:
zout honing woonstee schaduw morgenrood.

9.

Zoals uw woord in den beginne sprak

zoals uw licht in den beginne lichtte
 zo kome uw messias, uw knecht-koning
 een mens waarin Gij u te kennen geeft

In diepe nacht is hij de weg gegaan
 die in de afgrond voert der sprakelozen.

10.

Hij werd besneden tot uw Israël.
 Die dag is heden en gaat nooit voorbij.
 Hij zal de letters spellen van uw Naam,
 zijn lippen tuiten naar de oude woorden.

Hij zal geworteld staan aan waterstromen.
 Zijn binnenst wordt een bron van levend water.

H. Oosterhuis

HYMNE AAN DE ZON

Zon kom op, maak een dag.
 De nacht duurde lang genoeg.

De zon, hij woont in het huis van zijn vader ,
 veert overeind en wast zich
 in de bron aller sterren.
 Een mooie avontuurlijke jongen
 van twaalf is de zon ,
 hij heeft de woorden gespeld
 de boeken gelezen,
 hij heeft langs de zelfkant gezworven
 hij kent ze wel, die van de wereld,
 hij zet zijn eerste schreden voorzichtig
 en daalt als dauw op de velden
 de zevende dag van de zomer .

Zij zal over zeeën schrijden
 stranden overstralen, hij heeft
 een spel in de zin: .
 met open lippen, uitgespreide armen
 iedereen en allen tesamen omvatten -
 één seconde doet hij zijn faraonische
 dubbelganger, de slavendrijver, vergeten.

Hij zal de kinderen der witten
 roden en bruinen

en die der zwarte doen laaien.

Jij jongen, jij licht van de wereld,
jij houdt van de kwaden niet meer of minder
dan van de goeden, wie kan
jouw harde en zachte kussen vergeten?

Niet die in het hol van hun pijn IA
met dichte ogen liggen te wachten;
niet de versjacherde meisjes
niet in hun kerkers de boeven

Niet wij die jou hebben geweten
en straks weer de nacht in gaan .

H. Oosterhuis

HYMNE AAN DE NACHT

o verkoeling, o o verademing,
ach stilte niet gevallen maar gedaald
gespreid rondom de vermoeiden,
ach afgeladen ezels
uitgespannen paarden-nacht

Gij uitgerekende moeder-nacht
waarin zij de schoppen telt
van haar bijna eerstgeborene.
Jij slapeloze vader-nacht
om waar de kinderen zijn in de grote wereld.

Laten wij snel, voor de morgenster rijst,
ter zake komen, zeggen de moordenaars
en slijpen hun messen.

Kristallen nachten.

Over de snelwegen steken de herten
gaande hun eeuwige gang
naar de levende waters.

En o de eerste nacht van de liefde

o maan, jij bleke bespieder
gij sterren, versteende tranen.

H. Oosterhuis

NACHT -GEBED

1.

Nacht omkerkert mij
hoge blinde muur .
Naar U wil mijn ziel.

Als een vluchteling
zwerf ik in mijzelf
en geen verte blinkt.

Leeg leg ik mij neer
stenen in een kuil
maar geen engel komt

en ik roep de dood
doornen in mijn mond
en ik denk ons weg

vallend uit de tijd .
buiten uw bereik
tot waar niets -ook daar

haalt uw stem mij in.

2.

Zou ik roepen: 'Duisternis bedek mij,
licht,' verander in nacht,' -
voor u bestaat de duisternis niet.

Voor u is de nacht even licht als de dag,
de duisternis even stralend als het licht.

Bij U is de bron van het leven
en in uw licht zien wij het licht.

3.

Levende die mij ziet,
Eeuwige die mij aanspreekt
in uw woord in den beginne
dat nu is.

Gij die gesproken hebt tot Israël
door Mozes en de profeten
en door Jezus uw dienstknecht.

Gij die geroepen hebt: licht.
Gij die gezegd hebt dat de duisternis
het licht niet overheersen zal.

Wij houden u aan uw woord
 Levende die mij ziet.
 Eeuwige die mij aanspreekt.

H. Oosterhuis

TOEKOMST - LIED

Je vroeg de morgen te lichten,
 je vroeg de middag te laaien,
 je vroeg de hemel om schaduw,
 de schaduw om avond, de avond
 om dromen, de nacht om een lichaam,
 je vroeg de verte ten dans.

Je vroeg de zee om een bootje,
 je bad de wind in de zeilen;
 je vond een overkant aarde
 van stenen op stenen gestapeld,
 van doornen en witte geraamten -
 je droomde je hand e~n houweel.

Je sloeg de geraamten aan splinters,
 rukte de doornen de grond uit,
 plantte een tuin, stekte rozen,
 vroeg ze om zoenen, de rozen -
 de rozen schudden hun manen
 en gromden je wakker. Je vroeg

de stenen een nieuwe morgen,
 op te staan. uit hun graven -
 als lichtval vielen de stenen,
 als water stroomden de stenen.
 Zij droegen kiemen van woorden

je vraagt de woorden om brood

H. Oosterhuis

LICHTVERHAAL

Schitterend licht uit duizend
 bewegingen water
 wind over water prevelend
 aanstormend opspattend water

zoals ik ziende de zon op het water
 het eeuwige licht denk

zo, mijn ogen verdwalend
in waterlichtverte,
denk ik dat gij bestaat

die over donkere afgrond
licht heeft geroepen -
schittergedachte

schitterlichtverteverhaal.

H. Oosterhuis uit: 'Nooit meer niet', 2002.

CLAUS

Deze geboren vreemdeling
op vijandelijke bodem getogen -
terzij van fonkelende zonen neven
aangehaakte schonen
toont hij zijn wonden
spreekt hij zijn woorden
dichter zonder landstaal

deze blanke zwarte blanke
oudere broer van miljoenen
deze geboren koning.

H. Oosterhuis uit: 'De 100 beste gedichten van 2002'

VREDESLIED

Dat een nieuwe wereld komen zal

Dat een nieuwe wereld komen zal
waar brood genoeg –
en water stroomt voor allen.

Daar bouwen wij veilige buurten
wonen dooreen in wijken van vrede
in schaduw van bomen.

Geen kinderen zullen daar sterven
oude mensen maken hun dagen vol
en jonge mensen zullen daar pas
op hun honderdste sterven.

Wij zullen niet voor de leegte zwoegen
geen kinderen baren voor de verschrikking.
De wolf en het lam

zullen weiden tezamen:
wij leren de oorlog af.

Dat een nieuwe wereld komen zal
waar brood genoeg –
en water stroomt voor allen.
naar Jesaja 65
H. Oosterhuis

GEDICHT VOOR KAREL/HUUB OOSTERHUIS
Wij weten niet of God bestaat, nog altijd niet.
Als hij bestaat wil hij rechtvaardigheid:
dat geen kind sterft van honger, dat een mens
het goede doet, het beste ondervindt.
Als hij bestaat was er een glimp van hem
te zien in deze jongen die geen woorden
aan welke god dan ook heeft besteed maar wel
rechtvaardigheid hoog op zijn lijstje had -
die tot het laatst vrolijk-eigenzinnig
hoopte dat het gelukkig toeval hem zou vinden,
je wist maar nooit -die liefhad wat hij kon.
Ik hoop voor jou dat er een god bestaat
die je ootmoedig zijn respect betoont
voor al het goede dat je hebt gedaan.
Huub Oosterhuis

TIJD VAN LEVEN

GA IK SLAPEN dan denk ik:
wanneer wordt het dag.

Als ik opsta denk ik:
wordt het ooit avond.

Dan wordt het avond
nacht

en eindeloos duurt het.

VISIOEN

Toen zag ik
het vierde zegel werd verbroken.
En ik hoorde roepen

met een stem van donderslagen: Kom.
En voor mijn ogen doemde op
een vaalbleek paard.
En zijn berijder was de dood,
en de afgrond volgde hem.
Aan dat tweetal werd de macht gegeven
over driekwart van de aarde.

Toen zag ik
dat het vijfde zegel werd verbroken.
Ik zag de zielen die zijn afgeslacht,
ik hoorde schreeuwen: hoelang nog.

Toen zag ik
dat het zesde zegel werd verbroken.
Toen schokte en beefde de aarde
een vrouw als in weeën.
En de zon werd als een rouwkleed zwart
en de maan werd bloed
en de sterren vielen op de aarde
als onrijpe vruchten door de stormwind van de boom gerukt.
En het firmament werd opgerold
als een boekrol die gelezen is.
Losgeslagen van hun vaste plek
werden eilanden en bergen.
En de groten der aarde met hun gevolgen,
overheden, bezitters, geweldenaars,
en alle mensen, slaaf of vrij,
in spelonken kropen zij weg
en tot de rotsen riepen zij:
val op ons neer, want gekomen is de dag –
wie kan dit overleven.

Toen zag ik
dat Hij het zevende zegel verbrak.
En het werd stil in de hemel.

Ik zag een beest opkomen uit de zee.
Het had tien horens, zeven hoofden,
het droeg koningskronen,
en op zijn voorhoofd stonden geschreven
mensonterende namen.

Toen liep de hele wereld vol bewondering
Het beest achterna,
en ze begonnen het beest te aanbidden,
want, zeiden ze, wie is zo machtig als het beest.

Zo werd de macht gegeven
aan het beest.

Dat al wie inzicht heeft
de macht doorgronde van het beest.
Het beest is mensen.

Fragmenten uit het Boek der Openbaring de visioenen van Johannes vrij bewerkt

EEN LIED TEGEN DE DERDE WERELDOORLOG

Wij die met eigen ogen de aarde zien verscheurd maar blind en onmeedogend ontkennen wat gebeurt:
dat oorlog is geboden en vrede niet mag zijn,
Dat mensen mensen doden dat wij die mensen zijn.

Wij die nog mogen leven van hoop en vrees vervuld, aan machten prijsgegeven aan meer dan eigen
schuld, wij die god weet hoe verder tot hiertoe zijn gespaard, dat wij toch nooit erkennen het recht van
vuur en zwaard.

Dat wij toch niet vergeten waartoe wij zijn gemaakt, dat diep in ons geweten opnieuw het licht
ontwaakt,
Dat in ons wordt herschapen de geest die overleeft, dat onze lieve aarde nog kans op redding heeft.

melodie: Wilhelmus van Nassaue

OM TOEKOMST

Dat kobalt lood en kwik
er niet meer zijn
dat er geen zeemeeuw
meer zal zijn maar wel honger
en de moord op mensen

en verschrompeld en verschroeid
de vingertoppen de oogleden
van de ziel

dat weet een kind.

Doe stilstaan de zon
doe stilstaan de tijd
laat het blijven
zoals het is.

Ik hoef geen toekomst
Als niet jij
mijn toekomst zijt.

OM HIER EN NU

Scheur de wolken uiteen en kom.

Hier nu, wees onze god -wie anders?

Niemand anders heeft ons gezocht,
niemand heeft ons voortijlende hart
omgekeerd, en onze weerspannige
ziel toegesproken dan jij.

Niemand anders heeft zo geroepen
Als een verliefde: hier ben ik, hier ben ik,
Dit is mijn lichaam, open mij, eet mij,
Drink mijn ziel, verdeel mij hier ben ik.

een verlorene heb je geroepen
en ons hart draaide om, en hoorde.

Waar ben je nu? Waar bleef je hartstocht?

Ben je niet meer die ene van toen?

OM NIEUW BEGIN

Uit de diepte
jou -vergeten
roep ik jou.

Dorstig doodop
roep ik jou.

Vurig was je
vastbesloten
toen je mij maakte.

Toen was je jij.

Ben je nog zo?

Wil je opnieuw
iets beginnen
met mij?

Jij die tot hiertoe
hebt volgehouden
dat het onmogelijke
mogelijk is.

ALS HET MOGELIJK IS

Hij ging naar buiten, de olijfberg op,
naar een tuin, Getsemane genaamd.
Enkele vrienden waren hem gevolgd.
Hij zei tot hen: wacht hier op mij.

Hij ging een steenworp verder.
Angst en walging overheersten zijn ziel.
Hij wierp zich op de grond en riep
Vader van me, als het mogelijk is,
laat deze beker dan aan mij voorbijgaan.
Maar niet mijn wil geschiede, maar uw wil.

Zo, ten prooi aan doodsangst
en bloed zwetend over heel zijn lichaam,
riep en schreeuwde hij, twee, drie maal:
Vader van me als het mogelijk is

Toen kwam hij overeind,
Zocht zijn vrienden op,
vond hen in slaap.

fragment evangelie

PSALM OP 11 SEPTEMBER 1973

Om Salvador Allende
en om zijn broeders rouw ik-
hoe zijn de helden gevallen.
Heidenen hebben zijn stad ontwaard
wilde dieren zijn aanplant verwoest
onder lijken zijn lichaam bedolven.
Heel de aarde heeft het aanschouwd.

Die, nog met gedoofde ogen,
hun overwinnaar was, hun rechter,
roep hem, hij is ondelgbaar hier:
uitgezaaid in duizend maal duizend,
lichterlaaie ontkiemd
in tienduizend maal duizenden.

Vrees niet die doden het lichaam.
Geteld zijn hun dagen, onfeilbaar.
'Aas voor de gieren'
zullen zij heten,
onder de voeten der armen vertreden

door de ontrechten vertrapt.
Heel de aarde zal het aanschouwen

Om mijn broeder Salvador Allende
rouw ik -hoe zijn de helden gevallen,
afgemaakt in de strijd

ATHENE – NOVEMBER 1973
Vergeet niet dat woord van oudsher:
dat leeggeschud zullen worden
de plunderaars, uitgedreven
de stichters van tyrannie.
Maar de doodgetrapte zal leven,
de arme zal opstaan en nemen
het land dat hem toebehoort.

Die vochten met blote handen
tegen tanks, om vrijheid,
die met hun open wonden
riepen om hulp, maar nog meer
kogels kregen zij
in onze dagen is het gebeurd,
hoeveel doden, hoe lang nog.

Vergeet niet dat woord van oudsher:
dat uitgeroeid zullen worden
de moordenaars, uitgedreven
de stichters van tyrannie.
Maar de doodgetrapte zal leven,
kinderen zullen opstaan en grijpen
het recht dat hun toebehoort.

EEN LIED UIT NOORD VIETNAM

Bergen dragen bomen.
Bladerloos gemaakt
hebben onze wouden
mensen zoals wij.
Duren zal het, duren,
honderd jaren. Honderd.

Gij die zaait en oogst,
vreugde schept in mensen,
die ons vrucht doet dragen
in een eeuw des doods

zult gij aan hun steden

doen wat zij ons deden,
doodsgeur zaaien,
dat hun kinderen
sterven zonder
levenslied?

Zoudt gij ooit verdelgen
goed met kwaad?

nee, omwille van ons lijden
zult gij niet.

HUIS VOL MENSEN

Dit huis vol mensen
Weet jij wie het zijn?
Ik mag het hopen.

Heb jij ons geteld,
Ken je ons bij name?
Dan ben je de enige.

1.
Alle denkbare en ondenkbare
levende zielen
beveel ik u aan.
Gij hebt u toch beschikbaar gesteld.
Wij mochten u altijd roepen,
hebt gij gezegd:
Ik-zal-er-zijn.

Verstaat gij ons al
voordat wij u roepen?
Ziet gij door onze gezichten heen
tot in onze duistere verdeelde ziel,
tot waar wij zelf niet weten
wie wij zijn?

Bitter zijn wij
Om verloren levenskansen.
Radeloos om verloren geluk:
Vriendschap verbroken
Beloften geloofchend
Een hart gepanserd.

Wanhoop zijn wij
Om deze wereld.

2.

Wat geen oog heeft gezien
geen oor gewaagd te horen,
wat onze vaders niet
durften dromen, zijn wij
geworden: deze wereld.

Doden onbegraven,
één woestenij uw stad.
Opgejaagd, prijsgeschoten,
als klein wild afgeslacht
uw allerliefste mensen.

Door stormen van geweld
Voortgejaagden zijn wij,
Aan molenstenen vast-
geklonken, als verdoemden,
zijn wij: deze wereld.

3.

Gij die gezegd hebt:
troost, mijn volk
voor hen die eenzaam
leggen de grond gaan,
is er geen troost,
geen woord dat redt.

Zijt gij de vriend
die hen omhoog haalt?

Voor hen die niets meer
hebben dan ongeluk,
mensen die dood willen,
hebt gij wel woorden.

Waar zijt gij zelf?

4.

Als gij spreken kunt,
kunt gij ook horen.

Hoor allen die om vrede roepen
als om een onbestaanbaar geluk.

Hoor het bloed
dat roept uit de aarde
dat het vergeefs is vergoten.

Hoor hen die sprakeloos zijn,
 monddood gemaakt, gemarteld,
 waar ter wereld niet.

En allen
 die geen deel van leven hebben,
 die zelfs hun doden niet meer tellen,
 zoveel zijn het er.

En de kinderen van de Praagse Lente,
 de neergeslagenen. En de Joden.
 En de zonen der Palestijnen.

5
 Kome wat komen moet,
 nog meer onduldbare
 dagen van angstig
 vragen: hoe verder,
 nachten van niet meer
 weten: wie ben ik

kome wat komt, maar
 laat het om jou zijn
 dat wij het uithouden

en niet om niemand

dat wij de beker
 drinken tot de bodem,
 dat wij dit leven
 leven tot de dood

6
 De doden
 die in de aarde vergaan zijn
 en die verstrooid zijn op de wind
 voorgoed onvindbaar

de uit hun huis geroofden
 de onvoltooiden
 allen die weg zijn gegaan
 zonder groet

wat heeft met hen gedaan
 hij die nooit varen laat
 het werk van zijn handen?

Leg hen als een zegel
aan uw hart
als een zegel op uw arm

want sterk als de dood is de liefde.

7

Behoed de liefde van de geliefden.
Gij die weet hoe broos en bijna niets
twee mensen zijn,
en dat hun hart onrustig is
en onbestendig als het weer.
Gij die hen toegekeerd hebt
naar elkaar,
opdat zij niet meer half zijn,
onbestemd en onvervuld,
leer hen verstaan het dodelijk geheim
dat liefde lijden is
dat geven leven doet.
Geef hun de tijd
elkaar te kennen en te troosten,
blaas hun hartstocht aan,
maak hen geduldig
en oneindig lief,
dat zij de nacht doorkomen
met elkaar.

8

De verworpenen,
de door het noodlot achtervolgden,
de van lotje getikten,
de gekken die wij opbergen:
die veracht gij niet.
En de kreupelen, de verlepten,
en de armen, hongerlijders,
schreeuwers, zwervers,
dat soort waarmee gij zijt begonnen.
En die in angst en schaamte zijn
veracht gij niet.
Gij die mijn zelfverachting kent,
mijn angst voor eigen stomme schuld,
en dat ik sterven zal
voortvluchtig, ongekend en onbemind.

En alle angst voor pijn en waarheid.

Gij veracht ons niet

in deze godverlatenheid.
 Gij zwijgt en luistert.
 Er zal geen angst meer zijn,
 geen dood. Maar enkel liefde.

9

Die zoeken wat verloren is,
 die bij de neergedrukten zijn,
 die met hun hart en ziel
 en hun verstand
 trachten het ergste leed
 te verzachten:
 die openbaren u,
 die zijn van u.

Die niet wegllopen
 Van een ander mens in zijn ellende,
 die met hun levensmoed
 opwegen tegen de wanhopigen;
 die ongezien, geduldig,
 smachten, waken, bidden,
 hopen tegen beter weten in.

Die, bestookt van alle kanten
 maar toch niet ten einde raad –
 die, ten dode opgeschreven
 maar van dag tot dag
 opnieuw geboren
 die zijn van uw geslacht.

10

Kom tegemoet de ontluisterde,
 de door het leven geleerde,
 die niet kan geloven,
 in meer dan hij ziet;
 de stekelige eenzame,
 de schampere,
 de spotzieke, morrende,
 de verdorde van hart.
 Zalf zijn wonden,
 zijn zere huid,
 wek zijn zachtheid opnieuw.

Geef hem terug
 De ogen van een kind.

11

De onnadenkend en, de afgestompten,

De harden die niet te vermurwen zijn,
 die niet van andermans ellende
 willen horen,
 Zij die niet weten wat zij doen -
 heb nog geduld met hen.

Maar de mensenmoordenaars,
 de wereldverdelers, roofzuchtigen,
 al die groten der aarde:
 daag hen toch uit de mens te worden
 Die gij in hen hebt gezien.
 gij die uw vijanden liefhebt.

12

Die gij geteld hebt
 die gij kent bij name
 En de enige zijt gij

Die gij geroepen hebt
 Om de ziel te zijn
 Van deze wereld
 Maar geen van ons
 weet waarom wij

die smeken u:

dat niet verstommen zal
 ons lied, ons hart

dat niet vertroebeld worden
 de ogen van onze ziel

dat moge groeien onder ons
 de liefde van allen voor allen.

13

Gij die niemand naar de ogen ziet,
 die door geen geld, geen offers om te kopen zijt,
 en die u door geen lied misleiden laat,
 maar die ons ziet zoals wij zijn

die ons gebiedt en smeekt
 van u te zijn, uw beeltenis, uw zoon,
 uw rechterhand die doet wat moet gedaan,
 die ons gebiedt en smeekt
 de vreemdeling te geven brood en kleding

die hoopt dat wij met onverhuld gelaat

u w licht weerkaatsen,
 D ie ons tot een spiegel slijpt
 waarin uw toekomst zichtbaar wordt

gij die ons hebt gezocht
 toen wij niet naar u zochten,
 die nog dagelijks uw afkeer overwint,
 uw woede temt, uw trots aflegt,
 uw hart tot mededogen buigt,
 u omkeert naar ons toe

gij die ons met uw ogen vangt
 gij die ons vraagt:
 wie ben je? wil je? kom dan.

14
 Soms breekt uw licht
 in mensen door
 onstuitbaar

zoals een kind
 geboren wordt.

Gedenk de mens
 die wordt genoemd
 uw kind uw koninkrijk
 uw licht

Geen duisternis heeft ooit
 hem overmeesterd.

Gedenk ons
 die als hij geboren zijn
 eens en voorgoed

die uit zijn mond
 uw naam hebben gehoord,

die moeten leven
 in de schaduw van de dood

hem achterna.

15
 Gij die in den beginne
 hebt geroepen:
 licht
 en de duisternis vluchtte,

dag
 en de nacht kromp ineen,
 mensen
 en uit het onbestaanbare
 werden wij mensen

gij die zin gegeven hebt
 aan ons bestaan,
 gij die ons hart verwarmd hebt

voer ons terug
 naar de oase van uw wil,
 uw bedoeling veilig

grondvest opnieuw
 dit huis vol mensen,
 deze aarde.

Tot vrede strekke ons
 uw naam:
 'ik zal er zijn.'

TIJD VAN LEVEN

Tijd van vloek en tijd van zegen
 tijd van droogte tijd van regen
 dag van oogsten tijd van nood
 tijd van stenen tijd van brood.
 Tijd van liefde, nacht van waken
 Uur der waarheid dag der dagen
 Uur de waarheid dag der dagen
 Toekomst die gekomen is
 woord dat vol van stilte is.

Tijd van troosten tijd van tranen
 tijd van mooi zijn tijd van schamen
 tijd van jagen nu of nooit
 van hopen dat nog ooit.
 Tijd van zwijgen zin vergeten
 van nergens blijven niemand weten
 tijd van kruipen angst en spijt
 zee van tijd en eenzaamheid.

Wie aan dit bestaan verloren
 nieuw begin heeft afgezworen
 wie het houdt bij wat hij heeft
 sterven zal hij ongeleefd.

Tijd van leven om met velen
 Brood en ademtocht te delen
 wie niet geeft om zelfbehoud
 leven vindt hij honderdvoud.

voor Willem Barnard

TOEKOMSTMENS

Negen uur 's morgens
 Toen ze hem kruisigden.
 Priesters hoonden hem.

Anderen had hij
 Gered, zichzelf
 Kon hij niet redden.

Drie uur 's middags.
 Hoor hem roepen.
 Onverstaanbaar.

OM IN MENSEN MENS TE WORDEN

Die naar menselijke gewoonte met een eigen naam genoemd werd toen hij in een ver verleden werd geboren, ver van hier
 die genoemd werd: Jesjoe, Jezus zoon van Jozef, zoon van David zoon van Jesse, zoon van Juda zoon van Jacob, zoon van Abram zoon van Adam, zoon van mensen
 die ook zoon van God genoemd wordt, heiland, visioen van vrede licht der wereld, weg ten leven levend brood en ware wijnstok
 die, geliefd en onbegrepen, werd bewaard in taal en teken als een eeuwenoud geheim als een wachtwoord doorgegeven als een vreemd vertrouwd verhaal
 die een naam in mijn geheugen die de stern van mijn geweten die mijn waarheid is geworden: hem gedenk ik hier en noem ik, als een dode die niet dood is als een levende geliefde
 die gekozen heeft te leven voor de armsten van de armen helpman, reisgenoot en broeder van de allerminste mensen
 die, ten dage dat hij rondging door de dorpen van zijn landstreek, mensen aantrok en bezielde, hen verzoende met elkaar
 die niet steil en ongenaakbaar niet hooghartig, als een heerser, maar in knechtsgestalte leefde
 die zijn leven voor zijn vrienden prijs gaf, door een vriend verraden, die, getergd tot op het kruis, voor zijn vijand heeft gebeden, die, van God en mens verlaten, is gestorven als een slaaf
 die gestrooid is in de akker als het kleinste van de zaden, die daar wacht een lange winter in de stilte van de dood, die als graan geoogst zal worden die als brood gedeeld wil worden om in mensen mens te worden
 die, verborgen in zijn God, onze vrede is geworden, onze ziel tot rust gekomen, die ons groet vanuit zijn verte die ons aankijkt van dichtbij ah; een kind, een vriend, een ander
 hem gedenk ik hier, hem noem ik en beveel hem bij je aan als je levende geliefde de mens die naast je is.

GUN ONS DIE DROOM

O God o eeuwig ongeziene
onze lieve heer.

recht en vrede namen zijn voor jou,
hoeveel maal wordt jouw naam
dan niet vervloekt, ontkend,
hier en overal op aarde.

Als er in de hemel en op aarde
geen ander beeld te vinden is van jou
dan een mens, wij mensen,
hoeveel maal
wordt jouw beeld dan niet bespot,
verbrijzeld overal op aarde.

Eeuwig ongeziene
onze lieve heer.

Als deze oorlog de laatste zou zijn
die op aarde gevoerd wordt,
het bittere einde van alle geweld,
dan zouden wij opleven,
hoe ontgoocheld ook,
en weer durven geloven
dat jouw belofte, jouw toekomst
geen hersenschim is.

Gun ons een dag, een uur lang,
te hopen, tegen de feiten in,
dat vrede niet ondenkbaar,
niet onmogelijk is.

Gun ons vandaag, dit uur,
temidden van alle wapenfeiten
en oorlogsgeweld
het visioen van de vrede.

Als wij de naam uitspreken van hem
die wordt genoemd jouw zoon
jouw vrede-bode, Jezus van Nazareth,

als wij gedenken dat hij gegaan is
de enige weg die voert tot de vrede,
dat hij zichzelf gegeven heeft,
gebroken, uitgedeeld,
als brood, voor ieder mens,

gun ons te geloven
 dat hij
 geen hersenschim en niet gelogen is,
 dat hij de mens is die wij willen zijn,
 dat hij de vrede is die wij verwachten
 gun ons die droom van een mens.

O God o eeuwig ongeziene
 onze lieve heer.

Als ons gezegd wordt, dat vrede daagt:
 het geen leugen zijn, geen politieke truc,
 geen kortstondige, vergeefse vreugde,
 laat het bestendig zijn.

Omwillen van zoveel miljoenen doden,
 omwillen van alle mensenkinderen
 die na ons komen,
 laat het bestendig zijn

VREDE-LIED

Komen ooit voeten gevleugeld mij melden de vrede, daalt over smeulende aarde de dauw van de vrede,
 wordt ooit gehoord uit mensenmonden dat woord: wij zullen rusten in vrede.
 Dan zal ik huilen en lachen en drinken en slapen; dromen van vluchten en doden en huivrend ontwaken.
 Maar niemand vlucht, nergens alarm in de lucht, overal vrede geschapen.
 Dan zal ik zwaaien naar vreemden, zij zullen mij groeten. Wie was mijn vijand? Ik hem in vrede
 ontmoeten. Dan zal ik gaan waar nog geen wegen bestaan vrede de weg voor mijn voeten.

DAN ZAL IK LEVEN

Het zal in alle vroegte zijn toen.
 De steen is weggerold. Ik ben uit de grond opgestaan. Mijn ogen kunnen het licht verdragen. Ik loop en
 struikel niet. Ik tipreek en versta mijzelf. Mensen komen mij tegemoet wij zijn in bekenden veranderd.
 De ochtendmist trekt op. Ik dacht een dorre vlakte te zien. Volle schoven zie ik, lange halmen, aren
 waarin de korrel zwelt. Bomen omranden het bouwland. Heuvels golven de verte in, bergopwaarts, en
 worden wolken.
 Daarachter, kristal geworden, verblindend, de zee die haar doden teruggaf.

DE WEG VAN EEN MENS

een hymne over Jezus

Geboren en getogen mensenkind,
 gemaakt om beeld te zijn van Hem die leeft
 en liefde die was en is en zijn zal:
 heer der al zijn broeders hoeder,

heeft hij geen macht begeerd,
 geen aanzien als een god,

en heeft zich niet aan de gestalte dezer wereld onderworpen.

niet, roofzuchtig, voor zichzelf geleefd,
maar zich ontdaan van bezit,
uitgekleed weggegeven

en is de weg gegaan langs de zelfkant voert het duister in

en is niet halverwege omgekeerd
maar heel de weg gegaan.

Is op de slavenmarkt gaan staan om als de minste mens
voor een spotprijs te worden.

En werd zo één van hen
mensonwaardig zijn
werd alle mensen
die verkwanseld worden

werd niemand met wie niemand zijn

werd een melaatse
en wie hem zien keren zich van hem af.
En trok het lijden aan, en droeg het als een lam

en liet zich slaan voor anderen,
en liet zich overladen met last en schande
opdat velen vrij-uit zouden gaan.

en werd afgeslacht,
en stond stom voor zijn scheerders,
en werd gehangen als een slaaf

zo is hij mens geworden, een gerechte,
en dit werd zijn naam: Slaaf Jezus Mensenkind,
beeld en gelijkenis van Hem die leeft en liefde is,
Hem evenwaardig.

Dat nu wie hem aanschouwt zijn hart zal buigen,
en zal erkennen dat in hel en hemel en op aarde ‘
niemand de naam van mens verdient, dan hij
dat enkel wie zijn leven geeft aan allen die naam ontvangen
zal en leven zoals hij.
Hem noemen wij: vriend god de eerste en de laatste.
Hem zult gij noemen: onze lieve Heer.

naar: Filippenzen 2, 6-12 Johannes 13 Jesaja 53

OP DOOD EN LEVEN

Zijn alsof niet. Hart blindgeboren.
 Oor dat geen woord verstaat.
 hand die niet doet. Mond dichtgevroren.
 Ik dat niet opengaat.
 De dood gezocht. De nacht verwensen
 waarin wij zijn ontwaakt.
 Zijn alsof nooit. Alsof niet mensen
 Voor mensen zijn gemaakt.

Zijn alsof toch. Op hoop van zegen
 een hand die handen groet.
 Alsof een mens mag overleven,
 wel sterft, maar niet voorgoed.
 ooit even waar te zijn. Ontkomen
 aan klacht en troost en schijn.
 Ontwaken, lichtgeraakt. Genomen,
 gekend zoals wij zijn.

DIE ALLEEN IS GOD

Ik buig mijn knieën, mijn hoofd,
 ik buig mijn hart
 voor hem die onze vader is
 onze bedenker, onze minnaar, onze maker –

naar wie richten,
 aan wie zich bedrinken moet:
 ieder mens
 die vader, bron, begin wil zijn in deze wereld

ieder die meedogend,
 mededeelzaam, goed wil zijn.

Omdat hij het is zal hij/moge hij ons geven:

een ziel die onverwoestbaar is,
 een binnenkant van levensadem,
 kiemen van overlevingskracht –

en dat de toekomstmens
 ons hart doorwonen zal,
 de mensenzoon, de morgenster,
 Jezus Messias.

Dat wij bestendig en betrouwbaar zijn
 geworteld in de liefde,
 onderbouwd met liefde.

Waren wij maar bij machte te begrijpen,
 met al die anderen waar ook ter wereld
 die door hem
 zijn aangeraakt
 hoe lang en breed de liefde is,
 hoe hoog de liefde reikt,
 hoe diep haar afgrond is.

Mochten wij toch beseffen wie hij is,
 die ons besef te boven gaat; de toekomstmens

dan waren wij van God vervuld.

Die in ons werkt en gist,
 die onze ziel bezielt,
 die onvoorstelbaar meer van ons kan maken
 Dan wij denken kunnen,
 Onbestaanbaar
 veel meer dan wij
 verwachten kunnen, zelfs maar vragen:

die alleen is God
 is de steenrots die ons draagt
 het licht dat ons doorlicht
 de lucht waarin wij ademen.

Een tekst van Paulus, vrij bewerkt

LIED VAN DE WIJZE WOORDEN

De wijze woorden en het groot vertoon
 de goede sier van goede werken
 de ijdelheden op hun pauwentroon
 de luchtkastelen van de sterken
 al wat hoog staat aangeschreven
 zal Gods woord niet overleven
 hij wiens kracht in onze zwakheid woont
 beschaamt de ogen van de sterken.

Zijn woord wil deze wereld omgekeerd:
 dat lachen zullen zij die wenen
 dat wonen zal wie hier geen woonplaats heeft
 dat dorst en honger zijn verdreven
 - de onvruchtbare zal vruchtbaar zijn

wie geen vader was zal vader zijn
 mensen zullen andere mensen zijn
 de bierkaai wordt een stad van vrede.

Wie denken durft dat deze droom het houdt
 een vlam die kwijnt maar niet zal doven
 wie zich aan deze dwaasheid toevertrouwt
 al komt de onderste steen boven:
 die zal kreunen onder zorgen
 die zal vechten in 't verborgen
 die zal waken tot de morgen dauwt
 hij zal zijn ogen niet geloven.

OM KRACHT

Mensen nieuwsgierig verbaasd ,
 achter getraliede ogen
 prachtige mensen
 die van zich afbijten
 lachend of huilend.

Mensen mild mededeelzaam
 moe van de oorlog.

De man en de vrouw
 die roepen:
 wie wil mij ontvangen
 waarkan ik mij kwijt

Mensen als mensen
 nooit zullen andere
 bestaan. Zal ooit
 een andere aarde opdagen?

Mensen, geslagen, maar die niet terugslaan
 die in hun beproeving het licht niet haten
 zij zijn geladen met kracht als de opgaande zon.

GEZEGEND

Gezegend de onzienlijke
 gezegend de verborgene
 gezegend de levende
 dag liefde die dorstig maakt
 licht dat ziende maakt.

Gezegend mensen die goed zijn
 de hand die niet slaat

de mond die niet verraadt
de vriend die zijn vriend
niet verloochent.

Gezegend de barmhartigen
en zij die open en lief zijn
met wie het goed omgaan is.
Gezegend zij die elkaar bewaren,
troosten, voorthelpen, verdragen.

Gezegend zij de vrouw voor de man
en de man voor de vrouw
en oud voor jong
en sterk voor zwak.

Gezegend die weet
wat recht en wat slecht is
en die trefzeker kiest,
en niet wijkt, voor geen macht,
en niet vreest, voor geen mens.

Gezegend hij die onbevangen spreekt
en onbevangen liefheeft
al wat leeft.
Gezegend is de nieuwe mens,
voorbij de dood,
in ons spreekt,
die in ons zucht en kreunt,
die in ons leeft

Jezus Messias.

Die zich gegeven heeft
Zich nemen laat,
die wordt gebroken,
uitgedeeld van hand tot hand,
als brood gegeten.

Gezegend jij, die klein of groot,
blind, angstig, tastend, bijna,
doet als hij. Gezegend jij
die, ongezien en ongeweten,
doet als hij

Gezegend wie,
door angst gelouterd,
aan de dood voorbij,
leven in het licht,

opnieuw geboren.

gezegend de onzienlijke
gezegend de verborgene
gezegend de levende
dag liefde die dorstig maakt
licht dat ziende maakt.

NIEUWE NAAM

Drager van de onnoembare namen,
eeuwige, enige, eerste en laatste,
liefde, kenner van harten,
hoorder van onhoorbaar huilen,
ziener van onafzienbaar lijden,
alwetende, alles meelevende

die hartstochtelijk niets liever wil
dan levende mensen
lichtgevende ogen
ontbolsterde harten

die zijn wil
alles in allen

die boven heer en meester zijn
en macht
verkiest te zijn
de knecht die voor ons draaft,
het lastdier dat ons draagt,
het chili-lam, de griek,
de vietnamees,
die worden afgeslacht
in onze plaats,
de minste mens, god overnieuw,
god eens voorgoed

zo zijt gij

en nog onverklaarbaar meer
of gij zijt niets en niemand.

Drager van de onnoembare namen
eeuwige-hier-nu
onverwacht opdagende
altijd plotseling op tijd aanwezige
verre vriend

niemand, uit mensen geboren,
naamloos geworden, nergens gebleven,
werd ooit onvindbaar voor u

mensen, onbestaanbaar geworden,
beroofd, onteigend,
bestaan voor u

wij, ik, allen,
slachtvee, honden,
verkocht, vermorzeld,
levende doden,
dood, begraven,
bestaan voor u

en niets is niets voor u

en niemand, wie ook,
werd niemand voor u

zo zijt gij

en voorbij al deze woorden
onspreekbaar meer

of gij zijt niets en niemand.

NIEUWE AARDE

Die avond bereikten wij
Santiago

Stad van de vrede.

De koperen huizen
weerkatsten de sterren.

Wij vroegen:
'Waar zijn jullie moordenaars?'

'Onze moordenaars zijn vertrokken,
treurig en moe, de een na de ander.
Wijn hun namen vergeten.'

ziel in mij

GROOT EN VERHEVEN

Mijn ziel is zo jong
 Als op de dag dat hij geschapen werd,
 Ja en nog veel jonger.
 Ik zeg je, ik zou beschaamd staan
 als hij morgen
 niet jonger zou zijn dan vandaag.

Ik heb een kracht in mijn ziel
 Die geheel ontvankelijk is voor God.
 Ik ben daarvan zo zeker als ik leef.

Toen Hij de ziel schiep
 Greep Hij in zichzelf
 en maakte de naar zijn beeld.
 Hij is de ziel van de ziel.

Wie op alle plaatsen thuis,
 is aan God gewaagd.
 En wie door alle levenstijden heen
 één en zichzelf wordt,
 hem is God hier en nu.
 In wie al wat geschapen is
 tot zwijgen komt,
 in hem baart God zijn zoon.

Over grote en verheven dingen
 moet men niet zwijgen
 maar groot en verheven spreken.

Eckehart, 13e eeuw, vrij vertaald

BIJ U

Bij u sterft niets.
 In u worden levend alle dingen.

Gij gaat nooit weg gij .
 Gij zijt altijd dichtbij.

Geen mens weet wie gij zijt
 maar een beetje weet ik wel:
 wat gij niet zijt.

De vreugde van de engelen
 en zaligen

is maar een vonkje
 bij uw vreugde vergeleken –
 gij licht en licht
 want gij verheugt u
 over al het goede dat wordt gedaan.

Ik ben treurig
 en nog niet geboren

nog niet aan u gewaagd.

OM GEBOORTE

Breek de vliezen.
 Haal ons, bind onze
 navelstreng af,
 sla ons open.

Da t wij volstromen met levensadem
 En schreeuwen eindelijk geboren.
 Da t wij volstromen met levensadem
 En lachen eindelijk geboren.
 Da t wij volstromen met levensadem
 En weten eindelijk geboren.

PSALM

Ken je mij? wie ken je dan?
 Weet jij mij beter dan ik?

Ogen die door de zon heen kijken,
 zoekend de plek waar ik woon, ben je –
 beeldspraak voor iemand die aardig is en onmetelijk ver,
 die niet staat en niet valt en niet voelt als ik,
 niet koud en hooghartig.

Hier is de plek waar ik woon:
 een stoel op het water,
 een raam waarlangs het opklarend weer
 of het vallende duister voorbij vaart.
 Heb je geroepen? hier ben ik.
 Ik weet niet wat in mij is,
 hoeveel, hoe weinig, ik zeg
 de woorden die ik geleerd heb
 zo goed mogelijk: 'liefde,
 ja, ik zal, ik wil, jij, wij, ik, mensen' –

maar wat echt is, onloochenbaar en gelouterd
in deze woorden, weet jij dat?

Ik zou één woord willen spreken,
ooit, dat waar en van mij is,
dat draagt wie ik ben, dat het houdt,
en rechtop staat
als een man die mij aankijkt
en zegt: ik ben jouw zuiverste zelf,
vrees niet, versta mij, ik ben.

Nooit komt het over mijn lippen.
Maar jij hebt het al verstaan?
Ben jij dan dieper stilte
dan mijn verstomdheid in mij,
ben je zo zaveloos in mij aanwezig
dat je het zuchten en kreunen hoort
dat ik zelf niet kan en wil horen?

Hoor jij in mij geboren worden
de ander die ik zou willen zijn?

Ben jij de enige voor wiens ogen
niet is verborgen mijn naaktheid?
Kan jij het hebben, als niemand anders,
dat ik geen licht heb, niet warm ben,
dat ik niet mooi ben, niet veel,
dat geen bron ontspringt in mijn diepte,
dat ik alleen dit gezicht heb, geen ander.
Ben ik door jou, zonder schaamte,
gezien, genomen,
door niemand minder?
Zou dat niet veel te veel waar zijn?

Ken je mij? wie ben ik dan?
Weet je mij beter dan ik?

DELF MIJN GEZICHT OP

Delf mijn op, maak mij mooi.
Wie mij ontmaskert zal mij vinden.
Ik heb gezichten, meer dan twee,
ogen die tasten in den blinde,
harten aan angst voor angst ten prooi.
Delf mijn gezicht op, maak mij mooi.

Delf mijn gezicht op, maak mij mooi.

Wie wordt onmaskerd wordt gevonden
 en zal zichzelf opnieuw verstaan
 en leven bloot en onomwonden,
 aan niets en niemand meer ten prooi.
 Delf mijn op, maak mij mooi.

IK KENDE NAUWELIJKS JE NAAM

stilgezet. Deur van gedachten
 achter mij dicht.
 Over de afgrond daalt een zingende brug.
 Ontraadseld keer ik
 naar de zachtste plek in geheugen
 terug: jouw naam.

Ik kende nauwelijks je naam
 toen je mij vroeg.

Sinds jij mij vroeg
 wie ik ben en waarom
 besta ik niet meer buiten jou om.

Ij, onuitsprekelijke,
 god-van-mensen is jouw naam.
 Stem die mij roept: wie ben je
 is jouw naam.
 Stem die mij roept: waar is je broeder
 is jouw naam.

Ik kende nauwelijks je naam
 toen je mij vroeg.

Naam die geen naam is
 jij leve hoog -
 dit huis zij vol van jouw stem
 onze ziel zij vol van jouw stem
 ons lichaam licht van jouw licht
 jouw naam de weg die wij gaan.

Jouw zoon, jouw knecht
 zij de weg die wij gaan
 Jezus van Nazareth
 de weg die wij gaan.

Zijn woord, zijn geest,
 weg ten leven:
 weg die wij gaan.

Hij die dit brood nam
en het uitdeelde,
zijn leven ten dode toe,
hij is de weg die wij moeten gaan.

Hij die de beker nam,
hij die zijn ziel en zijn bloed
en levenskracht deelde en prijs gaf,
hij is de weg die wij moeten gaan

Hij is jouw weg
jouw naam die geen naam is
onze toekomst
Hij is jouw naam.

Ik kende nauwelijks je naam
toen je mij vroeg.

Sinds jij mij vroeg
Wie ik ben en waarom
Besta ik niet meer
buiten jou om.

Als ik nog niet geboren was
zou ik geboren willen worden,
als ik nog niet was gemaakt
zou ik gemaakt willen worden
door jou.

Als ik nog nooit
Jouw naam had gehoord,
zou je mij roepen
zou je mij zoeken
zou je mij geven
drinken en eten?

Zou jij je leven
delen met mij
als dit brood?

Klok stilgezet. Deur van gedachten
achter mij dicht.
Over de afgrond daalt een zingende brug
Ontraadseld keer ik
naar de zachtste plek in mijn geheugen
terug: jouw naam.

Ik kende nauwelijks je naam
toen je mij vroeg.

een psalm, een tafelgebed voor viering van de eucharistie

KOM IN MIJ

Kom in mij. win. ontwapen mij.
zie mij. doe mij aan.
weersta mij. wacht mij. delf in mij.
ontdooi mijn naam.
ontraadsel mijn bestaan.

Kom in mij. maak geluid in mij.
dood is diep in mij.
versteend mijn stem. ontsta in mij.
doe pijn. doorgloeij mij.
leef mij. licht in mij.

Kom uit mij. scheur mij. kind van mij
mens in mij ontwaakt.
ontvang mij. overschaduw mij.
en ga met mij
waar niemand met mij gaat.

DIEPSTE AFGROND

Diepste afgrond, hoogste
hoogte. in jou vlucht ik.
rusteloos gelukkig.

Op jouw wenken
Knielt de stormwind.

Mijn onloochenbaarste
liefste.

Ooit begonnen bloei
vuur onuitroeibaar.

Gutsend koud bronwater
overvloeiend de vermoeide
middag van mijn ziel

OM ANTWOORD

Ik zal mijn mond niet houden tegen u -waarom zou ik?

Onrustig droef opstandig schamper is mijn hart in mij.

Wie zijt gij dat ik u belangrijk vind dat ik aan u denk iedere dag dat ik mij toets aan u?

Draai toch eindelijk je ogen van hem af, zeggen ze tegen mij
Maar dan heb ik geen antwoord.

Nooit heb ik niets met u.

Tegen bijna beter weten in
stel ik mijn hoop op u.
Mijn lot is levenslang wachten op u.

Leven met een dode, zelfbedachte
onzichtbare geliefde –
waarom zou ik u niet opgeven?
Maar ik kan niet anders dan roepen: heb mij lief.

NACHTGEBED

Gij zijt boven de zee.
zilveren poolster zijt gij.

Op u varen wij.

Ik was verheugd toen men zei:
op hem varen wij.

Eeuwige vlam van vrede
ontsteek in ons uw vrede.

Hoge wakende, gij zijt
stilte nacht van eeuwigheid
tot eeuwigheid.

STROFEN VAN DE ZIEL

Toen zo ver ik zien
geen vuur brandde
geen licht gloorde
alsof licht nog nooit geroepen was
vuur nog niet uitgevonden
ben ik gegaan
mijn ziel in mij
een gloeiende draad
een laaiende strohalm.

Door spiegelgangen
 Ben ik gegaan
 Door open deuren naar buiten
 De brandtrap af
 De valkuil van de slaap voorbij
 Mijn ziel in mij
 een gloeiende draad
 een laaiende strohalm,
 Zou zon bestaan
 zouden sterrenwegen
 opduiken begaanbaar
 zou droomachtig mooi
 boven mij
 de stad van de maan
 zou één enkele
 man met ogen van
 weerlicht mij wenkende
 hoog aan de hemel staan
 ik zou niet gaan
 in dat licht,

Ik radeloos gelukkige
 Mijn ziel
 zee onder schotsen fonkelend
 zwart licht
 gesternte onder puin
 begraven onzienlijk licht
 steekvlammen dun als berglucht
 mijn gewrichten
 dooraderend verwilderend
 ontschaduwde licht
 zenuwenziel
 die gaten schroeit ,
 als arendsogen
 in mijn gezicht,

Ziel
 kleinste onbekende
 doe mij gaan
 door deze nacht
 dit waanlandschap
 dit onbestaan
 tot waar wie op mij wacht
 die achter namen woont
 hartslag doodstilte duur
 van dit ontvonkt moment
 die wonden is dorst

lafenis de ongevonden
vondeling de zielsbeminde
die mij kent,

Naar Johannes van het Kruis

HALVERWEGE WONEN OVERAL

Wonen overal nergens thuis aarde mijn aarde mijn moeders huis vallende sterren de schim van de maan
mensen die opstaan en leven gaan mensen veel geluk.

Wonen overal even thuis handel en wandel en huis na loven en bieden op waarheid en waan wagen en
winnen en verder gaan mensen veel geluk.

Wonen overal bijna thuis aarde mijn hemel mijn vaders huis stijgende sterren de lach van de maan
mensen die dromend een stem verstaan mensen veel geluk.

Hoe ver is de nacht, hoe ver, wachter, hoe ver is de nacht? De morgen komt, zegt de wachter, maar nog
is het nacht.

Jesaja

WIJS

Ik droomde u van jongs af aan
mijn vader die mij draagt en kent.

Ik was nog niet gebaard in pijn
gij hield uw handen om mij heen.

Waar zijt gij, nu ik oud en wijs
niet weet hoe ik mij houden moet?

Dit heb ik over u gedacht:
zoals een man zijn kinderen draagt,

hen op zijn schouders tilt, en zingt,
en weet dat zij ontroostbaar zijn,

zo draagt gij mij en zingt mij toe
en stemt mijn ziel af op geluk

en laat mij vallen in de dood.

Hoe zou ik weten wie gij zijt.

GEZIEN

Gezien. van ooit af. en nog steeds.
toen ik nog ik niet was, nog dood,
stond al mijn diepste aangezicht

in jou gegrift.

In jouw geheugen, uitvergroot,
bestond ik. tegenover jou.
met afgewende blik. Totdat
ik durfde zien.

Duisternis zal haar vleugels uitspreiden
zo wijd zij wil. maar nog
geen glimp van mij zal ooit voor jou
verloren gaan.

Overal in mij ben je jij.
als een voorgoed ontvangen kind.
een ongeschapen zee van licht
ben jij in mij.

Windstilte ben je. stoten wind.
de pijn die mijn gedachten wet.
het woord dat in mij knielt. de naam
die mij doorgist.

OM LICHT

Vriendelijk licht
zachtaardig licht
zoet licht.

Onbetaalbaar
in geen steeg
en aan geen strand
en van geen koningin
te kopen licht.

Korstondig licht
een dag lang ben je
dan doof je.

Maar in jou leef ik
de komende gaande
verijlende uren,
de onrust van de liefde
de zeker onzekere
minuten van liefde.

Licht dat mij voedt
onmerkbaar
dat mij draagt

onmerkbaar als een zee.

Bladstil wazig licht
bedachtzaam licht.

Daal neer op deze stad
en regen over de verstrakte
bedeesde gezichten,
jachtige vage
verkleumde gezichten van mensen.
Lief licht.

Stem uit de hemel
die zegt
dat wij zijn mogen nu,
die wij zijn.

Onontkoombaar licht
blind makend licht.

Schuilnaam voor hem
die eeuwig leeft.

Lichtlicht.

Liefde die beweegt de zon en alle sterren.

LEVENSLANG

Op mijn levenslange reizen
-twijfel donker achtervolgt mij
liefde blind holt voor mij uit -
zing ik op steeds andere wijzen
over wie ik niet kan spreken,
ik: 'ooit mijn hart te breken,
ooit mijn hart voor jou te breken'.

Opgereisd, pas halverwege,
met een keel kapot gezongen
met een hart voor wie gebroken
kruip ik onder dorenstruiken,
druk mijn ogen in de aarde,
smee dat nu het eind zal komen,
smee de dood, dat hij zal komen.

Spoorloos trok voorbij de twijfel,
waar ik lag. De liefde keerde,
zag mij, bracht mij drank en spijs

deed mij opstaan uit de dood.
 Nog een leven zal ik reizen.
 Nooit meer zonder reisgenoot.

OM WATER

Moge schoon wassen alle regenwater van de toekomst
 mogen mij afspoelen alle stortbuien van de komende eeuw.
 Dat, op een goede dag, ik op mijn hoofd krijg
 de ene waterval na de andere.
 Alle voorraden, die gij, hemel, in uw mededogen hebt bewaard
 voor steppe en woestijn:
 geef maar aan mij.
 Mogen ook de golven van de zee over mij heen
 en zijn branding mij beuken.
 Moge de wervelwind opsteken en
 mij ontrukken vloer en dak en alles wat ik om mij heen verzameld heb.
 Dat het zal wegwaaien
 alle stofgoud en roest waaronder ik ben bedolven.
 Dan kome tot mij die de bronnen slaat,
 die alle water van de wereld weet te vinden.
 moge van mij maken een bron die zacht en vrolijk stroomt.
 Dat ik mij geven mag aan de wortels van het gras en van de bloemen.

LITANIE

Die mij, blinde, langzaam en zorgvuldig streelde –
 voor het eerst kwam iets als vrede over mij.

Die zo snel en zo geruisloos
 in mij groeide als tuinkers
 en als onkruid eeuwigdurende sekonden
 tijd als vuur.

Die in mij schuilt als vuur in steen.
 Die mij verslindt als mensen doen.
 Die om mij smeekt.
 Die ik heb afgeweerd zolang ik kon.

Die alles wat noodlottig, eeuwig,
 onbewegelijk is schokt en bespeelt.

Die mijn verstand ontlokt kreten van hoop.
 Die voor mijn roofzucht schept woestijnen
 waar ik jagen, schreeuwen kan.

Die mij gebiedt dat ik blijven zal bij mijn bevrijder.
 Die zijt de taal waarin ik word verstaan de stilte
 waarin ik aan u denk de doodse stilte die ik vrees.
 Die mij droeg op adelaarsvleugels
 die mij hebt geworpen in de ruimte en als ik krijsend viel
 ondervangen met uw wieken en weer opgegooid
 ik vliegen kon op eigen kracht.

Die mij niet sleurde, niet duwde, maar wenkte over uw drempel
 die de sluier van mijn angst niet scheurde, maar optilde
 die met enkel uw stem mij zo vermurwde dat ik wilde.

Die mij houdt uit het gebeente van de rots mij vloeibaar maakt.
 Die mij ongeschapen eeuwig maakt.
 Die mij ontledigt
 en herbeeldt tot u.

Die tot mij ingaat vriend in vriend.
 Ooit, door geruchten over u, geknecht.
 Nu zonder angsten eindelijk verwacht ik u.

JIJ BENT VAN JOU

Jij bent van jou, onachterhaalbaar eigen.
 Ik ben van mij, geen ander zal mij krijgen.
 Wat ik jou vraag, wat jij mij vraagt
 is leeg en zonder zin gevraagd.
 Eén oogwenk ver in vreemd gebied,
 ooit verder komen doen wij niet.

Ik wou een leven meer, mocht ik jou vinden.
 Ik bond mij aan je vast, kon ik mij binden.
 Ik zou in jou vergaan, en jij
 ontstaan in mij, en wij in wij.
 Eens lag ik neer, versteend van kou,
 ik droomde dat ik vocht met jou.

Die nacht werd mij een nieuwe naam gegeven.
 Geschonken werd mij nog een tijd van leven.
 En even, tot de morgen daagt,
 is wat ik vraag en wat jij vraagt
 vervuld en één. Toen ging jij heen
 en bleef ik met mijn droom alleen.

melodie: Ic seg adieu

ZOALS ER MENSEN ZIJN DIE ZINGEN, NIET OMDAT

zij dit willen, maar omdat er een stem in
 hen oprijst, zo zijn er ook mensen die
 geloven, niet uit angst en niet uit hoop op
 beloning, maar omdat zij krachtens hun
 wezen niet anders kunnen.

Abel Herzberg

VEERTIEN SONNETTEN VOOR EEN ENGEL IN HENGELO

B. Breytenbach

1.

Dankbaar voor de dromen, voor de vlag
 van het duister die wappert in de nacht
 zonder wind, dankbaar om weg te glijden
 naar het bekende onbekende, om vrij

als een ontheemde te reizen door ondergrondse zalen
 door sterrenruimten waar geurige kralen
 en kaarsen schitteren, langs verhalen in stenen
 met herinneringen, verbeeld achter gesloten ogen,

om wijn te drinken, om vlees te eten
 in een mond zonder tong, en tegen de muren
 de gelakende onverwoorde verzen als scherven

van angst en verlangen uit te spreken, om te weten
 dat Grootdroom de boom aan de zoom van de eeuwige uren,
 die door zijn vruchten steeds weer sterven mag, doet groeien.

2.

Wanneer het zwaarmoedige lichaam
 van je voorgeslacht, van alle herinneringen
 gewassen in het lijkenhuis, slechts
 met het zoomloos slavenkleed bedekt,

schouderhoog als een vlot
 dobberend op een getij
 van betovering, wordt weggedragen
 naar de laatste beenderakker

ter bestelling als stoffelijk overschot --
 vlees tot stof (of gras) en vogelgeluiden , '
 met de stank van verrotting

in je neus, dan blijf jij, achter:

vlekkeloze gevleugelde van mijn verhaal
als een vuur vermompeld onder woorden.

3.

Wat is bewustzijn eigenlijk anders
dan het vernachten van het bekennen?
En het bekennen, dan de glijval van dezelfde
woordwordende slang, in een doek :

geknoopt, als een blinde tekst spartelend
in al zijn onmacht op zoek naar verboeking
van licht? Voor het aannaaien van betekenis
is een gedicht waarschijnlijk te licht in de broek.

Want zoals mijn hemel van ijzer is, zo
ben ik zelf van steen, zonder een schaduwspoor
op mijn pagina's. Wat is schrijven anders dan slechts

het zwijgzware slepen met een armzalige hand
op de maat van de parende slang? Wie geeft het gedicht
een gezicht in deze drieste dorre tijden?

4.

O Heer van de Rokende Spiegel,
als ik van onmacht en verscheurdheid huil,
druk jij dan als troost je lippen op. mijn voorhoofd?
En als. ik de klank in mijn keel verlies
of blind word in mijn ogen, en jouw breekbare
profiel mij in het platte glas ontgaat,

leg je dan je hand op mijn hand
leid je mijn schrijven van vlekken tot op de plek
van de verslinding, zodat ik voor de laatste maal
geloven mag dat de enige manier om te vergaan
is door te beseffen dat het ik nooit heeft bestaan
om te amuseren of om voor de gek te houden?

Is het ademrijm er alleen maar als vloek
om elke schijn van een voleinding te bezweren?

5.

Boven de melaatse gebouwen van het kleine vliegveld
cirkelen de eerste roofvogels al loom op de wind --
elk is een dwarrelgedachte, een flard van een brief
zonder afzender noch bestemming. Flamboyanten vatten vlam.
Soldaten in camouflagepak staan paraat. Over de weg
waar aan beide kanten krottenlabirinten beginnen,

scharrelt een mager varken rond en daar loopt ook
 een ezeltje dat al is uitgeput van het voorspel
 van alweer een snikhete dag. Door een beslagen bril
 prevelbidt een oude man met blauwe lippen Koraanse
 arabesken. In het heilig woud hurken mensen bijeen
 die tongklappertandend met voorouders onderhandelen
 om de cirkels van de roofvogels te mogen lezen. Zo, precies
 zo las men ooit gedichten met wat ze in- en uitdrukken.

6.

Er komt een man op mij af,
 hij vraagt me: 'Ik heb een tragische kijk
 op het leven -- wat moet ik doen?
 Kunt u me helpen?' Ik zeg: 'Meneer,
 het enige dat ik u wellicht raden kan
 is om elke dag een sonnet te prakkiseren
 voor een engel. Vertel hem of haar
 over uw pijn. Laat uw woorden paren,
 laat ze zich vermenigvuldigen,
 en vervlecht ze in een regel klinkers
 waarmee u kunt proberen
 het uitingslijk te knopen om de nek
 van uw gespreksgeenoot, en die als wering
 tegen klaagzangen van ezels op te hangen.

7.

De duiven op het zinken dak
 van het Flamboyant Hotel in Ziguinchor
 die; nog voor de dag over de apenbroodboom
 en de brede stroom losbreekt, al ritselen en koeren,
 zijn dezelfde duiven als van honderd verzen her
 op het zinken dak van Paradys, mijn huis in Montagu,
 toen een opkomende zon over de bergkammen tuimelde
 en het gebladerte bewoog. Zij trippelden met dezelfde
 tsjierp-tsjierp schraapgeluiden, precies zo hielden ze
 hun kopjes schuin om nieuwsgierig schuw te turen naar
 waar ik in de schemerige binnenplaats op mijn hurken wachtte
 op berichten. Over het donkere verleden van honderd nachten
 vlogen zij heen met hun vuurrode oogjes om mij iets te zeggen.
 Maar hoe wisten ze mij hier te vinden?

8.

Wat is bewegen anders dan het scheppen van
 verwantschappen, dan het voelen dat landschappen
 bestaan en een omgeving? Als er iets bestaan kan buiten
 mij om, iets aan de keerzij van de ruiten
 die de vingertoppen kunnen raken om op de doeken

over te brengen, dan moet dat toch betekenen dat ik besta?
 Gesteld dat ik mijzelf verbeelden kan -- het leven immers
 groeit en taant -- zijn er dan geverfde schuiten
 vol met lachende mensen als tranen tegen de ruiten,
 en lees ik daar mijn naam als een wimpel op de maan?

O, engel, die als flakkerend duister tussen Licht en ooglid
 vliegt over de getijden van het hemelruim met mijn gezicht:
 praat toch met mij, laat mij als diepleefduiker naar het wrak omlaag
 gaan om te zien hoe woorden rammelen als scharminkeltaal.

9.

Overal ben ik met hem samen, met Jan Afrika --
 ik lig naast hem in bed, reis naar de onderwereld met hem
 om zijn dromen te dromen, net als hij schrik ik als hij wijst
 naar de kraaien die de lijken aan flarden plagen op zoek
 naar het geheim van ontbinding. Ik maak hem wakker, kam zijn haar,
 slurp zijn koffie, help de nacht die oud is weg te dragen
 om haar bloot te stellen aan het licht. We betreden landschappen en straten
 en vergane visioenen, we wegen onze adem als de kikker kwaakt.
 (Ook houd ik zijn hand vast en leid die als hij woorden van bestaan
 aan het papier wil toevertrouwen, en met diezelfde hondenhand
 streel ik stout zijn vrouw haar rondingen, want die is koud.)

Pas als hij blind naar zijn weerskaatsing in de spiegel staart,
 weet ik alles weer, zoals bij zijn geboorte:
 dat verdomde masker van vlees is vergeten hoe ik heet.

10.

Wanneer de nacht wordt geleegd van het bloed van het donker ~
 en je de zware adem van de branding tegen het land
 hoort woeden alsof die een windvlaag is zonder beweging '
 (op de zeebodem drijven wrakken en dode walvissen en wolken.
 als de afgedreven nageboorten van dromen rond)
 en er verder op zee een schip dringend een waarschuwing loeit
 voor de gevaren van onbekende tradities en reizen, en roofvogels,
 aangetrokken door de honger, al hoog tegen de zilveren hemel
 patronen spellen, en paarse rode witte oranje papierbloemen
 in een oogwenk kleuren brengen, want die horen bij het licht,
 nu kraaiend begroet door de rillende haan met een vlag in zijn keel --
 dan weet je niet meer hoe je vuur kon ontsteken uit het bergenland
 tot hier in de vervreemding van het leven, en je wacht tot je ogen
 weer aan de daggang die doorgaat voor werkelijkheid gewend zijn.

11.

De aarde beeft / een geneeslijke ziekte is leven /
 en rotsen zijn het geheugen van de wind: . .
 oudemannenschrijfsels, zoals dit, gaan slechts over liefde en dood

(hier zinkt elke Manksteen omlaag, zwaar aan opgebaarde betekenis die zal vergaan) of, wat zwakker uitgedrukt, over het lood , . en de diefstal van waarneembaarheid. Een oude man met veren in zijn handen die doet of hij een vogel is kijkt gulzig toe hoe de ene metafoor de andere besluipt en schaduwt . . als een soort veelwijverij. Oudemannenschrijverij is een poging om de dichtgegroeide vijver schoon te scheppen met een spade zonder steel op zoek naar licht in het water. Terwijl het hart nog wiegelt bestijgt hij het begeren maar hij weet best dat de maan net als het kalf in de put valt als hij wil doen alsof hij een vogel is.

12.

In de nacht langs een donkere kust
met een gebroken maan en sterrenspikkels erboven
vervaagt alles wat je ooit was net als kielwater
in het geheugen. -- In de sloot van de nacht
is er een knipperlicht laag aan de einder,
iets wat je onthouden moest van het verleden
een haven, misschien mensen, de doden
hebben geleerd om geduldig te zijn:
in de nacht wordt Afrika geboren.

Waar de Casamance-rivier uitmondt en zijn bruine tong
diep in de zee steekt -- maar nog voor het licht wordt
een smaragdgroene vleugel openvouwt -- hangen kleine witte
zeezwaluwen pennenkrassend boven een bootje:
uit de nacht wordt Afrika geboren.

13.

Geliefde engel, wil je bij mij blijven, hoe ver ik ook ga
door de koude harde uren, hoezeer ik ook met de stilte vecht
van de verrotte maan, die scheurt en zinkt in een sterrenoceaan?

Herken je de zwarte eenzaamheid van eilanden,
zie je Hoe rotsen zich verschuilen in een berg
en hoeveel het vergt aan kijken en zien

om een .oog te kunnen vlechten? En als de vroegte blauwt,
besef je dan dat kraaien zomen stikken aan de mouwen
van de hemel om de botten van de nacht erin toe te vouwen?

Mijn gedichten, Engel, zijn een almanak van klippen,
zijn het woordenboek van versteende begrippen,
gedoopt in azijn voor jouw vogelverschrikkende lippen.

Ik ga mijn lettergrepen op doeken in de straten hangen,
zodat het lijk met zijn gestroopte vlerken de afwezigheid kan vangen.

14.

Op de uiterste grens van de dag zijn bergen van sneeuw
als brandstapels van rokende rozenblaadjes, en 's nachts
zit de maan onder een korst van stenen,
een half gelaat dat de donkere ontbinding overleefde.

Wanneer het wilde zwijn in de wintertuin wroet
op zoek naar bollen en de eerste tulpen als geschulpte kleuren,
barsten uit de grond, wanneer het seizoen wentelt
. en de vogels hun schaduwen als hondengedachten

over de weg haasten -- dan mondmaak je woorden
als een net om daar de zon mee te vangen:
deze bannieren hier op straat, uit een onbekend oord,
als neerslag van wind: reisverslagen en verzenvlagen voor de engel

die alles weet en nooit de wegen van de mens bewandelt:
een lijkwade bekleet met de wonderen van wonden.